

VI MOŽETE RAZUMJETI BIBLIJU!

***Prvenstvo Novoga saveza:
Poslanica Hebrejima***

BOB UTLEY
PROFESOR HERMENEUTIKE
(TUMAČENJE BIBLIJE)

*VODIČ ZA PROUČAVANJE NIZOM KOMENTARA
NOVOGA ZAVJETA, TOM 10*

BIBLE LESSONS INTERNATIONAL, MARSHALL, TEXAS
1999.

SADRŽAJ

Riječ autora: Kako vam ovo tumačenje može pomoći?.....	i
Vodič dobrog biblijskog čitanja: Osobno traganje za dokazljivom istinom	iii

Komentari

Uvod u Poslanicu Hebrejima	1
Hebrejima 1	6
Hebrejima 2	19
Hebrejima 3	34
Hebrejima 4	50
Hebrejima 5	59
Hebrejima 6	65
Hebrejima 7	74
Hebrejima 8	83
Hebrejima 9	89
Hebrejima 10	101
Hebrejima 11	120
Hebrejima 12	130
Hebrejima 13	141

DODACI

Dodatak jedan: Kratke odredbe grčkih gramatičkih pojmova	154
Dodatak dva: Tekstualni kriticizam	163
Dodatak tri: Rabinska hermeneutika apostolskoga doba i njeni učinci na Ranu crkvu	167
Bibliografija	173
Dodatak četiri: Doktrinarna izjava	174

POSLANICA HEBREJIMA POPIS SADRŽAJA POSEBNIH TEMA

Ovo doba i dolazeće doba, 1:2	8
Prosvjetljenje, 1:5	12
Prvorođeni, 1:6	12
Zauvijek (grčki idiomi), 1:8	13
Pravednost, 1:9	14
Pomazanje u Bibliji (BDB 603), 1:9	16
Grčka glagolska vremena upotrijebljena za spasenje, 1:14	17
Jamstvo, 2:2	21
Imena za Božanstvo, 2:7	23

Bobove evanđeoske predrasude, 2:9	26
Začetnik/Voda (<i>archēgos</i>), 2:10	27
Posvećenje, 2:11	28
Crkva (<i>ekklesia</i>), 2:12	28
Ništavno i isprazno (<i>katargeō</i>), 2:15.....	29
Sotona, 2:15	30
Isus kao Veliki svećenik, 2:17	32
Grčki pojmovi za preispitivanje i njihova suzvučja, 2:18.....	32
Pozvani, 3:1	35
Vjeroispovijed, 3:1	36
Nada, 3:6	37
Trojstvo, 3:7	38
Srce, 3:8	39
<i>Yom</i> , 3:8	40
Pojmovi za Božje otkrivenje (korišteni u Ponovljenome zakonu i Psalmima), 3:10.....	42
Bog opisan kao čovjek (jezik antropomorfizama), 3:11	43
Apostazija [otpadništvo] (<i>aphistēmi</i>), 3:12.....	45
Kršćaninova sigurnost, 3:14.....	47
<i>Archē</i> , 3:14.....	48
Nebesa, 4:14.....	55
Potreba ustrajnosti, 4:14.....	56
Vječno, 6:2	68
Obnova (<i>anakainōsis</i>), 6:6	69
Sveti, 6:10	71
Baština vjernika, 6:12	71
Kraj ili dovršenje (<i>telos</i>), 7:11	77
Besprijekornost, nevinost, nedužnost, bez prigovora, 7:26	80
Oblik/vrsta (<i>tupos</i>), 8:5	85
Savez, 8:6	86
Kovčeg saveza, 9:4	91
Otkupnina/iskupljenje, 9:15	96
Odvažnost (<i>parrēsia</i>), 10:19	106
Vatra, 10:27.....	110
Sin Božji, 10:29	111
Ustrajnost, 10:35-36.....	114
Povjerenje, pouzdanje, vjera, i vjernost u starome zavjetu (ἰσχυρ), 10:38	115
Dva grada, 11:10	124
Pokajanje, 12:17.....	137
Kraljevstvo Božje, 12:28	139
<i>Koinōnia</i> , 13:16.....	146
Zauvijek (‘ <i>olam</i>), 13:20	148
Volja (<i>thelēma</i>) Božja, 13:21	150
Amen, 13:21	151

Riječ Autora:

Kako Vam Ovo Tumačenje Može Pomoći?

Biblijsko tumačenje jeste razumski (umni) i duhovni postupak koji nastoji shvatiti drevnoga nadahnutog pisca na takav način da poruka od Boga može biti razumjeta i primijenjena u našoj današnjici.

Duhovni postupak je ključan ali težak za odrediti. On uključuje našu podatljivost i otvorenost prema Bogu. Mora postojati glad: (1) za Njim, (2) za spoznajom Njega, i (3) za služenje Njemu. Taj postupak uključuje molitvu, ispovijed i voljnost za promjenom načina života. Duh je ključan u postupku tumačenja, ali zašto iskreni, bogobojazni kršćani različito razumiju, tajna je.

Razumski postupak lakše je opisati. Moramo biti dosljedni i nepristrani prema tekstu i ne biti pod utjecajem naših osobnih ili denominacijskih predrasuda. Svi smo mi povijesno uvjetovani. Nitko od nas nije objektivni, neutralan tumač. Ovaj komentar nudi pomni razumski postupak što sadržava tri načela tumačenja ustrojena da nam pomognu nadvladati naše predrasude.

Prvo načelo

Prvo načelo jeste ustanoviti povijesnu pozadinu u kojoj je biblijska Knjiga bila napisana i posebno povijesne prilike za njeno autorstvo. Izvorni je pisac imao svrhu, navijestiti poruku. Tekst ne može značiti nešto nama što nije nikad značio izvornome, drevnome, nadahnutom piscu. Njegova nakana – ne naša povijesna, emocionalna, kulturološka, osobna ili denominacijska potreba – jeste ključ. Primjena je sastavni sudionik za tumačenje, ali primjerenome tumačenju uvijek mora prethoditi primjena. Neprestano mora biti ponavljano da svaki biblijski tekst ima jedno i samo jedno značenje. To značenje je ono što je izvorni biblijski pisac namjeravao kroz vodstvo Duha navijestiti svome vremenu. To jedno značenje može imati više mogućih primjena na različite kulture i okolnosti. Ove primjene moraju biti povezane sa središnjom istinom izvornoga autora. Zbog toga razloga, ovaj vodič za tumačenje osmišljen je tako da omogućiti kratak uvod u svaku Knjigu Biblije.

Drugo načelo

Drugo načelo jeste odrediti književne jedinice. Svaka biblijska Knjiga je jedinstveni spis. Tumači nemaju pravo izdvojiti jedan vid ili istinu isključujući druge. Stoga, moramo stremiti razumjeti svrhu čitave biblijske Knjige prije negoli tumačimo pojedinačne književne jedinice. Pojedinačni dijelovi – poglavlja, odlomci, ili stihovi – ne mogu značiti ono što čitava jedinica ne znači. Tumačenje se mora pomaknuti s deduktivnoga pristupa cjelini na induktivni pristup pojedinim dijelovima. Stoga, ovaj vodič za tumačenje osmišljen je da pomogne učeniku raščlaniti građu svake književne jedinice podjelom na odlomke. Podjele na odlomke i poglavlja nisu nadahnute, ali one nam pomažu u utvrđivanju misli jedinica.

Tumačenje na razini poglavlja – ne na razini rečenice, dijela rečenice, izričaja ili riječi – jeste ključ u slijeđenju namjeravanoga značenja biblijskoga autora. Odlomci su temeljeni na jedinstvenoj temi, često nazvanoj tema ili tematska rečenica. Svaka riječ, izričaj, dio rečenice, i rečenica u odlomku povezani su nekako s tom jedinstvenom temom. Oni je ograničavaju, proširuju je, objašnjavaju, i preispituju je. Pravi ključ za ispravno tumačenje je slijeđenje izvorne autorove misli na od-odlomka-do-odlomka temeljima kroz pojedinačne književne jedinice koje tvore biblijsku Knjigu. Ovaj vodič za tumačenje osmišljen je da pomogne učeniku napraviti to usporedbom suvremenih engleskih prijevoda. Ovi su prijevodi bili izabrani jer oni koriste različite teorije prevođenja:

1. Grčki tekst od *United Bible Society* revidirano je četvrto izdanje (UBS⁴). Ovaj je tekst bio podijeljen na odlomke od suvremenih tekstualnih znanstvenika.
2. *The New King James Version* (NKJV) je riječ-po-riječ doslovno prevođenje temeljeno na grčkome rukopisu tradicionalno poznatome kao *Textus Receptus*. Njene podjele na odlomke su dulje negoli drugi prijevodi. Ove dulje jedinice pomažu učenicima uočiti jedinstvenost glavnih tema.
3. *The New Revised Standard Version* (NRSV) izmijenjeni je riječ-za-riječ prijevod. On oblikuje središnju točku između narednih dviju suvremenih verzija. Njene podjele na odlomke uvelike su korisne u utvrđivanju subjekata.
4. *The Today's English Version* (TEV) dinamički je ekvivalent prijevodu izdanome od *United Bible Society*. Ona nastoji prevesti Bibliju na takav način da suvremeni engleski čitatelj ili govornik može razumjeti značenje grčkoga teksta. Često, posebice u Evanđeljima, ona radije dijeli odlomke prema govorniku negoli

prema subjektu, na isti način kao i NIV. Zbog svrhe tumača, ovo nije od pomoći. Zanimljivo je zabilježiti da su oba i UBS⁴ i TEV izdana od istog entiteta, ipak njihova se podjela na odlomke razlikuje.

5. *The Jerusalem Bible* (JB) dinamički je ekvivalent prijevoda temeljenog na Francuskom katoličkom prijevodu. Vrlo je korisna u uspoređivanju podjele na odlomke s europske točke gledišta.
6. Tiskani tekst je 1995. godine ažurirani *New American Standard Bible* (NASB), što je riječ-za-riječ prijevod. Komentari stih po stih slijede ovu podjelu na odlomke.

Treće načelo

Treće načelo jeste čitanje Biblije u različitim prijevodima zato kako bi se zahvatio najširi mogući opseg značenja (semantičko polje) što biblijske riječi ili izričaji mogu imati. Često grčki izričaj ili riječ mogu biti razumjeti na nekoliko načina. Takvi različiti prijevodi iznose ove mogućnosti te pomažu ustanoviti i objasniti različnosti grčkoga rukopisa. Oni ne utječu na doktrinu, nego nam pomažu da se pokušamo vratiti na izvorni tekst zapisan od nadahnutoga drevnog pisca.

Četvrto načelo

Četvrto načelo mora zabilježiti književni žanr. Izvorno nadahnuti autori odabiru objavu svojih poruka u različitim oblicima (tj. povijesna pripovijetka, povijesna drama, pjesma, proročanstvo, Evanđelje [parabola - usporedba], pismo, apokaliptički). Ovi različiti oblici imaju posebne ključeve za tumačenje (vidjeti Gordon Fee i Doug Stuart, *How to Read the Bible for All Its Worth*, ili Robert Stein, *Playing by the Rules*).

Ova načela pomogla su mi nadvladati mnogo od moje povijesne uvjetovanosti prisiljavajući me boriti se s drevnim tekstom. Moja je nada kako će to biti i vama blagoslov.

Bob Utley
East Texas Baptist University
27. lipanj 1996. god.

Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja: Osobno Traganje Za Dokazljivom Istinom

Možemo li znati istinu? Gdje je pronaći? Možemo li je logički dokazati? Postoji li konačan autoritet? Postoje li apsoluti [bezužjetnosti – op.prev.] koji mogu voditi naše živote, naš svijet? Je li tamo smisao života? Zašto smo ovdje? Kuda idemo? Ta pitanja – pitanja o kojima svi razumni ljudi promišljaju – proganjala su ljudski um od početka vremena (Prop 1:13-18; 3:9-11). Mogu se sjetiti vlastite potrage za središnjom poveznicom moga života. Vjernikom u Krista postao sam u mladoj dobi, temeljeno prvenstveno na svjedočenju drugih istaknutih u mojoj obitelji. Kako sam rastao do zrele dobi, tako su rasla i pitanja o meni samome i mome svijetu. Jednostavni kulturološki i religijski obrasci nisu me doveli do iskustava o kojima sam čitao ili bio suočen. Bilo je to vrijeme zbunjenosti, traganja, čežnje, i često osjećaja beznađa u dodiru s bezosjećajnošću, tvrdim svijetom u kojem sam živio.

Mnogi su tvrdili da imaju odgovore na ova konačna pitanja, ali nakon proučavanja i razmatranja otkrio sam da su njihovi odgovori temeljeni na: (1) osobnim filozofijama, (2) drevnim mitovima, (3) osobnim iskustvima, ili (4) psihološkim projekcijama. Trebao sam neki stupanj potvrde, neki dokaz, neku razumnost na kojoj ću temeljiti svoj pogled na svijet, moju središnju poveznicu, moj razlog za život.

To sam pronašao u svome proučavanju Biblije. Započeo sam tražiti dokaz za njenu pouzdanost, što sam pronašao u: (1) povijesnoj oslonjivosti Biblije kao potvrđene arheologijom, (2) u točnosti proročanstava Starog zavjeta, (3) jedinstvenosti biblijske poruke pisane više od tisuću šesto godina, i (4) osobnih svjedočanstava ljudi čiji su životi bili trajno promijenjeni kroz dodir s Biblijom. Kršćanstvo, kao jedinstven sustav vjere i vjerovanja, ima sposobnost baviti se sa složenim pitanjima ljudskoga života. Ne samo da mi je ono dalo razumsku okosnicu, nego mi je iskustveni vid biblijske vjere donio emocionalnu radost i stabilnost.

Mislio sam da sam pronašao središnju poveznicu za svoj život – Krista, kao što sam razumio kroz Pismo. To je bilo opojno iskustvo, jedno emocionalno oslobođenje. Međutim, još se uvijek mogu prisjetiti zapanjenosti i bola kad mi je počelo svitati kako je zagovarano mnogo različitih tumačenja te Knjige, ponekad čak i unutar istih crkava i škola za proučavanje. Utvrđivanje nadahnutosti i pouzdanosti Biblije nije bio kraj, već samo početak. Kako da dokažem ili osporim raznovrsna i sukobljena tumačenja mnogih teških odlomaka u Pismu od onih koji su svojatali njegov autoritet i pouzdanost?

Taj je zadatak postao moj životni cilj i put kroz život vjere. Znao sam da mi je moja vjera u Krista: (1) donijela velik mir i radost. Moj je um čežnuo za nekim apsolutima u okružju relativnosti moje kulture (postmodernizam); (2) dogmatizam sukobljenih religijskih sustava (svjetske religije); i (3) denominacijsku oholost. U mome traganju za ispravnim pristupima tumačenja drevne književnosti, bio sam iznenađen otkrićem vlastitih povijesnih, kulturoloških, denominacijskih i iskustvenih predrasuda. Često sam čitao Bibliju jednostavno zato da učvrstim svoja vlastita gledišta. Koristio sam je kao izvor dogme da napadnem druge u vrijeme potvrđivanja svoje vlastite nesigurnosti i nedoraslosti. Kako je bolna za mene bila ta spoznaja!

Iako ne mogu nikada biti potpuno nepristran, mogu postati boljim čitateljem Biblije. Svoje predrasude mogu ograničiti prepoznajući ih i spoznajući njihovu prisutnost. Još nisam slobodan od njih, ali sukobio sam se s vlastitim slabostima. Tumač je često najgori neprijatelj dobroga čitanja Biblije!

Dozvolite mi dati vam popis pretpostavki koje sam unio u svoje proučavanje Biblije kako biste ih vi, čitatelji, mogli preispitati zajedno sa mnom.

I. Pretpostavke

- A. Vjerujem da je Biblija jedino nadahnuto samo-otkrivenje jednoga istinskog Boga. Prema tome, ona mora biti tumačena u svjetlu nakane izvornoga Božanskog Autora (Duha) kroz ljudskoga pisca u osobitoj povijesnoj pozadini.
- B. Vjerujem da je Biblija pisana za običnu osobu – za sve ljude! Bog je prilagodio Sâm Sebe kako bi nama jasno govorio unutar povijesnoga i kulturološkog okvira. Bog nije skrio istinu – On želi da je mi razumijemo! Stoga, ona mora biti tumačena u svjetlu toga vremena, a ne našega. Biblija nam ne bi smjela značiti ono što nikad nije značila onima koji su je prvi čitali ili čuli. Ona je razumljiva prosječnome ljudskome umu i koristi uobičajene ljudske komunikacijske oblike i tehnike.

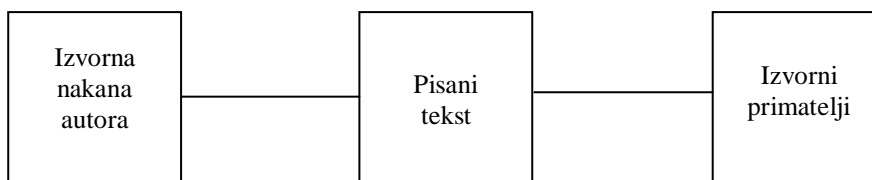
- C. Vjerujem da Biblija ima jedinstvenu poruku i svrhu. Ne proturječi sama sebi, iako sadržava teške i paradoksalne odlomke. Time, najbolji tumač Biblije jeste Biblija sama sebi.
- D. Vjerujem da svako poglavlje (isključujući proročanstva) ima jedno i samo jedno značenje, temeljeno na nakani izvornoga, nadahnutog autora. Premda ne možemo nikad biti potpuno sigurni, mi znamo izvornu piščevu nakanu, mnogi pokazatelji ukazuju u njenome smjeru:
1. žanr (književna vrsta) odabran kako bi izrazio poruku
 2. povijesna pozadina i/ili određena okolnost objelodanjena spisom
 3. književni okvir čitave Knjige kao i svake književne jedinice
 4. tekstualna osmišljenost (u osnovnim crtama) književnih jedinica kao što se one odnose prema čitavoj poruci
 5. posebne gramatičke značajke uporabljene za naviještanje poruke
 6. riječi odabrane za predstavljanje poruke
 7. usporedni odlomci.

Proučavanje svakoga od ovih područja postaje predmetom našeg proučavanja poglavlja. Prije negoli objasnim svoju metodologiju dobrog čitanja Biblije, dopustite mi u glavnim crtama opisati neke od neprimjerenih metoda korištenih danas koje uzrokuju tako mnogo različitosti u tumačenju, i čijih se posljedica valja kloniti:

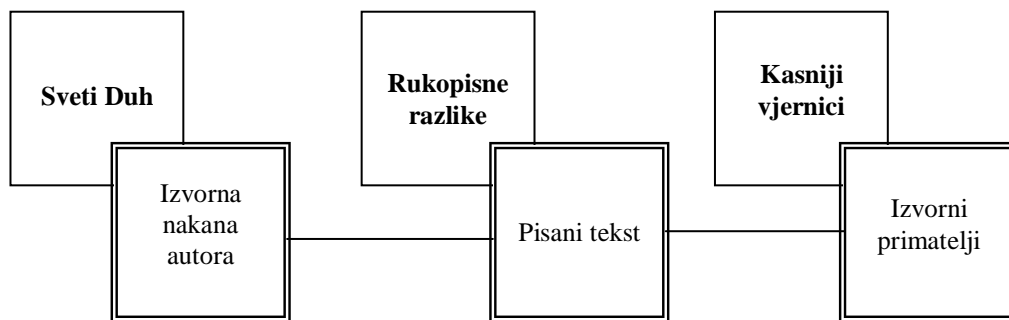
II. Neprimjerene metode

- A. Zanemarivanje književnoga okvira biblijske Knjige i uporaba svake rečenice, rečeničnoga dijela, ili čak pojedinačne riječi kao izjave istine koje se ne odnose na piščevu nakanu ili širi okvir. To se često naziva “proof-texting”.
- B. Zanemarivanje povijesne pozadine Knjige zamjenjivanjem pretpostavljene povijesne pozadine koja ima malo ili nema potporu od samoga teksta.
- C. Zanemarivanje povijesne pozadine Knjige i njeno čitanje kao jutarnjih gradskih novina pisane prvenstveno za suvremenoga pojedinačnog kršćanina.
- D. Zanemarivanje povijesne pozadine Knjige alegoriziranjem teksta pretvarajući ga u filozofijsko/teološku poruku u potpunosti nepovezanu s prvim slušateljima i s izvornom autorovom nakanom.
- E. Zanemarivanje izvorne poruke zamjenjivanjem jednim vlastitim teološkim sustavom, omiljenom doktrinom, ili suvremenim rješenjem koje nema veze s izvornom autorovom nakanom i iznesenom porukom. Ova pojava često prati početno čitanje Biblije kao sredstvo uspostavljanja govornikovog autoriteta. To je često određeno kao “odaziv čitatelja” (“što-tekst-znači-meni” tumačenje).

Najmanje tri pripadajuće komponente mogu biti nađene u svakome ljudskom pisanom priopćenju:

U prošlosti, različite tehnike čitanja bile su usredotočene na jednu od tri komponente, ali za istinsku potvrdu jedinstvene nadahnutosti Biblije, prikladniji je promijenjeni dijagram:

U postupak tumačenja zapravo moraju biti uključene sve tri komponente. U svrhu potvrde, moje se tumačenje usredotočuje na prve dvije komponente: izvorni autor i tekst. Ja vjerojatno reagiram na zlorabe koje sam opazio: (1) alegoriziranje ili produhovljavanje teksta i (2) “odaziv čitatelja” tumačenja (što-to-znači-meni). Zloraba se može dogoditi na svakoj razini. Uvijek moramo provjeriti naše pobude, predrasude, tehnike, i primjene. Ali kako ih provjeriti kad ne postoje granice tumačenja, nema ograničenja, nema mjerila? Tu mi autorova nakana i tekstualna građa osigurava neko mjerilo za ograničavanje dosega mogućih valjanih tumačenja.

U svjetlu tih neprimjerenih tehnika čitanja, koji su neki mogući pristupi dobrog čitanja i tumačenja Biblije što nude stupanj potvrde i dosljednosti?

III. Mogući pristupi dobrom čitanju Biblije

Na ovoj točki ne raspravljam o jedinstvenim tehnikama tumačenja posebne književne vrste nego o općim načelima hermeneutike koja vrijede za sve vrste biblijskih tekstova. Dobra knjiga za posebne pristupe književnoj vrsti je *How to read The Bible For All Its Worth*, autora Gordona Feeja i Douglasa Stuarta, izdavač Zondervan.

Moja metodologija usredotočuje se početno na čitatelja dopuštajući Svetome Duhu osvijetliti Bibliju kroz četiri kruga osobnoga čitanja. To čini Duha, tekst i čitatelja prvenstvenim, ne drugotnim. Ovo također štiti čitatelja da bude neopravdano pod utjecajem tumača. Čuo sam da je rečeno: “Biblija baca mnogo svjetla na komentare.” To ne znači prijezirno davati opaske o pomoćnim sredstvima za proučavanje, nego radije molba za primjereno vrijeme njihove uporabe.

Moramo biti sposobni podržati naša tumačenja sâmmim tekstom. Tri područja osiguravaju najmanje ograničenu ovjeru:

1. autorove izvorne:
 - a. povijesne pozadine
 - b. književnog okvira
2. odabir izvornoga autora:
 - a. gramatičke građe (sintaksa)
 - b. suvremene uporabe riječi
 - c. žanra
3. našeg razumijevanja primjerenih:
 - a. odgovarajućih usporednih odlomaka
 - b. odnosa između doktrina (paradoks).

Iza naših tumačenja moramo biti sposobni osigurati razloge i logiku. Biblija je naš jedini izvor vjere i primjene. Žalosno, kršćani se često ne slažu s onim što ona uči ili tvrdi. Samo-poražavajuće je tvrditi nadahnutost za Bibliju i potom za vjernike ne biti sposobnim složiti se o tome što ona uči i zahtijeva!

Četiri kruga čitanja osmišljena su kako bi osigurali sljedeće uvide u tumačenje:

A. Prvi krug čitanja:

1. čitajte Knjigu jednostavno odjednom. Pročitajte je ponovno u drukčijem prijevodu, po mogućnosti rađenom prema drukčijoj teoriji prevođenja:
 - a. riječ-za-riječ (NKJV, NASB, NRSV)
 - b. dinamički ekvivalent (TEB, JB)
 - c. parafrazirani (Suvremena Biblija, Proširena Biblija)
2. tražite središnju svrhu cjelokupnoga spisa. Odredite njegovu temu
3. izdvojite (ako je moguće) književnu jedinicu, poglavlje, odlomak ili rečenicu koja jasno izražava središnju svrhu teme
4. odredite prevladavajuću književnu vrstu:
 - a. Starog zavjeta
 - (1) hebrejska pripovijetka
 - (2) hebrejska poezija (mudrosna književnost, psalmi)
 - (3) hebrejsko proročanstvo (proza, poezija)
 - (4) kôdeks Zakona
 - b. Novoga zavjeta:
 - (1) pripovijesti (Evangelja, Djela apostolska)
 - (2) parabole (Evangelja)
 - (3) pisma/poslanice
 - (4) apokaliptička književnost.

B. Drugi krug čitanja:

1. čitajte ponovno čitavu Knjigu, tražeći odredbu glavnih tema ili subjekata
2. skicirajte glavne teme i u jednostavnome obrazloženju kratko objasnite njihove sadržaje
3. provjerite vaše obrazloženje i proširite skicu s pomagalima za proučavanje.

C. Treći krug čitanja:

1. čitajte ponovno čitavu Knjigu, iz sâme biblijske Knjige tražite odredbu povijesne pozadine i posebne okolnosti za pisanje
2. popišite povijesne pojedinosti spomenute u biblijskoj Knjizi:
 - a. autora
 - b. nadnevak (vrijeme pisanja)
 - c. primatelje
 - d. posebne razloge za pisanje
 - e. vidovi kulturološke pozadine povezani sa svrhom pisanja
 - f. pozivanje na povijesne ljude i događaje
3. proširite vašu skicu na razinu odlomka za onaj dio biblijske Knjige kojeg tumačite. Uvijek odredite i skicirajte književnu jedinicu. To može biti nekoliko poglavlja ili odlomaka. To vam omogućava slijeđenje izvorne autorove logike i tekstualne osmišljenosti
4. provjerite vašu povijesnu pozadinu uporabom pomagala za proučavanje.

D. Četvrti krug čitanja:

1. čitajte ponovno određenu književnu jedinicu u nekoliko prijevoda:
 - a. riječ-za-riječ (NKJV, NASB, NRSV)
 - b. dinamički ekvivalent (TEB, JB)
 - c. parafrazirani (Suvremena Biblija, Proširena Biblija)
2. tražite književnu ili gramatičku građu:
 - a. ponovljeni izričaji, Poslanica Efežanima 1:6.12.13
 - b. ponovljena gramatička građa, Poslanica Rimljanima 8:31
 - c. oprečne zamisli

3. popišite sljedeće pojedinosti:
 - a. značajni pojmovi
 - b. neuobičajeni pojmovi
 - c. važne gramatičke građe
 - d. posebno teške riječi, rečenični dijelovi, i rečenice
4. tražite odgovarajuća usporedna poglavlja:
 - a. potražite najjasniji odlomak za proučavanje vašega subjekta koristeći:
 - (1) knjige “sustavne teologije”
 - (2) biblijske reference
 - (3) konkordance
 - b. tražite moguće paradoksalni par između vaših subjekata. Mnoge biblijske istine predstavljene su u dijalektičkim parovima; mnogi denominacijski sukobi dolaze iz polovičnoga dokazivanja “proof-texting” biblijske napetosti. Sve je u Bibliji nadahnuto, i mi moramo potražiti njenu potpunu poruku radi osiguravanja ravnoteže Svetoga pisma za naše tumačenje
 - c. tražite usporednice unutar iste Knjige, istoga autora, ili iste književne vrste; Biblija je svoj najbolji tumač zato jer ima jednoga Autora, Duha
5. koristite pomagala za proučavanje kako biste provjerili vaša zapažanja o povijesnoj pozadini ili okolnosti:
 - a. proučavajte Biblije
 - b. biblijske enciklopedije, priručnike i rječnike
 - c. biblijske uvode
 - d. biblijske komentare (na ovoj točki vašega proučavanja, dopustite vjerujućoj zajednici, prošloj i sadašnjoj, da pomogne i ispravi vaše osobno proučavanje).

IV. Primjena tumačenja Biblije

Na toj se točki okrećemo primjeni. Morate uzeti vremena kako biste razumjeli tekst u njegovoj izvornoj pozadini; sad ga morate primijeniti na vaš život, vašu kulturu. Ja biblijski autoritet određujem kao “razumijevanje što je izvorni biblijski autor rekao u svoje vrijeme i primjenjivanje te istine na naše vrijeme.”

Primjena mora slijediti tumačenje izvorne autorove nakane i u vremenu i u logici. Ne možemo primijeniti poglavlje Biblije na naše vrijeme dok ne znamo što je bilo rečeno za ondašnje vrijeme! Biblijsko poglavlje ne može značiti ono što nikad nije značilo!

Vaša detaljna skica, na razini odlomka (treći krug čitanja #3), bit će vaš vodič. Primjena bi morala biti napravljena na razini odlomka, ne na razini riječi. Riječi imaju značenje samo u okviru; kratke rečenice imaju značenje samo u okviru; rečenice imaju značenje samo u okviru. Jedina nadahnuta osoba uključena u postupak tumačenja jeste izvorni autor. Mi samo slijedimo njegovo vodstvo prosvjetljenjem Svetoga Duha. Ali prosvjetljenje nije nadahnuće. Za reći “tako je rekao Gospodin”, moramo ostati u izvornoj autorovoj nakani. Primjena se mora odnositi posebno na opću nakanu čitavoga pisanja, na posebnu književnu jedinicu i razinu odlomka misaonog razvoja.

Nemojte dozvoliti da današnje prilike tumače Bibliju; dozvolite Bibliji neka govori! To od nas može zahtijevati izvlačenje načela iz teksta. To je valjano ako tekst podupire načelo. Nažalost, često su naša načela samo to, “naša” načela – ne načela teksta.

U primjenjivanju Biblije, važno je podsjetiti se da je (osim u proročanstvu) valjano jedno i samo jedno značenje za određeni biblijski tekst. To je značenje vezano na nakanu izvornoga autora kako je on naslovio krizu ili potrebu njegovog vremena. Iz toga jednog značenja mogu biti izvedene mnoge moguće primjene. Primjena će biti temeljena na potrebama primatelja, ali ona mora biti povezana s izvornim autorovim značenjem.

V. Duhovni vid tumačenja

Dosad sam razmatrao logički postupak uključen u tumačenje i primjenu. Sad mi dozvolite kratko razmotriti duhovni vid tumačenja. Od pomoći bio mi je sljedeći popis provjere:

- A. Molitva za pomoć Duha (usp. I. Kor 1:26 - 2:16).
- B. Molitva za osobno oprostjenje i očišćenje od znanoga grijeha (usp. I. Iv 1:9).

- C. Molitva za većom čežnjom za spoznajom Boga (usp. Ps 19:7-14; 42:1 nadalje; 119:1 nadalje).
- D. Trenutačna primjena na vaš vlastiti život svake nove spoznaje.
- E. Ostati ponizan i poučljiv.

Tako je teško održati ravnotežu između logičkoga postupka i duhovnoga vodstva Svetoga Duha. Uravnotežiti to dvoje pomogli su mi sljedeći navodi:

- A. od Jamesa W. Sireja, *Scripture Twisting*, str. 17-18:
 “Prosvjetljenje dolazi do umova ljudi Božjih – ne samo do duhovne elite. U biblijskome kršćanstvu ne postoji razred gurua, niti prosvjetljeni, ni ljudi preko kojih mora doći svo mjerodavno tumačenje. I tako, dok Sveti Duh daje posebne darove mudrosti, znanja i sposobnosti duhovnoga razumijevanja, On neće dati tim darovitim kršćanima da budu jedini autoritativni tumači Njegove Riječi. Do svakoga od Njegovih ljudi je učiti, suditi i raspoznati pozivajući se na Bibliju koja stoji kao autoritet čak i onima kojima je Bog dao posebne sposobnosti. Sažeto, drskost što činim kroz cijelu knjigu je ta da je Biblija Božje istinsko otkrivenje čitavome čovječanstvu, da je ona naš konačan autoritet o svim stvarima o kojima govori, i nije potpuna tajna nego može biti dovoljno razumljiva običnim ljudima u svakoj kulturi.”
- B. od Kierkegaarda, nađeno u *Protestant Biblical Interpretation*, str. 75, od Bernarda Ramma:
 Prema Kierkegaardu gramatičko, leksičko, povijesno proučavanje Biblije bilo je neophodno ali i pripremno za istinsko čitanje Biblije. “Onaj tko čita Bibliju *kao Božju riječ* mora ju čitati sa srcem u svojim ustima, od korice do korice, s gorljivim očekivanjem, u razgovoru s Bogom. Čitanje Biblije bezbrižno ili nemarno ili akademski ili profesionalno nije čitanje Biblije kao Riječi Božje. Kad ju netko čita kao što se čita ljubavno pismo, onda ju taj čita kao Riječ Božju.”
- C. H. H. Rowley u *The Relevance of the Bible*, str. 19:
 “Ne tek umno razumijevanje Biblije, koliko god ono bilo potpuno, može posjedovati sva njena bogatstva. Ne prezire se takvo razumijevanje, jer je ono sržno za potpuno razumijevanje. Ali ono mora biti vođeno duhovnim razumijevanjem duhovnih bogatstava te Knjige ako želi biti potpuno. A za takvo duhovno razumijevanje potrebno je nešto više od umne žustrine. Duhovne stvari duhovno su raspoznatljive, i učenici Biblije trebaju stav duhovnoga shvaćanja, gorljivost za pronalaženje Boga koju će potpuno pokoriti Njemu, ako je prešao iznad svoje znanstvene studije prema bogatijoj baštini te najveće od svih Knjiga.”

VI. Metoda ovog komentara

Vodič za proučavanje kroz komentar osmišljen je kao pomoć vašem postupku tumačenja na sljedeće načine:

- A. Kratki povijesni pregled uvod je u svaku Knjigu. Nakon što ste proveli “treći krug čitanja #3” provjerite svoje izvješće.
- B. Na početku svakoga poglavlja napravljeni su okvirni uvodi. Oni vam pomažu vidjeti postavljenu građu književne jedinice.
- C. Na početku svakoga poglavlja ili glavne književne jedinice napravljene su podjele na odlomke i njihova opisna zaglavlja iz nekoliko suvremenih prijevoda:
 1. *The United Bible Society Greek text*, četvrto izdanje revidirano (UBS⁴)
 2. *The New American Standard Bible*, ažurirano 1995. (NASB)
 3. *The New King James Version* (NKJV)
 4. *The New Revised Standard Version* (NRSV)
 5. *Today's English Version* (TEV)
 6. *The Jerusalem Bible* (JB).

Podjele na odlomke nisu nadahnute. One moraju biti utvrđene iz okvira. Usporedbom nekoliko suvremenih prijevoda iz različitih teorija prevođenja i teološkoga stajališta, sposobni smo raščlaniti pretpostavljenu građu izvorne autorove misli. Svaki odlomak ima jednu glavnu istinu. To je nazvano “glavna rečenica” ili “središnja zamisao teksta”. Ta jedinstvena misao ključ je valjanoga povijesnoga, gramatičkoga tumačenja.

Nitko ne bi smio nikad tumačiti, propovijedati ili učiti na manje od odlomka! Također nemojte zaboraviti da je svaki odlomak vezan na okolne odlomke. Zbog toga je pregled čitave Knjige na razini odlomka tako važan. Moramo biti sposobni slijediti logički tijek subjekta kojeg je odredio izvorni nadahnuti autor.

- D. Bobove bilješke slijede stih-po-stih pristup tumačenju. To nas prisiljava slijediti izvornu autorovu misao. Zabilješke osiguravaju izvješća iz nekoliko područja:
1. književnog okvira
 2. povijesnih, kulturoloških uvida
 3. gramatičkih obavijesti
 4. proučavanja riječi
 5. odgovarajućih usporednih odlomaka.
- E. Na određenim točkama u komentaru, tekst iz *New American Standard Version*, ažuriran bit će dopunjen prijevodima nekoliko drugih suvremenih verzija:
1. *The New King James Version* (NKJV), koja slijedi rukopise “Textus Receptus” teksta
 2. *The New Revised Standard Version* (NRSV), što je riječ-za-riječ revizija od *National Council of Churches of the Revised Standard Version*
 3. *The Today’s English Version* (TEV), što je dinamički ekvivalent prijevoda od *American Bible Society*
 4. *The Jerusalem Bible* (JB), koja je engleski prijevod temeljen na Francuskome katoličkome dinamičkom ekvivalentnome prijevodu.
- F. Za one koji ne čitaju grčki jezik, može pomoći uspoređivanje engleskih prijevoda kako bi se utvrdile poteškoće u tekstu:
1. rukopisne razlike
 2. moguća značenja riječi
 3. gramatički teški tekstovi i građa
 4. višeznačni tekstovi.
- Iako engleski prijevodi ne mogu riješiti te poteškoće, oni ih označuju kao mjesta za dublje i temeljitije proučavanje.
- G. Na završetku svakoga poglavlja postavljena su odgovarajuća pitanja za raspravu koja nastoje ciljati na glavnu problematiku tumačenja toga poglavlja.

UVOD U POSLANICU HEBREJIMA

KLJUČNA UVODNA IZJAVA

Kako sam proučavao ovu Knjigu postajalo je više i više očito da je moja teologija bila oblikovana Pavlovom. Vrlo je teško za mene dopustiti većini ostalih NZ-nih autora predstaviti njihove nadahnute misli jer ih ja težim zatvoriti u Pavlove skupine. Ovo je poseban dokaz u naglašavanju Poslanice Hebrejima na nastavljanju u vjeri. U Knjizi Hebrejima vjera nije forenzički položaj (opravdanje vjerom), nego vjeran život do kraja (poglavlja 11 – 12).

Bojim se da mnoga pitanja s kojima sam se borio u Poslanici Hebrejima nikad nisu bila pitana od njenog autora (ni od Petra, niti Jakova). Poslanica Hebrejima je prigodan spis, kao sve NZ-ne Knjige. Ja moram dopustiti govoriti autoru čak kad me on/ona čini uznemirenim; čak kad on/ona ne koristi moje skupine nad kojima pazim ili čak kad u temelju razbije takve skupine. Ja se ne usuđujem zamijeniti svoju sustavnu teologiju za poruku nadahnutoga NZ-noga autora.

Ja dajem prednost pokajati se zbog svoga teološkog dogmatizma i živjeti unutar NZ-ne napetosti koju ne razumijem potpuno ili koja mi se dopada! Bojim se da promatram NZ kroz cjedilo suvremene evangeličke, pretvorbene rešetke. Želim potvrditi biblijska obećanja; obećanja Božje ljubavi, opskrbe, i zadržavanja snage; ipak osuđen sam snažnim upozorenjima i nalogima NZ-nih autora. Očajnički trebam poslušati Poslanicu Hebrejima, ali to je tako bolno! Želim obrazloženjem ukloniti napetost. Ja smatram, zapravo, kako želim potvrditi besplatno spasenje i sve-koštajući kršćanski život. Ali gdje ću povući crtu kad uzor nije bio nađen? Je li vječno zajedništvo s Bogom početni odaziv vjere ili nastavljanje odaziva vjere? Poslanica Hebrejima jasno izlaže nalog nastavljanja odaziva vjere. Kršćanski život promatran je od kraja, ne od početka!

Ovo ne znači upućivati na spasenje po-djelima, nego na potvrdu po-djelima. Vjera je dokaz, ne mehanizam (što je milost). Vjernici nisu spašeni po djelima, nego za djela. Djela nisu sredstva spasenja, nego ishod spasenja. Pobožna, vjerna, dnevna Kristo-sličnost nije nešto što mi činimo, nego tko mi jesmo u Njemu. Ako ne postoji promjena, i mijenjajući život vjere, nema dokaza našega spasenja, nema sigurnosti za vjernika. Jedino Bog pozna srce i okolnosti. Sigurnost znači biti sudionik u životu vjere, ne početna teološka tvrdnja bez dokaza načina života.

Moja je molitva kako ćemo dozvoliti ovome nadahnutome NZ-om autoru jasno govoriti a ne otparivati Poslanicu Hebrejima u opasku u mrežu sustavne teologije, da bude kalvinistička ili arminijanistička.

UVODNI UVIDI

- A. Ova Knjiga koristi SZ-ne tekstove tumačene od rabinskih hermeneutika kako bi navijestila svoju poruku. Kako bi se razumjela nakana izvornoga autora, ova Knjiga mora biti tumačena u svjetlu prvoga stoljeća rabinskoga judaizma, ne suvremene zapadnjačke misli.
- B. Ova Knjiga započinje kao propovijed (ne kao pozdrav ili tipično pozdravljanje) a završava kao pismo (tipičan Pavlov završetak poglavlja 13). To je moguće sinagoški propovjednički zaokret u pismo. Autor naziva njegovu/njenu Knjigu “riječ opomene” u 13:22. Ovaj isti izričaj također je upotrijebljen u Djelima apostolskim 13:15 u propovijedi.
- C. Ovo je pronicav novozavjetni osvrt o Mojsijevskom Savezu:
 - 1. vrlo autoritativno gledište SZ-a
 - 2. usporedba starih i novih Saveza
 - 3. jedina NZ-na Knjiga što Isusa naziva našim Velikim svećenikom.
- D. Ova je Knjiga ispunjena s upozorenjima protiv otpadništva (“okretanje leđa”, usp. 10:38), ili vraćanju na judaizam (tj. poglavlja 2; 4; 5; 6; 10; 12; usp. *No Easy Salvation* od R. C. Glazea, Jr., izdano od *Insight Press*).
- E. Iako je ovo pre-uopćavanje, korisno je vidjeti Pavla s njegovim naglaskom na spasenju kao dovršenome djelu suverenoga Boga (tj. opravdanje vjerom) koji potvrđuje sigurnost kao prvotnu istinu (tj. Rim 4). Petar, Jakov, te I. i II. Ivanova poslanica naglašavaju trajne odgovornosti Novoga saveza i potvrđuju kako je dnevna, potvrđena promijenjenim i mijenjajućim životom. Autor Poslanice Hebrejima, naglašava život vjernosti (usp. poglavlje 11), potvrđuje sigurnost iz gledišta kraja života. Suvremeno zapadnjačko

racionalno mišljenje stremi polarizirati ova gledišta, dok ih NZ-ni pisci, od jednoga Božanskoga Autora (tj. Duha), žele zadržati u napetosti i potvrditi sve tri. Sigurnost nikad nije cilj, nego su-proizvod djelatne vjere u Božja obećanja.

AUTORSTVO

- A. Iako je autorstvo Poslanice Hebrejima sporno, nekoliko ranih gnostičkih djela (tj. *Gospel of Truth*, *Gospel of Philip* i *The Apocrypha of John*) navode ju nekoliko puta, što pokazuje kako je ona bila uvažen dio autoritativnih kršćanskih pisanja drugoga stoljeća (usp. Andrea Helmbold *The Nag Hammadi Gnostic Texts and the Bible*, str. 91).
- B. Istočna crkva (Aleksandrija, Egipat) prihvaća Pavlovo autorstvo kao što je vidljivo iz uvrštavanja Poslanice Hebrejima u Pavlova pisanja u ranome papirusnom rukopisu P⁴⁶. Ovaj je rukopis nazvan *Chester Beatty Papyri* i bio je prepisan na kraju drugoga stoljeća. On smješta Poslanicu Hebrejima nakon Poslanice Rimljanima. Neki aleksandrijski vođe prepoznali su književne poteškoće povezane s Pavlovim autorstvom:
1. Klement Aleksandrijski (godina 150.-215., navođen od Euzebija) kaže da ju je Pavao pisao na hebrejskome a Luka preveo na grčki
 2. Origen (godina 185.-253.) tvrdio je da su misli Pavlove ali da je ona pisana od kasnijeg sljedbenika, kao što je Luka ili Klement Rimski.
- C. Ova je Knjiga bila izostavljena iz popisa Pavlovih pisama prihvaćenog od Zapadne crkve pod nazivom Muratorijev fragment (popis NZ-nih kanonskih Knjiga iz Rima oko godine 180.-200.).
- D. Što mi znamo o autoru:
1. on je očito bio židovski kršćanin drugoga naraštaja (2:3)
 2. on navodi iz grčkoga prijevoda SZ-a nazvanog Septuaginta
 3. on koristi obrede drevnoga Šatora a ne trenutačne hramske rituale
 4. on piše koristeći klasičnu grčku gramatiku i sintaksu (ova Knjiga nije platonistička. Njen pravac jeste SZ, ne Philo).
- E. Ova je Knjiga anonimna, ali autor je bio dobro poznat primateljima (usp. 6:9-10; 10:34; 13:7.9).
- F. Zašto postoje sumnje o Pavlovu autorstvu:
1. stil je tako različit (osim poglavlja 13) od Pavlovih ostalih pisanja
 2. rječnik je različit
 3. postoje jedva uočljive razlike u uporabi riječi i izričaja te naglasku
 4. kad Pavao naziva svoje prijatelje i suradnike "braća" ime osobe uvijek dolazi prvo (usp. Rim 16:23; I. Kor 1:1; 16:12; II. Kor 1:1; 2:13; Fil 2:25) ali 13:23 ima "naš brat Timotej".
- G. Teorije o autorstvu:
1. Klement Aleksandrijski u svojoj knjizi *Hypotyposes* (navođenoj od Euzebija) vjerovao je kako je Luka preveo na grčki Pavlovo izvorno pisanje na hebrejskome (Luka je odlično koristio koine grčki)
 2. Origen je rekao kako ju je napisao ili Luka ili Klement Rimski ali slijedeći Pavlovo učenje
 3. Jeronim i Augustin prihvaćali su Pavlovo autorstvo samo kako bi olakšali prihvaćanje Knjige u kanon Zapadne crkve
 4. Tertulijan (*De Pudic.* 20) vjerovao je kako ju je napisao Barnaba (levit povezan s Pavlom)
 5. Martin Luther rekao je kako ju je napisao Apolon, aleksandrijski poučen intelektualno povezan s Pavlom (usp. Djela 18:24)
 6. Calvin je rekao kako je Klement Rimski (prvi koju je navodi godine 96.) ili Luka bio autor
 7. Adolph von Harnack rekao je kako su je napisali Akvila i Priscila (oni su učili Apolona punome Evandelju i bili povezani s Pavlom i Timotejem, usp. Djela 18:26)
 8. Sir William Ramsey rekao je kako ju je Filip (evangelist [putujući propovjednik Evandelja – op.prev.]) napisao za Pavla dok je Pavao bio u zatvoru u Cezareji

9. ostali su tvrdili da su to bili Filip ili Sila (Silvan).

PRIMATELJI

- A. Naslov "Hebrejima" naslovljava hebrejski narod, prema tome, Knjiga je bila pisana svim Židovima (usp. Klement Aleksandrijski, navođen od Euzebija, *Eccl. Hist.* VI., 14).
- B. Unutarnji dokaz slijedi R. C. Glazea, Jr., *No Easy Salvation* tvrdeći kako je bila naslovljena posebna skupina vjerujućih Židova ili sinagoga (usp. 6:10; 10:32-34; 12:4; 13:7.19.23):
1. oni su izgleda židovski vjernici zbog brojnih SZ-nih navoda i teme (usp. 3:1; 4:14-16; 6:9; 10:34; 13:1-25)
 2. oni su iskusili neko progonstvo (usp. 10:32; 12:4). Judaizam je bio priznat kao zakonska religija od rimskih vlasti dok je kasnije u prvome stoljeću kršćanstvo bilo smatrano nezakonskim kad se odvojilo od sinagoškoga štovanja
 3. oni su bili vjernici dugo vremena, ali ipak su bili nezreli (usp. 5:11-14). Bojali su se potpuno prekinuti s judaizmom (usp. 6:1-2).
- C. Dvoznačnost teksta 13:24 može podrazumijevati kako je bila pisana: (1) iz Italije ili (2) za Italiju, vjerojatno Rim.
- D. Mjesto primatelja povezano je s različitim teorijama glede autorstva:
1. Aleksandrija – Apolon
 2. Antiohija – Barnaba
 3. Cezareja – Luka ili Filip
 4. Rim – Klement Rimski i spominjanje Italije u 13:24
 5. Španjolska – ovo je bila teorija Nikole iz Lire (godina 1270.-1340.).

NADNEVAK

- A. Neposredno prije uništenja Jeruzalema od rimskoga vojskovođe (kasnije cara) Tita, godine 70.:
1. autor spominje Pavlova sudruga Timoteja imenom (usp. 13:23)
 2. autor upućuje na žrtve što se nastavljaju (usp. 8:13; 10:1-2) u Hramu
 3. autor spominje progonstvo što može odgovarati vremenu Nerona (godina 54.-68.)
 4. autor ohrabruje čitatelje da se ne vrate na judaizam i njegove obrede.
- B. Nakon godine 70.:
1. autor koristi obrede Šatora, ne Herodova hrama
 2. autor spominje progonstvo:
 - a. moguće pod Neronom (usp. 10:32-34)
 - b. kasnije moguće pod Domicijanom (usp. 12:4-13)
 3. Knjiga može biti povezana s ponovnim procvatom rabinskoga judaizma (pisanja iz Jamnije) kasnije u prvome stoljeću.
- C. Prije godine 95. jer je Knjiga bila navođena od Klementa Rimskog.

SVRHA

- A. Židovski kršćani ohrabreni su neka ostave sinagogu i poistovjete se javno (potpuno) s Crkvom (usp. 13:13).
- B. Židovski kršćani ohrabreni su prihvatiti misijski nalog Evanđelja (usp. Mt 28:19-20; Lk 24:47; Djela 1:8).

- C. Židovski nevjernici u zajedništvu s ovima židovskim kršćanima žarište su poglavlja 6 i 10. Zabilježite prisutnost tri skupine: “mi”, “vi”, i “oni”. Oni su bili upozoreni da se osobno očituju o bogatstvu i jasnome dokazu u životima svojih kršćanskih drugova i su-štovatelja.
- D. Ova pretpostavljena povijesna rekonstrukcija uzeta je iz *No Easy Salvation* od R. C. Glazea, Jr.:
 “Poteškoća nije bila ona o napetosti između kršćanske većine i ne-kršćanske manjine. Pravo oprečje bilo je istinsko. Židovski kršćani ove skupštine tako su kompromitirali svoju vjeru i osjećaj upravljanja da bi dvije skupine mogle štovati zajedno kao jedna skupština. Niti je ijedna skupina ozbiljno ugrožavala savjest druge. Propovijedanje kršćanske skupine nije više ishodilo u osudi i odlučnosti nad dijelom nespasenih članova sinagoge. Kršćani su bili u stanju mrtvila zbog svoje nevoljnosti da prihvate pune zahtjeve o odvažnome kršćanskom življenju. Nevjernici su postali otvrdnuti neprestanim odbacivanjem do točke krajnje ravnodušnosti. Ove skupine postale su sad usklađeni suspavači.
 Opiranje kršćanske skupine ‘pritisku neizrecive savršenost’ (6:1) bilo je motivirano od dva fenomena: veliki obzir prema predajama judaizma i nevoljnost plaćanja cijene punoga poistovjećivanja s kršćanstvom, što je postajalo više i više pokret pogana” (str. 23).

KRATKI PREGLED POSLANICE HEBREJIMA

1:1-3	Nadmoćnost Sina nad prorocima
1:4-2:18	Nadmoćnost Sina nad anđelima
3:1 - 4:13; 4:14 - 5:10	Nadmoćnost Sina nad Mojsijevskim Savezom
6:13 - 7:28	Nadmoćnost Sina nad Aronovskim svećeništvom
5:11 - 6:12	Nadmoćnost vjerujućih Židova nad nevjerujućim Židovima
8:1 - 10:18	Nadmoćnost Sina nad obredima Mojsijevskoga Saveza
10:19 - 13:25	Nadmoćnost Sina zagovarana i otkrivena u vjernicima

Ovo je primjer rabinske hermeneutike nazvane “Manji ka Većemu”.

ČITANJE KRUG JEDAN (vidjeti str. vi. u uvodnome dijelu)

Ovaj komentar je vodič za proučavanje što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte čitavu biblijsku Knjigu odjednom. Navedite središnju temu čitave Knjige vašima vlastitim riječima.

1. Tema čitave Knjige
2. Književna vrsta (žanr)

ČITANJE KRUG DVA (vidjeti str. vi. u uvodnome dijelu)

Ovaj komentar je vodič za proučavanje što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte čitavu biblijsku Knjigu drugi puta odjednom. Napravite kratki pregled glavnih subjekata i izrazite subjekt jednostavnom rečenicom.

1. Subjekt prve književne jedinice
2. Subjekt druge književne jedinice

3. Subjekt treće književne jedinice
4. Subjekt četvrte književne jedinice
5. I tako dalje

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti str. vi. u uvodnome dijelu)

Ovaj komentar je vodič za proučavanje što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti omentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet navedenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnut, ali ona jeste ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

HEBREJIMA 1

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Bog je govorio po Svome Sinu	Božje vrhovno otkrivenje	prolog	Božja riječ kroz Njegova Sina	veličina utjelovljenoga Božjeg Sina
1:1-4	1:1-4	1:1-4	1:1-4	1:1-4
Sin viši od anđela	Sin uzvišen nad anđelima	nadmoćnost Krista nad anđelima (1:5-2:18)	veličina Božjega Sina	Sin je veći od anđela (1:5-2:18)
1:5-14	1:5-14	1:5-14	1:4-13 1:14	1:5-13 1:14

*Premda nije nadahnuta, podjela odlomaka ključ je za razumijevanje i praćenje izvorne autorove nakane. Svaki suvremeni prijevod podijelio je i sažeo odlomke u poglavlju jedan. Svaki odlomak ima jednu glavnu temu, istinu ili misao. Svaka izvedba izdvaja određenu temu na svoj vlastiti način. Dok čitate tekst, upitajte se koji prijevod bolje odgovara vašem razumijevanju teme i podjeli stihova.

U svakom poglavlju prvo moramo čitati Bibliju i probati utvrditi njegov subjekt (odlomci), zatim usporediti svoje razumijevanje sa suvremenim izvedbama. Tek kada razumijemo izvornu autorovu nakanu slijedeći njegovu logiku i predstavljanje na stupnju odlomka uistinu možemo razumjeti Bibliju. Samo je izvorni autor bio nadahnut — čitatelji nemaju pravo mijenjati ili preinačiti poruku. Čitatelji Biblije imaju odgovornost primjenjivanja nadahnute istine u svome vremenu i svojim životima.

Zabilježite da su svi tehnički izrazi i kratice u potpunosti objašnjeni u Dodacima jedan, dva, i tri.

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. vi. u uvodnome dijelu)

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

OKVIRNI UVIDI

- A. Prvi odlomak je poetsko/himničko predstavljanje Isusovih kozmičkih i iskupiteljskih postignuća. On je Gospodin svega Stvorenja i posebice Gospodin ovoga planeta. Ovo je sročeno u sedam opisnih izričaja. To je najviša Kristologija u NZ-u (usp. Iv 1:1-18; Fil 2:6-11; i Kol 1:15-17):
 1. baštinik Očeva Stvorenja (stih 2)
 2. posrednik Očeva Stvorenja (stih 2)

3. sjaj Očeve slave (stih 3)
 4. prava slika Očeve naravi (stih 3)
 5. nositelj Očeva Stvorenja (stih 3)
 6. sredstvo oprostjenja Očeva Stvorenja (stih 3)
 7. kraljevski i svećenički Mesija poslan od Oca (stih 3).
- B. Stihovi 1-4 prvenstveno se bave kako je Bog govorio nama na novi način kroz Sina, Isusa iz Nazareta. Više ne primamo otkrivenje malo po malo kroz sluge (tj. proroke SZ-a), nego sad kroz puno otkrivenje u obiteljskome članu ("sin", usp. 1:2; 3:6; 5:8; 7:28).
- C. Drugi odlomak (stihovi 5-14) nastavljaju temu Isusove nadmoći. U stihovima 1-4 On je nadmoćnije otkrivenje od proroka; u stihovima 5-14 On je nadmoćniji posrednik od anđela; potvrđen nizom od sedam SZ-nih tekstova iz Septuaginte (uglavnom iz Psalama): Psalam 2:7; II. Knjiga o Samuelu 7:14; Psalam 97:7; Psalam 104:4; Psalam 45:6-7; Psalam 102:25-27 i Psalam 110:1.
- D. Zabilježite da autor gradi njegov/njen tekst na pozorne načine (A. i C.). Sedam je broj savršenstva u židovskoj numerologiji (tj. sedam dana Knjige Postanka 1).

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:1-4

¹Bog, nakon što On govoraše davno očevima po prorocima mnogo puta i na mnogo načina, ²u ovima posljednjim danima govorio nam je po *Svome Sinu*, kojeg On odredi baštinikom svih stvari, po kojem On također stvori svijet. ³I On je sjaj Njegove slave i pravi prikaz Njegove naravi, i On drži sve stvari riječju Svoje snage. Kad je On učinio očišćenje od grijeha, On sjede s desne strane Veličanstva u visini, ⁴postajući mnogo boljim nego anđeli, kao što On baštini odličnije ime negoli oni.

1:1 "Bog, nakon što On govoraše" "Bog" nije prvi (na čelu) grčke rečenice; prema tome, ovaj tekst nije naglašavanje doktrine otkrivenja, nego način otkrivenja u prošlosti (AORIST AKTIVNOGA PARTICIPA).

▣ "po prorocima" Židovi su vjerovali da su proroci pisali Pismo. To je zašto je Mojsije bio smatran prorokom (usp. Pnz 18:15) i zašto su Židovi stupnjevali povijesne knjige od Jošue kroz Knjige o Kraljevima kao "prijašnji proroci". Stoga, ovaj izričaj ne upućuje jedino na SZ-ne proroke, nego na sve SZ-ne pisce.

Izričaj "po (*en*) prorocima" (stih 1) uspoređan je s "po (*en*) Svome Sinu" (stih 2). Postoji očita suprotivost između dva sredstva otkrivenja. Jedno je bio sluga a jedno je bio obiteljski član. Prvo je bilo samo djelomično ali drugo je puno i potpuno (usp. Kol 1:15-17).

▣

NASB
NKJV
NRSV
TEV
NJB

"mного puta i na mnogo načina"

"u različita vremena i na različite načine"

"na mnoge i različite načine"

"mного puta i na mnogo načina"

"u mnogo trenutaka u prošlosti i mnogim sredstvima"

SZ-no otkrivenje bilo je postupno u obliku i sadržaju. Ovaj je izričaj smješten prvi (na čelu) u grčkome tekstu stiha 1 kako bi pokazao autorov naglasak. Svaki SZ-ni pisac imao je važnu, ali djelomičnu, poruku.

1:2 "u ovima posljednjim danima" Ovo vremensko razdoblje dolazi u nekoliko imena:

1. kraj dana, Knjiga Brojeva 24:14; Ponovljeni zakon 8:16; Knjiga proroka Daniela 2:28; 10:14
2. u posljednjim danima, Knjiga proroka Jeremije 23:20; 30:24; 49:39; Ezekiel 38:8.16; Hošee 3:5; Joela 2:28 (Djela 2:17); Evanđelje po Ivanu po Ivanu 6:39.40.44.54; 11:24; 12:48; II. Timoteju poslanica 3:1; Jakovljeva poslanica 5:3
3. u posljednje vrijeme, I. Petrova poslanica 1:5

4. na kraju vremena, I. Petrova poslanica 1:20
5. tijekom zadnjih dana, II. Petrova poslanica 3:3
6. zadnji čas, I. Ivanova poslanica 2:18.

Na kraju zadnjih vremena je “dan Gospodnji” (tj. “dokončanje”, Mt 13:39.40; 24:3; 28:20; Heb 9:26).

Židovi među-biblijskoga razdoblja vidjeli su dva doba: trenutačno zlo doba pobune i grijeha (započeto u Post 3) i dolazeće doba pravednosti ustoličeno od dolazećeg Mesije u sili Duha. SZ naglašava dolazak Mesije zbog Suda i u sili zbog ustanovljenja Novoga doba. Međutim, nije se uspio jasno vidjeti Isusov prvi dolazak kao: (1) “Patećeg Sluge” u Knjizi proroka Izaije 53; (2) Poniznoga koji jaše ždrijebe magarca u Knjizi proroka Zaharije 9:9; i (3) Probodenoga iz Zaharije 12:10. Iz napredujućega otkrivenja NZ-a mi znamo kako je Bog naumio dva dolaska Mesije. Razdoblje između Utjelovljenja (Prvi dolazak) i Drugoga dolaska uključuje preklapanje dva židovska doba. Ovo je označeno u NZ-u izričajem “zadnji dani/zadnja vremena”. Mi smo u tome razdoblju više od 2000 godina.

POSEBNA TEMA: OVO DOBA I DOLAZEĆE DOBA

SZ-ni proroci vidjeli su budućnost kao proširenje sadašnjosti. Za njih će budućnost biti obnova zemljopisnog Izraela. Međutim, čak su i oni to vidjeli kao novi dan (usp. Iz 65:17; 66:22). Neprestanim voljnim odbijanjem YHWH od Abrahamovih potomaka (čak nakon progonstva) u židovskoj se međuzavjetnoj apokaliptičkoj književnosti razvio nov obrazac (tj. I. Henokova, IV. Ezrina, II. Baruhova). Ova su pisanja počela činiti razliku između dva doba: sadašnje zlo doba pod vlašću Sotone te dolazeće doba pravednosti pod vlašću Duha i ustoličeno od strane Mesije (često energičan ratnik).

U ovome području teologije (eshatologija) postoji očit razvoj. Teolozi to nazivaju “napredujuće otkrivenje”. NZ potvrđuje ovu novu kozmičku stvarnost dva doba (tj. vremenski dualizam).

<u>Isus</u>	<u>Pavao</u>	<u>Hebrejima</u>
Matej 12:32	Rimljanima 12:2	1:2
Matej 13:22 i 29	I. Korinćanima 1:20; 2:6.8; 3:18	6:5
Marko 10:30	II. Korinćanima 4:4	11:3
Luka 16:8	Galaćanima 1:4	
Luka 18:30	Efežanima 1:21; 2:1.7; 6:12	
Luka 20:34-35	I. Timoteju 6:17	
	II. Timoteju 4:10	
	Titu 2:12	

U NZ-noj teologiji ova su se dva židovska doba preklapala zbog neočekivanoga i previđenog pretkazanja dva dolaska Mesije. Isusovo utjelovljenje ispunilo je SZ-na proročanstva o ustoličenju Novoga doba (Dn 2:44-45). Doduše, SZ također je vidio Njegov dolazak kao Suca i Osvajača [Pobjednika], ipak On je prvo došao kao Pateći Sluga (usp. Iz 53; Zah 12:10), ponizan i krotak (usp. Zah 9:9). On će se vratiti u sili kao što je SZ pretkazao (usp. Otk 19). Ovo dvo-stupanjsko ispunjenje uzrokovalo je da Kraljevstvo bude sadašnje (ustoličeno), ali buduće (ne dovršeno u potpunosti). Ovo je NZ-na napetost gotovo, ali ne još!

▣ **“Svome Sinu”** ANARTHROUS [posebno grčke imenice koje nemaju član – op.prev.] izričaj “sin” ne bi trebao biti pisan velikim slovima zato jer je upućivanje ovdje na vrstu otkrivenja, ne naslov za Isusa (usp. 3:5-6; 5:8; 7:28). Isus nije sluga kao Mojsije ili proroci, nego obiteljski član (sin).

▣ **“kojem On odredi”** Ovo je AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA, što podrazumijeva dovršeno djelovanje (AORIST GLAGOLSKO VRIJEME) u prošlom vremenu (INDIKATIVNI NAČIN). Kad je Bog odredio Isusa baštinikom? Je li to bilo prilikom Njegova krštenja (usp. Mt 3:17) ili uskrsnuća (usp. Rim 1:4)? Ovo pitanje vodi herezi o “adopcionizmu” (vidi Kazalo [Komentari Otkrivenja – Dodatak tri – op.prev.]), koja je govorila kako je Isus postao Mesijom u nekoj točki vremena. To se, međutim, suproti Evanđelju po Ivanu 1:1-18; 8:57-58; Poslanici Filipljanima 2:6-7; i Kološanima 1:17. Isus je uvijek bio Božanstvo (usp. Iv 1:1-2); prema tome, pravo nasljedstva moralo je biti čak ranijega nadnevka od utjelovljenja u ontološkome smislu.

▣ **“baštinikom svih stvari”** Kao “Sin Božji”, jedinstveni sin Boga (usp. Iv 3:16), On je baštinik (usp. Mt 21:33-46; Ps 2:8). Zadivljujuća stvar je da grješno ljudstvo, kroz vjeru u Njega, dijeli Njegovo pravo nasljedstva (usp. 1:14; 6:12; Rim 8:17; Gal 4:7).

▣ **“po kojem On također stvori svijet”** Uvijek je teško znati zasigurno kako povezani pojmovi moraju biti tumačeni. Postoji samo izvjesno semantičko preklapanje između sinonima [istoznačnica – op.prev.]. Tehnički grčki pojam za stvaranje

od ničega je *ktizō*, ipak riječ u ovome tekstu je *poieō*, što znači oblikovati nešto iz pred-postojeće tvari. Koristi li autor ove pojmove istoznačno ili je namjeravana određena razlika? Nepouzdanost je kako je namjeravana tehnička razlika jer teološki okvir upućuje na stvaranje izgovorenim riječju (*ex nihilo* [iz ničega – op.prev.], usp. Post 1:6.9.16.20.24.26, ali u 2:7 Bog je oblikovao čovjeka). Vidjeti novu knjigu od Johna Waltona, *The Lost world of Genesis One*.

Pojam “svijet” doslovno je “doba” (*aiōnos*). Ovo može uputiti na Zemlju (usp. Mt 28:20) ili na doba (tj. vrijeme). Isus je zasigurno Stvoritelj obojg (usp. Iv 1:3; Kol 1:16; I. Kor 8:6). Autor Poslanice Hebrejima koristi oba pojma *aiōnos* (usp. 1:2; 6:5; 11:3) i *kosmos* (usp. 4:3; 9:26; 10:5; 11:7.38), očito kao istoznačne pojmove.

1:3

NASB

“On je sjaj Njegove slave”

NKJV

“koji biva sjajnost Njegove slave”

NRSV, NJB

“On je odsjaj Božje slave”

TEV

“On odražava sjajnost Božje slave”

Riječ “sjaj” (*apaugasma*) upotrijebljena je jedino ovdje u NZ-u. Kod Phila ona je bila korištena o odnosu Mesije s YHWH-om u smislu da je *logos* bio odsjaj Božanstva. Oci rane Grčke crkve koristili su ga u smislu Krista kao odsjaj ili odblesak Boga. U narodnome smislu vidjeti Isusa jeste vidjeti Boga (usp. Iv 14:8-9), kao zrcalo što odražava svjetlo punoga Sunca. Hebrejski pojam “slava” (*kabod*) bio je često korišten u smislu sjajnosti (usp. Izl 16:10; 24:16-17; Lev 9:6).

Ovaj način pisanja može biti povezan s Izrekama 8:22-31, gdje je “Mudrost” (pojam je ŽENSKOGA RODA i u hebrejskome i u grčkome) personificirana [poosobljen – op.prev.] kao Božje prvo stvorenje (usp. *Sirah* 1:4) i posrednik stvaranja (usp. *Mudrost Salomona* 9:9). Ova ista zamisao razvijena je u apokrifnoj knjizi *Mudrost Salomona* 7:15-22a i 22b-30. U Izrekama 8:22 Mudrost oblikuje sve stvari; u stihu 25 Mudrost je čista emanacija slave Svemoćnoga; u stihu 26 Mudrost je odsjaj vječnoga svjetla, besprijeckorno zrcalo Božjega djela; i u stihu 29 uspoređena sa svjetlom (tj. Sunce i zvijezde) ona je utemeljena da bude “nadmoćna”.

U SZ-u najuobičajenija hebrejska riječ za “slavu(e)” (*kabod*) bila je izvorno trgovački pojam (koji je upućivao na par vaga) što je značilo “biti težak”. Ono što je bilo teško bilo je vrijedno ili je imalo unutarnju vrijednost. Često je zamisao sjajnosti bila dodana riječi kako bi izrazila Božje veličanstvo tijekom razdoblja lutanja pustinjom (*Šekina* Oblak Slave). On Sâm je častan i dostojan. On je previše sjajan za palo čovječanstvo za vidjeti. Bog može jedino biti istinski spoznat kroz Krista (usp. Mt 17:2; Heb 1:3; Jak 2:1).

Pojam “slava” je nekako višeznačan: (1) može biti “pravednost Božja”; (2) može upućivati na “svetost” ili “savršenost” Boga; ili (3) može upućivati na Božju sliku prema kojoj je čovječanstvo bilo stvoreno (usp. Post 1:26-27; 5:1; 9:6), ali koja je kasnije bila pokvarena kroz pobunu (usp. Post 3:1-22).

▣

NASB

“pravi prikaz Njegove naravi”

NKJV

“izražaj slike Njegove osobe”

NRSV

“pravi otisak Božjega čistog bića”

TEV

“prava sličnost Božjega vlastita bića”

NJB

“nosi otisak Božjega vlastita bića”

Ovaj izričaj nađen je jedino ovdje u NZ-u ali često je nađen u pisanjima Phila, koji upotpunjuje i dodaje prethodnom označavanju. Taj grčki pojam bio je izvorno upotrijebljen o alatki za rezbarenje, ali postao je onaj koji predstavlja oznaku one koja ga je napravila. Isus ne samo da odražava Božanstvo, On nosi jedinstveni biljeg Božanstva (usp. Iv 14:9).

Postoje dva grčka pojma upotrijebljena za opis Kristova odnosa prema Ocu: (1) *eikon*, što znači slika (usp. II. Kor 4:4; Kol 1:15) i (2) *charaktēr* (usp. Heb 1:3). Prvospomenuti je više uobičajen u NZ-u ali kasniji pojam je jači u značenju (usp. KJV “prava slika”). Kako Bog izgleda? On je točno takav kao Isus iz Nazareta, koji je puno i potpuno otkrivenje nevidljivoga Boga!

▣ **“drži sve stvari”** Ovo je uobičajen pojam “nositi ili držati” (*pherō*), ali u ovome okviru on ima suzvučje “podržati”, “održati”, “podupirati”. To prenosi teološku zamisao “Providnosti” (usp. Kol 1:17 i druga moguća smjerenja na *Mudrost Salomonovu* 8:1). Ne samo da je Isus stvorio svemir (drugo moguće značenje *pherō*) izgovorenim riječju (usp. Post 1), nego ga On održava izgovorenim riječju!

▣ **“riječju Svoje snage”** U židovskoj misli Božja snaga/sila bila je predstavljena izgovorenim riječju. Elohim stvara izgovorenim riječju (usp. Post 1:3.6.9.14.20.24). YHWH-ina riječ ima neovisnu silu da izvrši Njegovu volju (usp. Iz 55:11). Nije slučajno da je Krist nazvan “Riječ” u Evanđelju po Ivanu 1:1.

▣ **“Kad je On učinio očišćenje od grijeha”** Ovo je AORIST SREDNJEGA PARTICIPA koji naglašava subjekt (SREDNJE STANJE) i opisuje dovršeno djelo (AORIST GLAGOLSKO VRIJEME, usp. 7:27; 9:12.28; 10:10). Isus je djelovao u korist grješnoga čovječanstva (usp. Mk 10:45; II. Kor 5:21).

Pojam “očišćenje” upotrijebljen je u NZ-u u nekoliko značenja:

1. obredno čišćenje (usp. Lk 2:22; 5:14; Iv 2:6)
2. fizičko iscjeljenje (usp. Mk 1:44)
3. metafora za ispaštanje (usp. Heb 1:3; II. Pt 1:9, tako kaže William D. Mounce u svome *Analytical Lexicon to the Greek New Testament*, str. 257).

Mi smo dobili englesku riječ “katarza” [etičko pročišćenje – op.prev.] iz ovoga grčkog pojma.

Zabilježite opisni izričaj “od grijeha”. Postoje dva moguća načina za razumijevanje ovoga izričaja: (1) to je PADEŽ OBJEKTA GENITIV “od grijeha”, ne ABLATIV “iz grijeha”. Isusova smrt bavi se poteškoćom grijeha; (2) to je MNOŽINA što ne podrazumijeva narav Adamovskoga čovječanstva, “poteškoću grijeha”, nego pojedinačno djelo grijeha. Isus se bavi s krivnjom pobune čovječanstva (prošlost i sadašnjost).

Ova tekstualna mogućnost prihvaćena je od znanstvenika UBS⁴, ali ne postoji druga mogućnost. U Aleksandrijskoj tekstualnoj obitelji predstavljenoj od P⁴⁶ izričaj “kroz sâmoga sebe” (*dia heautou*) pojavljuje se umjesto “Njegove” (*autou*), što čini da to upućuje na prethodnu kratku rečenicu. Ova ista vrsta rukopisne različenosti nađena je u I. Ivanovoj poslanici 5:18b.

Zanimljivo je da ovo “kroz sâmog sebe” nedostaje u drugima predstavnicima rane Aleksandrijske tekstualne obitelji (A i B). Zsigurno je moguće da su se ortodokсни pisari bojali kako bi izričaj “kroz sâmog sebe učini očišćenje od grijeha” moglo voditi u gnostičko nagađanje i promjenu “*diēheautou*” u “*autou*”. Za potpuniju raspru o sklonostima ortodoksnih pisara vidjeti od Barta D. Ehrmana, *The Orthodox Corruption of Scripture*, Oxford Press, 1993.

▣ **“On sjede s desne strane Veličanstva u visini”** Ovo je slikovit način iskazivanja Isusova dovršenog djela i uzvišenja (usp. Ps 110:1; Lk 22:69). Bog nema desnu stranu. To je biblijska metafora (antropomorfistička) snage, autoriteta, i nadmoćnosti. Nijedan SZ-ni svećenik nije nikad sjeo! Isusovo zemaljsko djelo je završeno. U smislu to je metafora dostojanstva, kraljevska metafora (usp. Ps 2; 45; i 110:1-3) povezana sa svećeničkom djelatnošću (usp. Ps 110:4 i Zah 4). Zajednica s Mrtvoga mora očekivala je dvojicu Mesije, jednoga svećeničkoga (tj. loza Arona, pleme Levija), jednoga kraljevskoga (tj. loza Jišaja, pleme Jude). Isus ispunjava sve tri SZ-ne pomazane službe: prorok (usp. Pnz 18:18), svećenik (usp. Ps 110:4), i kralj (usp. II. Sam 7:13.16; Ps 2; 110:1-3).

▣

NASB, NKJV, NRSV “Veličanstva u visini”
TEV “Boga, Vrhovne Sile”
NJB “božanskoga Veličanstva na visini”

Ovo je okolišanje. Židovi su se bojali uporabiti Božje Ime kako ga ne bi uzimali uzaludno (usp. Izl 20:7) tako su oni ubacili mnoge zamjenske pojmove i izričaje (tj. “Kraljevstvo nebesko”, “prijestolje”, itd.) ili su koristili PASIVNO STANJE kako bi uputili na Njega.

1:4 Ovaj je stih izgleda morao biti prijelaz između stihova 1-3 i stihova 5-14. *Today's English Version* (TEV) započinje raspravu o Isusovoj nadmoćnosti nad anđelima sa stihom 3.

Ime dato Isusu koje je veće od anđela (usp. Rim 8:38-39; Ef 1:21; Kol 2:15) je “sin” (usp. stihove 5[dva puta] i 8) ili “Gospodin” (usp. stih 10 i Fil 2:9-11).

Za “odličnije” vidjeti punu bilješku u 7:7.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:5-14

⁵Jer kome je od anđela On ikad rekao:

“TI SI MOJ SIN,
DANAS SAM TE JA RODIO?”

I ponovno:

“JA ĆU BITI OTAC NJEMU
I ON ĆE BITI SIN MENI?”

⁶I kad On ponovno uvodi prvorodenog u svijet, On govori:

“I NEKA SVI ANĐELI BOŽJI ŠTUJU NJEGA.”

⁷A o anđelima On kaže:

“KOJI ČINI SVOJE ANDELE VJETROVIMA,
I SVOJE SLUŽBENIKE PLAMENOM VATRE.”

⁸A o Sinu On kaže:

“TVOJE PRIJESTOLJE, O BOŽE, JESTE ZAUVIJEK I UVIJEK,
I PRAVEDNIČKO ŽEZLO JESTE ŽEZLO NJEGOVA KRALJEVSTVA.
TI SI LJUBIO PRAVEDNOST I MRZIO BEZAKONJE;
ZATO JE BOG, TVOJ BOG, POMAZAO TEBE
S ULJEM RADOSTI NAD TVOJIM DRUGOVIMA.”

¹⁰I:

“TI, GOSPODINE, U POČETKU POLOŽI TEMELJE ZEMLJE,
I NEBESA SU DJELO TVOJIH RUKU;
¹¹ONA ĆE NESTATI, ALI TI OSTAJEŠ;
I ONA ĆE SVA POSTATI STARA KAO ODJEĆA,
¹²I KAO OGRTAČ TI ĆEŠ IH SMOTATI;
KAO ODJEĆA ONA ĆE ISTO TAKO BITI PROMIJENJENA.
ALI TI SI ISTI,
I TVOJE GODINE NEĆE DOĆI KRAJU.”

¹³A kome je od anđela On ikad rekao:

“SJEDNI S MOJE DESNE STRANE,
SVE DOK JA UČINIM TVOJE NEPRIJATELJE
PODNOŽJEM ZA TVOJE NOGE?”

¹⁴Nisu li oni svi službujući duhovi, poslani van da pruže uslugu za dobro onih koji će baštiniti spasenje?

1:5 “TI SI MOJ SIN” Ovo je prvi u nizu od sedam SZ-nih odlomaka navođenih iz Septuaginte kako bi dokazali nadmoćnost Mesije nad anđelima. Prvi izričaj dolazi iz Psalma 2:7, dok je drugi iz II. Knjige o Samuelu 7:14. Ovaj prvi izričaj upotrijebljen je nekoliko puta u Evanđeljima kako bi uputio na Krista:

1. kod Njegova krštenja (usp. Mt 3:17; Lk 3:22)
2. kod Preobraženja (usp. Mt 17:5; Mk 9:7)
3. kod Uskrsnuća (usp. Djela 13:33; Rim 1:4).

Pojam “sin”, upotrijebljen u oba navoda stiha 5, jeste iz SZ-a gdje može uputiti na različite narode/skupine (vidjeti punu bilješku u 2:7):

1. anđele (usp. Post 6:2.4; Job 1:6; 2:1; 38:7; Ps 29:1, uvijek MNOŽINA)
2. narod Izraela (usp. Hoš 11:1)
3. izraelskoga kralja (usp. II. Sam 7:14; Ps 89:27)
4. Mesiju (usp. Ps 2:7).

▣ **“DANAS SAM TE JA RODIO”** Isus je uvijek bio Božanstvo (usp. Iv 1:1-18). Prema tome, ovo ne može upućivati na bit Njegove naravi, nego na Njegovo očitovanje u vremenu (utjelovljenje). Neki komentatori povezuju to s uskrsnućem (usp. Rim 1:3-4). Neki rabini vidjeli su Psalam 2:7 kao Mesiju vraćenog u život nakon Božanske patnje (usp. Iz 53). GLAGOL je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA što znači “rodio se”. Ovo može biti rabinsko smjerenje na Izreke 8:22-31, gdje je “Mudrost” (što je ŽENSKOGA RODA u hebrejskome) bila prvo stvorenje Božje i postala Božjim posrednikom u daljnjem stvaranju (također vidjeti *Mudrost Salomonovu* 7:1 - 8:1). Na ovo se smjera, ne kako bi se Božanstvo uvelo u ženski vid, niti kako bi se potvrdilo Isusa kao stvoreno biće, nego da se potvrdi Isusa iz Nazareta kao posrednika Boga Oca u stvaranju (usp. stih 10; Iv 1:3; I. Kor 8:6; Kol 1:16 što je bilo spomenuto u stihu 2).

▣ **“JA ĆU BITI OTAC NJEMU”** Ovo je navod iz Septuaginte - II. Knjiga o Samuelu 7:14, što je prvotno upućivalo na Salomona. Autor Poslanice Hebrejima dodaje ga Isusu. Ta dvostruka referenca slična je proročanstvu o “djevičanskome rođenju” Knjige proroka Izaije 7:14. Oboje su primjeri mnogostrukog-ispunjenja proročanstva. NZ-ni autori pod nadahnućem koristili su SZ na rabinske načine, doktrinarne načine, i igre riječi što nisu prikladne za kasnije tumače. Vidjeti raspravu dolje.

POSEBNA TEMA: PROSVJETLJENJE

Bog je djelovao u prošlosti na jasnoj objavi Sebe čovječanstvu. U teologiji je ovo nazvano otkrivenje. On je izdvojio određene ljude za objavu i objašnjenje ovoga samo-otkrivenja. U teologiji je ovo nazvano nadahnuće. On je poslao Svoga Duha da pomogne čitateljima razumjeti Njegovu riječ. U teologiji se ovo naziva prosvjetljenje. Poteškoća izniče kad mi dokazujemo da je Duh uključen u razumijevanje Božje riječi – zašto dakle postoji tako mnogo tumačenja toga?

Dio ove poteškoće leži u čitateljevom pred-razumijevanju ili osobnim iskustvima. Često je osobni djelokrug rada oslovljen uporabom Biblije u proof-textingu ili atomističkome načinu [proof-texting: vidjeti: Poslanica Rimljanima, Dodatak tri: Kazalo – op.prev.] ili atomističkom načinu. Često je teološka mreža nametnuta iznad Biblije dozvoljavajući joj govoriti samo u određenim područjima i na probrane načine. Prosvjetljenje jednostavno ne može biti izjednačeno s nadahnućem premda je Sveti Duh uključen u svako.

Najbolji pristup bio bi pokušaj dokazivanja središnje zamisli odlomka, ne tumačenje svake pojedinosti teksta. Glavna misao je ona koja izražava izvornu autorovu središnju istinu. Izradba glavnih crta knjige ili književne jedinice pomaže u slijeđenju nakane izvornoga nadahnutog autora. Nijedan tumač nije nadahnut. Mi ne možemo ponoviti način tumačenja biblijskoga pisca. Mi možemo i moramo nastojati razumjeti što su oni govorili za njihove dane i tada prenijeti tu istinu u naše vlastito vrijeme. Postoje dijelovi Biblije koji su višeznačni ili skriveni (do određenoga vremena ili razdoblja). Uvijek će biti neslaganja o nekome tekstu i subjektima ali mi moramo izjaviti jasne središnje istine i dozvoliti slobodu za pojedinačna tumačenja unutar granica izvorne autorove nakane. Tumači moraju hodati u svjetlu kojeg imaju, uvijek biti otvoreni za više svjetla iz Biblije i od Duha. Bog će nas suditi temeljem stupnja našeg razumijevanja i kako živimo to što razumijemo.

1:6

NASB

“I kad On ponovno uvodi”

NKJV

“Ali kad On ponovno uvodi”

NRSV

“I ponovno, kad on uvodi”

TEV

“Ali kad Bog bijaše morao poslati”

NJB

“Ponovno, kad on uvodi”

Ovo ne upućuje na Drugi dolazak sina. To je književni način uvođenja novoga navoda (usp. stih 5d; 2:13; 4:5; 10:30).

Zabilježite da NASB, NKJV, NRSV, i NJB imaju “uvodi” dok TEV ima “poslati”. Prvi bi morao naglasiti uznesenje proslavljenoga Krista; drugi bi morao uputiti na utjelovljenje u Betlehemu. Budući Otac – Sin analogija započinje s Isusovim utjelovljenjem, TEV odgovara okviru bolje.

▣ “prvorodenog” Ovaj je izričaj upotrijebljen:

1. u SZ-u gdje je prvorodeno dijete primalo dvostruku baštinu kako bi se brinulo za roditelje
2. u Psalmu 89:27 za upućivanje na kralja Izraela
3. u rabinskome judaizmu to je postao izričaj za pred-postojećeg (usp. Rim 8:29; Kol 1:15.18; Otk 1:5).

Ovaj je izričaj bio suština raspravljanja Arija/Atanazija. Arije je tvrdio da je Isus bio Božje najviše stvorenje, navodeći ovaj odlomak i Psalm 89:27. Atanazije je tvrdio da je Isus bio puno Božanstvo i navodio je stihove 2 i 3

4. u slikovitome smislu, Krist je “prvo-rođeni novoga ljudstva koji je morao biti proslavljen, kao što je uzvišen Gospodin proslavljen jedan dolazak unaprijed od Boga da nađe novu zajednicu svetih” (iz *A Greek-English Lexicon* od Bauera, Arndta, Gingricha, i Dankena, str. 726);
5. u grčko-rimskome svijetu prvorodeni je djelovao kao svećenik za obitelj (usp. *The Vocabulary of the Greek Testament* od Moultona i Milligana, str. 557).

POSEBNA TEMA: PRVOROĐENI

Ovo je drugi od tri opisna izričaja. Ta riječ “prvorodeni” (*prōtotokos*) korištena je u Bibliji u nekoliko različitih značenja:

1. njena SZ-na pozadina upućuje na pred-postojećeg prvorodenog sina obitelji (usp. Ps 89:27; Lk 2:7; Rim 8:29; Heb 11:28)
2. njena uporaba u Poslanici Kološanima 1:15 govori o Isusu kao o prvome od Stvorenja što je moguće SZ-no smjeranje na Izreke 8:22-31, ili Božjega posrednika stvaranja (usp. Iv 1:3; I. Kor 8:6; Kol 1:15-16; Heb 1:2)

3. njena uporaba u poslanicama Kološanima 1:18; I. Korinćanima 15:20 (i ovdje) upućuje na Isusa kao prvorođenog od mrtvih
4. to je SZ-ni naslov korišten za Mesiju (usp. Ps 89:27; Heb 1:6; 12:23). Bio je to naslov što spaja nekoliko vidova Isusova prvenstva i središnjega položaja. U ovome okviru #3 ili #4 najbolje odgovaraju.

▣ **“u svijet”** Ovo podrazumijeva pred-postojećega Isusa, koji je uvijek bio Božanstvo, ali novi stupanj Njegove iskupiteljske službe započeo je u Betlehemu kad je On uzeo ljudsko tijelo (usp. Fil 2:6-8a). To nije više uobičajeni pojam *kosmos*, nego *oikoumenē*, koji je bio korišten za površinu Zemlje što je bila nastanjena ljudima. Ovaj je pojam također upotrijebljen u 2:5 metaforički kao referenca na Novo doba.

▣ **“On kaže:**

“I NEKA SVI ANĐELI BOŽJI ŠTUJU NJEGA” Ovo je navod iz Septuaginte ili iz Ponovljenoga zakona 32:43 ili Psalma 97:7. Hebrejska riječ za “anđeli” upotrijebljena u Psalmu 97:7 je *Elohim*. Iz Svitaka s Mrtvoga mora iz pećine #4 mi imamo potkrepu ovoga prijevoda Septuaginte. Pojam *Elohim* može uputiti na Boga, anđeoska bića, ljudske suce (usp. Izl 21:6; 22:8-9), ili čak pokojnoga ljudskog duha (usp. I Sam 28:13).

Ovaj navod nije značio učiti kako anđeli nisu štovali Krista do utjelovljenja. U okviru to pokazuje nadmoćnost Sina činjenicom da anđeli štiju Njega.

1:7 “KOJI ČINI SVOJE ANĐELE VJETROVIMA” Ovo započinje usporedbu između anđela koji su promjenjivi (usp. LXX u Ps 104:4) u suprotivosti s Isusom koji je trajan i nepromjenjiv (usp. stihove 8.11.12; 13:8). Rabini, navodeći Tužaljke 3:23 ili Knjigu proroka Daniela 7:10, rekli su kako je Bog stvarao anđele novima svakoga jutra.

1:8 “TVOJE PRIJESTOLJE, O BOŽE, JESTE ZAUVIJEK” Ovo je navod iz Septuaginte iz Psalma 45:6, koji naslovljava Mesijanskoga Kralja. U SZ-nome okviru ZAMJENICA je vrlo dvoznačna i može upućivati na Boga Oca ili Boga Sina. Međutim, u ovome tekstu izgleda kako je ovo jedna od najjačih potvrda Kristova Božanstva nađena igdje u Pismu (usp. Iv 1:18; 20:28).

Postoji znakovita grčka rukopisna poteškoća na ovoj točki. Neki vrlo rani rukopisi (P⁴⁶, Ⲙ, i B) imaju ZAMJENICU (*autou*, tj. “Njegovo prijestolje”) što dodaje dvoznačnosti. Četvrto izdanje *United Bible Society* podupire “tvoje” s “B” ocjenom (tekst je gotovo izvjestan). Ovaj oblik nađen je u uncijalnim rukopisima A i D i točan je navod iz Septuaginte Psalma 45:6. Često su drevni pisari stremili učiniti tekstove više izrazitima, posebice ako su se oni odnosili na Kristološke raspre njihova vremena (usp. Bart D. Ehrman *The Orthodox Corruption of Scripture*, Oxford Press, 1993., str. 265).

Ova rasprava nema ni u kom slučaju nakanu nijekati puno Božanstvo Krista, nego pokazati stremljenje drevnih pisara da izmijene tekstove za teološke kao i za gramatičke svrhe. Ovo je zašto suvremena akademska disciplina Tekstualnoga kriticizma prosuđuje rukopisne različnosti temeljem sljedećega:

1. najneuobičajenije čitanje vjerojatno je izvorno
2. čitanje koje objašnjava druge inačice vjerojatno je izvorno
3. čitanje sa širokom zemljopisnom podjelom (ne samo jedna obitelj rukopisa) vjerojatno je izvorno.

Knjiga Barta Ehrmana također naglašava kako su pisari radili izmjene na grčkome tekstu za teološke svrhe, posebice tijekom razdoblja sukoba o Kristologiji i Trojstvu (tj. treće i četvrto stoljeće).

▣ **“ZAUVIJEK I UVIJEK”** Ovo očito ne upućuje na Tisućgodišnju kraljevinu, nego na Vječnu kraljevinu (usp. Iz 9:8; Dn 7:14.18; Lk 1:33; II. Pt 1:11; Otk 11:15).

POSEBNA TEMA: ZAUVIJEK (GRČKI IDIOMI)

Jedan grčki idiomski izričaj je “dovijeka” (usp. Lk 1:33; Rim 1:25; 11:36; 16:27; Gal 1:5; I. Tim 1:17), koji može odražavati hebrejski *‘olam*. Vidjeti Robert B. Girdlestone, *Synonyms of the Old Testament*, str. 319-321. Ostali povezani izričaji su “dovijeka” (usp. Mt 21:19 [Mk 11:14]; Iv 6:58; 8:35; 12:34; 13:8; 14:16; II. Kor 9:9) i “vijeke vjekova” (usp. Ef 3:21). Izgleda da za “zauvijek” ne postoji razlika između ovih grčkih idioma. Pojam “vijekovi” može biti MNOŽINA u slikovitome smislu rabinske gramatičke građe nazvane “množina veličanstva” ili može upućivati na zamisao nekoliko “doba” u židovskome smislu “doba nedužnosti”, “doba dolaska”, ili “doba pravednosti”.

1:9 “TI SI LJUBIO PRAVEDNOST I MRZIO BEZAKONJE” Ovo je navod iz Septuaginte iz Psalma 45:7 što se odnosi na zemaljski život Isusa Krista.

POSEBNA TEMA: PRAVEDNOST

“Pravednost” je tako presudna tema da učenici Biblije moraju napraviti osobno proširenje proučavanja zamisli.

U SZ-u Božja je narav opisana kao “pravičan” ili “pravedan” (BDB 841). Sam mezopotamijski pojam dolazi od riječne trstike koja je bila upotrebljavana kao gradbeno oruđe za procjenu vodoravno točnih zidova i bedema. Bog odabire pojam da bude korišten metaforički za Njegovu osobnu narav. On je ravna oštrica (ravnalo) kojom su sve stvari procijenjene. Ova zamisao potvrđuje Božju pravednost kao i Njegovo pravo na suđenje.

Čovjek je bio stvoren na sliku Božju (usp. Post 1:26-27; 5:1.3; 9:6). Čovječanstvo je bilo stvoreno za zajedništvo s Bogom. Svo Stvorenje je pozornica ili pozadina za uzajamno djelovanje Boga i čovječanstva. Bog je želio da Ga Njegovo vrhunsko Stvorenje, čovječanstvo, poznaje, ljubi Ga, služi Mu, i bude kao On! Odanost čovječanstva bila je ispitana (usp. Post 3) i prvotni par pao je na ispitu. To je ishodilo raskolom međusobnoga odnosa Boga i ljudstva (usp. Post 3; Rim 5:12-21).

Bog je obećao da će popraviti i obnoviti zajedništvo (usp. Post 3:15). On to čini kroz Svoju vlastitu volju i Svoga vlastitog Sina. Ljudi su bili nesposobni obnavljati prijelom (usp. Rim 1:18 - 3:20).

Nakon Pada, Božji prvi korak prema obnovi bila je zamisao Saveza temeljena na Njegovu pozivu te pokajničkome, iskrenome, pokornome odazivu čovječanstva. Zbog Pada, ljudi su bili nesposobni primjereno djelovati (usp. Rim 3:21-31; Gal 3). Osobno je Bog morao poduzeti početni korak kako bi obnovio ljude koji su prekršili Savez. On je to učinio:

1. objavljujući čovječanstvu pravednost kroz Kristovo djelo (tj. sudska pravednost)
2. slobodno dajući čovječanstvu pravednost kroz Kristovo djelo (tj. pripisana pravednost)
3. osiguravajući obitavajućeg Duha koji proizvodi pravednost (tj. Kristo-sličnost, obnovu Božje slike) u čovječanstvu.

Međutim, Bog zahtijeva zavjetni odgovor. Bog određuje (tj. besplatno daje) i osigurava, ali ljudi se moraju odazvati i neprestano se odazivati u:

1. pokajanju
2. vjeri
3. načinom života poslušnosti
4. ustrajnosti.

Pravednost je, stoga, zavjetno, uzajamno djelovanje između Boga i Njegova vrhunskog Stvorenja. Temeljena na Božjoj naravi, Kristovom djelu, i ovlaštenju Duha, kome se svaki pojedinac mora osobno i neprekidno primjereno odazivati. Zamisao je nazvana “opravdanje po vjeri”. Zamisao je otkrivena u Evanđeljima, ali ne u ovim pojmovima. Prvotno ju je odredio Pavao, koji koristi grčki pojam “pravednost” u njegovim raznovrsnim oblicima više od 100 puta.

Pavao, koji je bio školovan rabin, koristi pojam *dikaio sunē* u njegovu hebrejskome smislu pojma *SDQ* uporabljenog u Septuaginti, ne iz grčke književnosti. U grčkim pisanjima pojam je povezan s nekim tko se prilagodio očekivanjima božanstva i društva. U hebrejskome smisao je uvijek građen u pojmovima Saveza. YHWH je pravičan, etički, moralan Bog. On želi da Njegovi ljudi odražavaju Njegovu narav. Iskupljeno čovječanstvo postaje novo stvorenje. Ova novina ishodi novim načinom života pobožnosti (rimski katolicizam usredotočuje se na opravdanje). Otkad je Izrael bio teokracija nije bilo jasnog obrisa između sekularnog (društvena mjerila) i svetog (Božja volja). Ova razlika izražena u hebrejskim i grčkim pojmovima prevodila se u engleskome kao “pravda” (u odnosu na društvo) i “pravednost” (u odnosu na religiju).

Isusovo Evanđelje (Radosna vijest) je to da je palo čovječanstvo bilo obnovljeno za zajedništvo s Bogom. To je bilo potpuno dovršeno kroz Očevu ljubav, milosrđe, i milost; Sinov život, smrt, i uskrsnuće; snubljenje te privlačenje Duha ka Evanđelju. Opravdanje je besplatno Božje djelo, ali ono mora biti posljedica pobožnosti (Augustinov stav, koji odražava oboje i naglasak Reformacije na slobodi Evanđelja te naglasak Rimokatoličanstva na promijenjenom životu ljubavi i vjernosti). Za reformatore je pojam “Božja pravednost” padež OBJEKTA GENITIV (tj. djelo činjeno od grješnog čovječanstva prihvatljivo Bogu [položajno posvećenje], dok je za katolike padež SUBJEKTA GENITIV, što je postupak postajanja sve sličniji Bogu [iskustveno napredujuće posvećenje]. U stvarnosti je to zasigurno oboje!!).

Prema mome stajalištu sve u Bibliji od Knjige Postanka 4 – Otkrivenja 20 jeste objava Božjeg obnavljanja edenskoga zajedništva. Biblija započinje s Bogom i čovječanstvom u zajedništvu u zemaljskoj okolnosti (usp. Post 1 – 2) i Biblija završava s istom okolnošću (usp. Otk 21 – 22). Božja slika i svrha bit će obnovljeni!

Kako bi se potkrijepilo gornju raspravu zabilježite sljedeće odvojene NZ-ne odlomke koji slikovito prikazuju grčku skupinu riječi:

1. Bog je pravedan (često povezano s Bogom kao Suce)m
 - a. Poslanica Rimljanima 3:26
 - b. II. Poslanica Solunjanima 1:5-6
 - c. II. Timoteju poslanica 4:8
 - d. Knjiga Otkrivenja 16:5

2. Isus je pravedan
 - a. Djela apostolska 3:14; 7:52; 22:14 (naslov Mesije)
 - b. Evanđelje po Mateju 27:19
 - c. I. Ivanova poslanica 2:1.29; 3:7
3. Božja volja za Njegovo Stvorenje je pravednost
 - a. Levitski zakonik 19:2
 - b. Evanđelje po Mateju 5:48 (usp. 5:17-20)
4. Božje sredstvo osiguravanja i stvaranja pravednosti
 - a. Poslanica Rimljanima 3:21-31
 - b. Poslanica Rimljanima 4
 - c. Poslanica Rimljanima 5:6-11
 - d. Poslanica Galaćanima 3:6-14
 - e. dano od Boga:
 - 1) Poslanica Rimljanima 3:24; 6:23
 - 2) I. Poslanica Korinćanima 1:30
 - 3) Poslanica Efežanima 2:8-9
 - f. primljeno vjerom:
 - 1) Poslanica Rimljanima 1:17; 3:22.26; 4:3.5.13; 9:30; 10:4.6.10
 - 2) II. Poslanica Korinćanima 5:21
 - g. kroz Sinova djela:
 - 1) Poslanica Rimljanima 5:21-31
 - 2) II. Poslanica Korinćanima 5:21
 - 3) Poslanica Filipljanima 2:6-11
5. Božja volja je da Njegovi sljedbenici budu pravedni
 - a. Evanđelje po Mateju 5:3-48; 7:24-27
 - b. Poslanica Rimljanima 2:13; 5:1-5; 6:1-23
 - c. I. Timoteju poslanica 6:11
 - d. II. Timoteju poslanica 2:22; 3:16
 - e. I. Ivanova poslanica 3:7
 - f. I. Petrova poslanica 2:24
6. Bog će suditi svijetu pravednošću
 - a. Djela apostolska 17:31
 - b. II. Timoteju poslanica 4:8.

Pravednost je osobina Boga, besplatno dana grješnom čovječanstvu kroz Krista. To je:

1. Božja odluka
2. Božji dar
3. Kristovo djelo.

Ali to je isto tako postupak postajanja pravednim što se mora odlučno i postojano njegovati, i koji će jednog dana biti dovršen pri Drugome dolasku. Zajedništvo s Bogom je obnovljeno spasenjem ali napreduje kroz čitavi život da dođe do susreta licem-u-lice kod smrti ili *Parusije!*

Ovdje je dobar navod za zaključak ove rasprave. Uzet je iz *Dictionary of Paul and His Letters* od IVP:

“Calvin, toliko više negoli Luther, naglašava odnosni vid Božje pravednosti. Lutherov pogled na Božju pravednost izgleda obuhvaća vid odrješenja [oslobađanja osude – op.prev]. Calvin naglašava čudesnu narav navješćivanja ili kazivanja Božje pravednosti nama” (str. 834).

Za mene vjernikov odnos s Bogom ima tri vida:

1. Evanđelje je Osoba (naglasak Istočne crkve i Calvina)
2. Evanđelje je istina (naglasak Augustina i Luthera)
3. Evanđelje je promijenjen život (katolički naglasak).

Svi su oni istiniti i moraju se držati zajedno za zdravo, ispravno, biblijsko kršćanstvo. Ako je bilo koji od njih prenaplašen ili podcijenjen, nastaju poteškoće.

Moramo dati dobrodošlicu Isusu!
Moramo vjerovati Evanđelju!
Moramo težiti Kristo-sličnosti!

▣ **“POMAZAO TEBE”** Hebrejski pojam “pomazan” (*msh*) jeste SZ-na riječ za Mesiju (*masiah*). U SZ-u proroci, svećenici, i kraljevi bili su pomazani s maslinovim uljem kao simbolom Božjega odabira i opskrbe za označeni zadatak. U ovome okviru to također upućuje na kulturalnu uporabu maslinova ulja u vrijeme veselja i svetkovanja (usp. Iz 53:11).

POSEBNA TEMA: POMAZANJE U BIBLIJI (BDB 603)

- A. Korišteno za uljepšavanje (usp. Pnz 28:40; Rut 3:3; II. Sam 12:20; 14:2; II. Ljet 28:15; Dn 10:3; Am 6:6; Mih 6:15).
- B. Korišteno za goste (usp. Ps 23:5; Lk 7:38.46; Iv 11:2).
- C. Korišteno za liječenje (usp. Iz 6:1; Jer 51:8; Mk 6:13; Lk 10:34; Jak 5:14) [korišteno u higijenskom smislu u Ez 16:9].
- D. Korišteno za pripremu za pogreb (usp. Post 50:2; II. Ljet 16:14; Mk 16:1; Iv 12:3.7; 19:39-40).
- E. Korišteno u religijskome smislu (nekog predmeta, usp. Post 28:18.20; 31:13 [stup]; Izl 29:36 [oltar]; Izl 30:26; 40:9-16; Lev 8:10-13; Br 7:1 [Šator]).
- F. Korišteno za postavljanje vođa
 1. Svećenika:
 - a. Arona (Izl 28:41; 29:7; 30:30)
 - b. Aronovih sinova (Izl 40:15; Lev 7:36)
 - c. uobičajen izričaj ili naziv (Br 3:3; Lev 16:32)
 2. Kraljeva:
 - a. od Boga (usp. I. Sam 2:10; II. Sam 12:7; II. Kr 9:3.6.12; Ps 45:7; 89:20)
 - b. od proroka (usp. I. Sam 9:16; 10:1; 15:1.17; 16:3.12-13; I. Kr 1:45; 19:15-16)
 - c. od svećenika (usp. I. Kr 1:34.39; II. Kr 11:12)
 - d. od starješina (usp. Suci 9:8.15; II. Sam 2:7; 5:3; II. Kr 23:30)
 - e. o Isusu kao Mesijanskome kralja (usp. Ps 2:2; Lk 4:18 [Iz 61:1]; Djela 4:27; 10:38; Heb 1:9 [Ps 45:7])
 - f. Isusovih sljedbenika (usp. II. Kor 1:21; I. Iv 2:20.27 [*krizma*])
 3. moguće od proroka (usp. Iz 61:1)
 4. nevjernih oruđa Božanskog oslobođenja:
 - a. Kir (usp. Iz 45:1)
 - b. kralj Tira (usp. Ez 28:14, gdje se Edom koristi metaforički)
 5. pojam ili naslov “Mesija” znači “Pomazanik” (BDB 603).

▣ **“NAD TVOJIM DRUGOVIMA”** Ovo je nastavak navoda iz Septuaginte iz Psalma 45:6-7. Svaka pojedinost Psalma ne smije biti siljena u teološku potvrdu povezanu s Isusom. Izričaj se može odnositi na Isusovu nadmoćnost nad: (1) anđelima; (2) izraelskim kraljevima; (3) svjetskim vladarima; ili (4) iskupljenome čovječanstvu.

1:10 “TI, GOSPODINE” Jedino Septuagintin prijevod Psalma 102:25 uključuje riječ “GOSPODINE” što upućuje na YHWH-u, ali u ovome okviru to upućuje na Isusa. Ovo je još jedan kontekstualni razlog zašto stih 9 također upućuje na Isusa kao “Bog(a)”.

▣ **“POLOŽI TEMELJE ZEMLJE,**

I NEBESA SU DJELO TVOJIH RUKU” Ovo je smjerenje na 1:2 o Isusovom bivanju Očevim posrednikom u stvaranju. Vidjeti Posebnu temu: *Archē* u 3:14.

Knjiga Postanka 1 dokazuje *Elohimovo* stvaranje izgovorenom riječju (usp. 1:3.6.9.14.20.24.26), dok Postanak 2 potvrđuje YHWH-inu izravnu osobnu upletenost, podrazumijevajući “rukama” oblikovanje Adama i Eve od gline (usp. 2:7.8.19.22). Ovaj navod (Ps 102:25) širi osobnu metaforu na čitavo fizičko Stvorenje.

1:11 “ONA ĆE NESTATI, ALI TI OSTAJEŠ;

I ONA ĆE SVA POSTATI STARA KAO ODJEĆA” Ovo ponovno pokazuje vječnost Sina. U SZ-u proroci su često koristili sudsku pozornicu za objavljivanje YHWH-ina nezadovoljstva kod Njegove pobunjene žene, Izraela. On uzima “nju” (Izraela) u dvoranu za rastavu i poziva na dva zahtijevana svjedoka (usp. Pnz 19:15) – dva najpostojanija svjedoka, “Nebo i Zemlju” – kako bi potkrijepili Njegovo svjedočenje. Čak će i ta dva najpostojanija svjedoka proći. Ovaj navod daje naslutiti dva moguća scenarija: (1) prvi GLAGOL (*apollumi*) ima suzvuk silovitoga uništenja (usp. II. Pt 3:10) i (2) drugi izričaj podrazumijeva starenje i prolaznost nalik komadu odjeće.

Ovo je još jedna usporedba nestabilnosti stvorenoga reda (anđeli, Stvorenje) nasuprot stalnosti i trajnosti Božjega prijestolja i Sina!

1:12 “ALI TI SI ISTI” Ovo je navod iz Septuaginte iz Psalma 102:27. Ova ista zamisao (postojanost) upotrijebljena je u 13:8 za opis Isusove nepromjenjivosti. Anđeli se mijenjaju, nebo i Zemlja se mijenja, Isus se ne mijenja, u tome je nada čovječanstva (usp. Mal 3:6; Jak 1:17).

▣ **“TVOJE GODINE NEĆE DOĆI KRAJU”** Kao što prethodni izričaj naslovljava stabilnost Isusove naravi, ovaj naslovljava postojanost Njegove Osobe.

1:13 “SJEDNI S MOJE DESNE STRANE” Ovo je navod iz Septuaginte iz Psalma 110:1. To je predivan mesijanski Psalam što se navodi i na kojeg se smjera često u Poslanici Hebrejima (usp. 1:3.13; 5:6.10; 6:20; 7:3.11.17.21; 8:1; 10:12-13; 12:2). To je složenica kraljevskoga (stihovi 1-3) i svećeničkoga (stihovi 4-7) vida Mesije (kao što čine dva maslinova stabla u Zah 4). Zabilježite dva oblika “gospodina”; prvi je YHWH, drugi je *Adon* (Gospodin). Davidov Gospodin (Mesija) sjedi na YHWH-inu (GOSPODIN) prijestolju, na mjestu autoriteta i sile. Ovo se nikad, nikad, nikad ne događa anđelima!

1:14 “Nisu li oni svi službujući duhovi, poslani van da pruže uslugu za dobro onih koji će baštiniti spasenje” Anđeli postoje kako bi služili Bogu i čovječanstvu. Iskupljeno čovječanstvo je viši duhovni red Stvorenja negoli anđeli. Vjernici će suditi anđelima (usp. I. Kor 6:3). Isus nije umro kako bi spasio anđele (usp. 2:14-16).

POSEBNA TEMA: GRČKA GLAGOLSKA VREMENA UPOTRIJEBLJENA ZA SPASENJE

Spasenje nije proizvod, već međusobni odnos. Nije završeno kad netko povjeruje Kristu; ono je tek počelo! To nije policica za osiguranje protiv požara, niti karta za Nebo, već život rastuće Kristo-sličnosti.

SPASENJE JE DOVRŠENO DJELOVANJE (AORIST)

- Djela apostolska 15:11
- Poslanica Rimljanima 8:24
- II. Timoteju poslanica 1:9
- Titu poslanica 3:5
- Poslanica Rimljanima 13:11 (spaja AORIST s FUTUROM/BUDUĆIM USMJERENJEM)

SPASENJE KAO STANJE POSTOJANJA (PERFEKT)

- Poslanica Efežanima 2:5.8

SPASENJE KAO STALNI TIJEK (PREZENT)

- I. Poslanica Korinćanima 1:18; 15:2
- II. Poslanica Korinćanima 2:15

SPASENJE KAO BUDUĆE DOKONČANJE (FUTUR u GLAGOLSKOME VREMENU ILI OKVIRU)

- Poslanica Rimljanima 5:9.10; 10:9.13 (podrazumijevano u Mt 10:22; 24:13; Mk 13:13)
- I. Poslanica Korinćanima 3:15; 5:5

- Poslanica Filipljanima 1:28
- I. Poslanica Solunjanima 5:8-9
- Poslanica Hebrejima 1:14; 9:28
- I. Petrova poslanica 1:5.9

Prema tome, spasenje započinje s početnom odlukom vjere (usp. Iv 1:12; 3:16; Rim 10:9-13), ali ono mora proizlaziti u tijeku načina života vjere (usp. Rim 8:29; Gal 4:19; Ef 1:4; 2:10), koje će jednog dana biti vidljivo dovršeno (usp. I. Iv 3:2). Ovo konačno stanje nazvano je proslavljenje. Može ga se prikazati kao:

1. početno spasenje—opravdanje (spašeni od kazne grijeha)
2. napredujuće spasenje—posvećenje (spašeni od sile grijeha)
3. konačno spasenje—proslavljenje (spašeni od prisutnosti grijeha).

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Što je naglasak stiha 1?
2. Što je razlika između prirodnoga i posebnoga otkrivenja?
3. Popišite sedam vidova Isusove Osobe i djela u stihovima 2-3.
4. Zašto je ovaj opis Isusa tako važan primateljima?
5. Kako su anđeli povezani s Isusovom službom?

HEBREJIMA 2

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
veliko spasenje 2:1-4	ne zanemariti spasenje 2:1-4	upozorenje protiv otpadanja 2:1-4	veliko spasenje 2:1-4	poticanje 2:1-4
Začetnik spasenja 2:5-9	Sin učinjen nižim od anđela 2:5-9 doveo mnoge sinove k slavi	poniženje i uzvišenje Isusa 2:5-9	Jedan koji nas vodi k spasenju 2:5-10	iskupljenje pribavljeno od Krista, ne anđela 2:5-8a 2:8b-9
2:10-18	2:10-18	2:10-13 2:14-18	2:11-13 2:14-18	2:10-13 2:14-18

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. vi. u uvodnome dijelu)

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

OKVIRNI UVIDI

- A. Poglavlja jedan i dva su književna jedinica. Ona nastavlja nadmoćnost Isusa nad SZ-nim otkrivenjem (usp. 1:1-3) i Isusovu nadmoćnost nad anđelima (usp. 1:4 - 2:18).
- B. Novi naglasak poglavlja dva jeste Isusova povezanost s Njegovim narodom (usp. 2:10-18). Isus je istinski poistovjećen s njima i oni, kao ishod, dijele Njegovu slavu. Svrha uzvišenijeg Saveza je ta da je palo čovječanstvo obnovljeno (usp. 2:9-11.14-18) na svoje mjesto nadmoćnosti u stvaranju (usp. Ps 8). Isus je uzor ljudima, naš savršen primjer.

- C. Poglavlje 2 jeste prvo u nizu upozorenja (2:1-4; 3:7 - 4:11; 5:11 - 6:12; 10:19-39; 12:14-29). Ovo prvo upozorenje usmjereno je na one koji mogu zanemariti novozavjetno otkrivenje (Evandjelje). Ono vjerojatno upućuje na pozadinu židovskoga naroda koji je imao duboko poštovanje za Mojsijevski Savez, time potrebu za usporedbom.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 2:1-4

¹Zbog toga razloga mi moramo mnogo bliže obratiti pozornost na ono što smo čuli, tako da ne skrenemo *od toga*. ²Jer ako se riječ izgovorena kroz anđele dokaza nepromjenjivom, i svaki prijestup i neposlušnost primi pravednu kaznu, ³kako ćemo mi izbjeći ako zanemarimo tako veliko spasenje? Nakon što je ona bila prvo govorena kroz Gospodina, ona je bila potvrđena nama od onih koji su čuli, ⁴Bog isto tako svjedoči s njima, i znacima i čudima te različitim čudesima i darovima Svetoga Duha prema Svojoj vlastitoj volji.

2:1 “Zbog toga razloga” Ovo upućuje na istine poglavlja 1.

▣ “mi moramo” Ovo je pojam “*dei*”, što znači moralna potreba. To je prvo (tj. stihovi 1-4) od mnogih upozorenja u Knjizi Hebrejima naslovljeno skupini vjerujućih Židova koji su još uvijek štovali u sinagogi s nevjerujućim Židovima. Neka od upozorenja Knjige usmjerena su na vjernike da urone, da se javno pridruže Crkvi i krenu u puninu i zrelost poslanja Evandjelja širom svijeta (usp. Mt 28:19-20; Lk 24:47; Djela 1:8). Ostala upozorenja naslovljena su izravno na nevjerujuće Židove koji su čuli Evandjelje i vidjeli njegovu snagu u životima svojih vjerujućih židovskih drugova i suradnika, ali odbili osobno prihvatiti Isusa kao obećanog Mesiju i krenuti iznad svojih rabinskih predaja (usp. poglavlja 6 i 10).

NASB	“mnogo bliže obratiti pozornost”
NKJV	“mnogo se ozbiljnije obazirati”
NRSV	“obratiti veću pozornost na”
TEV	“ustrajati na svemu postojanju”
NJB	“upraviti naše misli pozornije”

Ovo je jaki grčki KOMPARATIV i INFINITIV što znači obratiti posebnu, potpunu pozornost i brigu na nešto ili nekoga (usp. Djela 8:6.10; 16:14). Novi savez Sina (Evandjelje) jeste oboje i dragocjen i opasan! Božja istina mora biti upravljana na primjeren način.

▣ “ne skrenemo *od toga*” Ovaj je pojam upotrijebljen jedino ovdje u NZ-u. On doslovno znači “isteći” ili “izmaći”. Upotrijebljen je slikovito o struji vjetra ili vode što uzrokuje da netko bude odnesen od sigurnog sidrišta.

Ovo upozorenje navedeno je kao AORIST PASIVNOGA KONJUNKTIVA MNOŽINE U PRVOME LICU. Postoji element možebitnosti prouzročen navedenim vanjskim posrednikom (PASIVNO STANJE) i KONJUNKTIVNIM NAČINOM. Skretanje mimo ili dalje od istine bila je stvarna mogućnost. Također je moguće da je metafora usmjerena na primatelje koji su još uvijek preostali dok je istina kretala dalje. Ovo može biti smjerenje na Izreke 3:21 u Septuaginti gdje je upotrijebljen isti GLAGOL.

Postoje tri načina gledanja ovoga upozorenja:

1. kao upućivanje na one koji su odbili odazvati se Evandelju (usp. stih 3)
2. kao upućivanje na one koji su uzvjerovali (usp. “mi moramo mnogo bliže obratiti pozornost na ono što smo čuli”, stih 1), ali nisu postali zreli
3. kao upućivanje na one koji su uzvjerovali i bili u opasnosti od ne držanja svoga izvornoga priznavanja /ispovijedanja vjere u Krista.

Prvo bi uputilo na nevjerujuće Židove, dok drugo i treće može upućivati na vjerujuće Židove. Uporaba MNOŽINE U PRVOME LICU izgleda znači da je autor sebe stavio u skupinu s onima naslovljenima i može podrazumijevati kako su oni bili vjernici ili u najmanju ruku u sinagogi gdje je bilo dijeljeno Evandjelje (usp. stih 3). Međutim, ova ista gramatička MNOŽINA pojavljuje se u književnoj, ne doslovnoj, uporabi u 10:26.

2:2 “ako” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE što pretpostavlja da je istinito s autorove točke gledišta ili za njegove književne svrhe. Često je u engleskome prevedeno kao “budući da” ili “jer”.

▣ **“riječ izgovorena kroz anđele”** Ovo je upućivanje na Mojsijevski Zakon. Židovi su vjerovali da su anđeli djelovali kao posrednici između YHWH i Mojsija na gori Sinaj (usp. Izl 3:2; 14:19; 23:20-23; 32:34; 33:2; Ps 68:17; Djela 7:38.53; Gal 3:19).

NASB	“dokaza (se) nepromjenjivom”
NKJV	“dokaza se nepokolebljivom”
NRSV	“bijaše valjana”
TEV	“bijaše pokazana istinitom”
NJB	“dokaza tako pouzdanom”

Bog je vjeran Svojoj riječi, i blagoslovima i/ili prokletstvima (usp. Pnz 27 - 28).

POSEBNA TEMA: JAMSTVO

Ovo je grčki pojam *bebaios*, što ima tri suzvučja:

1. ono što je sigurno, izvjesno, ili kadro biti oslonjeno na (usp. Rim 4:16; II. Kor 1:7; Heb 2:20; 3:6.14; 6:19; II. Pt 1:10.19)
2. postupak kojim je nečija vjerodostojnost pokazana ili učvršćena (usp. Rim 15:8; Heb 2:2, usp. Louw i Nida, *Greek-English Lexicon of the New Testament*, tom 1, str. 340.377.670)
3. u papirusima on je postao tehnički pojam za zakonsko jamstvo (usp. Moulton i Milligan, *The Vocabulary of the Greek New Testament*, str. 107-8).

Ovo može biti protuteza stiha 14. Božja obećanja sigurna su!

▣ **“svaki prijestup i neposlušnost primi pravednu kaznu”** Mojsijevski Savez bio je temeljen na poslušnosti! Voljna neposlušnost ima jasne i trenutačne posljedice (usp. 10:28).

Ova dva pojma oblikovana su s istim PRIJEDLOGOM; *parabasis* i *parakoē*, što je mogla biti namjeravana igra riječi (zvuka).

2:3 “kako ćemo mi izbjeći” Knjiga Hebrejima ima mnogo oštrih upozorenja o zanemarivanju Božje istine (usp. 2:1-4; 3:7-4:11; 5:11 - 6:12; 10:19-39; 12:14-29).

▣ **“ako zanemarimo tako veliko spasenje”** Pojam “zanemarimo” (*ameleō*) znači “ne obratiti pozornost na” ili “biti neuznemiren zbog” nečega ili nekoga. Upotrijebljen je u NZ-u za: (1) opomena za Timoteja neka ne zanemaruje svoj duhovni dar (usp. I. Tim 4:14) i (2) potvrdu YHWH-inog manjka pozornosti prema Izraelu jer su oni prekršili Njegov Savez (usp. Heb 8:9).

Ovo je glavna točka činjenice da ako je Mojsijevski Savez imao tako strašne posljedice za njegovo zanemarivanje onda koliko će više oštrije biti posljedice za zanemarivanje Novoga i boljega Saveza uvedenog od Isusa (Sina). Posljedice znalačkoga zanemarivanja poruke povezane su s veličanstvom Onoga koji donosi poruku (tj. usporedbe o kraljevskome vjenčanju, usp. Mt 22:2-14).

Pitanje za tumačenje onda postaje: “Upućuje li ovo na: (1) odbijanje Novoga saveza (Evandjelje) ili (2) zanemarivanje Novoga saveza?” Istovremena uporaba pojma podrazumijeva #2. Neki komentatori htjeli bi dodati uporabu “mi” kao dokaz autorova poistovjećivanja s vjerujućom skupinom, ali u 10:26 autor koristi ovu istu ZAMJENICU (PRVO LICE MNOŽINE) u naslovljavanju nevjerujuće skupine. Ovi primatelji nisu odbacili Evandjelje, nego na najmanju moguću mjeru sveli njegov utjecaj u svojim životima.

▣ **“što je ona bila prvo govorena kroz Gospodina”** Isus je nazvan YHWH-inim SZ-nim zavjetnim naslovom “Ja Jesam ono što Ja Jesam” (usp. Izl 3:14, što je kasnije bilo čitano kao “Gospodin” [adon]). Vidjeti Posebnu temu u 2:7. Ovo je jedan od načina da NZ-ni autori pokažu Božanstvo Isusa iz Nazareta. Osobno YHWH daje svjedoke za istinitost Isusove poruke (usp. stih 4). Vidjeti Posebnu temu: *Archē* u 3:14.

▣ **“od onih koji su čuli”** I John Calvin i Martin Luther rekli su kako ovaj izričaj upućuje na drugi kršćanski naraštaj. Očito to ne može značiti Pavao (usp. Gal 1:11). Pavao nije bio ljudski autor Poslanice Hebrejima. Vidjeti bilješku u 13:23.

2:4 “Bog isto tako svjedoči s njima, i znacima i čudima te različitim čudesima” Znaci i čuda imali su nakanu i ohrabriti vjernike i pomoći nevjernicima prihvatiti istinu (usp. Djela 2:22). Bog nastavlja (PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA) dovesti svjedoke prema istini Evanđelja. Postojalo je pojačavanje i zla i duhovnih znakova koji su okruživali Isusov prvi dolazak, kao što će okruživati Njegov drugi dolazak.

▣ **“i darovima Svetoga Duha”** Svaki vjernik ima najmanje jedan duhovni dar dat od Duha u vremenu obraćenja (usp. I. Kor 12:7.11.18; Ef 4:11.12). Ova duhovna obdarenost vjernika jedan je od istovremenih dokaza pravovaljanosti Evanđelja, što su neki od primatelja pisma nijekali ili odbacili!

▣ **“prema Svojoj vlastitoj volji”** Duh odabire i raspodjeljuje darove (usp. I. Kor 12:7.11.18). Vjernici nisu darovani temeljem osobne zasluge ili osobnoga odabira! Ako se duhovni dar odnosi na prirodnu nadarenost, to je tako učinjeno snažnim i tako usmjereno da donosi čast Kristu, ne pojedincu kršćaninu. Svi darovi služe Tijelo [Kristovo – op.prev.]. Svaki vjernik mora živjeti za zdravlje i rast Tijela!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 2:5-9

⁵Jer On nije anđelima podložio svijet koji mora doći, što se tiče onoga o čemu govorimo. ⁶Ali netko je posvjedočio negdje, govoreći:

“ŠTO JE ČOVJEK, DA SE TI SJEČAŠ NJEGA?

ILI SIN ČOVJEČJI, DA SE TI BRINEŠ O NJEMU?

⁷TI SI UČINIO NJEGA ZA KRATKI ČASAK NIŽIM NEGOLI ANĐELE;

TI SI OKRUNIO NJEGA SA SLAVOM I ČAŠĆU,

I POSTAVIO GA NAD DJELIMA SVOJIH RUKU;

⁸TI SI STAVIO SVE STVARI U PODLOŽNOST POD NJEGOVE NOGE.”

Jer u podvrgavanju svih stvari njemu, On ne ostavi ništa što nije podloženo njemu. Ali sad mi još ne vidimo sve stvari podložene njemu. ⁹Ali mi vidimo Njega koji je bio učinjen za kratki časak nižim od anđela, *naime*, Isusa, zbog patnje smrti okrunjena sa slavom i čašću, tako da milošću Božjom On može okusiti smrt za svakoga.

2:5 “Jer On nije anđelima podložio svijet koji mora doći” Istinito je da su anđeli na mjestu duhovne nadmoćnosti sada (usp. Pnz 32:8 u Septuaginti i Dn 10). Međutim, u svijetu koji mora doći, ljudska bića će biti ta, posredstvom njihova utjelovljena, proslavljenog Spasitelja, koja će biti na mjestu autoriteta. Ovo je još jedna usporedba povezana s nadmoćnošću Isusa i Njegovih sljedbenika nad anđelima koji su bili viđeni kao oni uključeni u Mojsijevski Savez (usp. 1:4-14).

2:6 “Ali netko je posvjedočio negdje, govoreći” Ovo je hebrejski idiom za nadahnutost čitavoga SZ-a, ne pogreška sjećanja kao gdje su ovi navodi bili nađeni (usp. 4:4). Slijede nizovi SZ-nih navoda, koji su uobičajeni u Poslanici Hebrejima.

▣ **“ŠTO JE ČOVJEK, DA SE TI SJEČAŠ NJEGA?”** Ovo je navod iz Septuaginte iz Psalma 8:4-6 temeljen teološki na Knjizi Postanka 1:26.28. Stihovi 6.7 i 8 ne upućuju na Mesiju (“Sin Čovječji”), nego na ljudstvo. U Psalmu pojam “sin čovječji” u usporednome je odnosu s pojmom “čovjek” i ne smije biti pisan velikim slovima. To je u hebrejskome idiom za ljudstvo, *ben adam*, tako uobičajen u Knjizi proroka Ezekielu (usp. 2:1; 3:1.3.4.10.17, itd.).

2:7 “TI SI UČINIO NJEGA ZA KRATKI ČASAK NIŽIM NEGOLI ANĐELE” Ovo je nastavljanje navoda iz Psalma 8:5-6 iz Septuaginte. Pitanje i za prijevod i za tumačenje jeste, kako hebrejski pojam “*Elohim*” treba biti razumjet?

1. Septuaginta je prevela Psalam 8:5 kao “anđeli”, kao što su učinili aramejski Targumi i Pešita, Vulgata i KJV prijevodi.
2. *The Jewish Publication Society of America* prevelo ga je kao “nešto nižima od božanskoga”. Nekoliko engleskih prijevoda imaju “Bog(a)” (usp. ASV, NASB, RSV, NEB, NRSV, REB, JB, NJB, TEV). Pojam, kad je korišten u SZ-u s GLAGOLOM u JEDNINI, kao Knjiga Postanka 1:1, upućuje na Boga. Isus ga je upotrijebio u tome smislu u Evanđelju po Ivanu 10:31-39. On je također bio korišten za “bogove” poganskih naroda. Može upućivati na anđele u smislu Božjega nebeskog vijeća sastavljenog od Njega i anđeoskih slugu (usp. I. Kr 22:19; Dn 7:10).
3. Postoji čak mogućnost da on upućuje na suce Izraela (usp. Izl 21:6; 22:8-9.28; Ps 82:1.6). U ovome okviru teološka točka je ta da su Isus i Njegovi sljedbenici (usp. 1:14) po položaju nadmoćniji anđelima.

Postoji grčka rukopisna različenost na kraju stiha 7. Neki drevni grčki rukopisi (Σ, A, C, D*, P) nastavljaju navoditi iz Psalma 8:7, ali ostali se zaustavljaju na: “Ti okruni njega sa slavom i čašću” (P⁴⁶, B, D^C, K, L). Kao i s toliko mnogo takvih različenosti, to ne čini razliku u tumačenju teksta.

POSEBNA TEMA: IMENA ZA BOŽANSTVO

- A. *El* (BDB 42, KB 48)
1. Izvorno značenje općenitoga drevnog pojma za božanstvo je neizvjesno, iako mnogi znanstvenici vjeruju da dolazi od akadskoga korijena, “biti jak” ili “biti moćan” (usp. Post 17:1; Br 23:19; Pnz 7:21; Ps 50:1).
 2. U kanaanskome panteonu najviši bog je *El* (tekstovi iz Ras Šamre).
 3. U Bibliji *El* je uobičajeno složenica s drugim pojmovima. Ove su složenice postale način davanja osobina za Boga:
 - a. *El-Elyon* (“Bog Previšnji”, BDB 42 i 751 II), Knjiga Postanka 14:18-22; Ponovljeni zakon 32:8; Knjiga proroka Izaije 14:14
 - b. *El-Roi* (“Bog koji vidi” ili “Bog koji otkriva Sâm Sebe”, BDB 42 i 909), Knjiga Postanka 16:13
 - c. *El-Shaddai* (*El Šadaj*) (“Bog Svemogući” ili “Bog svakoga milosrđa” ili “Bog planine”, BDB 42 i 994), Knjiga Postanka 17:1; 35:11; 43:14; 49:25; Izlazak 6:3
 - d. *El-Olam* (“Vječan Bog”, BDB 42 i 761), Knjiga Postanka 21:33. Ovaj je pojam teološki povezan na Božje obećanje Davidu, II. Knjiga o Samuelu 7:13.16
 - e. *El-Berit* (“Bog Saveza”, BDB 42 i 136), Knjiga o Sucima 9:46.
 4. *El* je istovjetno s:
 - a. YHWH u Psalmu 85:8; Knjizi proroka Izaije 42:5
 - b. *Elohim* u Knjizi Postanka 46:3; Jobu 5:8, “Ja Jesam *El*, *Elohim* vašeg oca”
 - c. *Shaddai* (*Šadaj*) u Knjizi Postanka 49:25
 - d. “ljubomoran” u Knjizi Izlaska 34:14; Ponovljenome zakonu 4:24; 5:9; 6:15
 - e. “milosrdan” u Ponovljenome zakonu 4:31; Knjizi Nehemije 9:31
 - f. “vjeran” u Ponovljenome zakonu 7:9; 32:4
 - g. “velik i strašan” u Ponovljenome zakonu 7:21; 10:17; Knjizi Nehemije 1:5; 9:32; Knjizi proroka Daniela 9:4
 - h. “spoznaja/znanje” u I. Knjizi o Samuelu 2:3
 - i. “moje jako utočište” u II. Knjizi o Samuelu 22:33
 - j. “moj osvetnik” u II. Knjizi o Samuelu 22:48
 - k. “sveti” u Knjizi proroka Izaije 5:16
 - l. “moćan” u Knjizi proroka Izaije 10:21
 - m. “moje spasenje” u Knjizi proroka Izaije 12:2
 - n. “velik i silan” u Knjizi proroka Jeremije 32:18
 - o. “odmazda” u Knjizi proroka Jeremije 51:56.
 5. Složenice svih glavnih SZ-nih imena za Boga nađene su u Knjizi o Jošui 22:22 (*El*, *Elohim*, *YHWH*, ponavljano).
- B. *Elyon* (BDB 751, KB 832)
1. Osnovno značenje je “visok”, “uzvišen” ili “uzdignut” (usp. Post 40:17; I. Kr 9:8; II. Kr 18:17; Neh 3:25; Jer 20:2; 36:10; Ps 18:13).
 2. Korišteno je u usporednome smislu za nekoliko drugih imena/naslova Božjih:
 - a. *Elohim* – Psalam 47:1-2; 73:11; 107:11
 - b. *YHWH* – Knjiga Postanka 14:22; II. Samuelova 22:14
 - c. *El-Shaddai* (*El Šadaj*) – Psalam 91:1.9
 - d. *El* – Knjiga Brojeva 24:16
 - e. *Elah* – korišteno često u Knjizi proroka Daniela 2 - 6 i Knjizi Ezre 4 - 7, povezano s *illair* (aramejski za “Previšnji Bog”) u Knjizi proroka Daniela 3:26; 4:2; 5:18.21.
 3. Često je korišten od ne-Izraelaca:
 - a. Melkisedek, Knjiga Postanka 14:18-22
 - b. Balaam, Knjiga Brojeva 24:16
 - c. Mojsije, govoreći o narodima u Ponovljenome zakonu 32:8

- d. Evanđelje po Luki u NZ-u, pisano za ne-Židove, također koristi grčku istoznačnicu *Hupsistos* (usp. 1:32.35.76; 6:35; 8:28; Djela 7:48; 16:17).
- C. *Elohim* (MNOŽINA), *Eloah* (JEDNINA), prvenstveno korišten u poeziji (BDB 43, KB 52)
1. Ovaj pojam nije nađen izvan Staroga zavjeta.
 2. Ova riječ može označavati Boga Izraelovog ili bogove naroda (usp. Izl 12:12; 20:3). Abrahamova obitelj bila je mnogobožačka (usp. Jš 24:2).
 3. Može upućivati na izraelske suce (usp. Izl 21:6; Ps 82:6).
 4. Pojam *elohim* korišten je i za druga duhovna bića (anđele, demone) kao u Ponovljenome zakonu 32:8 (LXX); Psalmu 8:5; Knjizi o Jobu 1:6; 38:7. Može upućivati na ljudske suce (usp. Izl 21:6; Ps 82:6).
 5. U Bibliji to je prvi naslov/ime za Božanstvo (usp. Post 1:1). Isključivo je korišten do Knjige Postanka 2:4, gdje je složenica s YHWH-om. U osnovi (teološki) upućuje na Boga kao stvaratelja, hranitelja, i davatelja svega života na ovoj Zemlji (usp. Ps 104).
To je istoznačnica s *El* (usp. Pnz 32:15-19). Može se također usporediti YHWH kao što je Psalm 14 (*Elohim*) točno isti kao Psalm 53 (YHWH), osim za promjenu u Božanskim imenima.
 6. Iako je MNOŽINA i korištena je za druge bogove, ovaj pojam često označava Boga Izraela, ali uobičajeno ima SINGULARNI GLAGOL za označavanje jednobožačke uporabe.
 7. Ovaj pojam nađen je u pretjerano pomnjevome govorenju ne-Izraelaca kao ime za Božanstvo:
 - a. Melkisedek, Knjiga Postanka 14:18-22
 - b. Balaam, Knjiga Brojeva 24:2
 - c. Mojsije, kad govori o narodima, Ponovljeni zakon 32:8
 8. Neobično je da je uobičajeno ime za monoteističkoga Boga Izraela MNOŽINA! Premda ne postoji izvjesnost, evo teorija:
 - a. hebrejski ima mnogo MNOŽINA, često korištenih za naglašavanje. Usko vezano na ovo je kasniji hebrejski gramatički član nazvan "množina Veličanstva", gdje je MNOŽINA korištena za veličanje poimanja
 - b. ovo može upućivati na anđeosko vijeće, s kojim se Bog susreće u Nebu i koje vrši Njegove zapovijedi (usp. I. Kr 22:19-23; Job 1:6; Ps 82:1; 89:5.7)
 - c. čak je i moguće da ono odražava NZ-no otkrivenje jednoga Boga u tri Osobe. U Knjizi Postanka 1:1 Bog stvara; u Postanku 1:2 Duh lebdi, a iz NZ-a Isus je posrednik Boga Oca u stvaranju (usp. Iv 1:3.10; Rim 11:36; I. Kor 8:6; Kol 1:15; Heb 1:2; 2:10).
- D. YHWH (BDB 217, KB 394)
1. Ovo je ime koje odražava Božanstvo kao Boga koji čini Savez; Bog kao Spasitelj, Iskupitelj! Ljudi su prekršili Saveze, ali Bog je vjeran Svojoj riječi, obećanju, Savezu (usp. Ps 103).
Ovo je ime prvi puta spomenuto u složenici s *Elohim* u Knjizi Postanka 2:4. U Postanku 1 – 2, ne postoje dva izvješća o stvaranju, nego dva naglaska: (1) Bog kao Stvoritelj svemira (fizički) i (2) Bog kao poseban Stvoritelj čovječanstva. Postanak 2:4 započinje posebnim otkrivenjem o povlaštenome položaju i svrsi čovječanstva, kao i s poteškoćom grijeha te pobunom povezanom s jedinstvenim položajem.
 2. U Knjizi Postanka 4:26 rečeno je "čovjek je počeo zazivati ime GOSPODINOVO" (YHWH). Međutim, Knjiga Izlaska 6:3 daje naslutiti da su rani zavjetni ljudi (patrijarsi i njihove obitelji) poznali Boga jedino kao *El Šadaj*. Ime YHWH objašnjeno je samo jednom u Knjizi Izlaska 3:13-16, posebice u stihu 14. Međutim, Mojsijeva pisanja često tumače riječi narodnom igrom riječi, ne etimološki (usp. Post 17:5; 27:36; 29:13-35). Postoji nekoliko teorija o značenju toga imena (uzeto iz IDB, tom 2, str. 409-411):
 - a. iz arapskog korijena, "pokazati vatrenu ljubav"
 - b. iz arapskog korijena "puhati" (YHWH kao olujni Bog)
 - c. iz ugaritskoga (kanaanskoga) korijena "govoriti"
 - d. slijedeći fenički natpis, UZROČNI PARTICIP znači "Onaj koji održava" ili "Onaj koji utemeljuje"

- e. iz hebrejskoga *Qal*-oblika “Onaj koji jeste”, ili “Onaj koji je prisutan” (u budućem smislu, “Onaj koji će biti”)
 - f. iz hebrejskoga *Hiphil*-oblika “Onaj koji uzrokuje biti”
 - g. iz hebrejskoga korijena “živjeti” (tj. Post 3:20), što znači “uvijek živi, jedini živi Bog”
 - h. iz okvira Knjige Izlaska 3:13-16 igra s oblikom IMPERFEKTA korištenim u smislu PERFEKTA, “Ja ću nastaviti biti što Ja bio ” ili “Ja ću nastaviti biti što sam uvijek bio” (usp. J. Wash Watts, *A Survey of Syntax in the Old Testament*, str. 67). Puno ime YHWH često je izraženo u kraticama ili moguće u izvornome obliku:
 - (1) *Yah* (npr. Hallelu – yah, BDB 219, usp. Izl 15:2; 17:16; Ps 89:9; 104:35)
 - (2) *Yahu* (“iah” završetak imena, npr. Isaiaha [Izaija – op.prev.]
 - (3) *Yo* (“Jo” početak imena, npr. Jošua ili Joel).
3. U kasnijem je judaizmu ovo zavjetno Ime postalo tako sveto (četveroslovno) da su ga se Židovi bojali izreći kako ne bi prekršili zapovijed iz Izlaska 20:7; Ponovljenoga zakona 5:11; 6:13. Tako su zamijenili hebrejski oblik za “vlasnik”, “gospodar”, “muž”, “gospodin” – *adon* ili *adonai* (moj gospodin). Kad su u svojim čitanjima SZ-nih tekstova došli na YHWH oni su izgovarali “gospodin”. Zato se YHWH u engleskim prijevodima piše GOSPODIN.
4. Kao s *El*, YHWH je često složen s drugim pojmovima kako bi se naglasile određene osobine Izraelovog Boga Saveza. Budući postoji mnogo mogućih složenih pojmova, evo nekih:
- a. *YHWH – Yireh* (YHWH će providjeti, BDB 217 i 906), Knjiga Postanka 22:14
 - b. *YHWH – Rophekha* (YHWH je tvoj iscjelitelj, BDB 217 i 950, *Qal* PARTICIP), Knjiga Izlaska 15:26
 - c. *YHWH – Nissi* (YHWH je moj stijeg, BDB 217 i 651), Knjiga Izlaska 17:15
 - d. *YHWH – Meqaddishkem* (YHWH je Onaj koji te posvećuje, BDB 217 i 872, *Piel* PARTICIP), Knjiga Izlaska 31:13
 - e. *YHWH – Shalom* (YHWH je Mir, BDB 217 i 1022), Knjiga o Sucima 6:24
 - f. *YHWH – Sabaoth* (YHWH nebeskih vojska, BDB 217 i 878), I. Knjiga o Samuelu 1:3.11; 4:4; 15:2; često u Prorocima
 - g. *YHWH – Ro‘I* (YHWH je moj pastir, BDB 217 i 944, *Qal* PARTICIP), Psalam 23:1
 - h. *YHWH – Sidqenu* (YHWH je naša pravednost, BDB 217 i 841), Knjiga proroka Jeremije 23:6
 - i. *YHWH – Shammah* (YHWH je tamo, BDB 217 i 1027), Knjiga proroka Ezekielia 48:35.

▣ “TI SI OKRUNIO NJEGA SA SLAVOM” Vidjeti bilješku u 1:3.

2:8 Ovo je iz Psalma 2:6, ali to je smjeranje na Knjigu Postanka 1:26.28-30. Ljudi stvoreni na Božju sliku (usp. Post 1:26-27) morali su djelovati kao upravitelji na Zemlji (kao Božji predstavnici). Ali Pad iz Knjige Postanka 3 osuetio je ovu nakanu (usp. stih 9c).

2:9 “Ali mi vidimo Njega” NASB ima sve ZAMJENICE pisane malim slovima u stihovima 7 i 8 (tj. autor navodi Psalam), ali u stihu 9 one su pisane velikim slovima (autor sad primjenjuje Psalam), čime uspoređuje palo čovječanstvo sa savršenim Čovjekom. Bog je smjestio čovječanstvo na častan položaj autoriteta, ali čovječanstvo je zgriješilo i izgubilo taj položaj. Isus Utjelovljeni Bog ispunjava sudbinu ljudstva i Svojom smrću ponovno postavlja vjerujuće čovječanstvo na mjesto časti. Isus je bio istinski čovjek! Ovo je još jedna Adam – Krist doktrina (usp. Rim 5:12-21; I. Kor 15:21-22.45-49; Fil 2:6-11).

▣ “koji je bio učinjen za kratki časak nižim od anđela” Ovo je očito usporedba sa stihovima 6 i 7. To govori o Isusovu utjelovljenju i životu na Zemlji.

▣ “Isusa” Autor Poslanice Hebrejima svojstveno koristi “Isusa” bez ikakva dodatnoga opisa (usp. 2:9; 3:1; 6:20; 7:22; 10:19; 12:2.24; 13:12). Moguće je kako je to doktrinarna igra o Isusu kao novome Jošui. Imena su potpuno ista. Autor Poslanice Hebrejima koristi obimno građu Knjige Izlaska. Kao što je Jošua uveo Božji narod u počinak Obećane zemlje, tako će ih također, Isus uvesti u Nebo (tj. sedmi dan počinaka).

▣ **“zbog patnje smrti”** Ovo odražava Knjigu Postanka 3:15; Psalam 22; Knjigu proroka Izaije 53. On je bio Božji posrednik u iskupljenju!

▣ **“okrunjena sa slavom i čašću”** Ovo je PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA. On je bio i nastavlja biti Okrunjen! Vidjeti bilješku u 1:3.

▣ **“milošću Božjom”** Ovaj prijevod (*chariti Theos*) nađen je u engleskim Biblijama i poduprijet je drevnim grčkim rukopisima (P⁴⁶, Ⲛ, A, B, C, D). Međutim, pomno čitanje “odvojen od Boga” (*chōris Theos*), pojavljuje se u mnogim kasnijim drevnim tekstovima. U *A Textual Commentary On The Greek New Testament*, Bruce M. Metzger kaže da je to bila izvorno glosa [prijevod uz tekst – op.prev.] na margini povezana s I. Poslanicom Korinćanima 15:27, što je bila krivo razumjeta kao ispravak za “*chariti Theos*” (str. 664).

Od The United Bible Society *A Handbook on the Letter to the Hebrews* od Paula Ellingwortha i Eugena A. Nida nudi drugu mogućnost, da “odvojen od Boga” može smjerati na Psalam 22, kojeg je koristio Isus kako bi izrazio Svoj osjećaj bivanja potpuno sâmog na križu (usp. Mk 15:34), str. 37. Ova je ista mogućnost dana od Mylea M. Bourkea u *Jerome Biblical Commentary* (str. 385).

Postoji i treća mogućnost (uzeta iz *The Orthodox Corruption of Scripture* od Barta D. Ehrmana, Oxford Press, 1993., str. 146-150) kako su pisari namjerno promijenili “odvojen od Boga” za teološke razloge, posebice teološke prijetnje gnosticizma.

Ova je različnost bila poznata Origenu i Jeronimu. Isto tako riječ “odvojen” (*chōris*) bila je upotrijebljena trinaest puta u Poslanici Hebrejima, što pokazuje ovo autorovo stremljenje ka uporabi toga pojma. Također pema Ehrmanu (str. 148), to je uvijek slijeđeno ANARTHROUS (bez ČLANA) IMENICOM.

▣ **“On može okusiti smrt”** Važno je shvatiti da je patnja bila prema volji Božjoj za Isusa Krista (usp. Post 3:15; Iz 53:4.10; Mk 10:45; II. Kor 5:21). Ova tema patnje nastavlja se u SZ-nim navodima nađenima u ostatku poglavlja 2.

▣ **“za svakoga”** Ovaj okvir upućuje na zamjensko, nadomjesno pomirenje od Isusa Krista (usp. Iz 53:6; Rim 5:6.8.10.17-19; I. Kor 15:22; I. Tim 2:4.6; 4:10; Tit 2:11; II. Pt 3:9). Isus je umro kako bi se bavio poteškoćom grijeha čovječanstva. Jedina stvar što drži sve ljude od bivanja spašenima je njihova nevoljnost da prihvate Božji besplatni dar u dovršenome djelu Isusa Krista vjerom (usp. Iv 3:17-21).

POSEBNA TEMA: BOBOVE EVANĎEOSKE PREDRASUDE

Moram priznati tebi čitatelju da sam bio pristran na ovoj točki. Moja sustavna teologija nije kalvinizam ili dispencionalizam, nego Veliko evangelizacijsko poslanje (usp. Mt 28:18-20; Lk 24:46-47; Djela 1:8). Vjerujem da je Bog imao vječni naum za iskupljenje sveg čovječanstva (npr. Post 3:15; 12:3; Izl 19:5-6; Jer 31:31-34; Ez 18; 36:22-39; Djela 2:23; 3:18; 4:28; 13:29; Rim 3:9-18.19-20.21-31), svih onih stvorenih na Njegovu sliku i sličnost (usp. Post 1:26-27). Savezi su ujedinjeni u Kristu (usp. Gal 3:28-29; Kol 3:11). Isus je Božja Tajna, skrivena ali sad otkrivena (usp. Ef 2:11 - 3:13)! NZ-no Evandjelje, ne Izrael, ključ je Pisma.

Ovo pred-razumijevanje daje boju svima mojim tumačenjima Pisma. Pročitao sam sve njegove tekstove! To je zasigurno predrasuda (svi ih tumači imaju!), ali to je Pisamsko-izvještajna pretpostavka.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 2:10-13

¹⁰Jer to bijaše dolično za Njega, za kojeg su sve stvari, i po kojem su sve stvari, dovodeći mnoge sinove k slavi, da usavrši začetnika njihova spasenja kroz patnje. ¹¹Jer su oboji i On koji posvećuje i oni koji su posvećeni svi od jednoga *Oca*; jer iz kojeg razloga On nije posramljen zvati ih braćom, ¹²govoreći:

“JA ĆU OBJAVITI TVOJE IME MOJOJ BRAĆI,
USRED ZAJEDNICE JA ĆU PJEVATI TVOJU HVALU.”

I ponovno:

“JA ĆU STAVITI SVOJE POUZDANJE U NJEGA.”

¹³**I ponovno:**

“GLE, JA I MOJA DJECA KOJU JE BOG DAO MENI.”

2:10 “Jer to bijaše dolično za Njega, za kojeg su sve stvari, i po kojem su sve stvari” Opetovano, ZAMJENICE su višeznačne. Ovo može upućivati na Boga Oca (usp. Rim 11:36) ili Sina (usp. 1:2.3; Kol 1:15-17). Budući je na Isusa upućeno

kao na “začetnika” u kasnijem dijelu ovoga stiha, ranija ZAMJENICA mora uputiti na Oca. Međutim, Isus je bio Očev posrednik u stvaranju (usp. 1:2; Iv 1:3; I. Kor 8:6; 15:25-27) kao što je On bio u iskupljenju i bit će u suđenju.

▣ **“dovodeći mnoge sinove k slavi”** Obiteljski vid Novoga saveza potpuno je otkriven u ostatku stihova poglavlja 2. Zabilježite broj upotrijebljenih obiteljskih pojmova. Cilj Novoga saveza jeste obnova slike Božje u palome čovječanstvu. Pojam “mnoge” ne znači “neke” kao oprečje za “sve” (usp. stih 9, “svakoga”). Pojmovi “svi” i “mnogi” korišteni su istoiznačno u Bibliji (usporediti Iz 53:6 s 11.12 i Rim 9:18 s 19). Prema tome, Evanđelje po Marku 10:45 i 14:24 mora upućivati na “sve”, ne “neke”! Ovo ne može djelovati kao proof-text [proof-texting: vidjeti: Poslanica Rimljanima, Dodatak tri: Kazalo – op.prev.] za radikalni kalvinizam (tj. supra-lapsarijansko).

NASB	“da usavrši začetnika njihova spasenja”
NKJV	“učiniti začetnika njihova spasenja savršenim”
NRSV	“kako bi učinio početnika njihova spasenja savršenim”
TEV	“kako bi učinio Isusa savršenim”
NJB	“učinio savršenim... vođu njihova spasenja”

Pojam “usavrši” (AORIST AKTIVNOGA INFINITIVA) značio je “biti potpun, zreo, opremljen za označeni zadatak” (usp. Ef 4:12). Autor Poslanice Hebrejima koristi “usavrši/učinjen savršenim” tri puta za opis Isusa (usp. 2:10; 5:9; 7:28) i tri puta za opis Njegovih sljedbenika (usp. 10:14; 11:40; 12:23). Vidjeti Posebnu temu u 7:11.

Isus je bio istinsko ljudsko biće (usp. Lk 2:40.52). On je rastao u vjeri i poslušnosti (usp. Lk 2:40.52). On je bio kušan nedaćama (usp. 5:8-9). On se suočio i nadvladao svaku duhovnu prepreku (usp. 4:15). On je postao veliki primjer čovječanstva (usp. I. Pt 2:21).

POSEBNA TEMA: ZAČETNIK/VOĐA (ARCHĒGOS)

Pojam “začetnik” ili “vođa” grčki je pojam *archēgos*. Dolazi od grčkoga korijena “početak” (*archē*) i “ići” ili “voditi” (*agō*). Ova je složenica postala onom koja se koristi o vladaru, knezu, ili vođi (ljudskom ili anđeoskom). Pojam je korišten jedino u NZ-u:

1. knez ili začetnik života u Djelima apostolskim 3:15
2. knez ili vođa (usp. Djela 5:31)
3. usavršiti začetnika njihova spasenja, Poslanica Hebrejima 2:10
4. začetnik (ili početnik) i usavršitelj vjere u Poslanici Hebrejima 12:2.

Isus je začetnik, davatelj, i dovršitelj spasenja.

▣ **“kroz patnje”** Isus je bio usavršen, ljudski govoreći, patnjom (usp. 5:8-9). Isus je često govorio o suđenjima i progonstvom s kojima će se suočiti Njegovi sljedbenici (usp. Mt 5:10-12; Iv 15:18-19; 17:14).

Rana crkva suočila se s mnogo oprečja od Židova, pogana, rimske vlasti, đavla, ali Bog je uzeo ovo oprečje i okrenuo ga u oruđe za proizvođenje pouzdanja i Kristo-sličnosti (usp. Rim 8:17; Fil 1:29; II. Tim 3:12; Jak 1:2-4; i I. Pt 4:12-19). Istina može biti slikovito prikazana iz: (1) SZ-a (usp. Heb 11) i (2) Pavlove službe (usp. I. Kor 4:9-12; 6:4-10; 11:24-27).

2:11

NASB, NRSV	“Jer su oboji i On koji posvećuje i oni koji su posvećeni”
NKJV	“jer oboji i On koji posvećuje i oni koji su postali posvećenima”
TEV	“On čisti narod od njihovih grijeha, i oboji i on i oni koji su učinjeni čistima”
NJB	“Jer posvećenje i posvećeni”

Ovo je igra pojma “svet” ili “posvećen” (usp. 10:10.14). Prva uporaba je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA (Isus) a drugi je PREZENT PASIVNOGA PARTICIPA (Njegov narod, usp. Iv 17:19). Isus je poistovjećen sa Svojim narodom (usp. 1:14 i 2:6-8.9-18).

Vjernici su posvećeni od Oca (usp. Iv 17:17; I. Sol 5:23); kroz posredništvo Sina (usp. I. Kor 1:2; Ef 5:26; Heb 10:10.14.29; 13:12); ovi vidovi ujedinjeni su u Poslanici Hebrejima 2:11:

1. Sveti Otac
2. Sveti Sin
3. sveti vjernici (usp. I. Pt 1:13-25).

Ovo je istinito oboje i položajno i iskustveno. Mi smo sveti u Kristu i pozvani smo biti svetima kao Krist.

POSEBNA TEMA: POSVEĆENJE

NZ potvrđuje da kad se grješnici vrate Isusu u pokajanju i vjeri, oni su odmah opravdani i posvećeni. Ovo je njihov novi položaj u Kristu. Njegova pravednost pripisana je njima. Oni su proglašeni pravednima i svetima (sudbeno Božje djelo).

Ali NZ također vjernike potiče na svetost ili posvećenje. Oboje je teološki položaj u dovršenome djelu Isusa Krista i pozivu da se bude Kristo-sličan u stavu i djelovanjima u svakodnevnome životu. Kao što je spasenje besplatan dar i cijena-svega životnoga načina, tako je isto, i posvećenje.

Početni odaziv

Djela apostolska 20:23; 26:18

Poslanica Rimljanima 15:16

I. Poslanica Korinćanima 1:2-3; 6:11

II. Poslanica Solunjanima 2:13

Poslanica Hebrejima 2:11; 10:10.14; 13:12

I. Petrova poslanica 1:2

Napredujuća Kristo-sličnost

Poslanica Rimljanima 6:19

II. Poslanica Korinćanima 7:1

I. Poslanica Solunjanima 3:13; 4:3-4.7;
5:23

I. Timoteju poslanica 2:15

II. Timoteju poslanica 2:21

Poslanica Hebrejima 12:14

I. Petrova poslanica 1:15-16

▣ **“...su... svi od jednoga Oca”** “Oca” nije grčki tekst (usp. NASB, NRSV, TEV). ZAMJENICA “On” u narednome izričaju upućuje na Isusa (usp. NRSV, TEV, NIV). Stoga, možda NJB prijevod, “svi iz istoga stabla” ili NIV prijevod “su od iste obitelji” odgovara okviru bolje. Ako je tako, ovo je naglasak na Isusovoj ljudskosti (usp. stih 14).

▣ **“jer iz kojeg razloga On nije posramljen zvati ih braćom”** Isus Sâm Sebe u potpunosti poistovjećuje s vjerujućim čovječanstvom. Kroz Njegovu patnju Božja je slika obnovljena u njima. Naredna tri SZ-na navoda (usp. stihove 12-13) izgledaju nekako izvan okvira, ali oni su iz mesijanskih odlomaka koristeći rabinske igre riječi. Okvir stihova 10-18 poistovjećuje Isusa u potpunosti s Njegovim sljedbenicima:

1. oni oboji obznanjaju Oca
2. oni oboji slave Oca
3. oni oboji stavljaju svoje pouzdanje u Oca
4. Isus (usp. “Ja” stiha 13b) i Njegovi sljedbenici (“djeca” stiha 13b) povezani su darom Boga Oca Sinu
5. oboji Isus i Njegovi sljedbenici dijele ljudsku narav
6. oboji Isus i Njegovi sljedbenici su kušani.

2:12-13 Ovaj niz SZ-nih navoda opisuje kako se Isus poistovjećuje s vjernicima koristeći ove SZ-ne tekstove.

2:12 “JA ĆU OBJAVITI TVOJE IME MOJOJ BRAĆI” Ovo je iz Psalma 22:22 što se proročki odnosi na raspeće.

▣ **“ZAJEDNICE”** Vidjeti Posebnu temu dolje.

POSEBNA TEMA: CRKVA (*EKKLESIA*)

Ovaj grčki pojam, *ekklesia*, sastoji se od dvije riječi, “izvana” i “pozvani”, stoga, pojam podrazumijeva Božanski dozvane. Rana crkva taj je pojam preuzela iz sekularne uporabe (usp. Djela 19:32.39.41) i zbog Septuagintine uporabe toga pojma za “zajednicu [skupština, zborovanje – op.prev.]” Izraela (usp. Br 16:3; 20:4). Koristili su ga za same sebe kao nastavak SZ-noga Božjeg naroda. Oni su bili novi Izrael (usp. Rim 2:28-29; Gal 6:16; I. Pt 2:5.9; Otk 1:6), ispunjenje Božjega poslanja širom svijeta (usp. Post 3:15; 12:3; Izl 19:5-6; Mt 28:18-20; Lk 24:47; Djela 1:8).

Ovaj je pojam korišten u Evanđeljima i Djelima apostolskim na nekoliko načina:

1. sekularni gradski sastanak, Djela apostolska 19:32.39.41
2. sveopći Božji narod u Kristu, Evanđelje po Mateju 16:18 i Poslanica Efežanima
3. mjesna zajednica vjernika u Kristu, Evanđelje po Mateju 18:17; Djela apostolska 5:11 (u ovim stihovima Crkva u Jeruzalemu)

4. čitav narod Izraela, Djela apostolska 7:38, u Stjepanovom govoru
5. Božji narod u regiji, Djela apostolska 8:3 (Juda ili Palestina).

2:13 “JA ĆU STAVITI SVOJE POUZDANJE U NJEGA” Ovaj izričaj je navod iz Knjige proroka Izaije 8:17. Na ovoj točki dopustite mi dodati samo riječ o autorovu nastavljanju uporabe Septuaginte koja je različita, ponekad vrlo različita, od Hebrejskoga (masoretskoga) teksta. Postoji izgleda mnogo nesuglasja u našim danima povezanim s različitim engleskim prijevodima. Neki daju prednost jednoga nad drugim, ponekad čak postavljanjem pitanja o pobudama i kršćanstvu prevoditelja. Ako Božji Duh može upotrijebiti grčki prijevod za navješćivanje Evanđelja drevnome Bliskom Istoku, On sigurno može upotrijebiti različite prijevode kako bi učinio isto u našem vremenu. Nije pitanje teorije prevođenja nego Božje volje da ljudi čuju i povjeruju Radosnoj vijesti o Kristu.

▣ **“GLE, JA I MOJA DJECA KOJU JE BOG DAO MENI”** Ovo je navod iz Septuaginte iz Knjige proroka Izaije 8:18. Čitava stvar je u tome da se naglasi jedinstvenost Isusa s vjernicima (usp. stih 17).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 2:14-18

¹⁴Zato, budući da djeca sudjeluju u mesu i krvi, On Sâm jednako tako okusi isto, da kroz smrt On može iskazati nemoćnost onomu koji imaše snagu smrti, to jest, davlu, i ¹⁵može osloboditi one koji kroz strah od smrti bijahu podložni ropstvu svega svog života. ¹⁶Jer nesumnjivo On ne daje pomoć anđelima, nego On daje pomoć potomstvu Abrahama. ¹⁷Stoga, On je morao biti učinjen kao Njegova braća u svim stvarima, tako da On može postati milosrdan i vjeran veliki svećenik u stvarima pripadajućima Bogu, kako bi učinio pomirnicu za grijeh ljudi. ¹⁸Jer budući On Sâm bijaše kušan u onome u čemu je On trpio, On je kadar doći u pomoć onima koji su kušani.

2:14 “budući da” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koja je pretpostavljena da je istinita s autorove točke gledišta ili za njegovu književnu svrhu.

▣ **“djeca sudjeluju u mesu i krvi, On Sâm jednako tako okusi isto”** GLAGOL “sudjeluju” (*koinōnia* [PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA]) govori o početnoj i nastavljanju pune ljudskosti Isusa Krista. Stihovi 14 i 17 naglašavaju istinsku čovječnost Isusa što je bila teološka poteškoća ranih gnostičkih heretika (usp. I. Iv 4:1-6).

Izričaj je u grčkome doslovno “krvi i mesu”. Ovo je točno oprečje od uobičajene uporabe izričaja. Rabini su koristili ovaj izričaj za čovjekovu slabost. Autor Poslanice Hebrejima moguće okreće izričaj kako bi pokazao da iako je Isus bio čovjek, On nije bio pogođen grješnim Padom čovječanstva (usp. Rim 8:3; Fil 2:7-8).

Poslanica Hebrejima naglašava oboje i Božanstvo (usp. 1:1-3; 4:14) i ljudskost Isusa:

1. 2:14 uzeo je ljudsku narav
2. 4:15 bio je kušan na sve načine kao što su ljudi kušani
3. 5:7 molio se Ocu s glasnim plakanjem i suzama
4. 5:8-9 usavršen patnjom.

▣ **“kroz smrt”** Isusovom smrću, Smrt je umrla! Ovo je židovska skupna teologija žrtve (usp. Lev 1 - 7). Jedan Nevin umro je u korist svih (usp. Rim 5:12-21; II. Kor 5:14-15.21).

2:15 “može iskazati nemoćnost onomu” Ovo je potpuno isti pojam (*katargeo*) kojeg *King James Version* prevodi “uništiti” i ovdje i u Poslanici Rimljanima 6:6. To zasigurno ima ovaj suzvuk u II. Poslanici Solunjanima 2:8. Često je teško, čak u okviru, znati ako ovaj GLAGOL mora biti preveden “uništiti/dokrajčiti” ili “učiniti ništavnim i ispraznim” (usp. I. Kor 15:24.26; Ef 2:15). Međutim, pojam isto tako ima suzvuk “razoriti, učiniti ništavnim i ispraznim, iskazati nedjelotvornim” (usp. Rim 3:3.31; 4:14; 6:6; I. Kor 2:6; 13:8; II. Kor 1:7).

POSEBNA TEMA: NIŠTAVNOST I ISPRAZNOST (*KATARGEŌ*)

Ova (*katargeō*) bila je jedna od omiljenih Pavlovihi riječi. On ju je upotrijebio najmanje dvadeset i pet puta ali ona ima vrlo širok semantički doseg.

- A. Njen temeljni etimološki korijen jeste iz *argos* što je značilo:
 1. pasivno
 2. besposleno
 3. neupotrebljivo

4. beskorisno
 5. nedjelotvorno.
- B. Složenica s *kata* bila je korištena kako bi izrazila:
1. nedjelatnost
 2. neupotrebljivost
 3. ono što je bilo poništeno
 4. ono što je bilo ukinuto
 5. ono što je bilo posve neučinkovito.
- C. Jednom je upotrijebljeno u Evanđelju po Luki kako bi opisala besplodno, dakle nekorisno, stablo (usp. Lk 13:7).
- D. Pavao je koristi u slikovitome smislu na dva prvenstvena načina:
1. Bog stvara neučinkovite stvari koje su neprijateljske prema čovječanstvu:
 - a. grješnu prirodu čovječanstva - Poslanica Rimljanima 6:6
 - b. Mojsijevski zakon u odnosu na Božje obećanje "sjemena" - Poslanica Rimljanima 4:14; Galaćanima 3:17; 5:4.11; Efežanima 2:15
 - c. duhovne sile – I. Poslanica Korinćanima 15:24
 - d. "Čovjeka bezakonja" – II. Poslanica Solunjanima 2:8
 - e. fizičku smrt – I. Poslanica Korinćanima 15:26; II. Timoteju poslanica 1:16 (Heb 2:14)
 2. Bog zamjenjuje staro (Savez, doba) za novo:
 - a. stvari vezane na Mojsijevski zakon – Poslanica Rimljanima 3:3.31; 4:14; II. Korinćanima 3:7.11.13.14
 - b. analogiju braka korištenu o Zakonu – Poslanica Rimljanima 7:2.6
 - c. stvari ovoga doba – I. Poslanica Korinćanima 13:8.10.11
 - d. ovo tijelo – I. Poslanica Korinćanima 6:13
 - e. vođe ovoga doba – I. Poslanica Korinćanima 1:28; 2:6.

Ova je riječ prevedena na tako mnogo različitih načina ali njeno glavno značenje je stvoriti nešto nekorisno, ništavno i isprazno, neučinkovito, nemoćno ali ne nužno nepostojeće, uništeno ili dokinuto.

▣ **"koji imaše snagu smrti, to jest, đavlu"** Sotona nema potpunu moć nad smrću (usp. Job 2:4-6; I. Kor 5:5), ali on drži snagu straha od smrti (usp. stih 15) koju on drži nad čitavim čovječanstvom (usp. I. Kor 15:54-57). Postoji osobna sila zla koja želi pokvariti sve od Božje volje na ovome svijetu (usp. Iv 12:31; 14:30; 16:11; II. Kor 4:4; Ef 2:2; I. Iv 4:4; 5:19). Isus je dokrajčio Smrt (usp. II. Tim 1:10) i On ima ključeve Hada i Smrti (usp. Otk 1:18).

POSEBNA TEMA: SOTONA

Ovo je vrlo težak predmet iz nekoliko razloga:

1. SZ otkriva ne zakletoga neprijatelja dobru, nego YHWH-inog slugu, koji je ponudio čovječanstvu alternativu i također optužuje čovječanstvo za nepravdu. U SZ-u postoji samo jedan Bog (monoteizam), jedna sila, jedan uzrok – YHWH
2. zamisao osobnoga zakletog neprijatelja Božjeg razvijala se u međubiblijskoj (ne-kanonskoj) književnosti pod utjecajem perzijskih dualističkih religija (*Zoroastrijanizam*). Ovo je, zauzvrat, uvelike utjecalo na rabinski judaizam i esensku zajednicu (tj. Svici s Mrtvoga mora)
3. NZ razvija SZ-ne teme u iznenađujuće krutim, ali odabranim skupinama.

Ako netko pristupa proučavanju zla s gledišta biblijske teologije (svake Knjige ili autora ili žanra proučavanog i s napravljenim kratkim pregledom odvojeno), onda se otkrivaju vrlo različiti pogledi na zlo.

Ako, međutim, netko pristupa proučavanju zla s ne-biblijskoga ili od Biblije izdvojenoga prilaza svjetskim religijama ili istočnjačkim religijama, onda je mnogo od NZ-noga razvitka naviješteno u perzijskome dualizmu i grčko-rimskome spiritizmu.

Ako je netko pretpostavljeno predan Božanskome autoritetu Pisma, onda NZ-ni razvitak mora biti viđen kao napredujuće otkrivenje. Kršćani se moraju čuvati od omogućavanja židovskome folkloru ili

zapadnjačkoj književnosti (Dante, Milton) na daljnji utjecaj zamisli. Zasigurno postoji tajnovitost i višeznačnost u ovome području otkrivenja. Bog je odabrao ne otkriti sve vidove zla, njegovo podrijetlo, njegov razvoj, njegovu svrhu, ali On je otkrio njegov poraz!

U SZ-nome pojmu “Sotona” ili “tužitelj” (BDB 966) može se odnositi na tri odvojene skupine:

1. ljudski tužitelji (usp. I. Sam 29:4; II. Sam 19:22; I. Kr 11:14,20,29; Ps 109:6)
2. anđeoski tužitelji (usp. Br 22:22-23; Job 1 - 2; Zah 3:1)
3. demonski tužitelji (usp. I. Ljet 21:1; I. Kr 22:21; Zah 13:2).

Jedino poslije u među-zavjetnome razdoblju zmija iz Knjige Postanka 3 poistovjećena je sa Sotonom (usp. *Knjiga Mudrosti* 2:23-24; *II. Henokova* 31:3), i čak poslije to je postala rabinska mogućnost (usp. *Sot* 9b i *Sanh.* 29a). “Sinovi Božji” iz Postanka 6 postaju anđeli u *I. Henokovoj* 54:6. Spominjem ovo, ne kako bih obranio teološku ispravnost, nego da pokažem njen razvitak. U NZ-u ove SZ-ne djelatnosti pripisane su anđeoskome, personificiranome zlu (usp. II. Kor 11:3; Otk 12:9).

Podrijetlo personificiranoga zla teško je ili nemoguće (ovisno o vašoj točki gledišta) odrediti iz SZ-a. Jedan razlog za ovo jeste Izraelov jak monoteizam (usp. I. Kr 22:20-22; Prop 7:14; Iz 45:7; Am 3:6). Sva uzročnost bila je pripisana YHWH-i kako bi se pokazala Njegova jedinstvenost i prvenstvo (usp. Iz 43:11; 44:6,8,24; 45:5-6,14,18,21,22).

Izvori moguće obavijesti su: (1) Knjiga o Jobu 1 - 2, gdje je Satan jedan od “sinova Božjih” (tj. anđela) ili (2) Knjiga proroka Izaije 14 i Ezekiel 28, gdje su moguće korišteni ponositi blisko-istočni kraljevi (Babilona i Tira) za slikovit prikaz ponosa Sotone (usp. I. Tim 3:6). Ja imam pomiješane osjećaje o ovome pristupu. Ezekiel koristi metafore Vrta Eden, ne samo za kralja Tira kao Sotone (usp. Ez 28:12-16), nego isto tako za kralja Egipta kao Stabla spoznaje Dobroga i Zla (Ez 31). Međutim, Knjiga proroka Izaije 14, posebice stihovi 12-14, izgleda opisuju anđeoski otpor kroz ponos. Ako nam je Bog želio otkriti posebnu narav i podrijetlo Sotone, ovo je vrlo zaobilazan način i mjesto za učiniti to. Mi se moramo paziti stremjenja sustavne teologije od uzimanja malih, višeznačnih dijelova različitih svjedočenja, autora, Knjiga, i žanrova i njihova slaganja kao dijelove jedne Božanske slagalice.

Slažem se s Alfredom Edersheimpom (*The Life and Times of Jesus the Messiah*, tom 2, dodaci XIII. [str. 748-763] i XVI. [str.770-776]) da je rabinski judaizam bio pretjerano pod utjecajem perzijskoga dualizma i nagađanja o demonima. Rabini nisu dobar izvor za istinu u tome području. Isus se temeljito razilazi od učenja sinagoge u tome području. Ja mislim da se zamisao o arkandeoskome YHWH-inome neprijatelju razvijala od dva glavna boga iranskoga dualizma, *Ahrimana* i *Ormuzda* [ili Ahura-Mazde – op.prev.], i potom se razvijala od rabina u biblijski dualizam YHWH i Sotone.

Postoji jamačno napredujuće otkrivenje u NZ-u kao ono prema personifikaciji zla, ali ne tako razrađeno kao kod rabina. Dobar primjer ove razlike je “rat u Nebu”. Pad Sotone je logična potrebitost, ali osobitosti nisu dane. Čak ono što je dato prikriveno je u apokaliptičkome žanru (usp. Otk 12:4,7,12-13). Iako je Sotona poražen u Isusu i izgnan na Zemlju, on ipak djeluje kao YHWH-in sluga (usp. Mt 4:1; Lk 22:31-32; I. Kor 5:5; I. Tim 1:20).

Moramo zauzdati našu znatizelj u ovome području. Postoji osobna sila kušnje i zla, ali postoji ipak samo jedan Bog i mi smo ipak odgovorni za naše odabire. Postoji duhovna bitka, i prije i nakon spasenja. Pobjeda može jedino doći i ostati u i kroz Trojedinoga Boga. Zlo je bilo pobijeđeno i bit će uklonjeno!

2:16

NASB

“Jer nesumnjivo”

NKJV

“Jer doista”

NRSV, TEV

“Jer jasno je”

NJB

--izostavljeno--

NRSV i TEV izražavaju zamisao bolje.

▣ **“On ne daje pomoć... On daje pomoć”** Ovo su oba PREZENT SREDNJIH (deponent) INDIKATIVA. Ovaj “ne” smješten je prvi u grčkoj rečenici za naglasak. GLAGOL je *epilambanō*, što je iz korijena *lambanō*, “uzeti” ili “zgrabiti” ili s pozitivnim ili negativnim svrhama. U ovome okviru upućuje na Isusova pozitivna djelovanja (usp. 8:9) u korist vjerujućih ljudi, što nikad nisu usmjerena prema anđelima. Ponovno Isus i Njegovi sljedbenici suprotstavljeni su anđeoskome svijetu.

▣ **“potomstvu Abrahama”** Ovo je doslovno “sjeme Abrahama”. YHWH je obećao Abramom bez djece da će on biti ocem velikoga naroda s mnogo potomaka (usp. Post 12:2; 15:2-6; 17: 4-7; 18:10,18). Pojam “sjeme” može biti MNOŽINA ili JEDNINA. Prema tome, to upućuje i na narod Izraela i na dolazećeg Mesiju. Iz drugih SZ-nim Pisama shvaćamo kako se to

odnosi na vjeru, ne rasu ili izvedbu (usp. Iv 8:31-59; Gal 3:7.9.29; Rim 2:28.29). Abrahamska obećanja su neuvjetovana (usp. posebice Post 15:12-21; Rim 4), dok je Mojsijevski Savez uvjetovan poslušnošću.

2:17 “On je morao biti učinjen kao Njegova braća u svim stvarima” Isusovo posredničko djelo u korist čovječanstva povezano je s Njegovim potpunim razumijevanjem naše naravi (usp. 2:11.18; 4:15) tako da On može biti naš Veliki svećenik.

▣ **“tako da On može postati milosrdan i vjeran veliki svećenik”** Vidjeti Posebnu temu dolje.

POSEBNA TEMA: ISUS KAO VELIKI SVEĆENIK

Poslanica Hebrejima jedinstvena je u NZ-u u nazivanju Isusa Velikim svećenikom. Postoji nekoliko mjesta u SZ-u gdje je Mesija opisan u pojmovima svećenika (usp. Ps 110:4; Zah 3 - 4). Ova će tema biti u potpunosti razvijena u poglavljima 4:14 - 5:10 i 6:13 - 7:28.

Poslanica Hebrejima opisuje djelo Isusa kao Velikoga svećenika na nekoliko načina:

1. pomirenje za grijeh (usp. 2:17; 7:27; 9:14)
2. snagu za one kušane grijehom (usp. 2:18)
3. milost u vrijeme potrebe (usp. 4:15-16)
4. donošenje vječnoga života (usp. 5:9-10)
5. zauzimanje u korist vjernika (usp. 7:25)
6. pouzdanje pristupanja svetome Bogu (usp. 10:19-21).

▣ **“kako bi učinio pomirnicu za grijeh ljudi”** Pojam “pomirnicu” upotrijebljen je u Septuaginti za sjedište milosrđa (poklopac) nad Kovčegom saveza u Svetinji nad Svetinjama. Međutim, njegov grčki suzvuk bio je smjestiti bijesno božanstvo, time ukloniti zapreke između “bogova” i čovječanstva. Zbog ove uporabe pojma suvremeni se prevoditelji plaše o ovome suzvuku da upućuje na YHWH-u (usp. RSV i NJB) i prevode ga kao “okajanje/ispajanje”. Isus je izmirio YHWH-inu pravdu i milosrđe (usp. I. Iv 2:2; 4:10). Međutim, ovo ne moramo vidjeti kao ljutito SZ-no Božanstvo i ljubećeg Isusa. Otac je poslao Sina (usp. Iv 3:16). Sin predstavlja i oponaša Oca.

2:18 “Jer budući On Sâm bijaše kušan u onome u čemu je On trpio” “On (je) trpio” jeste PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA što govori o neprekidnim suđenjima s kojima se Isus suočavao. Pojam “kušan” (*peirazō*) ima suzvuk kušnje s pogledom prema uništenju (usp. 4:15; Mt 4:1). Đavao Ga je pokušao uništiti na Kalvariji, ali Bog je preokrenuo ovo u veliku pobjedu iskupljenja.

POSEBNA TEMA: GRČKI POJMOVI ZA PREISPITIVANJE I NJIHOVA SUZVUČJA

Postoje dva grčka pojma koji imaju zamisao suzvuka ispitivanja nekoga zbog neke svrhe:

1. *Dokimazō, Dokimion, Dokimasia*

Ovaj je pojam metalurški pojam za preispitivanje čistoće nečega (tj. metaforički nekoga) vatrom. Vatra otkriva čistu kovinu i spaljuje (tj. očisti) šljaku/nečistoću. Taj fizikalni postupak postao je snažan idiom za Božje i/ili Sotonino i/ili ljudsko preispitivanje drugih. Ovaj je pojam korišten samo u pozitivnome smislu preispitivanja s gledišta prihvaćanja. U NZ-u korišten je za preispitivanje:

- a. volova – Evanđelje po Luki 14:19
- b. nas samih – I. Poslanica Korinćanima 11:28
- c. naše vjere – Jakovljeva poslanica 1:3
- d. čak Boga – Poslanica Hebrejima 3:9.

Ishodi tih ispitivanja bili su pretpostavljeno pozitivni (usp. Rim 1:28; 14:22; 16:10; II. Kor 10:18; 13:3; Fil 2:27; I. Pt 1:7). Stoga pojam prenosi zamisao ispitivanja nekoga i dokazivanja da je:

- a. vrijedan truda
- b. dobar
- c. iskren
- d. dragocjen
- e. poštovan.

2. *Peirazō, Peirasmus*

Ovaj pojam često ima prizvuk ispitivanja sa svrhom nalaženja grješke ili odbacivanja. Često je bio korišten u vezi s Isusovom kušnjom u pustinji:

- a. provodi napad kako bi Isusa uhvatio u zamku (usp. Mt 4:1; 16:1; 19:3; 22:18.35; Mk 1:13; Lk 4:38; Heb 2:18)
- b. ovaj pojam (*peirazōn*) korišten je kao naziv za Sotonu u Evanđelju po Mateju 4:3; I. Poslanici Solunjanima 3:5
- c. korišten je kod Isusova upozorenja nama da ne kušamo Boga (usp. Mt 14:7; Lk 4:12) [ili Krista, usp. I. Kor 10:9]. Također označava pokušaj da se učini nešto što je bilo propušteno (usp. Djela 9:20; 20:21; Heb 11:29). Korišten je u vezi s kušnjom i iskušenjima vjernika (usp. I. Kor 7:5; 10:9.13; Gal 6:1; I. Sol 3:5; Heb 2:18; Jak 1:2.13.14; I. Pt 4:12; II. Pt 2:9).

▣ **“On je kadar doći u pomoć onima koji su kušani”** Ova je ista istina ponovljena u 4:15. Isus se potpuno poistovjećuje sa Svojim jadnim narodom (usp. stih 17)!

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Popišite načine kako je Novi savez nadmoćniji Mojsijevskome Savezu.
2. Zašto ovaj autor navodi tako često iz Mojsijevskoga Saveza?
3. Kome su upozorenja poglavlja 2 usmjerena?
4. Upućuje li 2:6-8 na čovječanstvo ili Isusa?
5. Zašto je Isus morao trpjeti i kako na kršćanina utječe patnja?
6. Sukladno stihu 14 ima li Sotona snagu Smrti nad kršćaninom?
7. Popišite razloge zašto je Isus došao.

HEBREJIMA 3

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Isus iznad Mojsija	Sin je bio vjeran	Krist je iznad Mojsija	Isus je veći od Mojsija	Isus viši od Mojsija
3:1-6	3:1-6	3:1-6	3:1-6	3:1-6
počinak za narod Božji (3:7-4:13)	biti vjeran	upozorenje i opomena (3:7-4:13)	počinak za Božji narod (3:7-4:13)	kako doseći Božju zemlju počinka (3:7-4:13)
3:7-11	3:7-15	3:7-19	3:7-11	3:7-11
3:12-19	promašaj lutanja pustinjom 3:16-19		3:12-15 3:16-19	3:12-19

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. vi. u uvodnome dijelu)

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

OKVIRNI UVIDI: POSLANICA HEBREJIMA 3:1 – 4:13

- A. Ovaj dio bavi se Isusovom nadmoćnošću nad dvojicom vođa Mojsijevskoga Saveza, Mojsijem i Aronom, koji su bili braća i leviti. To nas vodi u svrhovitu raspravu o Melkisedekovu svećeništvu Poslanice Hebrejima 4:14 - 7:28.
- B. Ovaj dio je rabinska igra o dvije zamisli: (1) “kuća Božja” u 3:1-6 (usp. Br 12:7-8; II. Sam 7) i (2) “počinak” u 3:7 - 4:13 (usp. Ps 95:7-11).
- C. Činjenica se razvija kako slijedi:
 1. Mojsije je bio dijelom Božje kuće/kućanstva, ali Isus je bio graditelj kuće/kućanstva
 2. Mojsije je sluga u kući, dok je Isus obiteljski član
 3. Mojsije je promašio uvesti u Božji počinak, dok Isus nije promašio.

- D. Teološka istina književne jedinice jeste upozorenje da se bude poslušan i vjeran. Isus je bio poslušan i vjeran, ali Izraelci nisu bili. Mojsijevski Savez ima posljedice za neposlušnost koje su bile teške. Koliko su strašnije posljedice odbacivanja ili kršenja Novoga saveza (usp. 2:1-4)?
- E. Ovaj je dio doktrinarni. On vidi NZ kao novi, duhovni izlazak!

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 3:1-6

¹Zato, sveta braćo, sudionici nebeskoga poziva, smatrajte Isusa, apostolom i Velikim svećenikom naše vjeroispovijedi; ²On bijaše vjeran Njemu koji Ga imenova, kao što Mojsije isto tako bijaše u svoj Njegovoj kući. ³Jer On je bio držan dostojnijim veće slave nego Mojsije, ali utoliko mnogo kao što graditelj kuće ima više časti nego kuća. ⁴Jer svaka je kuća građena od nekoga, ali graditelj svih stvari jeste Bog. ⁵Sad Mojsije *bijaše vjeran* u svoj Njegovoj kući kao sluga, za svjedočanstvo onih stvari koje bijahu rečene kasnije; ⁶ali Krist *bijaše vjeran* kao Sin nad Njegovom kućom čija smo kuća mi, ako držimo jako povjerenje i ponos naše nade čvrsto sve do kraja.

3:1

NASB, NKJV
NRSV
TEV
NJB

“sveta braćo”
“braćo i sestre”
“moji kršćanski prijatelji”
“sveta braćo”

Na koga je ova Knjiga bila naslovljena? Pojam “braćo” korišten je opetovano (usp. 2:11; 3:1.12; 10:19; 13:22) što (zajedno sa sadržajem) podrazumijeva židovske vjernike.

▣ “sudionici nebeskoga poziva” Ova je zamisao korištena na nekoliko načina u Bibliji:

1. Izrael je bio pozvan od Boga da bude kraljevstvo svećenika kako bi doveo svijet natrag k Bogu (usp. Post 12:3; Izl 19:5). U SZ-u to je bio poziv za služenje, ne pojedinačno spasenje, i skupni poziv (narodni Izrael) za dodijeljeni zadatak (evangelizacija širom svijeta)
2. pojedinačni vjernici pozvani su (usp. Iv 6:44.65) vječnome spasenju
3. svaki pojedinačni kršćanin pozvan je služiti Tijelu Kristovu kroz duhovnu darovitost (usp. I. Kor 12:7.11).

POSEBNA TEMA: POZVANI

Bog uvijek poduzima prvi korak u pozivanju, izbiranju, i vabljenju vjernika Sebi (usp. Iv 6:44. 65; 15:16; I. Kor 1:12; Ef 1:4-5.11). Pojam “pozivanje” korišten je u nekoliko teoloških značenja:

- A. grješnici su pozvani na spasenje milošću Božjom kroz dovršeno Kristovo djelo i osvjedočenjem Duha (tj. *klētos*, usp. Rim 1:6-7; 9:24, što je teološki slično I. Kor 1:1-2 i II. Tim 1:9; II. Pt 1:10)
- B. grješnici se pozivaju na Ime Gospodinovo kako bi bili spašeni (tj. *epikaleō*, usp. Djela 2:21; 22:16; Rim 10:9-13). Ova izjava je židovski idiom štovanja
- C. vjernici su pozvani živjeti Kristo-slične živote (tj. *klēsis*, usp. I. Kor 1:26; 7:20; Ef 4:1; Fil 3:14; II. Sol 1:11; II. Tim 1:9)
- D. vjernici su pozvani na zadatke službe (usp. Djela 13:2; I. Kor 12:4-7; Ef 4:1).

▣ “smatrajte Isusa” Ovo je AORIST AKTIVNOGA IMPERATIVA. To znači smatrati s promišljanjem (usp. 10:24). U okviru ovo podrazumijeva uspoređivanje Njegove Osobe i djela s vođama Mojsijevskoga Saveza.

▣ “apostolom i Velikim svećenikom” Ova dva naslova bave se s Isusovom nadmoćnošću nad Mojsijem kao službenim glasnikom i Aronom kao levitskim velikim svećenikom. Poglavlja 3 i 4 bave se s Isusovom nadmoćnošću nad Aronom. Budući su grčki pojmovi za “glasnik” i “anđeo” isti, “apostol”, što je bio grčki pojam “poslati”, može se odnositi na oboje i na anđele poslane od Boga da služe one koji bivaju spašenima (usp. 1:14) i na Isusa poslanog od Boga da iskupi one koji bivaju spašenima (usp. Iv 3:17). Ovo je jedino mjesto u NZ-u gdje je Isus nazvan “apostolom”, iako Ivan koristi GLAGOL

stalno i stalno kako bi uputio na bivanje Njega “poslanim” od Oca (usp. Iv 3:17.34; 5:36.38; 6:29.57; 7:29; 8:42; 10:36; 11:42; 17:3.18.21.23.25; 20:21).

▣ **“apostolom”** Ovo dolazi od GLAGOLA “poslati” i bilo je korišteno od rabina u smislu jednoga poslanog kao službenog predstavnika drugoga. Mojsije je služio u kući Božjoj kao sluga dok je Isus bio “sin”, obiteljski član. Bog je pozvao Mojsija služiti, ali Isusa je poslao s Neba.

▣ **“Velikim svećenikom”** Poslanica Hebrejima jedina je Knjiga Biblije koja Isusa naziva velikim svećenikom. To iziskuje opsežno rabinsko dokazivanje da uvjere Židove prvoga stoljeća kako je Isus, iz plemena Jude, uistinu bio svećenik. Zajednica iz Svitaka s Mrtvoga mora očekivala je dvojicu Mesija, jednoga kraljevskog (pleme Jude) i jednoga svećeničkog (pleme Levija, usp. Ps 110; Zah 3 - 4).

▣ **“naše vjeroispovijedi”** Ovo je grčki pojam *homologia*, što je složenica od “reći” i “istovjetno”. Čitatelji su učinili vjeroispovijed svoje vjere u Isusa Krista. Sad oni moraju držati čvrsto ovu vjeroispovijed /priznanje (usp. 4:14; 10:23). Ovo je jedan od glavnih predmeta Knjige.

POSEBNA TEMA: VJEROISPOVIJED

- A. Postoje dva oblika istoga grčkog korijena upotrijebljenog za vjeroispovijed ili priznavanje, *homologeō* i *exomologe*. Složeni pojam što koristi Jakov je iz *homo*, isto; *legō*, govoriti; i *ex*, iz. Temeljno značenje je reći isto, složiti se s(a). *Ex* je dodan zamisli javnog očitovanja.
- B. Engleski prijevodi ove skupine riječi su:
1. veličati
 2. slagati se
 3. proglasiti
 4. priznati
 5. ispovjediti.
- C. Ova skupina riječi imala je naizgled dvije oprečne uporabe:
1. veličati (Boga)
 2. priznati grijeh.
- Možda se ovo razvilo od osjećaja čovječanstva o Božjoj svetosti i vlastite grješnosti čovječanstva. Spoznati jednu istinu jeste spoznati obje.
- D. NZ-ne uporabe skupine riječi su:
1. obećati (usp. Mt 14:7; Djela 7:17)
 2. složiti se ili pristati na nešto (usp. Iv 1:20; Lk 22:6; Djela 24:14; Heb 11:13)
 3. veličati (usp. Mt 11:25; Lk 10:21; Rim 14:11; 15:9)
 4. prihvatiti:
 - a. osobu (usp. Mt 10:32; Lk 12:8; Iv 9:22; 12:42; Rim 10:9; Fil 2:11; I. Iv 2:23; Otk 3:5)
 - b. istinu (usp. Djela 23:8; II. Kor 11:13; I. Iv 4:2)
 5. javno očitovati (legalan osjećaj razvijen u religijsku potvrdu, usp. Djela 24:14; I. Tim 6:13):
 - a. bez priznanja krivnje (usp. I. Tim 6:12; Heb 10:23)
 - b. s priznanjem krivnje (usp. Mt 3:6; Djela 19:18; Heb 4:14; Jak 5:16; I. Iv 1:9).

3:2 “On bijaše vjeran Njemu koji Ga imenova” U okviru naglasak je na: (1) Očevu odabiranju i opremanju Isusa za dodijeljeni iskupiteljski zadatak (usp. Mk 3:14) i (2) Isusovu primjenjivanju vjere (PREZENT PARTICIPA) u Oca kao što vjernici moraju primijeniti vjeru. On je istinski jedno s čovječanstvom. Međutim, jedna moguća etimologija [nauka o podrijetlu riječi – op.prev.] za “imenova” je “stvoriti”. Arije je koristio GLAGOL “imenova” u svojoj raspri s Atanazijem kako bi potvrdio da je Isus bio najviše stvorenje (usp. Izr 8:22) Božje, ali ne Božanstvo On Sâm (usp. Djela 2:36; Rim 1:4; Kol 1:15). Ova raspra četvrtoga stoljeća proizvela je jasno učenje o jednoj Božanskoj biti, ali očitovanja tri vječne Osobe, Otac, Sin, i Duh (Trojstvo). Ove tri Božanske Osobe vječno su ustrojile jednoga istinskoga Boga (usp. Iv 1:1-18). Za dobru kratku raspru arijanizma, vidjeti *Christian Theology* (II. izdanje) od Millarda J. Ericksona, str. 711-715.

▣ **“svoj Njegovoj kući”** Ovo je upućivanje na Knjigu Brojeva 12:7.8. Narod Božji koji postaje kućom Božjom često je ponavljana biblijska metafora (usp. stih 6, “kućanstvo”, Gal 6:10; I. Tim 3:15; “duhovna kuća”, I. Pt 2:5; “kućanstvo Božje”,

4:17). “Kuća” je upotrijebljena šest puta u ovome odlomku, ponekad sa suzvukom zgrade a ponekad obitelji. Činjenica se izgleda izvodi kako slijedi:

1. Mojsije je bio dio Božje kuće/kućanstva, ali Isus je bio graditelj te kuće
2. Mojsije je sluga, dok je Isus obiteljski član
3. Mojsije je promašio uvesti u Božji počinak, dok Isus neće promašiti.

3:3 “držan dostojnijim veće slave nego Mojsije” Ovo je PERFEKT PASIVNOGA INDIKATIVA. To je morala biti nesumnjivo potresna izjava Židovima (usp. II. Kor 3:7-11).

3:4 “Jer svaka je kuća građena od nekoga” Ovo je bilo upotrijebljeno za filozofijsko/teološku činjenicu o “konačnome uzroku” u nastojanju dokazivanja postojanja Boga (usp. Toma Akvinski). Međutim, ova crta razlaganja (“prvi uzrok”) nikad ne može stići do otkrivenja Boga kao Oca Gospodina Isusa Krista, niti Boga kao prijatelja grješnika.

▣ **“ali graditelj svih stvari jeste Bog”** Otac je Stvoritelj svega (usp. Rim 11:36; I. Kor 15:25-27). Isus je bio Očev posrednik u stvaranju (usp. Iv 1:3; I. Kor 8:6; Kol 1:16; Heb 1:2).

3:5-6 “ali Krist bijaše vjeran kao Sin nad Njegovom kućom” Isus sin (usp. 1:2; 3:6; 5:8; 7:28) suprotstavljen je s Mojsijem, slugom (usp. 1:2; 3:5; 5:8; 7:28; Izl 14:31; Br 12:7). Mojsije je bio vjeran sluga (usp. Br 12:7), ali Isus je bio obiteljski član!

3:5 Mojsije je govorio o Kristu u Ponovljenome zakonu 18:18-19 (usp. I. Pt 1:11). Ovo ponavlja istinu iz 1:1.

3:6 “čija smo kuća mi” Ovo je obitelj vjere opisana kao kuća (usp. Gal 6:10; I. Tim 3:15; I. Pt 2:5; 4:17). Ova ista vrsta metafore skupne gradnje iskorištena je kad je Crkva nazvana hramom (usp. I. Kor 3:16). Žarište je na: (1) Isusovu vlasništvu i (2) narodu Božjem kao skupnome entitetu.

Neuobičajeno je govoriti o Crkvi kao o Isusovoj kući. Zbog toga su neki drevni grčki rukopisi promijenili ZAMJENICU tako da to upućuje na Oca (usp. MSS P⁴⁶ and D^{*}).

▣ **“ako”** Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNA što znači moguće djelovanje (*ean* plus KONJUNKTIV). To daje izjavi element možebitnosti (usp. 3:14; 4:14; Rim 11:22; I. Kor 15:2).

▣ **“držimo jako povjerenje i ponos naše nade”** “Držimo jako” jeste nastavljajući naglasak na ustrajnosti (AORIST AKTIVNOGA KONJUNKTIVA, usp. 3:14; 4:14, vidjeti Posebnu temu u 4:14). Ostatak ovoga poglavlja i poglavlja 4 jedno je nastavljajuće upozorenje: (1) za židovske vjernike da krenu prema zrelosti i (2) za one koji su čuli Evanđelje i vidjeli ga u punoj snazi u životima svojih vjerujućih židovskih drugova da ga oni sami potpuno prihvate.

▣ **“ponos naše nade”** Ovaj naglasak na nadi osobit je Poslanici Hebrejima (usp. 3:6; 6:11; 7:19; 10:23; 11:1). Nada upućuje na sigurno dovršenje naše vjere!

POSEBNA TEMA: NADA

Pavao je koristio ovaj pojam često u nekoliko različitih ali povezanih značenja. Često je on bio povezan s dokončanjem vjernikove vjere (npr. I. Tim 1:1). Ovo može biti izraženo kao slava, vječni život, konačno spasenje, Drugi dolazak, itd. Dokončanje je izvjesno, ali element vremena je budućnost i nepoznanica. Često je bio povezan s “vjerom” i “ljubavlju” (usp. I. Kor 13:13; I. Sol 1:3; II. Sol 2:16). Djelomični popis nekih Pavlovih uporaba:

1. Drugi dolazak, Poslanica Galaćanima 5:5; Efežanima 1:18; 4:4; Titu 2:13
2. Isus je naša nada, I. Timoteju poslanica 1:1
3. vjernik mora biti predstavljen Bogu, Poslanica Kološanima 1:22-23; I. Solunjanima 2:19
4. nada je pohranjena u Nebu, Poslanica Kološanima 1:5
5. pouzdanje u Evanđelje, Poslanica Kološanima 1:23; I. Solunjanima 2:19
6. konačno spasenje, Poslanica Kološanima 1:5; I. Solunjanima 4:13; 5:8
7. Božja slava, Poslanica Rimljanima 5:2, II. Korinćanima 3:12; Kološanima 1:27
8. spasenje pogana po Kristu, Poslanica Kološanima 1:27
9. sigurnost spasenja, I. Poslanica Solunjanima 5:8

10. vječni život, Poslanica Titu 1:2; 3:7
11. ishodi kršćaninove zrelosti, Poslanica Rimljanima 5:2-5
12. iskupljenje svega Stvorenja, Poslanica Rimljanima 8:20-22
13. dovršenje posinjenja, Poslanica Rimljanima 8:23-25
14. naslov za Boga, Poslanica Rimljanima 15:13
15. Pavlova žudnja za vjernike, II. Poslanica Korinćanima 1:7
16. SZ kao vodič NZ-nim vjernicima, Poslanica Rimljanima 15:4.

▣ “čvrsto sve do kraja” Ovaj se izričaj ne pojavljuje u drevnim grčkim rukopisima P⁴⁶ ili B i, prema tome, moguće nije izvornik. Međutim, on je uključen u ostale drevne uncijalne grčke rukopise (Ⲁ, A, C, D, K, i P). Uključen je u stih 14 i bio je vjerojatno premješten ovdje od pisara zbog ravnoteže. To zasigurno odgovara teologiji okvira. Vidjeti Posebnu temu u 7:11.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 3:7-19 (čitav odlomak uključuje 3:7 - 4:13)

⁷Zato, upravo kao što Sveti Duh kaže:

“DANAS AKO ČUJETE NJEGOV GLAS,

⁸NEMOJTE OTVRDNUTI SVOJA SRCA KAO ONDA KAD ONI IZAZIVAHU MENE, KAO U DAN ISKUŠENJA U PUSTINJI,

⁹GDJE VAŠI OČEVI POKUŠAVAHU *MENE* ISKUŠAVATI *ME*, A GLEDAHU MOJA DJELA ČETRDESET GODINA.

¹⁰STOGA JA BIJAH LJUTIT S TIM NARAŠTAJEM, I REKOH: ‘ONI UVLJEK LUTAJU U SVOME SRCU, I ONI NE SPOZNAHU MOJE PUTOVE’;

¹¹KAO ŠTO SE JA ZAKLEH U SVOME GNJEVU: ‘ONI NEĆE UĆI U MOJ POČINAK.’”

¹²Pazite, braćo, da ne postoji u ikome od vas zlo, nevjerujuće srce što otpada od živoga Boga. ¹³Nego ohrabrujte jedan drugoga dan za danom, dokle god je to još uvijek nazvano “Danas”, tako da nijedan od vas ne bude otvrdnut lukavštinom grijeha. ¹⁴Jer mi smo postali sudionici Krista, ako držimo jako početak naše sigurnosti čvrsto sve do kraja, ¹⁵jer rečeno je:

“DANAS AKO ČUJETE NJEGOV GLAS,

NEMOJTE OTVRDNUTI SVOJA SRCA, KAO ONDA KAD ONI ISKUŠAVAŠE MENE.”

¹⁶Jer tko iskušavaše *Njega* kad su oni čuli? Uistinu, ne bijahu li svi oni koji izadoše iz Egipta *vodeni* od Mojsija? ¹⁷I s kime bijaše Njegova ljutnja četrdeset godina? Nije li bila s onima koji griješiše, čija tijela padoše u pustinji? ¹⁸I kome se On zakleo da oni neće ući u Njegov počinak, negoli onima koji bijahu neposlušni? ¹⁹Tako mi vidimo kako oni ne bijahu kadri ući zbog nevjere.

3:7 “kao što Sveti Duh kaže” Ovo je pripisivanje nadahnutosti SZ-a Svetome Duhu. U okviru ovo je vrlo znakovito jer je Pismo pripisano Ocu u 1:5.13; 2:6.11; 4:3.4; 10:9; 13:5. Prema tome, ovo je jak odlomak o Božanstvu i osobnosti Duha (usp. 9:8; 10:15).

POSEBNA TEMA: TROJSTVO

Zabilježite djelatnost sve tri Osobe Trojstva u ujedinjenim okvirima. Pojam “trojstvo”, prvo skovana od Tertulijana, nije biblijska riječ, nego opće prihvaćena zamisao.

1. Evandjelja
 - a. Evandjelje po Mateju 3:16-17; 28:19
 - b. Evandjelje po Ivanu 14:26.
2. Djela apostolska – Djela 2:32-33.38-39.
3. Pavao
 - a. Poslanica Rimljanima 1:4-5; 5:1.5; 8:1-4.8-10
 - b. I. Poslanica Korinćanima 2:8-10; 12:4-6
 - c. II. Poslanica Korinćanima 1:21; 13:14
 - d. Poslanica Galaćanima 4:4-6

- e. Poslanica Efežanima 1:3-14.17; 2:18; 3:14-17; 4:4-6
 - f. I. Poslanica Solunjanima 1:2-5
 - g. II. Poslanica Solunjanima 2:13
 - h. Poslanica Titu 3:4-6.
4. Petar – I. Petrova poslanica 1:2.
 5. Juda – stihovi 20-21.

Množina u Bogu nagoviještena je u SZ-u.

1. Uporaba MNOŽINA za Boga:
 - a. Ime *Elohim* je MNOŽINA, ali kad je korištena za Boga uvijek ima GLAGOL u JEDNINI
 - b. “Nas” u Knjizi Postanka 1:26-27; 3:22; 11:7.
2. Andeo Gospodnji bio je fizički predstavnik Božanstva:
 - a. Knjiga Postanka 16:7-13; 22:11-15; 31:11.13; 48:15-16
 - b. Knjiga Izlaska 3:2.4; 13:21; 14:19
 - c. Knjiga o Sucima 2:1; 6:22-23; 13:3-22
 - d. Knjiga proroka Zaharije 3:1-2.
3. Bog i Njegov Duh su odvojeni, Knjiga Postanka 1:1-2; Psalam 104:30; Knjiga proroka Izaije 63:9-11; Ezekiel 37:13-14.
4. Bog (YHWH) i Mesija (*Adon*) su odvojeni, Psalam 45:6-7; 110:1; Knjiga proroka Zaharije 2:8-11; 10:9-12.
5. Mesija i Duh su odvojeni, Knjiga proroka Zaharije 12:10.
6. Svo Troje je spomenuto u Knjizi proroka Izaije 48:16; 61:1.

Isusovo Božanstvo i osobnost Duha prouzročili su poteškoće za stroge, monoteističke, rane vjernike:

1. Tertulijanu – podređenost Sina Ocu
2. Origenu – podređenost Božanske biti Sina i Duha
3. Ariju – poricao je Božanstvo Sinu i Duhu
4. monarhijanizmu – vjerovalo se u uzastopno očitovanje jednoga Boga kao Oca, Sina, onda Duha.

Trojstvo je povijesno razvijeno sustavno izlaganje poznato iz biblijske građe:

1. Isusovo puno Božanstvo, jednakovrijedno Ocu, a bilo je potvrđeno godine 325. na saboru u Niceji
2. puna Osobnost i Božanstvo Duha jednakovrijedno Ocu i Sinu bilo je potvrđeno na saboru u Konstantinopolu godine 381.
3. doktrina o Trojstvu potpuno je iznesena u Augustinovom djelu *De Trinitate*.

Ovdje uistinu postoji tajnovitost. Ali izgleda da NZ potvrđuje jednu Božansku bit s tri vječna očitovanja kao Osobe.

▣ “DANAS AKO ČUJETE NJEGOV GLAS” Stihovi 7-11 navod su iz Septuaginte iz Psalma 95:7-11, što je upozorenje Izraelu tijekom lutanja pustinjom protiv nevjere. Poslanica Hebrejima 3:17 kroz 4:13 temeljena je na izlaganju ovoga odlomka. Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE. Oni su imali mogućnost vidjeti i čuti (usp. stih 9) ali voljno su odbacili i otvrdnuli svoja srca.

3:8 “NEMOJTE OTVRDNUTI SVOJA SRCA KAO ONDA KAD ONI IZAZIVAHU MENE” Povijesno smjerenje je na razdoblje Izraelova lutanja pustinjom. Masoretski hebrejski tekst opisuje zemljopisna mjesta Izraelove pobune kao *Meriba* (usp. Izl 17:7; Br 20:13) i *Masa* (usp. Izl 17:7; Pnz 6:16). Septuaginta ih prevodi prema njihovoj etimologiji (*Meriba* – mjesto sukoba i *Masa* - kušnje, usp. stih 9).

Pojam “srca” upućuje na čitavu osobu (usp. Pnz 6:4-5). Ovi su Izraelci prvotno imali vjeru, ali kasnije nisu djelovali u vjeri (tj. izvješće 12 uhoda). Kao ishod njima nije bilo dopušteno ući u Obećanu zemlju.

POSEBNA TEMA: SRCE

Grčki pojam *kardia* korišten je u Septuaginti i NZ-u kako bi odrazio hebrejski pojam *lēb* (BDB 523). Korišten je na nekoliko načina (usp. Bauer, Arndt, Gingrich i Danker, *A Greek-English Lexicon*, str. 403-404):

1. središte fizičkoga života, metafora za osobu (usp. Djela 14:17; II. Kor 3:2-3; Jak 5:5)

2. središte duhovnog života (tj. morala):
 - a. Bog poznaje srce (usp. Lk 16:15; Rim 8:27; I. Kor 14:25; I. Sol 2:4; Otk 2:23)
 - b. korišteno za duhovni život čovječanstva (usp. Mt 15:18-19; 18:35; Rim 6:17; I. Tim 1:5; II. Tim 2:22; I. Pt 1:22)
3. središte misaonog života (tj. uma, usp. Mt 13:15; 24:48; Djela 7:23; 16:14; 28:27; Rim 1:21; 10:6; 16:18; II. Kor 4:6; Ef 1:18; 4:18; Jak 1:26; II. Pt 1:19; Otk 18:7; srce je istoznačnica za razum u II. Kor 3:14-15 i Fil 4:7)
4. središte htijenja (tj. volje, usp. Djela 5:4; 11:23; I. Kor 4:5; 7:37; II. Kor 9:7)
5. središte osjećaja (usp. Mt 5:28; Djela 2:26.37; 7:54; 21:13; Rim 1:24; II. Kor 2:4; 7:3; Ef 6:22; Fil 1:7)
6. jedinstveno mjesto djelatnosti Duha (usp. Rim 5:5; II. Kor 1:22; Gal 4:6 [tj. Krist u našim srcima, Ef 3:17])
7. srce je metaforički način upućivanja na čitavu osobu (usp. Mt 22:37, navod Pnz 6:5). Misli, pobude, i djelovanja pripisane su srcu koje potpuno otkriva vrstu pojedinca. SZ ima neke upadljive uporabe pojma:
 - a. Knjiga Postanka 6:6; 8:21: “Bog je bio ožalošćen u Svome srcu”, također zabilježite Knjigu proroka Hošee 11:8-9
 - b. Ponovljeni zakon 4:29; 6:5: “sa svim svojim srcem i svom svojom dušom”
 - c. Ponovljeni zakon 10:16: “neobrezano srce” i Poslanici Rimljanima 2:29
 - d. Knjiga proroka Ezekielia 18:31-32: “novo srce”
 - e. Knjiga proroka Ezekielia 36:26: “novo srce” nasuprot “kamenom srcu”.

▣ “**KAO U DAN**” Ovdje je primjer hebrejskoga pojma “*yom*” upotrijebljenog u slikovitome smislu (usp. Iv 8:56; Heb 8:9), ne u smislu doslovnoga razdoblja od 24 sata.

POSEBNA TEMA: YOM

Teorije o značenju [pojma] *yom* (dan) uzete i usvojene od dr. John Harrisova (dekan Škole kršćanskih proučavanja i profesor SZ-a na Baptističkome sveučilištu istočnoga Teksasa) Pregleda SZ-a zabilježio sam:

1. Teorija doslovnoga razdoblja od dvadeset-četiri sata
Ovo je izravan pristup (usp. Izl 20:9-11). Iz ovoga pristupa uskrsavaju pitanja:
 - a. kako je postojalo svjetlo prvoga dana kad Sunce nije bilo stvoreno sve do četvrtoga dana?
 - b. kako su sve životinje (posebice one izvorne drugim dijelovima svijeta) bile imenovane u manje od jednoga dana (usp. Post 2:19-20)?
2. Teorija o starosti/trajanju dana
Ova teorija nastoji uskladiti znanost (posebno geologiju) s Pismom. Ta teorija kaže da su “dani” bili “geološka doba” u trajanju. Njihovo je trajanje nejednako, i oni se približavaju različitim slojevima opisanima u uniformitarističkoj geologiji. Znanstvenici se nastoje usuglasiti s općim razvojem Knjige Postanka 1: maglena i vodena masa prethodila je odvajanju kopna i mora prije pojavka života. Biljni život došao je prije životinjskoga života, a čovječanstvo je predstavljalo zadnji i najsloženiji oblik života. Iz ovoga pristupa uskrsavaju pitanja:
 - a. kako su biljke preživjele “doba” bez Sunca?
 - b. kako se odvijalo oprašivanje u biljkama ako još kukci i ptice nisu bile stvorene sve do “doba” kasnije?
3. Teorija o izmjenjivosti doba dana
Dani su ustvari dvadeset-četverosatna razdoblja, ali svaki je dan odvojen dobima u kojima je nešto stvoreno bilo razvijeno. Pitanja koja uskrsavaju iz toga pristupa:
 - a. iste poteškoće uskrsavaju kao u Teoriji o starosti/trajanju dana
 - b. ukazuje li tekst na “dan” kao onaj upotrijebljen za oboje i za dvadeset-četiri sata i za neku epohu?
4. Teorija o napredujućoj katastrofi stvaranja
Ova teorija ide kako slijedi: između Knjige Postanka 1:1 i 1:2, postojalo je neodređeno vremensko razdoblje u kojem su se događala geološka doba; tijekom toga razdoblja, prapovijesna su stvorenja predložena po redosljedu okamina koje su se stvorile; prije oko 200.000 godina, pojavila se nadnaravna nepogoda i uništila većinu života na ovoj planeti i prouzročila izumiranje mnogih životinja; onda su se pojavili dani iz Knjige Postanka 1. Ovi dani upućuju na ponovno-stvaranje, radije negoli na prvotno stvaranje.

5. Samo-Eden teorija
Izvršće o stvaranju upućuje samo na stvaranje i fizičke vidove Vrta Eden.
6. Teorija jaza
Temeljeno na Knjizi Postanka 1:1, Bog je stvorio savršeni svijet. Temeljeno na Postanku 1:2, Lucifer (Sotona) bio je postavljen da nadzire svijet i pobunio se. Bog je potom osudio Lucifera i svijet potpunim uništenjem. Milijunima godina, svijet je bio ostavljen sámim i prošla su geološka doba. Temeljeno na Knjizi Postanka 1:3 - 2:3, u 4004. godini prije Krista, pojavilo se šest doslovnih dvadeset-četverosatnih dana ponovnoga stvaranja. Bishop Ussher (1654. g.) upotrijebio je genealogije Knjige Postanka 5 i 11 kako bi izračunao i datirao stvaranje čovječanstva u otprilike 4004. godini prije Krista. Međutim, genealogije ne predstavljaju potpune kronološke sheme.
7. Teorija Svete sedmice
Pisac Knjige Postanka koristio je zamisao dana i tjedna kao književni način kako bi izložio Božansku poruku Božje djelatnosti u stvaranju. Takva građa slikovito prikazuje ljepotu i sklad Božjega stvaralačkog djela.

3:9 “POKUŠAVAHU MENE ISKUŠAVATI ME” Pojam “izzazivahu” u stihu 8 i pojam “iskušavati” u stihu 9 u Masoretskome tekstu je “*meriba*” i “*masa*”, dva zemljopisna položaja spomenuta u Knjizi Izlaska 17:1-7 gdje se Izrael pobunio protiv Boga.

U grčkome prijevodu upotrijebljena su dva različita pojma za “ispitivati” ili “pokušati”. Prvi (*peirazō*) obično ima suzvuk “ispitivati s pogledom prema uništenju” a drugi (*dokimazō*) “ispitivati s pogledom prema odobrenju”, ali u ovome okviru oni su istoznačni. Vidjeti Posebnu temu u 2:18.

▣ **“A GLEDAHU MOJA DJELA”** Božje čudesno bavljenje s djecom Izraela tijekom četrdeset godina razdoblja lutanja pustinjom nije ih dovelo do potpuna pouzdanja. Parabola u Evanđelju po Luki 16 o Lazaru i bogatome čovjeku spojeno s Evanđeljem po Mateju 24:24 pokazuje da čudesa nisu neophodno znak Božji, niti najbolje oruđe za privlačenje čovjeka vjeri (usp. đavolska kušnja Isusa u Mt 4:3.6).

▣ **“ČETRDESET GODINA”** Ovaj broj korišten je često u Bibliji. To mora biti hebrejski idiom za dugo, neodređeno vremensko razdoblje. Zapravo, u ovome okviru, to upućuje na 38 godina (usp. Br 14:34).

Autor Poslanice Hebrejima promijenio je i hebrejski tekst i grčki tekst ovoga Psalma (npr. Pavlov navod Ps 68:18 i Ef 4:8) povezivanjem “četrdeset godina” s Izraelovim viđenjem YHWH-inih čudesa tijekom razdoblja lutanja pustinjom. Međutim, Masoretski tekst i Septuaginta povezuju izričaj s YHWH-nom ljutnjom na narod tijekom toga razdoblja (usp. Ps 95:10). Autori Novoga zavjeta pod nadahnućem često tumače SZ rabinskim igrama riječi. Ovo izgleda buni našu suvremenu predaju autorovoj nakani kao primjerenome načinu tumačenja Biblije. Mi moramo dopustiti NZ-nim autorima pravo korištenja SZ-a na načine koji bi mogli biti neprimjereni za suvremene tumače. Mi ne možemo ponovno izvesti hermeneutički pristup nadahnutih autora.

3:10 “JA BIJAH LJUTIT S TIM NARAŠTAJEM” Dobar primjer YHWH-ine ljutnje i osude nađen je u Knjizi Brojeva 14:11.22-23.27-30.35.

▣ **“SPOZNAHU”** Hebrejski pojam ima element osobnoga odnosa (usp. Post 4:1; Jer 1:5), ne samo činjenice o nekome ili nečemu. Biblijska vjera ima oboje i spoznajni dio (istine) i osobni dio (pouzdanje).

▣ **“MOJE PUTOVE”** Postoje mnoge istoznačnice u hebrejskome koje upućuju na Božji Zakon (usp. Ps 19:6-9; 119). Božja volja bila im je jasna (tj. SZ-nim Izraelcima), ali oni su je voljno odbacili. To je bila poteškoća nevjerujućih židovskih primatelja Poslanice Hebrejima. Isusova poruka promijenila je “Božje putove” (tj. Mt 5:21-48; Mk 7:19; 10:5-6). Za ove židovske štovatelje bilo je teško ostaviti Mojsija i potpuno se pouzdati u apostolsku poruku “Novoga saveza” (tj. Jer 31:31-34; Ez 36:22-38) u potpunosti odvojenu od ljudske izvedbe!

POSEBNA TEMA: POJMOVI ZA BOŽJE OTKRIVENJE (korišteni u PONOVLJENOME ZAKONU i PSALMIMA)

- I. "Pravila", BDB 349, "zakonska odredba, naredba, ili propis"
- A. Muški rod תק - Ponovljeni zakon 4:1.5.6.8.14.40.45; 5:1; 6:1.24.25; 7:11; 11:32; 16:12; 17:19; 26:17; 27:10; Psalam 2:7; 50:16; 81:4; 99:7; 105:10.45; 148:6
- B. Ženski rod חקה - Ponovljeni zakon 6:2; 8:11; 10:13; 11:1; 28:15.45; 30:10.16; Psalam 89:31; 119:5.8.12.16.23.26.33.48.54.64.68.71.80.83.112.124.135.145.155.171
- II. "Zakon" BDB 435, "uputa"
- Ponovljeni zakon 1:5; 4:44; 17:11.18.19; 27:3.8.26; 28:58.61; 29:21.29; 30:10; 31:9; Psalam 1:2; 19:7; 78:10; 94:12; 105:45; 119:1.18.29.34.44.51.53.55.61.70.72.77.85.92.97.109.113.126.136.142.150.153.163.165.174
- III. "Svjedočanstva" BDB 730, "Božanski zakoni"
- A. MNOŽINA, עדה - Ponovljeni zakon 4:45; 6:17.20; Psalam 25:10; 78:56; 93:5; 99:7; 119:22.24.46.59.79.95.119.125.138.146.152.167.168
- B. עדה ili ערות - Psalam 19:7; 78:5; 81:5; 119:2.14.31.36.88.99.111.129.144.157
- IV. "Naredbe" BDB 824, "optužba"
- Psalam 19:8; 103:18; 111:7; 119:4.15.27.40.45.56.63.69.78.87.93.94.100.104.110.128.134.141.159.168.173
- V. "Zapovijedi", BDB 846
- Ponovljeni zakon 4:2.40; 5:29; 6:1.2.17.25; 8:1.2.11; 10:13; 11:13; 15:5; 26:13.17; 30:11.16; Psalam 19:8; 119:6.10.19.21.32.35.47.48.60.66.73.86.96.98.115.127.131.143.151.166.176
- VI. "Osude/presude" BDB 1048, "odluke" ili "pravda"
- Ponovljeni zakon 1:17; 4:1.5.8.14.45; 7:12; 16:18; 30:16; 33:10.21; Psalam 10:5; 18:22; 19:9; 48:11; 89:30; 97:8; 105:5.7; 119:7.13.20.30.39.43.52.62.75.84.102.106.120.137.149.156.160.164; 147:19; 149:9
- VII. "Njegovi načini" BDB 202, YHWH-ine smjernice za način života Njegova naroda
- Ponovljeni zakon 8:6; 10:12; 11:22.28; 19:9; 26:17; 28:9; 30:16; 32:4; Psalam 119:3.5.37.59
- VIII. "Njegove riječi"
- A. BDB 202 - Ponovljeni zakon 4:10.12.36; 9:10; 10:4; Psalam 119:9.16.17.25.28.42.43.49.57.65.74.81.89.101.105.107.114.130.139.147.160.161.169
- B. BDB 57
1. "riječ" - Ponovljeni zakon 17:19; 18:19; 33:9; Psalam 119:11.67.103.162.170.172
2. "obećanje" - Psalam 119:38.41.50.58.76.82.116.133.140.148.154
3. "zapovijed"- Psalam 119:158.

3:11 “KAO ŠTO SE JA ZAKLEH U SVOME GNJEVU” Božji gnjev je istinit biblijski kao što je i Božja ljubav. To mora biti izrečeno; međutim, ovo oboje su antropomorfičke metafore što koriste ljudske osjećaje i pojmovnik. One su zasigurno istinite o Bogu ali ne konačne. Bog je dostatno otkrio Sâm Sebe nama, ali postoji toliko toga o Bogu što mi jednostavno ne možemo primiti jer smo još uvijek dio ove privremene, fizičke, grješne stvarnosti.

POSEBNA TEMA: BOG OPISAN KAO ČOVJEK (JEZIK ANTROPOMORFIZAMA)

- I. Ova vrsta jezika vrlo je uobičajena u SZ-u (neki primjeri)
- A. Dijelovi fizičkoga tijela
1. oči – Knjiga Postanka 1:4.31; 6:8; Izlazak 33:17; Brojevi 14:14; Ponovljeni zakon 11:12; Knjiga proroka Zaharije 4:10
 2. ruke – Knjiga Izlaska 15:17; Brojevi 11:23; Ponovljeni zakon 2:15
 3. ruka – Knjiga Izlaska 6:6; 15:16; Ponovljeni zakon 4:34; 5:15; 26:8
 4. uši – Knjiga Brojeva 11:18; I. Samuelova 8:21; II. Kraljevima 19:16; Psalam 5:1; 10:17; 18:6
 5. lice – Knjiga Izlaska 33:11; Brojevi 6:25; 12:8; Ponovljeni zakon 34:10
 6. prst – Knjiga Izlaska 8:19; 31:18; Ponovljeni zakon 9:10; Psalam 8:3
 7. glas – Knjiga Postanka 3:8.10; Izlazak 15:26; 19:19; Ponovljeni zakon 26:17; 27:10
 8. noge – Knjiga Izlaska 24:10; Knjiga proroka Ezekiel 43:7
 9. ljudsko obličje – Knjiga Izlaska 24:9-11; Psalam 47; Knjiga proroka Izaije 6:1; Ezekiel 1:26
 10. anđeo Gospodnji – Knjiga Postanka 16:7-13; 22:11-15; 31:11.13; 48:15-16; Izlazak 3:4.13-21; 14:19; Suci 2:1; 6:22-23; 13:3-22.
- B. Fizičko djelovanje
1. govorenje kao mehanizam stvaranja – Knjiga Postanka 1:3.6.9.11.14.20.24.26
 2. šetanje (tj. zvuk) u Edenu – Knjiga Postanka 3:8; Levitski zakonik 26:12; Ponovljeni zakon 23:14
 3. zatvaranje vrata Noeve arke – Knjiga Postanka 7:16
 4. mirisanje žrtava – Knjiga Postanka 8:21; Izlazak 29:18.25; Levitski zakonik 26:31
 5. silaženje – Knjiga Postanka 11:5; 18:21; Izlazak 3:8; 19:11.18.20
 6. ukapanje Mojsija – Ponovljeni zakon 34:6.
- C. Ljudski osjećaji (neki primjeri)
1. kajanje/žaljenje – Knjiga Postanka 6:6.7; Izlazak 32:14; Suci 2:18; I. Samuelova 15:29.35; Knjiga proroka Amosa 7:3.6
 2. gnjev – Knjiga Izlaska 4:14; 15:7; Brojevi 11:10; 12:9; 22:22; 25:3.4; 32:10.13.14; Ponovljeni zakon 6:15; 7:4; 29:20
 3. ljubomora – Knjiga Izlaska 20:5; 34:14; Ponovljeni zakon 4:24; 5:9; 6:15; 32:16.21; Jošua 24:19
 4. gađenje/zgražanje – Levitski zakonik 20:23; 26:30; Ponovljeni zakon 32:19.
- D. Obiteljski pojmovi (neki primjeri)
1. Otac:
 - a. Izraela – Knjiga Izlaska 4:22; Ponovljeni zakon 14:1; Knjiga proroka Izaije 1:2; 63:16; 64:8
 - b. kralja – II. Knjiga o Samuelovu 7:11-16; Psalam 2:7
 - c. metafore očinskog djelovanja – Ponovljeni zakon 1:31; 8:5; Psalam 27:10; Izreke 3:12; Knjiga proroka Jeremije 3:4.22; 31:20; Hošea 11:1-4; Malahija 3:17
 2. Roditelj – Knjiga proroka Hošea 11:1-4
 3. Majka – Psalam 27:10 (analogija majke koja doji); Knjiga proroka Izaije 49:15; 66:9-13
 4. Mladi odan ljubavnik – Knjiga proroka Hošee 1 - 3.
- II. Razlozi uporabe ove vrste jezika
- A. Za Boga je bilo nužno otkriti Sâmoga Sebe ljudskom stvorenju. Vrlo prošireni okvir Boga kao muške osobe je antropomorfizam jer je Bog duh!
- B. Bog uzima najznačajnije vidove ljudskoga života i koristi ih kako bi otkrio Sâm Sebe palome čovječanstvu (otac, majka, roditelj, ljubavnik).

C.	Iako je neophodno, Bog ne želi biti ograničen ikakvim fizičkim obličjem (usp. Izl 20; Pnz 5).
D.	Konačni antropomorfizam je utjelovljenje Isusa! Bog je postao fizički, opipljiv (usp. I. Iv 1:1-3).
Božja poruka postala je Riječ Božja (usp. Iv 1:1-18).

▣ **“ZAKLEH”** Bog se često kune Sâmim Sobom pozitivno kao za vjerodostojnost Svojih izjava, ali ovdje On to čini tako negativno (usp. 4:3), što potvrđuje vjerodostojnost Njegovih upozorenja i posljedica neposlušnosti.

▣ **“ONI NEĆE UĆI U MOJ POČINAK”** Ovo je djelomično PRVI RAZRED KONDICIONALA bez zaključka ali s podrazumijevanom NIJEČNOŠĆU. Taj pojam “počinak” upotrijebljen je u poglavljima 3 i 4 na četiri različita načina:

1. u Knjizi Postanka 2:2 upotrijebljen je za Božji počinak sedmoga dana stvaranja (usp. 4:3.4.10)
2. u Knjizi Brojeva 13 i 14 upotrijebljen je o Jošui koji će uvesti narod u Obećanu zemlju (usp. 3:11.18; 4:8)
3. u Psalmu 95:7-11 upotrijebljen je o Davidovi vremenu u kojem Božji počinak nije još došao u potpunosti (usp. 4:1.9-10)
4. upotrijebljen je metaforički o Nebu (Božja prisutnost).

3:12

NASB, NRSV, NJB	“Pazite, braćo”
NKJV	“Čuvajte se”
NJB	“budite pozorni”

Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA; nastavite biti budni! Nije samo početak života vjere ključan, nego isto tako kraj (usp. poglavlje 11)!!!

▣

NASB, NKJV	“braćo”
NRSV	“braćo i sestre”
NJB	“braćo”

Vidjeti bilješku u 3:1. Ovo imenovanje izgleda upućuje na vjerujuće Židove, iako može obilježiti etničko oćinstvo.

▣ **“nevjerujuće srce”** Ovo opisuje vjernika koji ostavlja živoga Boga. Vjerujuće srce je ono koje nastavlja postojano do kraja (usp. stih 14 i poglavlje 11). Izričaj “nevjerujuće srce” odražava hebrejski idiom “srce nevjere” (usp. 4:6), kao što čini “otpasti”, što odražava hebrejski *shuv* (“povratak” ili “okret”).

▣ **“što otpada od živoga Boga”** Ovo je AORIST AKTIVNOGA INFINITIVA. Ovaj GLAGOL jeste izvor naše engleske riječi “*apostasy*” [apostazija – otpad - op.prev.]. To je naslovljavanje razvijajuće nevjernosti (to je oprećje 3:14). Na koga se ovaj odlomak odnosi: (1) na vjerujuće Židove ili (2) nevjerujuće Židove? Uporaba “braćo” u 3:1 i dodani izričaj “sudionici nebeskoga poziva” te “braćo” u 3:12 zahtijeva da to upućuje na vjernike.

Na što se onda odnosi upozorenje: (1) na spasenje ili (2) vjernost? U okviru to izgleda upućuje na vjernost: Isus je bio vjeran, oni moraju biti vjerni. Poslanica Hebrejima vidi kršćanski život od kraja (usp. stih 14), ne od početka (kao Pavao).

“Otpasti” iz stiha 13 mora se odnositi na neprekidnu vjeru i vjernost. Izraelci su imali vjeru, ali ne djelotvornu, poslušnu vjeru. Oni su odbacili Božja obećanja o zemlji kojom teče mlijeko i med prihvaćajući izvješće uhoda (usp. Br 13 - 14), ne svoju vjeru u Boga. U ovome okviru “otpasti” ne znači “otpasti od vjere”, nego “otpasti od vjernosti”! Međutim, oboje je zahtijevano za zdravu vjeru. Vidjeti bilješku u 3:16-18.

Bog uvijek dolazi k nama u zavjetnome odnosu. Mi se moramo odazvati u vjeri i vjernosti. Suvereni Bog dopustio nam je sudjelovati u našoj početnoj odluci i neprekidnom ućeništvu. Autora Poslanice Hebrejima teško je slijediti zbog:

1. on koristi rabinsku logiku i hermeneutiku
2. on naslovljava dvije skupine:
 - a. vjerujuće Židove
 - b. nevjerujuće Židove
3. on promatra kršćansku sigurnost i pobjedu iz mjerila vjernosti kao i vjere
4. on se usredotoćuje na vjernost do kraja (usp. 4:14; poglavlje 11). On promatra kršćanski život iz njegova zaključka, ne njegova početka.

Izričaj “živoga Boga” igra je na Božje zavjetno Ime YHWH, što je oblik hebrejskoga GLAGOLA “biti” (usp. Izl 3:14). Vidjeti Posebnu temu: Imena za Božanstvo u 2:7. Ovi čitatelji nisu odbacili YHWH-u, ali ironija je da je odbacivanje Evanđelja Isusa Krista, zapravo, odbacivanje YHWH (usp. I. Iv 5:9-12).

POSEBNA TEMA: APOSTAZIJA [OTPADNIŠTVO –op.prev] (APHISTĒMI)

Ovaj grčki pojam *aphistēmi* ima široko semantičko polje. Doduše, engleski pojam “apostasy” izveden je od ovoga pojma i svojom uporabom stvara pretpostavke suvremenim čitateljima. Okvir je, kao i uvijek, ključ, a ne sadašnja odredba.

Ovaj pojam je složenica od prijedloga *apo*, što znači “iz [od]” ili “daleko od” i *histēmi*, “sjediti”, “stajati”, ili “učvrstiti”. Zabilježite sljedeće (neteološke) uporabe:

1. fizički premjestiti:
 - a. iz Hrama, Evanđelje po Luki 2:37
 - b. iz kuće, Evanđelje po Marku 13:34
 - c. od osobe, Evanđelje po Marku 12:12; 14:50; Djela apostolska 5:38
 - d. od svega, Evanđelje po Mateju 19:27.29
2. politički ukloniti, Djela apostolska 5:37
3. srodnički ukloniti, Djela apostolska 5:38; 15:38; 19:9; 22:29
4. zakonski ukloniti (rastava), Ponovljeni zakon 24:1.3 (LXX) i u NZ-u: Evanđelje po Mateju 5:31; 19:7; Marku 10:4; I. Poslanica Korinćanima 7:11
5. ukloniti dugovanje, Evanđelje po Mateju 18:24
6. pokazati nebrigu napuštanjem, Evanđelje po Mateju 4:20; 22:27; Ivanu 4:28; 16:32
7. pokazati brigu ne-napuštanjem, Evanđelje po Ivanu 8:29; 14:18
8. dopustiti ili dozvoliti, Evanđelje po Mateju 13:30; 19:14; Marku 14:6; Luki 13:8.

U teološkom smislu GLAGOL također ima široku uporabu:

1. opozvati, oprostiti, ukinuti krivnju grijeha, Knjiga Izlaska 32:32 (LXX); Brojevi 14:19; Job 42:10 i u NZ-u: Evanđelje po Mateju 6:12.14-15; Marku 11:25-26
2. uzdržavati se od grijeha, II. Timoteju poslanica 2:19
3. zanemarivati okretanjem od:
 - a. Zakona, Evanđelje po Mateju 23:23; Djela apostolska 21:21
 - b. vjere, Knjiga proroka Ezekielu 20:8 (LXX); Evanđelje po Luki 8:13; II. Poslanica Solunjanima 2:3; I. Timoteju poslanica 4:1; Poslanica Hebrejima 3:12.

Suvremeni vjernici postavljaju mnoga teološka pitanja o kojima NZ-ni pisci nisu nikad morali razmišljati. Jedno od tih odnosilo bi se na suvremeno stremljenje odvajanja vjere od vjernosti.

U Bibliji postoje osobe uključene u narod Božji i nešto se događa.

I. Stari zavjet

- A. Oni koji su čuli izvješće dvanaest (deset) uhoda, Knjiga Brojeva 14 (usp. Heb 3:16-19).
- B. Korah, Knjiga Brojeva 16.
- C. Elijevi sinovi, I. Knjiga o Samuelu 2; 4.
- D. Šaul, I. Knjiga o Samuelu 11 – 31.
- E. Lažni proroci (primjeri):
 1. Ponovljeni zakon 13:1-5; 18:19-22 (način prepoznavanja lažnog proroka)
 2. Knjiga proroka Jeremije 28
 3. Knjiga proroka Ezekielu 13:1-7.
- F. Lažna proročanstva:
 1. Knjiga proroka Ezekielu 13:17
 2. Knjiga Nehemije 6:14.
- G. Zli vode Izraela (primjeri):
 1. Knjiga proroka Jeremije 5:30-31; 8:1-2; 23:1-4
 2. Knjiga proroka Ezekielu 22:23-31
 3. Knjiga proroka Miheja 3:5-12.

II. Novi zavjet

- A. Doslovni grčki pojam je *apostasize*. I Stari i Novi zavjet potvrđuju povećanje zla i krivih učitelja prije Drugoga dolaska (usp. Mt 24:24; Mk 13:22; Djela 20:29.30; II. Sol 2:3.9-12; II. Tim 4:4). Ovaj grčki pojam može odražavati Isusove riječi u parabolama o tlima nađenoj u Evanđelju po Mateju 13; Marku 4; i Luki 8. Ovi krivi učitelji očito nisu kršćani, ali dolaze između njih (usp. Djela 20:29-30; I. Iv 2:19); međutim, sposobni su zavesti i osvojiti nezrele vjernike (usp. Heb 3:12).

Teološko pitanje je jesu li krivi učitelji uopće bili vjernici? Ovo je teško odgovoriti zato jer je bilo

krivih učitelja u mjesnim crkvama (usp. I. Iv 2:18-19). Često na ta pitanja odgovaraju naše teološke ili denominacijske predaje bez usmjeravanja na posebne biblijske tekstove (isključivanje načina proof-text navođenjem stiha izvan okvira tobožnjom potvrdom neke pretpostavke).

- B. Prividna vjera
1. Juda, Evanđelje po Ivanu 17:12
 2. Šimun Mag, Djela apostolska 8
 3. navedeni u Evanđelje po Mateju 7:13-23
 4. navedeni u Evanđelje po Mateju 13; Marku 4; Luki 8
 5. Židovi u Evanđelje po Ivanu 8:31-59
 6. Aleksandar i Himenej, I. Timoteju poslanici 1:19-20
 7. navedeni u I. Timoteju poslanici 6:21
 8. Himenej i Filet, II. Timoteju poslanici 2:16-18
 9. Dema, II. Timoteju poslanici 4:10
 10. krivi učitelji, II. Petrova poslanica 2:19-22; Judina poslanica, stihovi 12-19
 11. antikristi, I. Ivanova poslanica 2:18-19.
- C. Neplodna vjera
1. I. Poslanica Korinćanima 3:10-15
 2. II. Petrova poslanica 1:8-11.

Rijetko razmišljamo o ovim tekstovima jer naša sustavna teologija (kalvinizam, arminijanizam, itd.) nalaže mandatni odgovor. Molim vas nemojte unaprijed zaključiti jer iznosim ovaj predmet. Moja briga je pravilan hermeneutički postupak. Moramo Bibliji pustiti neka nam govori i ne ju pokušati ukalupiti u unaprijed postavljenu teologiju. To je često bolno i potresno jer je velik dio naše teologije denominacijski, kulturalni, ili srodnički (roditelj, prijatelj, pastor), a ne biblijski. Neki koji jesu u narodu Božjem okreću se da ne budu u narodu Božjem (npr. Rim 9:6).

3:13 “Nego ohrabrujte jedan drugoga” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA. Vjernici se moraju ugledati u Duha i Sina u ohrabivanju vjere i vjernosti (usp. 10:24). To je isti korijen kao riječ *paraclete*, što znači “jedan pozvan uz bok da pomogne” i upotrijebljen je o Duhu (usp. Iv 14:16.26; 15:26; 16:7) i Isusu (usp. I. Iv 2:1).

▣ **“Danas”** “Danas”, upotrijebljeno u Psalmu 95, pokazuje kako je vrijeme za pouzdanje u Boga i nalaženje Njegova počinka još uvijek otvoreno kao što je bilo u Davidovo vrijeme. Autor naglašava kako je sada vrijeme za odluku jer dolazi vrijeme kad će neprekidno odbacivanje ishoditi u oslijepljenim očima koje ne mogu vidjeti (tj. neoprostiv grijeh Evanđelja i smrtni grijeh I. Iv).

Nitko ne odabire vrijeme kad će doći Bogu (usp. Iv 6:44.65). Naš jedini odabir je odazvati se, i odazvati se odmah. Neprekidno odbacivanje i voljna nevjera uzrokuje duhovno otvrdnuće ljudskoga srca (usp. AORIST PASIVNOGA KONJUNKTIVA, “bude otvrdnut lukavštinom grijeha”). To nije Božja volja, nego neizbježna posljedica odbacivanja. Narod Božji koji je ostavio Egipat u vjeri posrnuli su na Božjem obećanju povezanome s posjedovanjem Obećane zemlje. Vjernici često vrše stvarnu nevjeru. Čuvajte se razdjeljivanja početne vjere od nastavljajuće vjere (usp. stihove 6.14).

▣ **“da nijedan od vas ne bude otvrdnut lukavštinom grijeha”** Ovo je AORIST PASIVNOGA KONJUNKTIVA. Grijeh je poosobljen kao neprijatelj koji otvrdnjuje srca. Zabilježite kako je ova istina predstavljena:

1. pazite, braćo (stih 12)
2. da netko ne bi imao (stih 12):
 - a. nevjerujuće srce
 - b. otpad od Boga
3. ohrabrujte jedan drugoga (stih 13)
4. kako ne biste bili otvrdnuti grijehom (stih 13)
5. mi smo sudionici, ako držimo jako/čvrsto (stih 14).

Kakvo snažno ohrabrenje i upozorenje predstavlja ovaj stih.

3:14 “mi smo postali sudionici Krista” Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA. To podrazumijeva završeni napredak što ishodi u obitavajućem stanju bivanja.

▣ **“ako”** Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNA što znači moguće djelovanje. To je još jedno upozorenje koje podsjeća kršćane da čvrsto drže svoju vjeroispovijed (usp. 3:6; 4:14; 10:23).

NASB
NKJV
NRSV
TEV
NJB

“ako držimo jako početak naše sigurnosti čvrsto sve do kraja”

“ako držimo početak našega pouzdanja nepokolebljivo do kraja”

“ako samo držimo naše pouzdanje čvrsto do kraja”

“ako mi držimo tvrdo do kraja pouzdanje što imasmo na početku”

“ako držimo doseg našega prvog pouzdanje čvrsto do kraja”

Ovo je naglasak na ustrajnosti. To je punovažan biblijski naglasak kao što je sigurnost. Oni moraju biti super-zalijepljeni zajedno s gledišta biblijske ravnoteže (usp.3:6; 4:14; Mk 13:13; Rim 11:22; I. Kor 15:2; Gal 6:7-9; I. Iv 2:19; Otk 2:7.11.17.26; 3:5.12.21; 21:7). Vidjeti Posebnu temu: Jamstvo u 2:2. Za “do kraja” vidjeti Posebnu temu u 7:11.

Većina biblijskih doktrina dolazi u dijalektalnim ili paradoksalnim parovima. Biblija je istočnjačka Knjiga koja koristi slikovit jezik izražavajući istinu u vrlo jakim izjavama, ali onda uravnotežuje druge naizgled proturječne izjave. Stoga je istina nađena između dvije iskazane krajnosti. Zapadnjački ljudi streme dokazu-teksta [vidjeti: proof-text u Kazalu komentara Knjige Otkrivenja – op.prev.] jedne strane paradoksa te radikalizirati istinu književnim i dogmatskim tumačenjem jednog izražaja istine bez traženja i bivanja otvorenim oprečnoj istini. Na mnogo načina ovo je glavni izvor napetosti među suvremenim zapadnjačkim denominacijama! Vidjeti Posebne teme dolje.

POSEBNA TEMA: KRŠĆANINOVA SIGURNOST

Sigurnost je: (1) biblijska istina, (2) iskustvo vjernikove vjere, i (3) način života.

- A. Biblijski temelj za sigurnost je:
 - 1. narav Boga Oca:
 - a. Knjiga Postanka 3:15; 12:3
 - b. Psalam 46:10
 - c. Evanđelje po Ivanu 3:16; 10:28-29
 - d. Poslanica Rimljanima 8:38-39
 - e. Poslanica Efežanima 1:3-14; 2:5.8-9
 - f. Poslanica Filipljanima 1:6
 - g. II. Timoteju poslanica 1:12
 - h. I. Petrova poslanica 1:3-5
 - 2. djelo Boga Sina:
 - a. Njegova svećenička molitva, Evanđelje po Ivanu 17:9-24, posebice stih 12
 - b. Njegova zamjenska žrtva:
 - 1) Poslanica Rimljanima 8:31
 - 2) II. Poslanica Korinćanima 5:21
 - 3) I. Ivanova poslanica 4:9-10
 - c. Njegovo neprekidno posredovanje:
 - 1) Poslanica Rimljanima 8:34
 - 2) Poslanica Hebrejima 7:25
 - 3) I. Ivanova poslanica 2:1
 - 3. omogućavanje Bogom Duhom:
 - a. Njegovo pozivanje, Evanđelje po Ivanu 6:44.65
 - b. Njegovo pečaćenje:
 - 1) II. Poslanica Korinćanima 1:22; 5:5
 - 2) Poslanica Efežanima 1:13-14; 4:30
 - c. Njegovo osobno jamstvo:
 - 1) Poslanica Rimljanima 8:16-17
 - 2) I. Ivanova poslanica 5:7-13.
- B. Neophodan zavjetni odaziv vjernika je:
 - 1. početno i stalno pokajanje i vjera:
 - a. Evanđelje po Marku 1:15

- b. Evanđelje po Ivanu 1:12
- c. Djela apostolska 3:16; 20:21
- d. Poslanica Rimljanima 10:9-13
- 2. podsjećanje kako je cilj spasenja Kristo-sličnost:
 - a. Poslanica Rimljanima 8:28-29
 - b. Poslanica Efežanima 1:4; 2:10; 4:13
- 3. podsjećanje kako je sigurnost dokazana načinom života:
 - a. Jakovljeva poslanica
 - b. I. Ivanova poslanica
- 4. podsjećanje kako je sigurnost dokazana djelatnom vjerom i ustrajnošću:
 - a. Evanđelje po Marku 13:13
 - b. I. Poslanica Korinćanima 15:2
 - c. Poslanica Hebrejima 3:14; 4:14
 - d. II. Petrova poslanica 1:10
 - e. Judina poslanica, stihovi 20-21
 - f. zaključne izjave u pismima sedmerim crkvama Knjige Otkrivenja 2 - 3.

POSEBNA TEMA: *ARCHĒ*

Pojam "oblast" dolazi od grčkog izraza *archē*, što znači "početak" ili "podrijetlo" nečega:

1. početak stvorenog reda (usp. Iv 1:1; I. Iv 1:1; Heb 1:10)
2. početak Evanđelja (usp. Mk 1:1; Fil 4:15; II. Sol 2:13; Heb 2:3)
3. prvi očevici (usp. Lk 1:2)
4. početni znaci (čuda, usp. Iv 2:11)
5. početna načela (usp. Heb 5:12)
6. početna sigurnost temeljena na istinama Evanđelja (usp. Heb 3:14).

Postalo je korišteno o "pravilu" ili "ovlasti" kod:

1. ljudskih upravnih dužnosnika:
 - a. Evanđelje po Luki 12:11
 - b. Evanđelje po Luki 20:20
 - c. Poslanica Rimljanima 13:3; Poslanica Titu 3:1
2. anđeoskih vlasti:
 - a. Poslanica Rimljanima 8:38
 - b. I. Poslanica Korinćanima 15:24
 - c. Poslanica Efežanima 1:21; 3:10; 6:12
 - d. Poslanica Kološanima 1:16; 2:10.15

Ovi lažni učitelji preziru svaki autoritet, zemaljski i nebeski. Oni su proturječni razuzdanici. Oni stavljaju sebe i svoje želje ispred Boga, anđela, građanskih vlasti, i crkvenih vođa.

3:15 "ako" Ovo je još jedan TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE, kao stih 14, što znači moguće djelovanje. To je navod iz Psalma 95:7-8, što je bilo žarište poglavlja 3.

3:16-18 Postoje tri retorička pitanja u ovim stihovima (usp. stihove 16.17.18). Ako je ova analogija uzeta doslovno, izgleda kako svi koji su umrli u pustinji (usp. Br 14), uključujući Mojsija, Arona, i vjerne svećenike tijekom Korahove pobune, bili svi duhovno izgubljeni za vječnost. To je nemoguće. Ovo je igra na riječi "počinak" i "neposlušnost". To su dva ključna pojma ovoga okvira. Bog ima "počinak" za one koji su pouzdaju u Njega (i nastavljaju se pouzdavati u Njega), ipak postoje posljedice za "neposlušnost", i za nevjernike i za vjernike!

3:19 Nevjera stiha 19 bavi se s nastavljanjem nevjernosti Izraela tijekom razdoblja lutanja pustinjom.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto je Isus nazvan “apostol” u 3:1?
2. Popišite različite uporabe pojma “počinak”.
3. Odredite “ustrajnost svetih”.

HEBREJIMA 4

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
počinak za narod Božji (3:7-4:13)	obećanje počinka	upozorenje i poticaj (3:7-4:13)	počinak za Božji narod (3:7-4:13)	kako doseći Božju zemlju počinka (3:7-4:13)
4:1-11	4:1-10 Riječ razotkriva naše stanje 4:11-13	4:1-11	4:1-7 4:8-11	4:1-11
4:12-13		4:12-13	4:12-13	4:12-13
Isus najveći Veliki svećenik (4:14-5:10)	naš suosjećajan Veliki svećenik	tema Isusa našega Velikog svećenika (4:14-5:14)	Isus najveći Veliki svećenik (4:14-5:10)	Isus suosjećajan Veliki svećenik (4:14-5:10)
4:14-16	4:14-16	4:14-16	4:14-16	4:14-16

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. vi. u uvodnome dijelu)

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

OKVIRNI UVIDI

- A. Autor se kreće unatrag i unaprijed između nadmoćnosti Isusa i upozorenja za čvrstim držanjem za Njega.
- B. Isusova nadmoć (Novi savez) nad Starim savezom:
 1. On je vrhunsko otkrivenje (proroci, 1:1-3)
 2. On je vrhunski posrednik (anđeli, 1:4 - 2:18)

3. On je vrhunski sluga (Mojsije, 3:1-6)
4. On je Vrhunski svećenik (Aron, 4:14 - 5:10; 6:13 - 7:28)
5. On je vrhunski Savez (SZ, 8:1-13; 9:15-22)
6. On je vrhunsko Svetište (Hram, 9:1-11.23-28)
7. On je vrhunska žrtva (životinje, 9:12-14; 10:1-18)
8. On je vrhunska gora (Stari savez kao gora Sinaj i Novi savez kao gora Sion, 11:18-29).

C. U svjetlu Isusove nadmoćnosti postoje tri niza upozorenja protiv odbacivanja Njegova Evandjelja (tj. Novi savez, usp. Jer 31:31-34; Ez 36:22-38) ili vraćanja na judaizam (tj. Stari savez):

1. 2:1-4
2. 3:7 - 4:13
3. 5:11 - 6:12
4. 10:19-39
5. 12:14-29.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 4:1-13

¹Stoga, bojmo se ako se, dok obećanje ostaje o ulaženju u Njegov počinak, ikome od vas može činiti da je podbacio. ²Jer uistinu mi smo imali radosnu vijest propovijedanu nama, baš kao oni isto tako; ali riječ koju oni čuše nije im koristila, zato jer ona nije bila spojena vjerom u onima koji čuše. ³Jer mi koji smo vjerovali da ćemo ući u taj počinak, baš kao što je On rekao:

“KAO ŠTO SE JA ZAKLEH U SVOME GNJEVU,
ONI NEĆE UĆI U MOJ POČINAK”,

iako su Njegova djela bila dovršena od temelja svijeta. ⁴Jer On je rekao negdje glede sedmoga dana: “I BOG POČINU SEDMI DAN OD SVIH SVOJIH DJELA”; ⁵i ponovno u ovome *odlomku*:

“ONI NEĆE UĆI U MOJ POČINAK.”

⁶Zato, budući to ostaje za neke da uđu u njega, i oni koji nekoć imahu radosnu vijest propovijedanu njima promašiše ući zbog neposlušnosti, ⁷On ponovno utvrdi izvjestan dan, “Danas”, kazujući kroz Davida prije toliko vremena kao što je bilo rečeno prije:

“DANAS AKO ČUJETE NJEGOV GLAS,
NEMOJTE OTVRDNUTI SVOJA SRCA.”

⁸Jer ako je Jošua dao njima počinak, On nije govorio o drugome danu nakon toga. ⁹Tako ostaje subota počinak za narod Božji. ¹⁰Jer onaj tko je ušao u Njegov počinak sâm je također počinio od svojih djela, kao što bijaše Bog od Svojih. ¹¹Prema tome budimo marljivi da uđemo u taj počinak, tako da nitko neće pasti, kroz *slijedenje* istoga primjera neposlušnosti. ¹²Jer riječ Božja jeste živa i djelotvorna i oštija od svakoga mača s dvije-oštrice te probija sve do podjele duše i duha, od obojih i zglobova i moždine, i kadra je suditi misli i nakane srca. ¹³I ne postoji biće skriveno od Njegova pogleda, nego su sve stvari otvorene i razgoljene očima Njega kojem moramo dati račun.

4:1

NASB, NKJV	“bojmo se”
NRSV, TEV	“čuvajte se”
NJB	“Pazite se”

GLAGOL je AORIST PASIVNOGA (deponent) KONJUKTIVA (“bojmo se”). Upozorenja Poslanice Hebrejima (usp. 2:1-4; 3:7-13; 4:1-13; 5:11 - 6:12; 10:26-39; i 12:14-17) izaziva osjećaj strepnje (usp. stih 11). Ova upozorenja tiču se konačnih pitanja spasenja i sigurnosti.

▣ “dok obećanje ostaje o ulaženju u Njegov počinak” Ovo je nastavljanje igre riječi (tj. “Njegov počinak”, usp. stihove 1.3.5.8.9.10.11) u kojoj autor koristi rabinsku hermeneutičku metodologiju kako bi govorio o četiri dijela naroda Božje povijesti i nade:

1. Knjiga Postanka 2:2, Božji počinak sedmoga dana stvaranja
2. Knjiga Brojeva 13 - 14, Jošuin počinak što je bio Obećana zemlja

3. Psalam 95:7-11, Božji počinak bio je još uvijek dostupan u Davidovo vrijeme
4. stihovi 1 i 10-11 Dan počinaka kao upućivanje na mir s Bogom i života s Bogom (Nebo).

NASB, NKJV “ikome od vas može činiti da je podbacio”
NRSV “promašio dosegnuti ga”
TEV “promašio primiti taj obećani počinak”
NJB “da je on došao prekasno za obećanje o ulasku u njegovo mjesto počinaka”

Ovo odražava hebrejski pojam *chatha* (“promašiti metu”) preveden kao *hamartia* u Septuaginti, u značenju “zaostati” ili “podbaciti” (usp. 12:15; Rim 3:23). Srodno značenje je “doći prekasno” (usp. NJB).

4:2 “mi smo imali radosnu vijest propovijedanu nama” Ovo upućuje na Evandjelje o Isusu Kristu, kojeg svi mogu prihvatiti vjerom. Prije Krista to je upućivalo na Riječ Božju, koja je u SZ-u bila dana na različite načine (tj. “nemojte jesti sa stabla”; “izgradi lađu”; “slijedi Me u zemlju”; “drži zakon”; “uđi u Obećanu zemlju”, itd.). Svaka osoba ili skupina mora vjerovati Bogu i odazvati se vjerom (tj. djelovati) na Njegovu Riječ prema njima. U Knjizi Izlaska jedini vjerujući bili su Jošua i Kaleb. Oni su povjerovali Božjem obećanju o Obećanoj zemlji; većina Izraelaca nije.

▣ **“baš kao oni isto tako”** Ovo upućuje na Izraelce koji su poslušali negativno izvješće deset uhoda. Jošua i Kaleb, međutim, nisu sumnjali u Božje obećanje o osvajanju Obećane zemlje (usp. Br 13 - 14), nego su imali vjere, tako da su oni mogli ući u Kanaan, ali njihovi nevjerujući suvremenici nisu mogli.

NASB “zato jer ona nije bila spojena vjerom u onima koji čuše”
NKJV “nije bivala pomiješana s vjerom u onima koji su je čuli”
NRSV “jer oni ne bijahu sjedinjeni s vjerom s onima koji slušahu”
TEV “oni je nisu prihvatili s vjerom”
NJB “jer oni nisu dijelili vjeru onih koji su slušali”

Postoji različnost grčkoga rukopisa u ovome izričaju. Najbolje ispitano čitanje ima PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA AKUZATIVA MNOŽINE MUŠKOGA RODA, što može upućivati na vjeru Jošue i Kaleba (usp. NASB, NKJV, NRSV, REB). Druga mogućnost je PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA NOMINATIVA JEDNINE MUŠKOGA RODA, što može uputiti na vjeru u poruci koja se čula (usp. TEV, NJB, NIV).

Teološko pitanje uključuje vjeru (spasenje) ili nedostatak vjere punoljetnih Izraelaca (20 godina i više) koji su sudjelovali u izlasku. Je li njihov nedostatak vjere u izvješće uhoda utjecao da: (1) njima nije bilo dozvoljeno ući u Kanaan ili (2) njima nije bilo dozvoljeno ući u Nebo? Ovo pitanje nije lako odgovoriti zbog autorove igre riječi na pojam “počinak”. Izgleda kako je najbolje potvrditi njihovu početnu vjeru u YHWH-u (tj. spasenje), ali dopustiti im nedostatnu vjeru da se pouzdaju u Njegovo svako obećanje (tj. zauzimanje Kanaana). Ovo je teško pitanje povezano s čitateljima prvoga stoljeća. Je li njihov nedostatak postojanosti znak kako oni nikad nisu bili spašeni ili je to pokazivalo njihovu slabu vjeru? U svome osvrtu o Poslanici Hebrejima u *The New International Commentary Series*, F. F. Bruce kaže: “Stvarni dublji smisao je jasan: nije slušanje evanđelja samo po sebi ono što donosi spasenje, nego njegovo prisvajanje vjerom; i ako je vjera iskrena, to će biti postojana vjera” (str. 73).

4:3 “baš kao što je On rekao” Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA, koji je ponavljano korišten za upućivanje na nadahnutost Pisma (usp. 1:13; 4:3.4; 10:5.9; 13:5), što može uputiti na Boga Oca ili Boga Sina.

▣ Ovo je navod iz Psalma 95:11 (kao što su stih 5 i 3:11), ali i dodano SZ-no smjerenje unatrag na Knjigu Postanka 2:2, Božji Sabat (sedmi-dan odmora od stvaranja).

4:4 “Jer On je rekao negdje” Ovo odražava rabinski idiom vjerovanja u nadahnutost čitavoga SZ-a (usp. 2:6). Ovdje “gdje” (tj. točno mjesto teksta) i “tko” (tj. ljudski autor teksta), nisu bili važni kao Božje autorstvo svega Pisma. Ovo ne podrazumijeva autorov zaborav gdje može biti nađena SZ-na referenca.

▣ **“sedmoga dana”** Rabini su tvrdili kako Božji Sabat (tj. “Dan počinaka”) koji nikad nije prestao zbog redovitoga obrasca Knjige Postanka 1, “bijaše večer i bijaše jutro, dan...”, nikad nije bio spomenut u vezi s ovim sedmim danom stvaranja Knjige Postanka 2:2.3 (usp. Izl 20:11).

4:5 Ovo je navod iz Psalma 95:11.

4:6 “zbog neposlušnosti” Nevjera je dokaz neposlušnosti (usp. 3:18; 4:6.11). Širi okvir poglavlja 4 odražava događaje navedene u Knjizi Brojeva 13 - 14, ali posebna pisamska referenca je Psalam 95:7-11, koja se odnosi na Izraelovo iskustvo kod Meribe.

Pojam “neposlušnosti” nalazi se u drevnima grčkim uncijalnim rukopisima A, B, D, dok je “nevjera” u papirusnome rukopisu P⁴⁶, te drevnome uncijalnome rukopisu Ⲙ.

4:7 “utvrdi izvjestan dan, ‘Danas’, kazujući kroz Davida” Grčki pojam “utvrdi” engleski je pojam “obzorje”, što znači “postavljanje granica”. “Kroz Davida” nije u hebrejskome tekstu Psalma 95:7-8, ali Septuaginta točno tumači i ubacuje tradicionalnoga autora Psalma. Autorova činjenica temeljena je na Božjemu počinku koji još uvijek biva otvoren tijekom Davidova kraljevanja.

Psalam 95:7-11 nekoliko je puta bio navođen u okviru poglavlja 3 i 4. Svaki je puta različit dio SZ-noga odlomka naglašen (kao propovijed):

1. 3:7-11 naglašava “nemojte otvrdnuti svoja srca” iz Psalma 95:8
2. 3:15 naglašava “kad oni iskušavaše Mene” iz Psalma 95:9
3. 4:3.5 naglašava “oni neće ući u Moj počinak” iz Psalma 95:11
4. 4:7 naglašava “danas” iz Psalma 95:7.

▣ **“srca”** Vidjeti Posebnu temu u 3:8.

4:8 “ako” Ovo je DRUGI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE, koja je često nazvana “suprotno činjenici”. Jošua nije uveo svu Izraelovu djecu u počinak. Ova uporaba pojma “počinak” nije u smislu Kanaana, nego Božjega duhovnog počinka (usp. stihove 9-10). Iz stihova 8-10 očito je kako autor Poslanice Hebrejima koristi “počinak” u tri povijesno/teološka smisla:

1. Obećana zemlja Kanaana (stih 8, Jošua vrijeme, Br 13 - 14)
2. mogućnost pouzdanja u Boga (usp. stih 9, tj. Davidovo vrijeme, Ps 95)
3. Knjiga Postanka 2 (stih 4) počinak od Božjega stvaranja (stih 10)
4. Nebo (stihovi 1 i 11).

▣ **“Jošua”** *King James* prijevod ima “Isus”, što slijedi *Geneva* i *Bishops Bible* prijevode, ali okvir zahtijeva SZ-noga “Jošuu”. Oba su imena slovkana isto (tj. Jošua - hebrejski; Isus - aramejski)! Rana crkva često je koristila Jošuu kao vrstu Isusa (usp. Djela 7:45, gdje je učinjena ista pogrješka u prijevodu).

▣ **“On”** Ovo mora upućivati na Božanskoga autora Psalma 95.

4:9 Ovo je sažetak autorova izlaganja Psalma 95. Prvo je postojalo obećanje odmora (usp. Post 2:2); postojalo je drugo povijesno ispunjenje (Jošua); postojala je treća kasnija mogućnost (Davidovo vrijeme); i još uvijek postoji četvrta mogućnost za svakoga koji odabere iskusiti vjeru u Božja obećanja. Zabilježite kako autor koristi naslov “narod Božji” za one koji vjeruju u Krista (ne samo Židovi).

4:10.11 Svi od GLAGOLA u stihovima 10-11 su AORIST, koji ili: (1) ukazuje na dovršeno djelovanje ili (2) promatraju život kao cjelinu. Stihovi 10 i 11 čine jasnim da “počinak” stiha 10 upućuje na Nebo. Vjernici će jednoga dana prestati sa svojom marljivošću (usp. Otk 14:13), ali stih 11 jasno tvrdi da dok ostaje fizički život, vjernici moraju nastaviti u vjeri, pokajanju, poslušnosti, i ustrajnosti. Stih 11 jeste jako upozorenje. Spasenje je potpuno besplatno u dovršenome Kristovu djelu. To je dar milosti od Oca i dokazujuće djelo Duha. Međutim, suvereni Trojedini Bog odabrao je baviti se s ljudstvom u zavjetnome odnosu. Čovječanstvo se mora odazvati i nastaviti se odazivati. Spasenje nije karta za Nebo niti polica osiguranja protiv vatre, nego dan-za-danom odnos vjere s Bogom koji ishodi u napredujućoj Kristo-sličnosti! Savez ima dobrobiti i obaveze.

4:11

NASB, NKJV

“budimo marljivi da uđemo u taj počinak”

NRSV

“Učinimo svaki napor da uđemo u taj počinak”

TEV

“Učinimo naše najbolje da primimo taj počinak”

NJB

“Hajdemo naprijed kao bismo ušli u ovo mjesto počinka”

U engleskome ovo izgleda podržava ljudsku izvedbu u postizanju Božjega počinka, ali grčka riječ znači “biti gorljiv”, “žuriti se” (usp. II. Sol 2:17; II. Tim 4:9).

▣ “tako da nitko neće pasti, kroz *slijedenje istoga primjera neposlušnosti*” Vidjeti 3:18 i 4:6.

4:12 “riječ Božja” Stihovi 12 i 13 tvore jednu rečenicu u grčkome. Pojam riječ (*logos*) ne upućuje osobno na Isusa, kao što čini Evanđelje po Ivanu 1:1, nego na Božju izgovorenu (usp. 13:7) ili pisanu poruku ili kroz SZ-na Pisma ili NZ-no otkrivenje. Božje samo-otkrivenje opisano je na tri načina:

1. ono je personificirani život sâm po sebi
2. ono je kao prodorna snaga mača
3. ono je kao sveznajući sudac (usp. stih 13).

U svojoj knjizi *Jewish Christianity*, H. E. Dana daje prijedlog temeljen na uporabi egipatskoga papirusa da “riječ” (*logos*) znači “obračun” ili “pozivanje na odgovornost”. On tvrdi kako ovo odgovara cjelokupnome dokazu izvornoga autora, kako će tamo postojati Božanski obračun kroz ispitivanje, koristeći metaforu kirurga (str. 227). Stoga, ovaj tekst nije opis otkrivene riječi Božje, nego prosudbena osuda Božja. Ovo je zanimljivo, ali autor Poslanice Hebrejima koristi *logos* često za Božju riječ (usp. 2:2; 4:2; 5:13; 7:28; 13:7) i isto tako grčki pojam za izgovorenu riječ, *rhēma* (usp. 6:5; 11:3).

▣ “živa i djelotvorna i oštija” Ovo odražava hebrejsku zamisao snage izgovorene Riječi Božje (usp. Post 1:1.3.6.9.14.20.24.26; Ps 33:6.9; 148:5; Iz 40:8; 45:23; 55:11; 5:17-19; Mt 5:17-19; 24:35; I. Pt 1:23).

▣ “oštija od svakoga mača s dvije-oštrice” Ovo govori o prodornoj snazi Božje riječi (usp. Iv 12:48 i Otk 1:6; 2:12.16, gdje je to upotrijebljeno o Isusu).

▣ “duše i duha” Ovo nije ontološko račvanje u čovječanstvu, nego dvojni odnos i s ovim planetom i s Bogom. Hebrejska riječ *nepheš* upotrijebljena je i o čovječanstvu i o životinjama u knjizi Postanka, dok je “duh” (*ruah*) upotrijebljen jedinstveno za čovječanstvo. Božja riječ prodire u samu nutrinu čovječanstva. Ovo nije proof-text [vidjeti: proof-text u Kazalu komentara Knjige Otkrivenja – op.prev.] o prirodi čovječanstva kao dvo-djelno (dvojako) ili tro-djelno (trojako) biće (usp. I. Sol 5:23). Čovječanstvo je prvotno predstavljeno u Bibliji kao jedinstvo (usp. Post 2:7). Za dobar sažetak teorija o čovječanstvu kao trojakome, dvojakome, ili jedinstvenome, vidjeti od Millarda J. Ericksona *Christian Theology* (drugo izdanje), str. 538-557 te od Franka Stagga *Polarities of Man’s Existence in Biblical Perspective*.

▣ “kadra je suditi misli i nakane srca” U hebrejskoj misli “srce” predstavlja čitavu osobu i njihovu unutarnju pobudu. Vidjeti Posebnu temu u 3:8. Bog poznaje istinsku vjeru i lažnu vjeru.

4:13 “nego su sve stvari otvorene i razgoljene” Bog nas poznaje u potpunosti (usp. I. Sam 16:7; Ps 7:9; 33:13-15; 139:1-4; Izr 16:2; 21:2; 24:12; Jer 11:20; 17:10; 20:12; Lk 16:15; Djela 1:24; 15:8; Rim 8:27).

▣

NASB	“očima Njega”
NKJV	“gole i otvorene”
NRSV	“gole i razgoljene”
TEV	“izložene i otvorene”
NJB	“nepokrivene i posve opružene”

Ova metafora doslovno znači “izložiti vrat podizanjem brade”. Ova SZ-na metafora bila je upozorenje sucima; ovdje to upućuje za susret Boga licem-u-lice na Dan suda, koji ima potpunu spoznaju naših pobuda.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 4:14-16 (punija književna jedinica do 5:10)

¹⁴Budući dakle mi imamo uzvišenoga velikog svećenika koji je prošao kroz nebesa, Isusa Sina Božjeg, držimo čvrsto našu vjeroispovijed. ¹⁵Jer mi nemamo velikoga svećenika koji ne može suosjećati s našim slabostima, nego Onoga koji je bio kušan u svim stvarima kao što smo mi, ipak bez grijeha. ¹⁶Zato primaknimo se s povjerenjem prijestolju milosti, tako da možemo primiti milosrđe i naći milost za pomoć u vrijeme potrebe.

4:14 “uzvišenoga velikog svećenika” Autor prvo spominje Isusa kao Velikoga svećenika u 3:1-6. Nakon upozorenja i poticanja iz 3:7 - 4:13, sad se vraća na temu. Ovaj isti uzorak slijeđen je u upozorenjima u 5:11 - 6:12 i u raspravi o Isusovim svećeničkim djelovanjima u 6:13 - 10:39. Vidjeti Posebnu temu u 2:17.

Poslanica Hebrejima jedina je Knjiga u NZ-u što Isusa naziva "Velikim svećenikom". Autorova usporedba Mojsijevskoga Saveza i Novoga saveza nastavlja se. Ovo je moralo biti za židovski narod teško prihvatiti i razumjeti. Isus nije bio iz svećeničkoga plemena Levija. Međutim, Isus je nazvan "svećenik" u 1:3; 2:17.18; 3:1. U SZ-u na Mesiju se upućivalo kao na svećenika jedino u dva okvira: Psalmu 110 i Knjizi proroka Zaharije 4, od kojih oba imaju i kraljevski i svećenički vid.

▣ **"koji je prošao kroz nebesa"** Ovo je PERFEKT GLAGOLSKO VRIJEME. Isus je prošao kroz Nebesa (ako ih ima ili 3 ili 7), On se vratio u Očevu prisutnost, a ishod Njegova dolaska (utjelovljenje) i odlaska (uznesenje) ostaje. Prema tome, vjernici mogu sada, kroz Njegovo posredništvo, također proći kroz Nebesa. U gnostičkoj misli, nebesa su anđeoske ograde (eoni), ali u SZ-u ona su:

1. atmosfera gdje lete ptice
2. prozori neba odakle dolazi kiša
3. zvjezdana nebesa Sunca i Mjeseca
4. sama Božja prisutnost.

Postojalo je mnogo raspre od rabina postoje li tri ili sedam nebesa (usp. Ef 4:10; II. Kor 12:2). Ovaj je izričaj također bio upotrijebljen od rabina za opis Nebeskoga šatora, što najbolje odgovara okviru (usp. 9:23-28).

POSEBNA TEMA: NEBESA

U SZ-u izričaj "nebesa" uobičajeno je MNOŽINA (tj. *shamayim*). Hebrejski pojam znači "visina". Bog prebiva u visini. Ovo shvaćanje odražava svetost i transcendentnost Božju.

U Knjizi Postanka 1:1 na MNOŽINU "nebesa i zemlja" gledalo se kao na Božje stvaranje: (1) atmosfere iznad ove planete ili (2) način upućivanja na svu stvarnost (tj. duhovnu i fizičku). Iz toga temeljnog razumijevanja navođeni su drugi tekstovi kao upućivanje na stupnjeve Neba: "nebesa nad nebesima" (usp. Ps 68:33) ili "nebo i nebesa nad nebesima" (usp. Pnz 10:14; I Kr 8:27; Neh 9:6; Ps 148:4). Rabini su nagađali da bi to moglo biti:

1. dva neba (tj. R. Judah, Hagigah 12b)
2. tri neba (svjedočanstva u Lev 2 - 3; uzdizanje u Iz 6 - 7; Midrash Tehillim u Ps 114:1)
3. pet neba (III. Baruhova)
4. sedam neba (R. Simonb. Lakish; II. Henokova 8; uzdizanje iz Iz 9:7)
5. deset neba (II. Henokova 20:3b; 22:1).

Sve ovo trebalo je prikazati Božje odvojenje od fizičkog stvorenja i/ili Njegovu transcendentnost. Najčešći broj nebesa u rabinskome judaizmu bio je sedam. A. Cohen, u *Everyman's Talmud* (str. 30), kaže da je ovo bilo povezano s astronomskim sferama, ali ja mislim da to upućuje na sedam kao broj savršenstva (tj. dani stvaranja sa sedam što predstavlja Božji počinak u Post 1).

Pavao, u II. Poslanici Korinćanima 12:2, spominje "treće" nebo (grčki *ouranos*) kao način poistovjećivanja Božje osobne, veličanstvene prisutnosti. Pavao je doživio poseban susret s Bogom!

▣ **"Isusa"** Moguće kako je ovo doktrinarna igra o Isusu kao novome Jošui. Njihova su imena potpuno ista (tj. Jošua - hebrejski; Isus - aramejski). Autor Poslanice Hebrejima smjera na proširenu građu Knjige Izlaska. Kao što je Jošua uveo Božji narod u počinak Obećane zemlje, tako će ih također, Isus uvesti u Nebo.

▣ **"Sina Božjega"** Ovo je i SZ-ni Božanski naslov primijenjen Isusu iz Nazareta i isto tako autorov neprekidni naglasak na Isusu kao "sinu" (usp. 1:2; 3:6; 5:8; 7:28). Nije slučajno da su ljudskost i Božanstvo Isusa naglašeni zajedno (usp. Ez 2:1 - čovjek; Dn 7:13 - Božanski). Ovo je glavni stup NZ-ne istine o Osobi Krista (usp. Iv 1:1.14; I. Iv 4:1-6).

▣ **"držimo čvrsto našu vjeroispovijed"** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA KONJUNKTIVA. To je nastavljanje naglaska na potrebi za ustrajnošću (usp. 2:1; 3:6.14). Mi moramo uravnotežiti svoju početnu odluku (usp. Iv 1:12; 3:16; Rim 10:9-13) s neprekidnim učenishtvom (usp. Mt 7:13-27; 28:19-20; Ef 1:4; 2:10). Oboje je ključno! Vjera mora ishoditi u vjernosti! Za raspru o pojmu "vjeroispovijed", vidjeti bilješku u 3:1.

POSEBNA TEMA: POTREBA USTRAJNOSTI

Teško je objasniti odnos biblijske doktrine prema životu kršćanina zato jer su iznesene u tipičnim istočnjačkim dijalektalnim parovima. Ovi parovi izgledaju oprečni, iako su oba biblijski. Zapadni kršćani imaju stremljenje odabiru jedne istine i zanemarivanju ili podcjenjivanju oprečne istine. Dozvolite mi to slikovito prikazati.

1. Je li spasenje početna odluka o pouzdanju u Isusa ili doživotna obaveza za učenje?
2. Je li spasenje izbor pomoću milosti suverenoga Boga ili vjerujućeg čovječanstva i opetovani odgovor na Božansku ponudu?
3. Je li spasenje, jednom primljeno, nemoguće izgubiti, ili postoji potreba za neprekidnom pozornošću?

Pitanje o ustrajnosti bilo je prijeporno kroz crkvenu povijest. Poteškoća započinje s prividno sukobljavajućim odlomkom u NZ-u.

1. Tekst o jamstvu:
 - a. Isusove izjave (Iv 6:37; 10:28-29)
 - b. Pavlove izjave (Rim 8:35-39; Ef 1:13; 2:5.8-9; Fil 1:6; 2:13; II. Sol 3:3; II. Tim 1:12; 4:18)
 - c. Petrove izjave (I. Pt 1:4-5).
2. Tekstovi o potrebi ustrajnosti:
 - a. Isusove izjave (Mt 10:22; 13:1-9.24-30; 24:13; Mk 13:13; Iv 8:31; 15:4-10; Otk 2:7.17.20; 3:5.12.21)
 - b. Pavlove izjave (Rim 11:22; I. Kor 15:2; II. Kor 13:5; Gal 1:6; 3:4; 5:4; 6:9; Fil 2:12; 3:18-20; Kol 1:23)
 - c. izjave autora Poslanice Hebrejima (2:1; 3:6.14; 4:14; 6:11)
 - d. Ivanove izjave (I. Iv 2:6; II. Iv 9)
 - e. izjava Oca (Otk 21:7).

Biblijsko spasenje proizlazi iz ljubavi, milosrđa, i milosti suverenoga Trojedinog Boga. Nijedan čovjek ne može biti spašen bez početnoga podstreka Duha (usp. Iv 6:44.65). Božanstvo dolazi prvo i postavlja predstavnika, ali zahtijeva ljudski odaziv u vjeri i pokajanju, oboje i početno i neprekidno. Bog radi s čovječanstvom u zavjetnome odnosu. Postoje povlastice i odgovornosti!

Spasenje je ponuđeno svim ljudima. Isusova smrt bavi se s poteškoćom grijeha paloga Stvorenja. Bog je osigurao način i želi sve ovo učiniti prema Svojoj slici kako bi se odgovorilo na Njegovu ljubav i opskrbu u Isusu.

Želite li više čitati o tome predmetu s ne-kalviniističkoga gledišta, vidite:

1. Dale Moody, *The Word of Truth*, Eerdmans, 1981. (str. 348-365)
2. I. Howard Marshall, *Kept by the Power of God*, Bethany Fellowship, 1969.
3. Robert Shank, *Life in the Son*, Westcott, 1961.

U ovome području Biblija usmjerava na dvije različite poteškoće: (1) uzimanje jamstva kao dozvolu da se živi besplodan, sebičan život i (2) ohrabivanje onih koji se bore sa službom i osobnim grijehom. Poteškoća je ta što krive skupine uzimaju krivu poruku i grade teološke sustave na ograničenim biblijskim odlomcima. Neki kršćani očajnički trebaju poruku o jamstvu, dok drugi trebaju stroga upozorenja! U kojoj ste vi skupini?

Postoji povijesna teološka suprotivost što uključuje Augustina nasuprot Pelagija i Calvina nasuprot Arminija (semi-pelagijanizam). Predmet uključuje pitanje spasenja: ako je netko uistinu spašen, mora li on ustrajati u vjeri i donositi plod?

Kalvinisti se svrstavaju iza onih biblijskih tekstova koji dokazuju Božju suverenost i održavanje-moći (Iv 10:27-30; Rim 8:31-39; I. Iv 5:13.18; I. Pt 1:3-5) i GLAGOLSKIH VREMENA kao PERFEKT PASIVNIH PARTICIPA Poslanice Efežanima 2:5.8.

Arminijanisti se svrstavaju uz one biblijske tekstove koji upozoravaju vjernike da "izdrže", "odole", ili "nastave" (Mt 10:22; 24:9-13; Mk 13:13; Iv 15:4-6; I. Kor 15:2; Gal 6:9; Otk 2:7.11.17.26; 3:5.12.21; 21:7). Ja osobno ne vjerujem kako su Poslanica Hebrejima 6 i 10 primjenjive, ali mnogi ih arminijanisti koriste kao upozorenje protiv apostazije [otpada]. Usporedba o sijaču u Evanđelju po Mateju 13 i Marku 4 naslovljava pitanje očitoga vjerovanja, kao što čini Evanđelje po Ivanu 8:31-59. Kao što kalvinisti navode PERFEKT GLAGOLSKIH VREMENA upotrijebljenih za opis spasenja, arminijanisti navode odlomke u PREZENT GLAGOLSKOME VREMENU kao što su I. Poslanica Korinćanima 1:18; 15:2; II. Korinćanima 2:15.

Ovo je odličan primjer kako teološki sustavi zlorabe metodu proof-textinga [dr Utley: navođenje stiha Pisma izvan okvira kako bi se dokazala neka pretpostavka; vidjeti: Kazalo u Poslanici Rimljanima – op. prev.] tumačenja. Uobičajeno je vodeće načelo ili glavni tekst upotrijebljen za građu teološke rešetke kojom su promatrani svi ostali tekstovi. Budite pozorni glede rešetaka iz ik kojih izvora. One dolaze iz zapadnjačke logike, ne otkrivenja. Biblija je istočnjačka Knjiga. Ona predstavlja istinu u napetostima-ispunjenim, prividno paradoksalnim parovima. Kršćani su određeni da potvrde oboje i žive unutar

napetosti. NZ predstavlja oboje i sigurnost vjernika i zahtjev za neprekinutom vjerom i pobožnošću. Kršćanstvo je početni odaziv pokajanja i vjera slijeđena neprekinutim odazivom pokajanja i vjere. Spasenje nije proizvod (karta za Nebo ili polica osiguranja protiv vatre), nego međusobni odnos. To je odluka i učeništvo. U NZ-u ono je opisano u svim GLAGOLSKIM VREMENIMA:

AORIST (dovršeno djelovanje), Djela apostolska 15:11; Poslanica Rimljanima 8:24; II. Timoteju poslanica 1:9; Poslanica Titu 3:5

PERFEKT (dovršeno djelovanje s nastavljajućim ishodom), Poslanica Efežanima 2:5.8

PREZENT (nastavljajuće djelovanje), I. Poslanica Korinćanima 1:18; 15:2; II. Korinćanima 2:15

FUTUR (budući događaji ili izvjesni događaji), Poslanica Rimljanima 5:8.10; 10:9; I. Poslanica Korinćanima 3:15; Filipljanima 1:28; I. Solunjanima 5:8-9; Hebrejima 1:14; 9:28.

4:15 “suosjećati s našim slabostima” A. T. Robertson daje još jedan mogući alternativni prijevod: “patiti s našom slabošću” (usp. 2:17-18). Isus nikad nije imao grješnu narav i nikad nije bio predan grijehu, ali On je bio izložen istinskoj kušnji zbog grijeha čovječanstva.

▣ **“kušanj”** Pojam (*peirazō*) imao je suzvuk “kušati s pogledom prema uništenju” (usp. 2:18; 3:9; 11:37). To je PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA, koji naglašava dovršeno stanje posredstvom vanjskoga posrednika, kao što je zavodnik. Ovaj je pojam naslov za Sotonu (“onaj koji kuša”) u Evanđelju po Mateju 4:3 (također zabilježite Mk 1:13). Vidjeti Posebnu temu u 2:18.

▣ **“u svim stvarima kao što smo mi, ipak bez grijeha”** Isus je oboje i u potpunosti Bog i u potpunosti čovjek, a ipak On nas razumije! Međutim, On ne sudjeluje u pobuni paloga čovječanstva i neovisnosti od Oca (tj. nevin, bezgrješan Bog, usp. 2:17-18; 7:26; Lk 23:41; Iv 8:46; 14:30; II. Kor 5:21; Fil 2:7-8; I. Pt 1:19; 2:22; 3:18; I. Iv 3:5).

4:16 “Zato primaknimo se” Ovo je PREZENT SREDNJEGA (deponent) KONJUNKTIVA, što naglašava neprekidnu uključenost subjekta, ali s dijelom možebitnosti. To je tehnički pojam u Septuaginti (LXX) za svećenika koji pristupa Bogu. U Poslanici Hebrejima ovaj je pojam upotrijebljen za sposobnost paloga čovječanstva da pristupi Bogu zbog Isusove žrtve (usp. 4:16; 7:25; 10:1.22; 11:6). Isus je učinio Svoje sljedbenike “kraljevstvom svećenika” (usp. Izl 19:5.6; I. Pt 2:5.9; Otk 1:6).

▣ **“s povjerenjem prijestolju milosti”** Pojam “povjerenjem” znači “sloboda smionog govorenja”. Mi imamo slobodu, i time, smionost, pristupa sâmoj Božjoj prisutnosti kroz Isusa Krista (usp. 10:19.35). Ovo je slično simbolu zastora koji se poderao u Herodovu hramu u Jeruzalemu na dan Isusove smrti (usp. Mt 27:51; Mk 15:38; Lk 23:45). Kroz Isusa, grješni ljudi mogu doći pred svetoga Boga gdje oni primaju milosrđe i milost, ne osudu.

▣ **“prijestolju milosti”** Ovo može biti preopširno opisivanje za Boga, kao što je uporaba PASIVNOGA STANJA. Autor Poslanice Hebrejima vidi Nebo kao duhovni Šator (usp. 9:11.24), ali i kao Nebesko prijestolje (usp. 1:8; 4:16; 8:1; 12:2).

▣ **“za pomoć u vrijeme potrebe”** Okvir govori o upozorenjima protiv ne čvrstoga držanja naše vjeroispovijedi. Bog će nam zasigurno pomoći u vremenima osuda i kušnji: (1) kroz Isusa i (2) Svojom vlastitom naravi.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto nam je ovo poglavlje tako teško razumjeti?
2. Zašto je naglasak na “držati” toliko ponavljajući u Poslanici Hebrejima?
3. Postoji li ikakva teološka znakovitost što je Isus nazvan i “Isusom” i “Sinom Božjim” u stihu 4?
4. Što znači da je Isus “prošao kroz nebesa”?
5. Kako se ustrajnost odnosi na sigurnost vjernika?

HEBREJIMA 5

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Isus najveći Veliki svećenik (4:14-5:10)	osobine za veliko svećenstvo	tema o Isusu našem Velikom svećeniku (4:14-5:14)	Isus najveći Veliki svećenik (4:14-5:10)	Isus suosjećajan Veliki svećenik (4:14-5:10)
5:1-4	5:1-4 Svećenik zauvijek	5:1-6	5:1-6	5:1-10
5:5-10	5:5-11	5:7-10	5:7-10	
upozorenje protiv apostazije [otpada] (5:11-6:12)			upozorenje protiv ostavljanja vjere (5:11-6:17)	kršćanski život i teologija
5:11-6:8	duhovna nezrelost 5:12-14	5:11-14	5:11-14	5:11-14

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. vi. u uvodnome dijelu)

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

OKVIRNI UVIDI

- A. U 3:1 uvedena su dva pojma za opis Isusa: “apostol” i “Veliki svećenik”. Drugi je jedinstveno razvijen u Poslanici Hebrejima (usp. 2:17; 3:1; 4:14-15; 5:5.10; 6:20; 7:26.28; 8:1.3; 9:11; 10:21).
- B. Autor Poslanice Hebrejima znao je kako će zamisao Isusa kao Velikoga svećenika po lozi Melkisedeka biti teška za prihvatiti njegovim židovskim kršćanskim primateljima.

- C. Književna jedinica, 5:11 - 6:20, parenteza [umetnuta riječ ili rečenica – op.prev.] je u autorovoj raspri o Melkisedeku kako bi upozorio oboje i vjerujuće Židove i nevjerujuće Židove.
- D. U 5:11 - 6:20 imamo tri ključne ZAMJENICE: “mi” (5:11); “vi” (5:11-12 – tri puta); i “onih”/“oni” (6:4-8). Ove ZAMJENICE odražavaju tri skupine:
1. “mi” i “nas”, 5:11; 6:1-3, pisac i njegov/njen misijski tim
 2. “vi”, 5:11-12; 6:9-12, vjerujući Židovi kojima autor piše
 3. “onih” i “oni”, 6:4-8, nevjerujući Židovi koji su su-štovatelji i prijatelji primatelja pisma.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 5:1-4

¹Jer svaki je veliki svećenik uzet među ljudima imenovan u korist ljudi u stvarima pripadajućima Bogu, zato da prinese oboje i darove i žrtve za grijeh; ²on može blago postupati s neznanjem i zavesti, budući on je sâm također pritisnut sa slabošću; ³i zbog toga on je obavezan prinositi žrtve za grijeh, kao za narod, tako isto za samog sebe. ⁴I nitko ne uzima časti samome sebi, nego je prima kad je pozvan od Boga, baš kao što Aron bijaše.

5:1-4 Stihovi 1-4 opisuju SZ-no levitsko veliko svećeništvo:

1. dolazi iz jednoga od plemena (Levijevog)
2. stoji pred Bogom u korist ljudstva
3. prinosi darove i žrtve za grijeh (usp. 8:3; 9:9)
4. bavi se blago s grješnicima jer je on grješnik (usp. Lev 16:3.6)
5. ne uzima osobne časti, nego je počašćen Božjim odabirom i uporabom.

5:2

NASB, NRSV

“blago”

NKJV

“suosjećajno”

TEV

“kadar biti blag”

NJB

“suosjeća s”

Ovaj grčki pojam upotrijebljen je jedino ovdje u NZ-u i ne pojavljuje se uopće u čitavoj Septuaginti. Upotrijebljen je u *Aristeas* 256 za upućivanje na filozofiju o umjerenosti (usp. Moulton i Milligan, *The Vocabulary of the Greek New Testament*, str. 406).

▣ **“s neznanjem i zavesti”** U SZ-u grijesi iz neznanja i strasti bili su oprostivi posredstvom žrtve (usp. Lev 4:2.22.27; 5:15-18; 22:14; Br 15:22-31), ali grijesi s predumišljajem nisu bili (usp. Pnz 1:43; 17:12.13; 18:20; Ps 51).

U *Word Pictures in the New Testament*, tom 5, A. T. Robertson čini teološku vezu između grijeha s predumišljajem u SZ-u za koje nije postojalo oprostjenje posredstvom žrtve te upozorenja u 3:12 i 10:26. Njegov izjava je: “za hotimičnu apostaziju [otpad] (3:12; 10:26) nije ponuđen oprost” (str. 368).

Pavao je vjerovao kako Bog ima milosrđe nad njim zbog njegova neznanja o istini i njegova nenamjernoga odbacivanja Evandjelja.

5:3 “i zbog toga on je obavezan prinositi žrtve za grijeh, kao za narod, tako isto za samog sebe” Ovo upućuje na obrede za velikoga svećenika koji okajava za samoga sebe što je nađeno u Levitskome zakoniku 9:7-17 (početno posvećenje; 16:6-19 Dan pomirenja; i Heb 9:7). Iz Poslanice Hebrejima 7:26.27 učimo da Isus nikad nije morao činiti prinošenje za Svoj vlastiti grijeh, ali On razumije našu potrebu (usp. 4:15).

5:4 “nitko ne uzima časti samome sebi” Bog je imenovao određeno pleme (Levijevo) i određenu obitelj (Aronovu, usp. Izl 28:1; I. Ljet 23:13) da djeluju kao svećenici (usp. Br 16:40; 18:7; I. Sam 12:9-14; II. Ljet 16:18).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 5:5-10

⁵Tako isto Krist nije veličao Sâm Sebe tako kao da bi postao veliki svećenik, nego On koji Mu reče:

“TI SI MOJ SIN,

DANAS SAM TE JA RODIO”;

⁶baš kao što On kaže isto tako u drugome odlomku:

“TI SI SVEĆENIK ZAUVIJEK

PREMA REDU MELIKISEDEKOVU.”

⁷U danima Njegova čovječjeg tijela, On prinese oboje i molitve i prošnje s glasnim plačem i suzama Onome kadrin spasiti Ga od smrti, i On bi čujen zbog Svoje pobožnosti. ⁸Iako On bi Sin, On nauči poslušnost od stvari koje On pretrpje. ⁹I bivajući učinjen savršenim, On postade svima onima koji Ga slušaju izvor vječnoga spasenja, ¹⁰bivajući određen od Boga kao veliki svećenik prema redu Melkisedekovu.

5:5 “Krist nije veličao Sâm Sebe” Vidjeti Evandjelje po Ivanu 8:50.54.

▣ “postao veliki svećenik” Moralo je biti vrlo teško uvjeriti skupinu Židova da je Isus bio Veliki svećenik kad On nije dolazio iz loze Levija. To je svrha ovoga proširenog dokazivanja (usp. 4:14 - 5:10; 6:13 - 7:28) temeljenog na SZ-nim navodima.

▣ “nego On koji Mu reče” Autor tvrdi kako je Otac potvrdio Isusov uzvišeni položaj navođenjem ključnoga kraljevskoga Psalma 2:7. Otac je naveo taj isti Psalam kao složenicu s Knjigom proroka Izaije 42:1 kod Isusova krštenja (usp. 3:17) i Njegova preobraženja (usp. Mt 17:5).

Arije (tj. u četvrtome stoljeću naše ere, u svome teološkome sukobu s Atanazijem o punome Božanstvu Isusa) koristi drugi dio ovoga navoda kako bi potvrdio da je Isus bio prvo i najviše Stvorenje Božje (usp. Izr 8:22-31), ali oslonac navoda je Isusovo sinovstvo (usp. 1:2; 3:6; 5:8; 7:28). Izvorni Psalam bio je godišnji obnavljani obred za kralja Izraela ili Jude.

5:6 “TI SI SVEĆENIK ZAUVIJEK

PREMA REDU MELIKISEDEKOVU” Ovo je navod iz Psalma 110:4. Taj je Psalam jedinstven zato jer on posebice pripisuje Mesiji oboje i svećeničku i kraljevsku službu (tj. dva maslinova stabla, usp. Zah 4:3.11-14; i tj. Jošua kao mladica, usp. 6:13). Iz Svitaka s Mrtvoga mora učimo da su eseni očekivali dvojicu Mesija, jednoga kraljevskog a jednoga svećeničkog. Isus je ispunio obje službe. Zapravo, On ispunjava sve tri SZ-ne pomazane službe: prorok, svećenik i kralj (usp. 1:1-3).

▣ “Melkisedekovu” [Melkisedek] Puni razvitak ove iste teme nalazi se u poglavlju 7. Slika je uzeta iz Knjige Postanka 14:17-20, gdje je on kanaanski svećenik/kralj Šalema (Jebusa, Jeruzalema).

5:7 “U danima Njegova čovječjeg tijela” Ovo upućuje na Isusa, ne Melkisedeka. To ne znači podrazumijevanje kako Isus još uvijek nije čovjek. Isus je postao Utjelovljeni i ostaje Utjelovljeni zauvijek.

▣ “molitve i prošnje s glasnim plačem i suzama” Ovo može biti povezano s Isusovim getsemanskim iskustvom u Evandelju po Mateju 26:37 i Luki 22:44. To je moguće povezano s rabinska tri stupnja molitve, pokazivanje jačine Isusovog ganuća u Getsemanskome vrtu ili Njegova velikosvećenička molitva u Evandelju po Ivanu 17 u noći blagovanja Pashe s učenicima prije Getsemanije.

▣ “Onome kadrin spasiti Ga od smrti” Je li se Isus bojao smrti? Smrt je prirodni ljudski strah a Isus je bio potpuni čovjek. U konačnici mislim da se On bojao gubitka zajedništva s Ocem (usp. Mk 15:34, navođenje Ps 22). On je znao tko On jeste i zašto je On došao (usp. Mk 10:45; Mt 16:21).

Sve tri Osobe Trojstva bile su uključene u Isusovo uskrsnuće, ne samo Otac (usp. Duh, Rim 8:11; i Isus, Iv 2:19-22; 10:17-18). Uobičajeno NZ tvrdi kako je bio Otac taj koji je uskrisio Isusa (usp. Djela 2:24; 3:15; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30.33.34.37; 17:31; Rim 6:4.9; 10:9; I. Kor 6:14; II. Kor 4:14; Gal 1:1; Ef 1:20; Kol 2:12; I. Sol 1:10).

Ovaj izričaj može odražavati nekoliko SZ-nih tekstova koji tvrde kako će YHWH spasiti Mesiju od fizičke smrti (usp. Ps 33:19; 56:13 ili Hoš 13:14) ili Ga uskrisiti od smrti (usp. Ps 16:10; 49:15; 86:13). Ako ovaj okvir odražava Isusovu molitvu u Getsemaniji, onda je mogućnost #1 najbolja.

NASB
NKJV
NRSV
TEV
NJB

“On bi čujan zbog Svoje pobožnosti”
“i on bi čujan zbog Njegova pobožna straha”
“on bi čujan zbog njegove poniznosti pune poštovanja”
“Zato jer on bi ponizan i predan, Bog ga je čuo”
“pobjedonosno slušanje uz njegovo poštovanje”

Ovaj je izričaj, kao Poslanica Rimljanima 1:4, bio upotrijebljen kako bi podupro teološku heretičku zamisao o “adopcionizmu”, koja tvrdi da je Bog nagradio čovjeka Isusa zbog Njegova pobožna, poslušnoga života. NZ kao cjelina predstavlja paradoks da je Isus bio utjelovljeno Božanstvo i bio je nagrađen za Svoju dobru službu! Nekako, oboje je istinito.

Razlike u engleskim prijevodima dolaze iz višeznačnosti hebrejskoga pojma “strah”, posebice kao što je upotrijebljen o odnosu čovječanstva prema Bogu. Izgleda da to znači “izazvati strahopoštovanje” ili “poštovanje”, ne “užas od”. Njegovo temeljno značenje je “pridrživati se pouzdano” u smislu činjenja poznate volje Božje.

5:8 “Iako On bi Sin” Riječ “sin” ne bi smjelo biti pisano velikim slovima. To je druga u nizu usporedbi između obiteljskih članova nasuprot obiteljskoga sluge (usp. 1:2; 3:6; 5:8; 7:28).

▣ **“On nauči poslušnost od stvari koje On pretrpje”** Ovaj čitav dio naglasio je oboje i Isusa kao “sina” od Boga (usp. 4:14) a ipak čovjeka (usp. “u danima Njegova čovječjeg tijela”, stih 7, 5:7). On je bio kušan; On je molio; On je plakao; On je patio; On je naučio poslušnost! Teološki je teško smatrati Isusa istinskim Božanstvom i istinskim čovjekom kao jednu istinu (jednu narav). Kroz povijest Crkve, hereze su se razvile kad je jedna ili druga strana bila podcijenjena (usp. I. Iv 4:1-3).

Za vjernike je teško shvatiti da oni moraju slijediti Isusov primjer. To je bila poteškoća s kojom su se suočili vjerujući primatelji. Hoće li oni, kao Isus, slijediti do kraja, čak i ako je uključeno trpljenje? Patnja je dio paketa (usp. 2:10; Mt 5:10-12; Iv 15:18-21; 16:1-2; 17:14; Rim 8:17; II. Kor 4:16-18; I. Pt 4:12-19).

Kako je Isus mogao biti usavršen ako je On bio Božanstvo? Ovo mora upućivati na Njegov ljudski razvitak (usp. Lk 2:40.52). Patnja je služila svrsi razvijanja pouzdanja kad se ništa drugo nije moglo napraviti. Ako je istinito kako je Božji cilj za svakoga vjernika Kristo-sličnost (tj. Rim 8:29; Ef 4:13), onda zašto suvremeni zapadnjački kršćani bježe od jasnoga mehanizma koji proizvodi zrelost?

5:9 “I bivajući učinjen savršenim” Ovo je AORIST PASIVNOGA (deponent) PARTICIPA. Riječ “savršenim” znači “zrelim” ili “potpuno opskrbljen za označeni zadatak”. Savršenost ili zrelost obojih i Isusa i Njegovih sljedbenika središnja je zamisao u Poslanici Hebrejima (usp. 2:10; 5:9.14; 6:1; 7:11.19.28; 9:9.11; 10:1.14; 11:40; 12:2.23). Vidjeti Posebnu temu u 7:11.

▣ **“svima onima koji Ga slušaju”** Poslušnost je dokaz istinskoga učenja (usp. Lk 6:46). Isus je naš primjer u svim područjima. Poslušnost daje dokaz istinskoga spasenja!

5:10 “bivajući određen od Boga kao veliki svećenik prema redu” Dosad u Poslanici Hebrejima postojala su spomenuta tri naslova za Isusa: (1) sin, (2) apostol, i (3) Veliki svećenik. Vidjeti Posebnu temu: Isus kao Veliki svećenik u 2:17.

▣ **“prema redu Melkisedekovu”** Na Melkisedeka je smjerano zato jer je on jedina osoba u SZ-u koji je nazvan i svećenikom i kraljem, i koji primjereno ispunjava teološke zahtjeve ovoga rabinskog čimbenika. Melkisedek je radije nejasan lik iz Knjige Postanka 14:17-20 i Psalmu 110:4 koji je bio upotrijebljen kako bi opisao nadmoćnost Isusova svećeništva nad Aronovskim svećeništvom. Vidjeti punu raspravu u poglavlju 7.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 5:11-14

¹¹Što se tiče njega mi imamo mnogo reći, a to je teško objasniti, budući ste vi postali priglupi. ¹²Jer iako ste dotle morali biti učiteljima, vi imate potrebu ponovno za nekim da vas uči osnovnim načelima proroštva Božjih, i vi ste došli da trebate mlijeko a ne krutu hranu. ¹³Jer netko tko koristi *jedino* mlijeko nije vičan riječi pravednosti, jer je on dojenče. ¹⁴A kruta hrana je za zrele, koji zbog primjene imaju svoja osjetila izvježbana da razabiru dobro i zlo.

5:11 - 6:12 Ovo je jedna književna jedinica. Podjele na poglavlja i stihove nisu nadahnute i bila su dodana mnogo kasnije. Vidjeti Okvirne uvide u poglavlje 6.

5:11 “njega” Ova ZAMJENICA može biti ili MUŠKOGA ili SREDNJEGA RODA. Ja mislim da SREDNJI ROD odgovara bolje (usp. NRSV, TEV, NJB, NIV). Prema tome, to bi trebalo upućivati na Isusovo Melkisedekovsko svećeništvo. Poslanica Hebrejima

5:11 - 6:20 teološka je parenteza. Autor će se vratiti na Melkisedeka u poglavlju 7.

▣ **“mi”** Ovo je književna MNOŽINA, a upućuje na jednoga autora.

▣ **“ste vi postali priglupi”** Ovaj je okvir jedinstven u Poslanici Hebrejima u tim trima upotrijebljenim ZAMJENICAMA: “vi” (5:11.12; 6:9-12), “mi” i “nas” (5:11; 6:1-3.9), i “onih/oni” (6:4-8). Vidjeti Okvirne uvide, D. Ovo izgleda podupire pretpostavljenu povijesnu preuredbu da je Knjiga Hebrejima bila pisana skupini vjerujućih Židova koji su se ipak zadovoljili štovanjem u okolnosti sinagoge s nevjerujućim Židovima, nikad potpuno ne prihvaćajući posljedice Evandjelja.

Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA, što naglašava ustaljeno stanje bivanja. Pojam “priglupi” upotrijebljen je samo dva puta u NZ-u, ovdje i u 6:12. Autor je imao poteškoću objašnjavanja, ne zbog sadržaja predmeta, nego zbog nezrelosti čitatelja. Oni su postali tvrdi na slušanje i lijeni u duhovnim pitanjima.

5:12 “Jer iako ste dotle morali biti učiteljima” Iako su ovi vjernici bili kršćani dugo vremena oni nisu sazreli. Duljina vremena nije izravno povezana sa zrelošću. Izgleda kako su oni nastavljali zajedništvo s nevjerujućim Židovima na temelju ne-prijepornih židovskih tema (usp. 6:1-2). To je moguće bilo: (1) da se izbjegne vladino progonstvo i/ili (2) da se izbjegne “Veliki nalog/Veliko poslanje” obveze zahtijevan od kršćana.

▣

NASB	“osnovnim načelima”
NKJV	“prvim načelima”
NRSV	“temeljnim osnovama”
TEV	“prvim lekcijama”
NJB	“osnovama načela”

Ovaj pojam ima mnogo mogućih značenja (tj. široko semantičko polje):

1. osnovna učenja o predmetu
2. podrijetlo predmeta
3. anđeoske sile (usp. Gal 4:3.9; Kol 2:8).

U ovome okviru #1 izgleda najboljom. Autor tvrdi kako ovi nezreli vjernici trebaju da ih se uči osnovama kršćanstva (uporaba #1), ali u 6:1, odredba #2 bolje odgovara jer se 6:1-2 odnosi na židovsko učenje, ne jedinstvena kršćanska učenja, koje su oni morali ostaviti iza sebe. Grčka riječ ovdje je *stoichea*, dok je u 6:1 *archē* (vidjeti Posebnu temu: *Archē* u 3:14).

▣ **“proroštva Božjih”** Ovaj je pojam upotrijebljen o SZ-nim istinama u Djelima apostolskim 7:38 i Poslanici Rimljanima 3:2.

▣ **“mlijeko... krutu hranu”** Ovo je oboje Bogom dano i oboje je primjereno u određena vremena. Međutim, mlijeko je neprimjereno za zrele (usp. I. Kor 3:2; I. Pt 2:2).

5:13 “riječi pravednosti” Pitanje za tumačenje jeste kako se ovaj izričaj odnosi na “dobro i zlo” u stihu 14? NJB prevodi prvo kao povezivanje s doktrinom, “doktrina o spasavajućoj pravdi”. TEV ih prevodi kao usporednicu “pravo i krivo” (stih 13) i “dobro i zlo” (stih 14). Prvi izričaj bavi se s poteškoćom nezrelosti, dok se drugi bavi s poteškoćom nedostatka djelovanja/iskustva.

Moguće je ovaj izričaj u suprotivosti s “osnovnim načelima” iz stiha 12; 6:1. Odatle bi to trebalo upućivati na Evandjelje kao ono koje je iznad nasuprot židovskih doktrina u 6:1-2.

Za proučavanje riječi pravednost vidjeti Posebnu temu u 1:9.

5:14 “zrele” Ovaj je pojam iz istoga grčkog korijena prevedenog “usavršenim” u 5:9. *Telos* znači zrelo, potpuno opskrbljen za označeni zadatak. Vidjeti Posebnu temu u 7:11. Isusova ljudskost jedan je primjer vjernosti i rasta do zrelosti (usp. stihove 8-9), upravo kao što životi čitatelja moraju biti. Ovi vjerujući Židovi iskusili su neko progonstvo (usp. 12:4), ali oni su stremili povući se natrag (usp. “otpadne”, 10:38) u razmjernu sigurnost judaizma.

▣ **“zbog primjene imaju svoja osjetila izvježbana”** Ovo je PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA, što govori o ponavljanome djelovanju koje je postalo učvršćeno u ustaljeno stanje bivanja – vježba čini savršenim! Isti GLAGOL upotrijebljen je o Božjim učenicima u 12:11.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto je bilo tako teško prihvatiti za židovski narod da je Isus bio Veliki svećenik?
2. Kako se patnja odnosi prema zrelosti, i Isusa i vjernika?
3. Koji su čimbenici uzrokovali ovim čitateljima da ne sazriju?

HEBREJIMA 6

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
upozorenje protiv apostazije [otpada] (5:11-6:12)			upozorenje protiv ostavljanja vjere (5:11-6:12)	autor objašnjava svoju nakanu
5:11-6:8	opasnost od nenapretka	poticanje i očitovanje svrhe		
	6:1-8	6:1-8	6:1-3	6:1-8
	bolja prosudba		6:4-8	riječi nade i ohrabrenja
6:9-12	6:9-12	6:9-12	6:9-12	6:9-12
Božje sigurno obećanje	Božja nepogrešiva svrha u Kristu		Božje sigurno obećanje	
6:13-20	6:13-20	6:13-20	6:13-20	6:13-20

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. vi. u uvodnome dijelu)

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

OKVIRNI UVIDI za 5:11 – 6:12

- A. Zbog uporabe ZAMJENICA “mi/nas” u 6:1-3, “onih/ih” u 6:4-8, te “vi” u 6:9-12 i 5:11-12, ja vjerujem da su naslovljene dvije različite skupine u poglavlju 6: vjerujući Židovi i nevjerujući Židovi. Također, židovska (ne kršćanska) priroda temeljnih doktrina iz 6:1-2 mora pokazati istine zajedničke s judaizmom. Izgleda kako postoje spomenute tri skupine:
1. autor i njegov/njen misijski tim (“mi” i “nas”, stihovi 1-3.9; 5:11)
 2. nevjerujući Židovi (“onih” i “ih”, stihovi 4-8)
 3. vjerujući Židovi (“vi”, stihovi 9-12 i 5:11-12).

- B. Postojalo je nekoliko teorija o tome tko je bio naslovljen:
1. to je hipotetski (što uobičajeno navodi “ako” u stihu 6)
 2. to upućuje na židovske nevjernike
 3. to upućuje na istinski otpad (židovski vjernici koji se moraju vratiti na SZ-ne nade i obrede umjesto nastavljanja vjere u Isusa kao Mesiju)
 4. to upućuje samo na stanje prvoga stoljeća (što razumije povijesnu okolnost kao sinagošku okolnost vjerujućih i nevjerujućih Židova)
 5. to upućuje na SZ-ne primjere nevjere, ne trenutačnih vjernika.
- C. Upozorenja iz 6:1-12 moraju biti povezana s prethodnim upozorenjima:
1. paziti se od bivanja odbačenim od sigurnoga sidrišta, 2:1
 2. paziti se od voljne nevjere (kao SZ-ni Izraelci), 3:12-19
 3. paziti se od preostalih nezrelih vjernika, 5:11-14.
- D. Tekuća rasprava u crkvi o “jednom spašen uvijek spašen”; “spašen, izgubljen, i onda ponovno spašen” i “jednom izvan uvijek izvan” kretala se oko:
1. uporabe izdvojenih tekstova (proof-texting [vidjeti Kazalo u Knjizi Otkrivenja – op.prev.]
 2. uporabe logičke dedukcije [donošenja zaključka – op.prev.] (prvenstvo razloga nad Pismom)
 3. uporabe rešetki sustavne teologije (kalvinizam, arminijanizam, dispencionalizam, itd.).
- E. Postoje brojni biblijski primjeri o ljudima s poteškoćama povezanim s njihovom vjerom (vidjeti Posebnu temu u 6:5), ali ovdje nema lakog odgovora što pokriva sve njih:
1. vjernici postaju nesposobni za službu:
 - a. tjelesni/puteni kršćani ili lijene kršćanske vođe (I. Kor 3:10-15)
 - b. kršćani dojenčad (Heb 5:11-14)
 - c. onemogućeni kršćani (I. Kor 9:27)
 - d. neortodoksni [nepravovjerni] kršćani (I. Tim 1:19-20)
 - e. neplodni kršćani (II. Pt 1:8-11)
 2. kriva očitovanja vjere:
 - a. parabola o tlima (Mt 13; Mk 4)
 - b. plodovi bez osobnoga odnosa (Mt 7:21-23)
 - c. krivi učitelji (I. Iv 2:18-19; II. Pt 2:1-19)
 3. mogući otpad:
 - a. Šaul (SZ)
 - b. Judejci (NZ)
 - c. krivi učitelji (II. Pt 2:20-22)
 - d. kasniji tumači (Otk 22:19).

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 6:1-8

¹Zato ostavljajući osnovno učenje o Kristu, radije prionimo k zrelosti, ne postavljanju temelja pokajanja od mrtvih djela i vjere prema Bogu, ²uputi o pranjima i polaganju ruku, te uskrснуću od mrtvih i vječnoj osudi. ³A ovo ćemo učiniti, ako Bog dopusti. ⁴Jer u slučaju onih koji su jednom bili prosvijetljeni i iskusili od nebeskoga dara i bili učinjeni sudionicima Svetoga Duha, ⁵i iskusili su dobru riječ Božju i sile doba što mora doći, ⁶i *onda* su otpali, nemoguće je obnoviti ih ponovno da se pokaju, budući oni opet razapinju za sebe same Sina Božjeg i posramljuju Ga javno. ⁷Jer tlo što pije kišu koja često pada na njega i donosi odatle raslinje korisno onima za čiju korist je ono također obrađivano, prima blagoslov od Boga; ⁸ali ako ono rodi trnjem i čičkovima, ono je beskorisno i blizu da bude proketo, i ono se dokrajči bivajući spaljenim.

6:1-2 Ovaj popis doktrina odnosi se na pitanja dijeljena od judaizma i kršćanstva. Međutim, one su prvenstveno židovske (tj. pranja i polaganje ruku). Ovo bi bile doktrine na koje su vjerujući i nevjerujući Židovi olako pristali. One nisu važna teološka pitanja povezana s Isusom iz Nazareta kao prorokovanim Mesijom.

Postoji prihvatljiva teorija kako bi prvi izričaj *archē* (osnovna učenja) trebalo prevesti kao “podrijetlo Mesije” (usp. A. B. Bruce, *The Epistle to the Hebrews*, str. 197). Može li biti da je skupina Židova bila razočarana s rastućim poganskim okusom kršćanstva i bili su preispitivani kako je Isus ispunio SZ-no proročanstvo i očekivanja? Može li popis židovskih doktrina biti žarište raspre o mogućem povratku na Mojsijevski Savez za spasenje, umjesto o Isusu?

6:1

NASB, NJB

“osnovno učenje o Kristu”

NKJV

“raspravu o osnovnim načelima o Kristu”

NRSV

“temeljna učenja o Kristu”

TEV

“prvih poduka kršćanske poruke”

Grčki pojam *archē* ima široko semantičko polje (vidjeti Posebnu temu u 3:14). Osnovni potisak je početak nekih stvari (prvi uzrok autoriteta/pravila). To je okvirno oprečje *teleios(a)* (“zrelosti” stiha 1b).

Poteškoća razumijevanja ovoga izričaja je da se načela nabrojena u stihovima 1-2 ne odnose na Mesiju toliko koliko na tradicionalna učenja judaizma. Ovo je jedan od tekstualnih razloga za predmnijevanje da je Knjiga bila pisana židovskome sinagoškom slušateljstvu (usp. 10:25) i vjerujućih i nevjerujućih Židova (usp. R. C. Graze, *No Easy Salvation*).

▣ **“prionimo k”** Ovo je PREZENT PASIVNOGA KONJUNKTIVA, “hajdemo biti rođeni”. Žarište je na neprekidnoj opskrbi od Božanskoga posrednika! Oni će produžiti prema zrelosti ako dopuste Duhu slobodu da ih pobudi. Ovaj poseban grčki pojam bio je korišten od pitagorejskih filozofa za napredovanje k višem stepnju razumijevanja (usp. A. T. Robertson’s *Word Pictures in the New Testament*, str. 373).

▣

NASB, TEV

“zrelosti”

NKJV, NRSV

“savršenstvu”

NJB

“dovršanju”

Ovo je oblik grčkoga pojma *teleios*, što je upotrijebljen jedino ovdje u NZ-u. Vidjeti Posebnu temu u 7:11. To je okvirno oprečje za *archē* stiha 1a (temeljna načela). Ovi vjernici moraju krenuti iza onih teoloških tema koje su zajedničke s njihovima židovskim prijateljima i su-štovateljima.

▣ **“pokajanja... vjere”** Ovo su obveze Staroga i Novoga saveza, jedna negativna i jedna pozitivna. Pokajanje je teška tema zbog zbrke o njegovu značenju. Hebrejski pojam odražava promjenu djelovanja dok grčki pojam odražava promjenu uma. Pokajanje je okretanje od sebičnoga, od života usmjerenog-na-samoga-sebe prema Bogu kao središtu, životu usmjerenome ka Bogu:

1. Isus je povezivao manjak pokajanja sa smrtonosnim propadanjem (usp. Lk 13:3.5 i II. Pt 3:9)
2. pokajanje je povezano kao prateća obveza s vjerom (usp. Mk 1:15; Djela 2:38.41; 3:16; 19; 20:21)
3. Bog je čak potvrđen kao bivanje izvora pokajanje (usp. Djela 5:31; 11:18; II. Tim 2:25).

6:2 “pranjima” MNOŽINA nikad nije korištena za kršćansko krštenje, nego za SZ-na obredna pranja (usp. Mk 7:4; Heb 9:10). Ova tri para doktrina nisu jedinstveno kršćanska. Oni su izgleda zajedničke doktrine s judaizmom, posebice onima koje su farizeji dijelili s kršćanstvom.

▣ **“polaganju ruku”** Ovo je korišteno u nekoliko značenja u SZ-u i NZ-u. To pokazuje povezanost s:

1. odvajanjem nekoga za Božji odabrani zadatak (usp. Br 27:18.23; Pnz 34:9; Djela 6:6; 13:3; I. Tim 4:14; 5:22; II. Tim 1:6)
2. poistovjećivanjem sa žrtvom:
 - a. svećenika (usp. Izl 29:10.15.19; Lev 16:21; Br 8:12)
 - b. laicima (usp. Lev 1:4; 3:2.8; 4:4.15.24; II. Kr 29:23)
3. poistovjećivanjem s kamenovanjem žrtve (usp. Lev 24:14)
4. moljenjem za blagoslov (usp. Mt 19:13.15)
5. moljenjem za ozdravljenjem (usp. Mt 9:18; Mk 5:23; 6:5; 7:32; 8:23; 16:18; Lk 4:40; 13:13; Djela 9:17; 28:8)
6. moljenjem za primanje Duha (usp. Djela 8:17-19; 19:6).

▣ **“uskrsnuću... vječnoj osudi”** Farizeji i eseni (tj. zajednica Svitaka s Mrtvoga mora) imali su ove eshatološke doktrine zajedničke s kršćanstvom.

POSEBNA TEMA: VJEČNO

Robert B. Girdlestone, u svojoj knjizi *Synonyms of the Old Testament*, ima zanimljiv osvrt o riječi “vječnost”:

“Pridjev *aīōnios* upotrijebljen je više od četrdeset puta u NZ-u što se tiče *vječnoga života*, što je gledano dijelom kao sadašnji dar, dijelom kao obećanje za budućnost. To je također primijenjeno na Božje beskonačno postojanje u Poslanici Rimljanima 16.26; na beskonačnu učinkovitost Kristova izmirenja u Poslanici Hebrejima 9:12.13.20; i na prošla doba u Poslanici Rimljanima 16:25; II. Timoteju poslanici 1:9; Poslanici Titu 1:2.

Ova je riječ upotrijebljena s upućivanjem na *vječnu vatru*, Evandjelje po Mateju 18:8.25.41; Judina poslanica, stih 7; *vječnu kaznu*, Evandjelje po Mateju 25:46; *vječni sud* ili *osudu*, Evandjelje po Marku 3:29; Poslanici Hebrejima 6:2; *vječnu propast*, II. Poslanica Solunjanima 1:9. Riječ u ovome odlomku podrazumijeva *konačnost*, i očito označava da kad će ovi sudovi biti dosuđeni, vrijeme kušnje, promjene, ili ponovno dobivanje nečije sreće, bit će izgubljeno u potpunosti i za svagda. Mi razumijemo vrlo malo o budućnosti, o odnosu ljudskoga života s ostatkom postojanja, o moralnoj težini nevjere, kako je gledano u svjetlu vječnosti. Ako je, u jednu ruku, krivo to dodati Božjoj riječi, u drugu ruku mi ne moramo to odstraniti od nje; a ako posrnemo pod doktrinu vječne kazne kao što je to iznijeto u Pismu, moramo biti zadovoljni čekati, prijanjati Evandjelju Božje ljubavi u Kristu, dok spoznajemo kako postoji mračna pozadina koju smo nesposobni shvatiti” (str. 318-319).

6:3 “ako” Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE što znači moguće djelovanje. Bog će dopustiti, ako će oni surađivati!

6:4-6a “jednom bili... iskusili... bili učinjeni... iskusili... otpali” Svi od ovih PARTICIPA su AORISTI, dok stih 6b započinje nizove PREZENTA GLAGOSLKIHK VREMENA. To su tako jake izjave. Značenje je izgleda jasno: oni su poznali Boga na nekome stupnju, ali oni su odbacili punu vjeru u Krista. Međutim, moraju biti istražena dva okvirna pitanja: (1) prisutnost tri skupine (“mi” [stihovi 1-3], “onih” [stihovi 4-8], “vi” [stihovi 9-12]) i (2) židovska narav doktrina u 6:1-2. Ovo ukazuje prema sinagogi u kojoj su vjerujući i nevjerujući Židovi štovali i proučavali zajedno. Nevjerujući Židovi jasno su vidjeli snagu, slavu, i istinu Evandjelja u Pismima te u svjedočanstvu i promijenjenim životima svojih vjerujućih prijatelja.

Postoje izgleda dva upozorenja u Poslanici Hebrejima: (1) za vjerujuće Židove neka zauzmu svoj javni stav s progonjenom Crkvom i neka se ne vrate judaizmu i (2) za nevjerujuće Židove neka prigrlje Krista. Na mnogo je načina prvo upozorenje jedinstveno ovoj Knjizi, ali drugo je vrlo slično neoprostivome grijehu farizeja u Evandeljima i smrtnome grijehu krivih učitelja u I. Ivanovoj poslanici.

6:5 “sile doba što mora doći” Drugi primjer izgubljenih uključenih u silu doba što mora doći jeste u Evandjelju po Mateju 7:21-23. Oni su imali silu bez nužnosti osobnog odnosa. Ova ista stvar može biti rečena o Judi Iskariotskome (u Evandeljima), magu Šimunu (u Djelima apostolskim), i o krivim učiteljima (usp. I. Iv 2:18-19). Vidjeti Posebnu temu u 1:2.

▣ **“otpali (su)”** Ovo je AORIST AKTIVNOGA PARTICIPA. To je teološki vrhunac grčke rečenice koja započinje u stihu 4. Vidjeti Posebnu temu: Apostazija [otpadništvo] (*aphistēmi*) u 3:12.

6:6

NASB

“i onda”

NKJV

“ako”

NRSV, TEV

“i onda”

NJB

“I ipak usprkos ovog”

Postoji nesuglasje između grčkih znanstvenika je li ovo blaga uvjetovana građa ili čvrsta usporedna građa iz stiha 4. Oni koji ustrajavaju na uvjetovanoj građi čine tako za teološku svrhu potvrđivanja da je stih 6a hipotetsko stanje. Međutim, sve ove gramatičke osobine podrazumijevaju da su se sve pojavile u:

1. ponavljajućem uzorku AORISTA PARTICIPA (bili prosvjetljeni, iskusili, dijelili, iskusili i otpali)
2. ponavljajućoj uporabi “*kai*” (i) s posljednja tri
3. jednome ČLANU MNOŽINE AKUZATIVA MUŠKOGA RODA u stihu 4 što se odnosi na sve PARTICIPE stihova 4-6.

NASB, TEV, NJB “nemoguće” (stih 6)

NKJV, NRSV “nemoguće” (stih 4)

Pojam se pojavljuje u stihu 4, ali širi okvir uključuje stih 6. Ovo je grčki pojam *dunatos* (biti kadrin; sposobnim) s ALFA PRIVATNIM (nesposobno; nemoguće). Ova su dva pojma upotrijebljena sa suzvukom što Bog čini i ne čini! Upotrijebljen je u Grčkome papirusu nađenome u Egiptu o: (1) čovjeku nedovoljno jakome da radi i (2) svjedoke nesposobne da svjedoče. Upotrijebljen je četiri puta u Poslanici Hebrejima:

1. nemoguće ih je obnoviti ponovno da se pokaju (6:4)
2. nemoguće za Boga da laže (6:18)
3. nemoguće za SZ-ne žrtve da spase (10:4)
4. bez vjere nemoguće je ugoditi Bogu (11:6).

U svakome slučaju pojam znači nemoguće. Prema tome, iznenađujuće je da *Greek English Lexicon of the New* od Lowe i Nida kaže: “U Heb. 6.4 uporaba *adunaton* izgleda kako je primjer hiperbole u stajalištu upozorenja protiv apostazije (vidjeti Heb 5.11-6.12). Stoga, netko može prevesti *adunaton* u Heb. 6.4 kao ‘krajnje je teško da’” (str. 669). Ovo izgleda više teološki negoli leksički kad sve druge uporabe riječi u Poslanici Hebrejima zahtijevaju “nemoguće”.

Protivljenje da se ovaj pojam uzme doslovno jeste zato jer on vodi teologiji “jednom izvan uvijek izvan” ako to upućuje na vjernike koji napuštaju svoju vjeru. Ove denominacijske skupine koje uče otpad također propovijedaju pokajanje i ponovno građenje (uspostavljanje). Ovaj tekst izgleda podcjenjuje taj položaj.

Na mnogo načina povijesna je okolnost ključ za tumačenje:

1. dvije skupine naslovljene (vjerujući i ne-vjerujući Židovi)
2. jedna skupina (vjerujući Židovi koji nisu sazreli i sad razmišljaju vratiti se na Mojsija).

Ovo je slično herezi judaista u Poslanici Galaćanima koji su bili kušani da se pouzdaju u SZ-ne obrede (plus Krist). Pavao tvrdi da su oni otpali od milosti (usp. Gal 5:4).

▣ “obnoviti” Vidjeti narednu Posebnu temu.

POSEBNA TEMA: OBNOVA (ANAKAINŌSIS)

Ovaj grčki pojam u njegovim različitim oblicima (*anakainōō*, *anakainizō*) ima dva osnovna značenja:

1. “uzrokovati nešto da postane novo i različito (tj. bolje)” – Poslanica Rimljanima 12:2; Kološanima 3:10
2. “uzrokovati promjenu k prethodno boljem stanju” – II. Poslanica Korinćanima 4:16; Hebrejima 6:4-6 (uzeto od Louw i Nida, *Greek-English Lexicon*, tom 1, str. 157.594).

Moulton i Milligan, u *The Vocabulary of the Greek Testament*, kaže da ovaj pojam (tj. *anakkainōsis*) ne može biti nađen u grčkoj književnosti prije Pavla. Pavao je sâm mogao iskovati ovaj pojam (str. 34).

Frank Stagg, u *New Testament Theology*, ima zanimljiv osvrt:

“Preporod i obnova pripadaju samo Bogu. *Anakkainōsis*, riječ za ‘obnovu’, jeste imenica djelovanja, i ona je bila u Novome zavjetu stavljena u službu, zajedno s glagolskim oblicima, za opis neprekidne obnove, kao u Poslanici Rimljanima 12:2: ‘Budite preobličeni prema obnavljanju vašeg uma’ i II. Poslanici Korinćanima 4:16: ‘Naš unutarnji čovjek je obnavljan iz dana u dan’. Poslanica Kološanima 3:10 opisuje ‘novog čovjeka’ kao ‘onoga koji je obnovljen u potpunoj spoznaji prema slici onoga koji ga je stvorio’. Tako je ‘novi čovjek’, ‘novina života’, ‘preporod’, ili ‘obnova’, kakogod označena, praćena početnim djelovanjem i neprekidnim djelovanjem Boga kao davatelja i nositelja vječnoga života” (str. 118).

▣ “oni opet razapinju za sebe same” Grčka složenica (*anastauroō*) može značiti “razapeti” (ili “pribiti čavlima”, ovaj pojačani oblik je u JB, NEB i Moffatt prijevodima) ili “razapeti ponovno” (NASB, NKJV, NRSV, TEB, NJB, NIV prijevodi). *The Greek-English-Lexicon of the New Testament* od Bauera, Arndta, Gingricha, i Dankera, kaže: “u posebnome-biblijskome grčkom ovaj pojam uvijek znači *razapeti*” (str. 61). Tertulijan je koristio ovaj odlomak kako bi potvrdio da grijesi nakon krštenja nisu bili oprostivi.

Rani grčki oci razumjeli su ovaj okvir i složenicu s *ana* da zahtijevaju “razapeti ponovno”, što je slijeđeno od većine suvremenih engleskih prijevoda. Kako se to odnosi teološki s apostazijom? To podrazumijeva vjernike; međutim, ako je slijeđen pojačani oblik “osobno zakovati/pribiti čavlima”, onda se moguće upućuje na nevjernike. Tumači moraju dopustiti tekstu, ne svojim teološkim predrasudama ili teološkim sustavima, govoriti. Ovaj je tekst definitivno vrlo težak za tumačenje.

Često mi mislimo kako znamo što to treba ili ne treba značiti prije negoli se borimo s:

1. Knjigom kao cjelinom
2. posebice četiri upozorenja
3. određenim okvirom.

Kako god netko tumači ove tekstove, upozorenja su ozbiljna!

▣ **“posramljuju Ga javno”** Ovaj je pojam upotrijebljen u Evanđelju po Mateju 1:19 za Josipa koji nije želio javno osramotiti Mariju. Kako bi se ovo trebalo odnositi na okvir? To jednostavno može uputiti na Isusovo prvotno raspeće kao “javnu sramotu” bez podrazumijevanog “ponovno”.

6:8 Ovo može biti slikoviti prikaz uzet iz Knjige Postanka 3:17-19 ili Knjige proroka Izaije 5:1-2 ili moguće čak usporedbe o tlima u Evanđelju po Mateju 13. Donošenje ploda uobičajen je dokaz valjane službe! Donošenje ploda (usp. Iv 15:5-6), ne klijanje, dokaz je istinskoga odnosa s Kristom. Plod je dokaz o, ne sredstvo za!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 6:9-12

⁹Ali, ljubljeni, mi smo uvjereni o boljim stvarima glede vas, i stvarima što su popraćene spasenjem, iako mi govorimo na ovaj način. ¹⁰Jer Bog nije nepravedan tako kao da bi zaboravio vaš rad i ljubav koju ste vi pokazali prema Njegovu imenu, u imanju služenja i u još uvijek služenju svetima. ¹¹I mi žudimo da svaki od vas pokaže istu marljivost tako kao da shvaćate potpunu sigurnost nade sve do kraja, ¹²tako da vi ne budete tromi, nego oponašatelji onih koji kroz vjeru i strpljenje baštine obećanja.

6:9 “ljubljeni” Ovaj odlomak pokazuje jačinu ljubavi i brige što autor ima za čitatelje. Stih 11 spominje: (1) “žudimo”, što može biti prevedeno “velika čežnja” i (2) “glede vas [za svakoga od vas]”, što pokazuje pojedinačnu brigu.

▣ **“mi smo uvjereni o boljim stvarima glede vas”** Ovo je PERFEKT PASIVNOGA INDIKATIVA MNOŽINE. Autor je bio uvjeren kako su ova skupina čitatelja kršćani i da će nastaviti djelovati primjerenom.

Za “boljim” vidjeti punu bilješku u 7:7.

▣

NASB, NKJV	“stvarima što su popraćene spasenjem”
NRSV	“stvarima što pripadaju spasenju”
TEV	“što pripada vašem spasenju”
NJB	“na putu za spasenje”

Ovaj grčki izričaj doslovno je “imati (PREZENT SREDNJEGA PARTICIPA) spasenje” što određuje “boljim stvarima” stiha 9.

6:10 “tako kao da bi zaboravio vaš rad” Bog će suditi pošteno temeljeno na:

1. Knjizi života (usp. Izl 32:32-33; Ps 69:28; Dn 12:1; Lk 10:20; Fil 4:3; Heb 12:23; Otk 3:5; 13:8; 17:8; 20:12.15; 21:27)
2. knjizi djela (usp. Ps 56:8; 139:16; Iz 65:6; Mal 3:16; Mt 25:31-46; Gal 6:7).

▣ **“ljubav koju ste vi pokazali prema Njegovu imenu, u imanju služenja i u još uvijek služenju svetima”** Iako se ovi vjerujući Židovi nisu u potpunosti poistovjetili s Crkvom, oni su pomogli Crkvi u njenom vremenu progonstva (usp. 10:32-34). Zapamtite da je sinagoga bila smatrana legalnom, dok je Crkva bila nelegalna u rimskome zakonu ovoga razdoblja!

“Svetima” (*hagioi*) teološki je povezano sa SZ-nim pojmom “svet” (*kadash*), što znači “odvojiti za Božju službu” (usp. I. Kor 1:2; II. Kor 1:1; Rim 1:1; Ef 1:1; Fil 1:1). To je uvijek MNOŽINA u NZ-u osim za jedanput u Poslanici Filipljanima 4:21; čak tamo, to je upotrijebljeno u skupnome okviru. Biti spašen jeste biti dijelom zavjetne zajednice vjere, obitelji vjernika.

Božji narod je svet zbog pripisane pravednosti Isusa Krista (usp. Rim 4 i II. Kor 5:21). Božja je volja da oni žive svete živote (usp. Ef 1:4; 2:10; 4:1; 5:27; Jak 2:14-26; I. Pt 1:16). Vjernici su oboje i proglašeni svetima (položajno posvećenje) i pozvani na životni način svetosti (napredujuće posvećenje). Ovo je osobitost NZ-ne teološke napetosti između “Kraljevstvo Božje već” i “ne još Kraljevstvo Božje”.

POSEBNA TEMA: SVETI

Ovo je grčki ekvivalent hebrejskoga *kadosh*, koji ima temeljno značenje postavljanja nekoga, nečega, ili nekoga mjesta odvojenog za YHWH-inu isključivu uporabu (BDB 871). To označava englesku zamisao "svet". YHWH je odvojen od čovječanstva Svojom prirodom (vječni ne-stvoreni Duh) i Svojom naravi (moralno savršenstvo). On je mjerilo po kojem je sve ostalo mjereno i suđeno. On je transcendentan, Sveti Bog, Sve Sveti [Holy Other].

Bog je ljude stvorio za zajedništvo, ali Pad je (Post 3) prouzročio prepreke u odnosu i moralu između Svetoga Boga i grješnoga čovječanstva. Bog je odabrao obnoviti Svoje svjesno Stvorenje; stoga, On poziva Svoj narod da bude "svet" (usp. Lev 11:44; 19:2; 20:7.26; 21:8). Međusobnim odnosom vjere s YHWH-om Njegov narod postaje svet svojim zavjetnim položajem u Njemu, ali isto je tako pozvan živjeti svete živote (usp. Mt 5:48).

Ovo sveto življenje moguće je zato jer su vjernici potpuno prihvaćeni i oprošteno im je kroz Isusov život i djelo te prisutnost Svetoga Duha u njihovim mislima i srcima. Ovo postavlja paradoksalno stanje:

1. postajanje svetim zbog Kristove pripisane pravednosti
2. pozvan živjeti sveto zbog prisutnosti Duha.

Vjernici su "sveti" (*hagioi*) zbog prisutnosti u našim životima:

1. volje Svetoga Boga (Oca)
2. djela Svetoga Sina (Isusa)
3. prisutnosti Svetoga Duha.

NZ uvijek upućuje na svete u MNOŽINI (osim jednom u Filipljanima 4:21, ali čak i tada okvir to čini MNOŽINOM). Biti spašen znači biti dijelom obitelji, Tijela [Kristova – op.prev.], građevine! Biblijska vjera započinje osobnim prihvaćanjem, ali ishodi u združeno zajedništvo. Svaki od nas je obdaren (usp. I. Kor 12:11) za zdravlje, rast, i dobrobit Tijela Kristova – Crkve (usp. I. Kor 12:7). Mi smo spašeni kako bismo služili! Svetost je osobina obitelji!

6:11 "potpunu sigurnost" Zabilježite ovo je povezano s djelovanjima u načinu života (usp. Jak, I. Pt, i I. Iv). Sigurnost nije prvenstvena doktrina koja se mora potvrditi, nego život koji se mora živjeti (usp. Mt 7).

▣ **"sve do kraja"** Ustrajnost jeste istinska biblijska doktrina kao sigurnost. Po njihovim plodovima vi ćete ih poznati (usp. Mt 7; Jak 2:14-26). Vidjeti bilješku o ustrajnosti u 4:14, također zabilježite Posebnu temu u 7:11.

6:12 "tromi" Ovo je isti pojam kao "priglupi" (usp. 5:11). Upotrijebljen je u suprotnosti s "marljivost" u stihu 11. Kršćani nisu izrasli u Kristo-sličnost niti kršćane Velikoga poslanja kao što su morali (usp. 12:1-3).

▣ **"oponašatelji onih koji kroz vjeru i strpljenje baštine obećanja"** Ovo može smjerati na prozivanje vjernih u poglavlju 11. Ovi vjerni SZ-ni vjernici izdržali su do kraja usred velikih sukoba i suđenja, često završavajući u fizičkoj smrti (usp. često u poglavlju 11 i moguće u 12:4). Božja obećanja žarište su odlomka, 6:13-20. Oni su sigurni i vjerni jer je On siguran i vjeran!

POSEBNA TEMA: BAŠTINA VJERNIKA

Pisma govore o baštinjenju vjernika (usp. Djela 20:32; 26:18; Ef 1:4; Kol 1:12; 3:24) mnogih stvari zbog njihova obiteljskoga odnosa s Isusom koji je nasljednik svega (usp. Heb 1:2), i njima kao sunasljednicima (usp. Rim 8:17; Gal 4:7):

1. Kraljevstva (usp. Mt 25:34, I. Kor 6:9-10; 15:50; Ef 5:5)
2. vječnoga života (usp. Mt 19:29; Heb 9:15)
3. Božjih obećanja (usp. Heb 6:12)
4. Božje zaštite Njegovih obećanja (usp. I. Pt 1:4-5).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 6:13-20

¹³Jer kad Bog dade obećanje Abrahamu, budući se On ne može zakleti ni s kim većim, On se zakle Sâmim Sobom, ¹⁴govoreći: "JA ĆU TE ZASIGURNO BLAGOSLOVITI I JA ĆU TE ZASIGURNO UMNOŽITI." ¹⁵I tako, strpljivo čekajući, on postiže obećanje. ¹⁶Jer ljudi se zaklinju nekim većim *od sebe samih*, i s njima prisega dana kao potvrda jeste kraj svakoga spora. ¹⁷Na isti način Bog, žudeći čak više pokazati baštinicima obećanja nepromjenjivost Svoje svrhe, s posredstvom prisega, ¹⁸tako da dvjema nepromjenjivim stvarima u kojima je nemoguće za Boga lagati, mi koji smo

uzeli utočište imat ćemo jako ohrabrenje uhvatiti se o nadu postavljenu pred nas. ¹⁹Ovu nadu imamo kao sidro duše, **nadu i sigurnu i nepokolebljivu i jednoga koji ulazi unutar zastora,** ²⁰gdje je Isus ušao kao preteča za nas, postajući veliki svećenik zauvijek prema redu Melkisedekovu.

6:13-20 Ovo je tako snažno obećanje sigurnosti i nade temeljeno na Božjoj naravi i obećanjima (usp. stih 18a), ako ćemo se samo odazvati primjereno (usp. stih 18b).

6:13 “kad Bog dade obećanje Abrahamu” Abraham je spomenut jer je on smatran ocem hebrejskoga naroda s kojim je YHWH učinio mnoga zavjetna obećanja (usp. Post 12; 15; 17; 18; 22), i također zbog njegova odnosa prema Melkisedeku (usp. Post 14). Njegova vjera u Boga došla je prije Zakona i korištena je kao NZ-ni obrazac za sve one koji provode vjeru (usp. Rim 4).

Također je teološki moguće kako je Abraham bio odabran jer Božja obećanja njemu nisu bila temeljena na njegovu vršenju, nego na Božjem neuvjetovanome obećanju (usp. Post 15:12-21; kao što je “Novi savez”, usp. Jer 31:31-34; Ez 36:22-38), dok je Savez s Mojsijem temeljen na poslušnosti, uvjetovani Savez (usp. Pnz 27 - 28).

▣ **“On se zakle Sâmim Sobom”** Ovo upućuje povijesno na Knjigu Postanka 22:16-17 (Abrahamovo prinošenje Izaka) ili okvirno na Psalam 110:4 (usp. 7:17.21). Božje prisege i obećanja mogu biti ovisni (usp. stihove 16-17). To je teološki potisak odlomka. Naša nada je u Božjoj nepromjenjivoj naravi (usp. Ps 102:27; Mal 3:6; Heb 13:8) i obećanjima Božjim (usp. Iz 40:8; 55:11). Ovo su “dvjema nepromjenjivim stvarima” stiha 18!

6:14 Ovaj dio Poslanice Hebrejima uključuje autorovu uporabu SZ-nih navoda Abrahamu. Bog mu je dao obećanja o brojnome potomstvu kroz Izaka. Teološka poteškoća je ta da nisu svi od Abrahamova prirodnoga potomstva bili vjerni sljedbenici YHWH. Oni su bili “zavjetni”, “odabrani” narod, ali nisu svi provodili osobnu vjeru (usp. stih 18b).

6:15 Ovo ne opisuje Abrahamovu savršenu vjeru (on je imao djece s nekoliko žena, on je pokušao dva puta dati Saru kako bi spasio svoj vlastiti život) glede Božje riječi nego njegovo vjerno srce i poslušnost. Abraham je, kao svi ljudi, čudna mješavina vjere i straha, dobra i zla.

6:18 “dvjema nepromjenjivim stvarima” Ovo upućuje na Božju prisegu (tj. Ps 110:4 naveden u 5:6; 6:20; 7:17) i Božje obećanje (usp. stih 14). Božja riječ naša je sigurnost (usp. Iz 55:11; Mt 5:17-18).

▣ **“u kojima je nemoguće za Boga lagati”** Ovo može biti smjerenje na Knjigu Brojeva 23:19 ili I. Knjigu o Samuelu 15:29. Ta je ista istina potvrđena od Pavla u II. Timoteju poslanici 2:13 i Titu 1:2. Vidjeti punu bilješku u 6:6.

▣ **“mi koji smo uzeli utočište”** Ovo se može odnositi na:

1. SZ-ne gradove-utočišta (usp. Br 35:6; Pnz 4:41-43; Jš 20)
2. metaforu za sigurnu luku u oluji (usp. 2:14; 6:19)
3. metaforu što upućuje na Boga kao jaku utvrdu u kojoj Njegov narod uzima utočište (usp. Ps 18:1-2; 31:3; 91:2.9; 94:22; 144:2; Iz 17:10; 25:4; Jer 16:19; Joel 3:16; Nah 1:7).

▣ **“imat ćemo jako ohrabrenje uhvatiti se o nadu postavljenu pred nas”** U stihu 18 imamo teološku ravnotežu jakoga, vjerodostojnoga, suverenog Boga (usp. stih 18a) kome se ljudi moraju odazvati, i nastavljati se odazivati vjerom do kraja (usp. stih 18b).

6:19 “sidro” Ovo je bio drevni kršćanski simbol za zaštitu, sigurnost, i nadu. Nađen je na zidovima rimskih katakombi. Ova riječ podsjeća na himnu:

“Usidrio sam svoju dušu u nebu počinka,
Neću više ploviti divljim morima.
Bura može hujati nad divljom olujnom dubinom,
Ali u Isusu ja sam siguran zauvijek.”

▣ **“nepokolebljivu”** Vidjeti Posebnu temu: Jamstvo u 2:2.

▣ **“jednoga koji ulazi unutar zastora”** Ovdje je sidro nade usporedno s Isusom Velikim svećenikom koji ulazi u Nebeski šator (usp. 8:5; 9:23), čak štoviše u Svetinju nad Svetinjama, koja simbolizira čistu Božju prisutnost. Nada vjernika jeste u naravi i obećanjima Božjim te dovršenome djelu Isusa Krista.

Ovo nije platonizam (zemaljski oblici nasuprot nebeskim zamislama), nego uzorak Nebeskoga šatora pokazan Mojsiju na gori Sinaj (usp. 8:5; Izl 25 - 40). Ova vrsta dualizma također je nađena u Svicima s Mrtvoga mora. Ovu vrstu rasuđivanja (tj. zemaljska preslika nebeske stvari) ranije je opisao grčki filozof Plato. To govori o našoj nevidljivoj ali sigurnoj nadi u Kristu (usp. 9:23 i dalje).

6:20 “kao preteča” Ovaj grčki pojam bio je korišten o: (1) izvidniku koji ide naprijed, upoznaje i označava pravi put (tj. pionir) ili (2) mali brod koji vodi veći brod u sigurnu luku. Isus je zauzeo prije vjernika svaki prijeko potreban put – pobjednik, zagovornik, spasitelj, svećenik, i savršena žrtva!

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Jesu li stihovi 2-4 popis kršćanskih bitnosti ili istina judaizma?
2. Uči li Knjiga Hebrejima “otpadanje od milosti”? Zašto i zašto ne?
3. Zašto je povijesna okolnost ove Knjige tako važna za primjereno tumačenje?
4. Uči li Biblija kako će istinski iskupljeni izdržati do kraja ili da će onaj tko izdrži u vjeri do kraja biti iskupljen?
5. Jesu li oni o kojima se govori u stihovima 4-6 vjernici ili nevjernici? Zašto?
6. Kako se “vas” iz stiha 9 odnosi na “onih” stiha 4?
7. Opišite s kojim su progonstvom bili suočeni vjernici.
8. Koje su dvije nepromjenjive stvari stiha 18?
9. Kako su uravnotežene Božja suverenost i ljudska slobodna volja u stihu 18?
10. Kako su povezani Božja narav i dovršeno Kristovo djelo u stihovima 13-20?

HEBREJIMA 7

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Svećenik po redu Melkisedekovu	Kralj pravедnosti	uspoređeno svećeništvo Melkisedekovo i levitsko svećeništvo	svećenik Melkisedek	Melkisedek
7:1-3	7:1-3	7:1-3	7:1-3	7:1-3 Melkisedek prihvaća desetine od Abrahama
7:4-10	7:4-10 potreba za novim svećeništvom	7:4-10	7:4-10	7:4-10 od levitskoga svećeništva do svećeništva Melkisedekova
7:11-19	7:11-19	7:11-14	7:11-14	7:11-12 7:13-14 ukinuće staroga Zakona
7:20-25	7:20-28 gospodstvo svećenika Novoga	7:15-19 7:20-25	7:15-19 7:20-22 7:23-25	7:15-19 Kristovo svećeništvo je nepromjenjivo 7:20-25 savršenstvo Nebeskoga velikog svećenika
7:26-28		7:26-28	7:26-28	7:26-28

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. vi. u uvodnome dijelu)

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuti, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 7:1-3

¹Jer ovaj Melkisedek, kralj Salema, svećenik Previšnjega Boga, koji susrete Abrahama kad se on bijaše vraćao iz krvoprolića kraljeva i blagoslovio ga, ²kome Abraham također dodijeli deseti dio svega *plijena*, bijaše prvi od svih, prijevodom *njegova imena*, kralj pravednosti, i onda isto tako kralj Salema, što je kralj mira. ³Bez oca, bez majke, bez rodoslovlja, nemajući niti početak ni kraj života, nego stvoren nalik Sinu Božjemu, on ostaje svećenik trajno.

7:1 “Melkisedek” On je bio poganski kralj/svećenik staroga kanaanskog grada onda zvanog Salem, što je kasnije postao Jebus i potom poslije Jeruzalem. Njegovo ime znači “moj kralj pravednosti” (vrlo slično imenu kralja Jeruzalema u Jš 10:1, “moj gospodin je pravednost”). Njegovo rodoslovlje nikad nije spomenuto, ali Abraham mu je iskazao poštovanje. Ovo je razlog zašto je on tako primjeren SZ-ni pralik za Isusa Krista. On je jedino spomenut u Knjizi Postanka 14:18-20 i Psalmu 110:4. Postojalo je mnogo raspre o njegovu identitetu:

1. za Phila, on je slika ljudske duše
2. za Origena, on je anđeo
3. za Ambrozija, on je anđeo Gospodnji
4. za druge, on je nacionalni anđeo Izraela, Mihael
5. za Epifana, on je utjelovljenje Svetoga Duha
6. za Melkisedekiste, on je veći od Mesije i sve molitve idu preko njega
7. za neke Židove, Jeronima i Luthera, on je Šem, Noin sin.

Melkisedek je korišten kao pralik Isusova svećeništva iz četiri razloga:

1. Abraham mu je prinio desetinu (podređeni uvijek daju desetinu nadređenima) i prema rabinskoj hermeneutici Levi je zato također prinosio desetinu (usp. stihove 4-9)
2. njegovi roditelji nisu popisani, tako rabinska teologija kaže kako je on bio bez roditelja te stoga vječan (usp. stih 3; Ps 110:4b)
3. on je bio vođa u kasnijemu svetome gradu, Jeruzalemu (Salem, usp. Post 14:18)
4. on je bio svećenik Boga Svevišnjega (tj. *El Elyon*, usp. Post 14:18)
5. on dozvoljava autoru ustrojiti zakonsko svećeništvo odvojeno od levitskoga svećeništva.

▣ **“kralj... svećenik”** On je jedina osoba u SZ-u koji sjedinjuje kraljevsko dostojanstva i svećeništvo (tj. Ps 110).

▣ **“i blagoslovio ga”** Veći blagoslivlja nižega; prema tome, Abraham (i rabinskim podrazumijevanjem njegov potomak, Levi), bio je blagoslovljen od Melkisedeka (usp. Post 14:19), što pokazuje njegovu nadmoćnost nad Aronovskim svećeništvom. To također pokazuje da Isus, koji je bio iz loze Jude, može biti svećenik prema drukčijemu redu.

7:2 “deseti (dio)” [desetina] Zabilježite kako je desetina (usp. Post 14:20) starija od Mojsijevskoga Zakona. To je bio način pokazivanja sličan Sabatu i prvim plodovima Božjega vlasništva nad svim (usp. Post 14:19c).

▣ **“prijevodom *njegova imena*”** Posebna etimologija izričaja “kralj pravednosti” neizvjesna je ali sličan naslov upotrijebljen je za Mesiju u Knjizi proroka Jeremije 23:6 (“Gospodin naša pravednost”) i 33:16 (“Gospodin je naša pravednost”). Isto tako, Mesija će biti pravedan i donijet će mir (usp. Iz 9:6; 26:3.12; 32:17; i 54:10).

▣ **“kralj pravednosti”** Za “pravednost” vidjeti Posebnu temu u 1:9.

▣ **“Salema” [Salem]** Grad je mogao dobiti svoje ime iz hebrejskoga pojma *shalom* [šalom] što znači “mir”. Neki znanstvenici misle kako to upućuje na jebusetsko božanstvo. Grad je nazvan Salem u Knjizi Postanka 14, ali Psalm 76:2 povezuje ga s Jeruzalemom (tj. Sionom), koji je bio nazvan Jebusom tijekom kanaanskoga razdoblja.

7:3 Ovo je rabinska hermeneutika (*midrash*, vidjeti Dodatak tri) temeljena na činjenici da Melkisedekova obiteljska loza nije dana u Knjizi Postanka 14:18-20. Kao sva ljudska bića Melkisedek je imao roditelje, ali on služi kao drugi pralik vječnoga Mesije (usp. stih 8). Ovo je razvijeno u stihovima 8.12.16.17.21.24.25.28.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 7:4-10

⁴Sad promotrimo kako velik ovaj čovjek bijaše kome Abraham, patrijarh, dade desetinu najbيرانijeg plijena. ⁵I oni stvarni od sinova Levija koji primaju svećeničku službu imaju zapovijed u Zakonu da skupe desetinu od ljudi, to jest, od svoje braće, iako su ovi potomstvo od Abrahama. ⁶Ali onaj čije rodoslovlje nije povučeno od njih skupi desetinu od Abrahama i blagoslovi onoga koji imaše obećanja. ⁷Ali bez ikakve raspore manji je blagoslovljen od većega. ⁸U ovome slučaju smrtni ljudi primaju desetine, ali u tome slučaju jedan *ih prima*, o kojem je posvjedočeno da živi trajno. ⁹I, tako rečeno, kroz Abrahama čak Levi, koji primaše desetine, plati desetine, ¹⁰jer on bijaše ipak u bedrima svoga oca kad Melkisedek susretne njega.

7:5 “iako su ovi potomstvo od Abrahama” Ovo je rabinska logika temeljena na Leviju koji biva prisutan u bedrima Abrahama (usp. stih 10). Ovo je židovska egzegeza [tumačenje – op.prev.], ne znanstvena činjenica.

7:7 “većega” Srce Knjige Hebrejima je usporedba između Mojsijevskoga Saveza i Novoga saveza u Kristu.

Ova je suprotivost često izražena pojmom “veći” (*kreittōu/kreissōu*), što znači “bolji”, “nadmoćniji”, “odličniji”, “vrjedniji”, “višega čina”. To je ponavljana tema u Poslanici Hebrejima:

1. mnogo bolji od anđela (usp. 1:4)
2. bolje stvari glede vas (usp. 6:9)
3. manji je blagoslovljen od većega (usp. 7:7)
4. bolja nada (usp. 7:19)
5. bolji Savez (usp. 7:22; 8:6)
6. s boljom žrtvom (usp. 9:23)
7. bolji posjed (usp. 10:34)
8. bolje uskrsnuće (usp. 11:35)
9. bolja zemlja (usp. 11:16)
10. Bog je osigurao nešto bolje (usp. 11:40)
11. njegova pošćropljena krv govori bolje (usp. 12:24).

7:8 “živi trajno” Ovo upućuje na vječnost Melkisedeka jer: (1) njegovi roditelji (genealogija [rodoslovlje]) nisu spomenuti u Knjizi Postanka 14 niti je zabilježena njegova smrt te isto tako (2) posebnoga osvrtu Psalma 110:4b (“zauvijek”).

7:9-10 Ovo je rabinska egzegeza. Budući je Levi iz Aronova plemena potomak Abrahama, onda je analogijom, židovsko svećeništvo (tj. čak veliki svećenik) platilo desetine Melkisedeku. Prema tome, Melkisedek je nadmoćniji i Isus je nadmoćniji od židovskih svećenika.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 7:11-22

¹¹Sad ako savršenstvo bijaše kroz Levitsko svećeništvo (jer na temelju njega narod primi Zakon), koja daljnja potreba *bijaše tamo* za drugim svećenikom da bude podignut prema redu Melkisedeka, a da ne bude određen prema redu Arona? ¹²Jer kad je svećeništvo promijenjeno, neophodno se tamo događa promjena zakona isto tako. ¹³Jer onaj koga se tiču ove stvari o kojima je govoreno pripada drugome plemenu, od kojeg nitko nije služio kod oltara. ¹⁴Jer očito je da naš Gospodin bijaše potjecao od Jude, plemena u vezi kojeg Mojsije nije govorio išta glede svećenika. ¹⁵A ovo je ipak jasnije, ako se drugi svećenik diže sukladno sličnosti Melkisedeka, ¹⁶koji je postao *takav* ne na temelju zakona fizičkoga zahtjeva, nego prema snazi neuništiva života. ¹⁷Jer posvjedočeno je o *Njemu*:

“TI SI SVEĆENIK ZAUVIJEK

PREMA REDU MELKISEDEKOVU.”

¹⁸Jer, u jednu ruku, postoji poništenje ranije zapovijedi zbog njene slabosti i neupotrebljivosti ¹⁹(jer Zakon ništa ne čini savršenim), a u drugu ruku postoji donošenje bolje nade, kroz koju se primičemo Bogu. ²⁰Obzirom na to kako *to ne bijaše bez prisege* ²¹(jer oni uistinu postadoše svećenici bez prisege, ali On s prisegom kroz Onoga koji Mu reče:

“GOSPODIN SE JE ZAKLEO

I NEĆE PROMIJENITI SVOJE MIŠLJENJE:

“TI SI SVEĆENIK ZAUVIJEK”);

²²tako je više također Isus postao jamstvo boljega saveza.

7:11 “ako” Ovo je DRUGI RAZRED KONDICIONALNA što je nazvan suprotno činjenici. Navedena je kriva izjava kako bi se napravio naglasak. Levitsko svećeništvo nije donijelo duhovno savršenstvo ili zrelost.

▣ **“savršenstvo”** Grčka obitelj pojmova temeljenih na pojmu *telos* u osnovi znači “dovesti do kraja”, “dovesti do potpunosti”, ili “dovesti do zrelosti”. Ovdje to upućuje na prikladnoga i učinkovitoga predstavnika ili posrednika.

POSEBNA TEMA: KRAJ ILI DOVRŠENJE (TELOS)

Ovaj vrhunac duhovnih stvari ponavljana je tema u Poslanici Hebrejima:

1. *telos* – kraj, ispunjenje (3:6.14; 6:8.11)
2. *teleiōo* – učiniti savršenim:
 - a. (Isus) usavršiti začetnika njihova spasenja kroz trpljenje (usp. 2:10)
 - b. (Isus) biti učinjen savršenim kroz trpljenje (usp. 5:8-9)
 - c. Zakon ne čini išta savršenim (usp. 7:19)
 - d. Sin, učinjen savršenim zauvijek (usp. 7:28)
 - e. učiniti štovatelje savršenima (usp. 9:9)
 - f. učiniti savršenima one koji se približe (usp. 10:1)
 - g. On je usavršio za sva vremena one koji su posvećeni (usp. 10:14)
 - h. osim nas oni ne mogu biti učinjeni savršenima (usp. 11:40)
 - i. duh pravednosti ljude čini savršenima (usp. 12:23)
3. *teleios* – zrelost (usp. 5:14)
4. *teleios* – savršeniji Šator (usp. 9:11)
5. *teleiotēs* – vršiti pritisak na zrelosti (usp. 6:1)
6. *teleiōsis* – ako je savršenstvo bilo kroz levitsko svećenstvo (usp. 7:11)
7. *teleiōtēs* –začetnik i usavršitelj vjere (usp. 12:2).

Isus donosi zrelost i dovršenje što Mojsijevski Savez nije nikad mogao učiniti!

▣ **“kroz Levitsko svećeništvo (jer na temelju njega narod primi Zakon)”** Ovo očito upućuje na: (1) Mojsija koji je bio iz plemena Levija i bio je Božji glasnik u davanju žrtvenoga sustava Izraela ili (2) leviti i svećenici poučavaju narod Zakonu.

7:12 “promjena zakona isto tako” Svrha Mojsijevskoga Zakona nikad nije bila proizvesti pravednost, nego pokazati neprekidnost ishoda Pada i nesposobnost čovječanstva da ugodu Bogu (usp. Gal 3:24-25). Ovo je glavna istina u pokušavanju ocjenjivanja Božje svrhe za Mojsijevski Zakon.

Ovaj izričaj u okviru mora uputiti na “Novi savez”.

7:13 “od kojeg nitko nije služio kod oltara” Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA, što može podrazumijevati da se žrtveni sustav nastavljao. Ako je tako, Poslanica Hebrejima bila je pisana prije Titova uništenja Jeruzalema godine 70.

Nitko van Levijeva plemena i obitelji Arona nije služio kao svećenik u SZ-u. To nije bio slučaj u rimskome razdoblju zauzeća Palestine (tj. Ana, Kaifa).

7:14 “naš Gospodin bijaše potjecao od Jude” Ovo je još jedan PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA. GLAGOL “potjecao” znači “proizlaziti iz/od” i upotrijebljen je za:

1. izlazak Sunca (usp. Mt 5:45)
2. kretanje planeta
3. izbojci biljaka
4. metaforički, za ljudsko potomstvo (usp. Zah 6:12; Iz 11:1; Jer 23:5-6).

Ovdje to upućuje na Jakovljevo proročanstvo o njegovim sinovima u Knjizi Postanka 49 (posebice 49:10).

▣ **“Jude” [Juda]** Isus je bio iz Davidovske kraljevske loze plemena Jude (usp. Post 49:8-12; II. Sam 7:12-16; Iz 9:6.7). Uvjeriti Židove da je Isus Veliki svećenik bilo je tako teško jer On nije bio iz svećeničkoga plemena Levija kao Mojsije i Aron.

7:15 “ako” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koja pretpostavlja da je istinito s autorove točke gledišta ili za njegove književne svrhe. Došao je drugi svećenik i on je iz loze Melkisedeka.

7:16

NASB	“ne na temelju zakona fizičkoga zahtjeva”
NKJV	“ne prema zakonima tjelesne zapovijedi”
NRSV	“ne kroz zakonski zahtjev glede fizičkoga potomstva”
TEV	“ne prema ljudskim pravilima i propisima”
NJB	“ne na temelju zakona fizičkoga potomstva”

Isusova svećenička nadmoćnost ne počiva na tome iz kojega je On plemena/obitelji potomak, nego iz Njegova posjedovanja vječnoga, neuništiva života (tj. Melkisedekovi roditelji nisu spomenuti u Post 14 a riječ “zauvijek” upotrijebljena je u Ps 104:4). Isus ima Božji život koji nikad ne prestaje (kao i prisega i obećanje Božje).

▣

NASB, NRSV, NJB	“neuništiva života”
NKJV	“beskonačnoga života”
TEV	“života koji nema kraja”

Ovo je izgleda povezano s rabinskim egzegetskim (*Midraš*) suzvukom iz Psalma 110:4b da Melkisedek nije imao roditelje i, prema tome, bio je vječan (usp. stihove 6.8).

7:17 “Jer posvjedočeno je o Njemu” Ovo je navod iz Septuaginte iz Psalma 110:4 (kao što je stih 21).

7:18

NASB	“postoji poništenje”
NKJV	“postoji ukidanje”
NRSV	“ukinuće”
TEV	“poništeno je”
NJB	“tako je ukinuto”

Ovaj je pojam nađen u Egipatskome papirusu u smislu: (1) “ukinuti”; (2) “učiniti ništavnim i bez ikakve valjanosti”, ili (3) “biti u potpunosti plaćeno”.

Ovaj stih govori o poništenju zapovijedi (vjerojatno fizičke loze velikoga svećenika). Radije je potresno da nadahnuti SZ-ni odlomak (usp. Mt 5:17-19) može biti “poništen/ukinut”, ipak to je točan Pavlov naglasak u Poslanici Galaćanima 3, obzirom na iskupiteljsku svrhu Zakona koji biva poništen. Pavao, međutim, tvrdi da je to bila slabost paloga čovjeka (usp. Rim 7), ne SZ-a. Autor Poslanice Hebrejima pokazuje Isusovu nadmoćnost nad Mojsijem te “Zakon” naziva slabim i neupotrebljivim (usp. 8:13).

▣ **“ranije zapovijedi”** Ovo upućuje na levitski sustav ili Stari savez obilježen Mojsijevskim zakonodavstvom.

▣ **“zbog njene slabosti i neupotrebljivosti”** Poslanica Rimljanima 7 i Galaćanima 3 korisne su u tumačenju ovoga izričaja. To nije bio Zakon od Boga, nego od ljudske pale naravi koja je bila slaba i Zakon je bio nesposoban izvesti svoj obnoviteljski zadatak!

7:19 “(jer Zakon ništa ne čini savršenim)” Pročitati Poslanicu Galaćanima 3 i vidjeti Posebnu temu u 7:11.

▣ **“bolje”** Vidjeti punu bilješku u 7:7.

▣ **“kroz koju se primičemo Bogu”** Ovo je ključna zamisao (usp. stih 25; 4:16; 10:1). Autor tvrdi kako je Mojsijevski Zakon, s njegovim levitskim svećeništvom i žrtvovanjem, promašio dovesti ljudstvo k Bogu, ali Isus, naš Veliki svećenik, nije promašio i neće promašiti (usp. 10:22; Jak 4:7).

Zabilježite da Isus donosi bolji Savez, ali to je ipak Savez kome se ljudstvo mora odazvati kao što su svećenici činili (vjernici su sada svećenici Novoga saveza u skupnome smislu, usp. II. Pt 2:5.9; Otk 1:6).

7:20 “to ne bijaše bez prisega” Božja obećanja mogu biti pouzdana zbog Njegove naravi i sile što stoji iza njih (usp. Iz 46:10). Ova prisega referenca je na Psalam 110:4, o kojoj se raspravilo u Poslanici Hebrejima 6:13-17.

7:21 Ovo je još jedan navod iz Septuaginte iz Psalma 110:4 (kao što je stih 17).

7:22

NASB, NRSV, TEV, NJB “jamstvo”
NKJV, ASV “sigurnost”

Hebrejska pozadina je “zalog staviti u ruku”, što podrazumijeva sigurnost. To je postalo upotrebljivo u grčkome za posrednu pozajmicu ili zatvorsku založnicu. Isto tako, u rimskome zakonu to je stajalo za ono što je bilo zakonski osigurano. Isus je Očeva sigurnost učinkovitosti Novoga saveza.

▣ “boljega saveza” Knjiga proroka Jeremije 31:31-34 govori o “Novome savezu” (usp. Ez 36:22-36) gdje je žarište na unutrašnjem zakonu pobuđenome i proizvedenome od Duha, ne vanjskim kôdom koji se oslanja na ljudsku izvedbu.

Za “boljega” vidjeti punu bilješku u 7:7.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 7:23-25

²³Prijašnji svećenici, u jednu ruku, postojahu u većem broju jer oni bijahu spriječeni smrću od nastavljanja, ²⁴ali Isus, u drugu ruku, zato jer On nastavlja zauvijek, drži Svoje svećenstvo trajno. ²⁵Stoga On je kadar isto tako spasiti zauvijek one koji su privučeni Bogu kroz Njega, budući On uvijek živi kako bi posredovao za njih.

7:23 Ovo je još jedna usporedba između Isusa i SZ-nih svećenika. Bavi se njihovim brojem i vremenom u službi.

7:24 Ovo je rabinski zaključak temeljen na Knjizi Postanka 14, gdje nije dato Melkisedekovo rodoslovlje, i na Psalmu 110, koji je smjeranje na Melkisedeka i koristi pojam “zauvijek” (usp. Ps 110:4b).

7:25

NASB “spasiti zauvijek”
NKJV “spasiti do krajnosti”
NRSV “za sva vremena spasiti”
TEV “sad i uvijek, spasiti”
NJB “snagu da spasi... potpuna je”

Kao što gornji engleski prijevodi pokazuju, ovaj pojam ima nekoliko suzvuka. On je kadar spasiti u potpunosti, sve, zauvijek (usp. 10:14) jer On nastavlja “zauvijek” kao bolji svećenik. Vidjeti Posebnu temu o [kršćaninovo]j sigurnosti u 3:14.

▣ “one” Ovo je sveopći poziv! Tko god želi može doći (usp. Iv 1:12; Rim 10:9-13; I. Tim 2:4; II. Pt 3:9).

▣ “koji su privučeni Bogu kroz Njega” Isus jeste Božji naum iskupljenja (usp. Iv 10:9; 14:6). Tko god želi može doći, ali oni moraju doći kroz vjeru u Njega i oni moraju nastaviti u vjeri (PREZENT PARTICIP).

▣ “On uvijek živi kako bi posredovao za njih” Isusovo djelo nije završilo s križem, nego On štoviše danas još uvijek moli i zauzima se za vjernike (usp. 9:24; Iz 53:12; Rim 8:34; I. Iv 2:1).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 7:26-28

²⁶Jer bijaše pogodno za nas imati takvoga velikog svećenika, svetog, nevinog, neokaljanog, odvojenog od grješnika i uzvišenog iznad nebesa; ²⁷koji ne treba dnevno, kao oni veliki svećenici, prinostiti žrtve, prvo za Svoje vlastite grijeha a onda za grijeha naroda, zato jer On to učini jednom za uvijek kad On prinese Sâmog Sebe. ²⁸Jer Zakon postavlja ljude kao velike svećenike koji su slabi, ali riječ prisege, što dode poslije Zakona, postavlja Sina, učinjenog savršenim zauvijek.

7:26 Ovo je moguće navod iz ranije ode ili spjeva (kao Fil 2:6-11; I. Tim 3:16; II. Tim 2:11-13; i moguće I. Tim 1:17; 6:15-16). Pojam “svetog” može značiti “milosrdnog” iz LXX (usp. Ps 16:10). Pojam “neokaljanog” žrtveni je pojam uobičajeno preveden u SZ-u kao “koji je bez mrlje/čist”. Ovo je prekrasan vjeroispovijedni sažetak.

POSEBNA TEMA: BESPRIJEKORNOST, NEVINOST, NEDUŽNOST, BEZ PRIGOVORA

- A. Uvodne izjave
1. Ova zamisao teološki opisuje izvorno stanje čovječanstva (tj. Post 1, Vrt Eden).
 2. Grijeih i pobuna bitno su smanjili ovaj uvjet savršenoga zajedništva (tj. Post 3).
 3. Ljudi (muško i žensko) teže za obnovom zajedništva s Bogom jer su oni stvoreni na Njegovu sliku i sličnost (tj. Post 1:26-27).
 4. Bog se bavio grješnim čovječanstvom na nekoliko načina:
 - a. pobožnim vođama (tj. Abraham, Mojsije, Izaija)
 - b. žrtvenim sustavom (tj. Lev 1 - 7)
 - c. pobožnim primjerima (tj. Noa, Job).
 5. Konačno Bog je osigurao Mesiju:
 - a. kao puno otkrivenje Sebe Sâmog
 - b. kao savršenu žrtvu za grijeh.
 6. Kršćani su učinjeni besprijekornima:
 - a. zakonito kroz Kristovu pripisanu pravednost
 - b. napredujuće kroz djelo Duha
 - c. cilj kršćanstva je Kristo-sličnost (usp. Rim 8:28-29; Ef 1:4), koja u stvarnosti, jeste obnova Božje slike izgubljene u Padu Adama i Eve.
 7. Nebo je obnova savršenoga zajedništva Vrta Eden. Nebo je Novi Jeruzalem što silazi iz Božje prisutnosti (usp. Otk 21:2) kako bi pročistio Zemlju (usp. II. Pt 3:10). Biblija započinje i završava na istim temama:
 - a. prisno, osobno zajedništvo s Bogom
 - b. u okolnosti Vrta (Post 1 - 2 i Otk 21 - 22)
 - c. proročkom izjavom, prisutnost i društvo životinja (usp. Iz 11:6-9).
- B. Stari zavjet
1. Postoji toliko mnogo različitih hebrejskih riječi što prenose zamisao savršenstva, besprijekornosti, nevinosti tako da će biti teško imenovati i pokazati sve zamršene odnose.
 2. Glavni pojmovi što prenose zamisao savršenstva, nedužnosti, ili nevinosti (prema Robertu B. Girdlestonu, *Synonyms of the Old Testament*, str. 94-99) su:
 - a. *shalom* (BDB 1022)
 - b. *thamam* (BDB 1070)
 - c. *calah* (BDB 478).
 3. Septuaginta (tj. Biblija Rane crkve) prevodi mnoge od ovih zamisli u koine grčkim pojmovima korištenima u NZ-u.
 4. Ključna zamisao povezana je sa žrtvenim sustavom:
 - a. *amōmos* (usp. Izl 29:1; Lev 1:3.10; 3:1.6.9; Br 6:14; Ps 26:1.11)
 - b. *amiantos* i *aspilus* također imaju suzvučja kulta.
- C. Novi zavjet
1. Zakonska zamisao:
 - a. hebrejski zakonski suzvuk kulta preveden je s *amōmos* (usp. Ef 5:27; Fil 2:15; I. Pt 1:19)
 - b. grčki zakonski suzvuk (usp. I. Kor 1:8; Kol 1:22).
 2. Krist je Bezgrješan, Beprijekoran, Nevin Bog (*amōmos*, usp. Heb 9:14; I. Pt 1:19).
 3. Kristovi sljedbenici moraju oponašati Njega (*amōmos*, usp. Ef 1:4; 5:27; Fil 2:15; Kol 1:22; II. Pt 3:14; Juda stih 24; Otk 14:5).
 4. Ova zamisao također je korištena za crkvene vođe:
 - a. *aneglētos*, “bez optužbe” (usp. I. Tim 3:10; Tit 1:6-7)
 - b. *anepileptos*, “iznad kritizma” ili “bez mogućnosti prigovora” (usp. I. Tim 3:2; 5:7; 6:14; Tit 2:8).
 5. Zamisao “neokaljan” (*amiantos*) korištena je za:
 - a. Krista Sâmog (usp. Heb 7:26)
 - b. kršćansku baštinu (usp. I. Pt 1:4).
 6. Zamisao “cjelovitosti” ili “ispravnosti” (*holoklēria*) (usp. Djela 3:16; I. Sol 5:23; Jak 1:4).

7. Zamisao “bez mane”, nedužna nevinost prenesena je s *amemptos* (usp. Lk 1:6; Fil 2:15; 3:6; I. Sol 2:10; 3:13; 5:23).
 8. Zamisao “bez predmeta za ukor” prenesena je s *amōmētos* (usp. II. Pt 3:14).
 9. Zamisao “neokaljan”, “bez ljage” često je korištena u odlomcima koji imaju također jedan od gornjih pojmova (usp. I. Tim 6:14; Jak 1:27; I. Pt 1:19; II. Pt 3:14).
- D. Broj riječi u hebrejskome i grčkome koje prenose ovu zamisao pokazuje njenu važnost. Bog je osigurao naše potrebe kroz Krista i sad nas poziva da budemo kao On.
- Vjernici su položajno, forenzički objavljeni “pravima”, “ispravnima”, “besprijeckornima” djelom Krista. Sad vjernici moraju zaposjesti svoj položaj. “Hodati u svjetlu kao što je On u svjetlu” (usp. I. Iv 1:7). “Hodati dostojno poziva” (usp. Ef 4:1.17; 5:2.15). Isus je obnovio sliku Božju. Prismo zajedništvo sad je moguće, ali upamtite Bog želi ljude koji odražavaju Njegovu narav, kao što je učinio Njegov Sin. Mi smo pozvani na ništa manje negoli svetost (usp. Mt 5:20.48; Ef 1:4; I. Pt 1:13-16). Božju svetost, ne samo zakonsku, nego živuću!

▣ **“odvojenog od grješnika”** Ovo je PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA. To ne baca ljagu na Isusovu ljudskost (usp. Fil 2:6-7), nego govori o Njegovoj bezgrješnosti (usp. 4:15; 9:14; II. Kor 5:21; I. Pt 2:22; I. Iv 2:1; 3:5).

▣ **“uzvišenog iznad nebesa”** Ovo može biti: (1) izjava nadmoćnosti; (2) upućivanje na stajalište gnostičkih krivih učitelja o spasenju kao prolaznje kroz anđeoske sfere (usp. 4:14); ili (3) način upućivanja na uskrsnuće/uznesenje.

7:27 Ovo se izgleda odnosi na Dan pomirenja (usp. Lev 16), ali ovdje je to upotrijebljeno u smislu dnevnih prinosa (SZ nastavljaajući). Povijesno i rabinski je dokazivo da je veliki svećenik izravno uključen u dnevno žrtvovanje u kasnijem judaizmu ali moguće ne tijekom Blagdana sjenica. Vidjeti Posebnu temu: Isus kao Veliki svećenik u 2:17.

▣ **“On prinese”** Ovo je isti pojam upotrijebljen u Knjizi proroka Izaije 53:11 u Septuaginti (LXX), “pribaviti”. Neki ovo vide kao smjeranje na dim žrtava koji se dizao Bogu.

▣ **“On to učini jednom za uvijek”** Poslanica Hebrejima naglašava konačnost Isusove jednom-date žrtvene smrti. Ovo jednom-učinjeno spasenje i oprostjenje zauvijek su dovršeni (usp. “jednom” [*ephapax*], 7:27; 9:12; 10:10 i “jednom za uvijek” [*hapax*], 6:4; 9:7.26.27.28; 10:2; 12:26.27). To je ponavljajuća potvrda dovršenoga žrtvovanja.

▣ **“prinese Sâmog Sebe”** Isus je Veliki svećenik (usp. Ps 110:4) i žrtva (usp. Iz 53:10) Nebeskoga svetišta (usp. 9:24). To je stup NZ-noga naglaska o nadomjesnome, zamjenskome izmirenju (usp. Mk 10:45; Rim 8:3; II. Kor 5:21).

7:28 “Zakon postavlja ljude kao velike svećenike koji su slabi, ali riječ prisege, što dode poslije Zakona” Ovo je suprotivost između pisanja o Mojsijevim obredima i “prisege” Psalma 110:4.

▣ **“postavlja Sina”** Isus je nadmoćniji svećenik jer On je dio Božje obitelji (tj. “sin”, usp. 1:2; 3:6; 5:8). Ova referenca izgleda čini složenicu Psalma 2 i Psalma 110 koji su bili Kraljevski i Svećenički psalmi. On usklađuje obje SZ-ne pomazane službe u Sânome Sebi Očevom prisegom.

▣ **“učinjenog savršenim zauvijek”** Ovo je PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA. On je bio učinjen savršenim (govoreći po ljudski) trpljenjem i ova se savršenost nastavlja (usp. 2:10; 5:8-9). Vidjeti Posebnu temu u 7:11.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto je autoru trebalo tako dugo da razvije zamisao o Isusu kao Velikome svećeniku?
2. Kako je Levi povezan s Melkisedekom?
3. Kako se Psalam 110 odnosi na Knjigu Postanka 14:18-20?
4. Zašto je Melkisedek upotrijebljen kao pralik Mesije?
5. Tko je bio Melkisedek?

HEBREJIMA 8

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Veliki svećenik Novoga i Boljega saveza	novo-svećeničke službe	Nebesko svetište i Novi savez	Isus, naš Veliki svećenik	novo svećeništvo i novo Svetište
8:1-6	8:1-6	8:1-7	8:1-2 8:3-6	8:1-5 Krist je posrednik Većega saveza
8:7-13	Novi savez 8:7-13	8:8-13	8:7-13	8:6-13

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. vi. u uvodnome dijelu)

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

OKVIRNI UVIDI: POSLANICA HEBREJIMA 8:1-13

- A. Ovo je dio ujedinenoga okvira povezanog s potrebom čitatelja za zrelošću. Taj dio kreće se od 5:11 - 10:18 s parentezom upozorenja iz 5:12 - 6:20.
- B. Kao što poglavlje 2 razvija uporabu Psalma 8, poglavlja 3 i 4 razvijaju uporabu Psalma 110, i poglavlje 8 koristi Knjigu proroka Jeremije 31:31-34 (poglavlje 10 koristit će Ps 40).
- C. Istinski Šator u Nebu na kojeg je smjerano u 6:19-20 i 8:2 neće biti potpuno razvijen do poglavlja 9.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 8:1-13

¹Sad glavna točka o kojoj je bilo govoreno *jeste ova*: mi imamo takvoga velikog svećenika, koji je uzeo Svoje mjesto zdesna prijestolja Veličanstva u nebesima, ²službu u svetištu i u istinskome šatoru, kojeg Gospodin podiže, ne čovjek. ³Jer svaki veliki svećenik određen je prinijeti oboje i darove i žrtve; dakle neophodno je da taj *veliki svećenik* također ima nešto za prinijeti. ⁴Sad ako bi On bio na zemlji, On ne bi bio svećenik uopće, budući postoje oni koji prinose darove sukladno Zakonu; ⁵koji služe preslici i sjeni nebeskih stvari, baš kao što Mojsije bijaše upozoren *od Boga* kad je on morao podići šator; jer: “GLEDAJ”, On govori, “DA NAPRAVIŠ SVE STVARI PREMA UZORKU POKAZANOME TEBI NA GORI.” ⁶Ali sad On je dobio više odličniju službu, tim više što je On također posrednik boljega saveza, koji je bio prinijet na boljim obećanjima. ⁷Jer ako je taj prvi *savez* bio besprijekoran, nije postojala potreba tražiti drugi. ⁸Za prigovaranje njima, On kaže:

“GLE, DANI DOLAZE, GOVORI GOSPODIN,

KAD ĆU JA UČINITI NOVI SAVEZ

S KUĆOM IZRAELA I S KUĆOM JUDE;

⁹NE KAO SAVEZ KOJEG JA UČINIH S NJIHOVIM OČEVIMA

U DAN KAD IH JA UZEH RUKOM

DA IH IZVEDEM IZ ZEMLJE EGIPTA;

JER ONI NISU NASTAVILI U MOJEM SAVEZU,

I JA NISAM MARIO ZA NJIH, GOVORI GOSPODIN.

¹⁰JER OVO JE ZAVJET KOJEG ĆU JA SKLOPITI S KUĆOM IZRAELA

NAKON ONIH DANA, GOVORI GOSPODIN:

JA ĆU STAVITI SVOJE ZAKONE U NJIHOVE UMOVE,

I JA ĆU IH NAPISATI NA NJIHOVA SRCA.

I JA ĆU BITI NJIHOV BOG, I ONI ĆE BITI MOJ NAROD.

¹¹I ONI NEĆE UČITI NIJEDNOGA SVOGA GRAĐANINA,

I NITKO SVOGA BRATA, GOVOREĆI: ‘SPOZNAJ GOSPODINA’,

JER SVI ĆE SPOZNATI MENE,

OD NAJMANJEGA DO NAJVEĆEGA OD NJIH.

¹²JER JA ĆU BITI MILOSTIV PREMA NJIHOVIM NEPRAVDAMA,

I JA SE NEĆU SJEĆATI NJIHOVIH GRIJEHA NIKAD VIŠE.”

¹³Kad On reče: “Novi *savez*”, On je učinio prvog zastarjelim. A što god je postalo zastarjelim i ostarjelim spremno je iščeznuti.

8:1

NASB, NKJV, NRSV “glavna točka”

TEV “čitava točka”

NJB “načelna točka”

Ovo je iz oblika grčkoga pojma “glava”, (*kephalē*) upotrijebljenog metaforički za punu svotu novaca (usp. Djela 22:28). Drevni ljudi dodavali su svojim brojevima prema gore umjesto prema dolje. Ovaj pojam imao je dodatni slikovit smisao o: (1) najvažnijoj točki činjenice Knjige dosad ili (2) sažetku činjenice već date.

▣ “**velikog svećenika**” Ovaj naslov za Isusa nađen je jedino u Poslanici Hebrejima (usp. 2:17; 3:1; 4:14-15; 5:10; 6:20; 7:26; 8:1.3; 9:11.25). Svećenička narav Mesije otkrivena je u Psalmu 110 te Knjizi proroka Zaharije 3 i 4. On je oboje i svećenik i žrtva (usp. Iz 53). On stoji pred Bogom u korist čovječanstva te prinosi Sâmog Sebe kao rješenje poteškoće grijeha.

▣ “**koji je uzeo Svoje mjesto**” Ovo je nastavljanje korištenja Psalmu 110 (tj. stih 2). Upućuje na dovršeno Kristovo djelo. Međutim, to ima kraljevski, ne svećenički, suzvuk. Niti jedan svećenik nikad nije sjeo, jedino kraljevi (usp. 1:3).

▣ “**zdesna**” Ovo je antropomorfistički izričaj za mjesto vlasti i snage (usp. 1:3.13; 8:1; 10:12-13; 12:2; Djela 2:33-35).

▣ **“prijestolja Veličanstva u nebesima”** Bog nema fizičko prijestolje jer je On duh. Ovo je antropomorfistički izričaj što opisuje Boga u ljudskim pojmovima i skupinama. To je razvučen ili perifrastičan [koji prepričava, koji je pun opisa – op.prev.] način upućivanja na Boga bez spominjanja Njegova Imena (usp. 12:2).

Pojam “nebesima” je MNOŽINA kao što je to u SZ-u. To je MNOŽINA zato jer upućuje na nekoliko stupnjeva:

1. atmosferu iznad Zemlje gdje lete ptice i oblikuju se oblaci (usp. Post 1:1)
2. zvjezdano nebo, kraljevinu nebeskih svjetlila, Sunca, Mjeseca, zvijezda, i planeta (usp. Post 1:14)
3. osobnu Božju prisutnost i anđeosku kraljevinu.

Rabini su često raspravljali postoje li tri neba (usp. II. Kor 12:2) ili sedam nebesa (tj. ne u Bibliji, nego rabinski izvori iz prvoga stoljeća). Ova zamisao o nekoliko stupnjeva može se vidjeti u Ponovljenome zakonu 10:14; I. Knjizi o Kraljevima 8:27; i Psalmu 68:33; 148:4. Gnostici su koristili ovu zamisao o mnogostrukim nebesima za potvrdu stupnjeva anđeoskoga autoriteta. Međutim, Isus je prošao kroz njih (usp. 4:14). MNOŽINA nasuprot JEDNINI od *ouranos* (nebo) izgleda nema teološku važnost u Poslanici Hebrejima (usp. 9:23 nasuprot 9:24).

8:2 “šatoru” Ovo je referenca na savršeni Šator u Nebu (usp. 6:19-20), koji je jednom otkriven Mojsiju na gori Sinaj i izgrađen tijekom razdoblja lutanja pustinjom (usp. Izl 25 - 40) bio čista preslika (usp. 9:11.24).

▣ **“kojeg Gospodin podiže, ne čovjek”** Ovo može biti smjerenje na Septuagintin (LXX) prijevod Knjige Izlaska 33:7 (posebno mjesto za susret s Bogom) ili to jednostavno može biti još jedan način upućivanja na Nebeski šator napravljen od Boga (usp. 11:10).

8:3 “prinijeti” Ovo je naglasak na nadomjesno izmirenje Kristove žrtve. Njegovo prinošenje bit će Njegov život.

8:4 “ako bi On bio na zemlji, On ne bi bio svećenik uopće” Ovo je DRUGI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE, što je nazvano suprotno činjenici (usp. 4:8; 7:11; 8:4.7; 10:2; 11:15). Isus nije bio iz svećeničkoga levitskog plemena, nego iz kraljevskoga Judinog plemena. Isusova svećenička služba bila je konačno izvršena u Nebu.

8:5 “preslici i sjeni nebeskih stvari” Uporabe pojmova “preslici” i “sjeni” podsjetnik su pisanja Phila iz Aleksandrije, židovskoga pisca i filozofa koji je živio od 20.-te godine prije Krista do 42.-te godine poslije Krista i slijedio je Platona. On je alegorizirao SZ u nakani da ga otkrije grčkome društvu i obrani platonizam kao sredstvo objašnjavanja YHWHizma.

Međutim, ovaj odlomak ne odražava Phila, nego drevnu židovsku predaju da je Mojsiju na gori Sinaj bila dana preslika Nebeskoga svetišta – Šator u razdoblju lutanja pustinjom. Ova ista vrsta razumijevanja predstavljena je u Svicima s Mrtvoga mora, što pokazuje da ona nije bila jedinstvena Platou (tj. grčki filozof). Zanimljivo je da autor Poslanice Hebrejima nikad ne raspravlja niti o Salomonovu ni o Herodovu hramu (niti njihovim obredima). Ovi nisu nikad bili zapovjedeni od Boga kao što je bio Šator (usp. Izl 25 - 40), iako I. Knjiga Ljetopisa 28:19 dolazi blizu tvrdnje kako su Salomonovi naumi bili Božanski nadahnuti.

Židovska predaja da je prvotni Šator bio preslika istinskoga Šatora u Nebu može biti videna u: (1) Knjizi Izlaska 25:9.40; (2) Otkrivenju 11:19; 13:6; 15:5; (3) II. Knjizi Baruha 4:5; (4) mučeništvu i uznesenju iz Knjige proroka Izaije 7:10; (5) Knjizi Mudrosti 9:8; (6) u *Antiquities of the Jews* 3:6:1 od Josipa Flavija.

Ovaj odlomak ne može odražavati platonizam jer je Šator u Nebu imao tvar ili stvarnost. U platonizmu nebesko je bilo uzor, mentalna, duhovna stvarnost, ali u Bibliji to je fizička stvarnost. Nebo nije samo uzori/zamislj/prauzori, nego istinski vid Stvorenja (usp. Kol 1:16).

Ovaj Nebeski šator jednoga će dana prestati postojati (usp. Otk 21:22). On je poslužio svojoj svrsi tijekom ovoga doba, ali neće biti potreban u eshatološkome vremenu!

POSEBNA TEMA: OBLIK/VRSTA (TUPOS)

Poteškoća je riječ *tupos*, koja ima mnogovrsne uporabe.

1. Moulton i Milligan, *The Vocabulary of the Greek New Testament*, str. 645:
 - a. uzorak/obrazac
 - b. naum
 - c. oblik ili vrsta pisanja
 - d. proglas ili naredba
 - e. osuda ili odluka
 - f. uzorak ljudskog tijela kao zavjetni darovi bogu izlječitelju
 - g. GLAGOL upotrijebljen u smislu provođenja zakonskih propisa
2. Louw i Nida, *Greek-English Lexicon*, tom 2, str. 249:

- a. ožiljak (usp. Iv 20:25)
 - b. slika (usp. Djela 7:43)
 - c. uzorak (usp. Heb 8:5)
 - d. primjer (usp. I. Kor 10:6; Fil 3:17)
 - e. pralik (usp. Rim 5:14)
 - f. vrsta (usp. Djela 23:25)
 - g. sadržaji (usp. Djela 23:25)
3. Harold K. Moulton, *The Analytical Greek Lexicon Revised*, str. 411:
- a. puhanje, utisak, znak (usp. Iv 20:25)
 - b. obris
 - c. slika (usp. Djela 7:43)
 - d. pravilo, shema (usp. Rim 6:17)
 - e. oblik, smisao (usp. Djela 23:25)
 - f. slika, zamjenski dio (usp. I. Kor 10:6)
 - g. predviđena slika, vrsta (usp. Rim 5:14; I. Kor 10:11)
 - h. oblik uzorka (usp. Djela 7:44; Heb 8:5)
 - i. moralni obrazac (usp. Fil 3:17; I. Sol 1:7; II. Sol 3:9; I. Tim 4:12; I. Pt 5:3).

U ovome okviru gore spomenuti #i izgleda najbolje. Evanđelje ima oboje i doktrinu i podrazumijeva način života. Besplatni dar spasenja u Kristu također zahtijeva život kao Kristov!

▣ **“On govori”** Ovo je navod iz Knjige Izlaska 25:40. Šator nije bio naum Mojsija, nego otkrivenje Boga.

8:6 “On je dobio više odličniju službu” Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA. Ovaj isti opis Isusove odličnosti upotrijebljen je u vezi s anđelima u 1:4.

▣ **“On (je) također posrednik boljega saveza”** Svi GLAGOLI u stihu 6 su PERFEKTI. Kao prethodni, ovaj je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA.

Pojam “posrednik” zakonski je pojam što označava arbitera [izabrani sudac – op.prev.]. Kao što svećenik stoji između svetoga Boga i grješnoga čovječanstva, tako isto, Isus kao posrednik (usp. 9:15; 12:24; I. Tim 2:5). Ovo je još jedan način označavanja djela Velikoga svećenika.

▣ **“boljega saveza, koji je bio prinijet na boljim obećanjima”** Ovo je PERFEKT PASIVNOGA INDIKATIVA. Predstavljanje Isusova autoriteta nad Mojsijevskim Savezom od autora Poslanice Hebrejima otkriveno je njegovom uporabom pojma “boljega/boljim” (vidjeti bilješku u 7:7).

POSEBNA TEMA: SAVEZ

SZ-ni pojam *berith* (BDB 136), savez, nije lako odrediti. Ne postoji odgovarajući GLAGOL u hebrejskome. Svi pokušaji izvođenja etimološke odredbe dokazali su se neuvjerljivima. Međutim, očito središte zamisli prisiljavalo je znanstvenike na preispitivanje uporabe riječi kako bi se pokušalo odrediti njezino djelatno značenje.

Savez je sredstvo kojim se jedan pravi Bog bavi Svojim ljudskim Stvorenjem. Zamisao Saveza, dogovorno, ili sporazuma ključna je za razumijevanje biblijskoga otkrivenja. Napetost između Božje suverenosti te ljudske slobodne volje jasno je vidljiva u zamisli Saveza. Neki su Savezi temeljeni isključivo na Božjoj naravi i djelovanjima:

1. stvaranje sâmo (usp. Post 1 - 2)
2. poziv Abrahamu (usp. Post 12)
3. Savez s Abrahamom (usp. Post 15)
4. očuvanje i obećanje Noi (usp. Post 6 - 9).

Međutim, čista narav Saveza zahtijeva odaziv:

1. vjerom Adam mora poslušati Boga i ne jesti sa stabla usred Edena
2. vjerom Abraham mora ostaviti svoju obitelj, slijediti Boga, i vjerovati u buduće potomstvo
3. vjerom Noa mora izgraditi veliku lađu daleko od vode i okupiti životinje (usp. Post 6 – 9)
4. vjerom Mojsije je izveo Izraelce iz Egipta i primio posebne smjernice za religijski i društveni život s obećanjima blagoslova i prokletstava (usp. Pnz 27 - 28).

Ova ista napetost što uključuje Božji odnos prema ljudstvu naslovljena je u “Novome savezu”. Napetost može biti jasno vidljiva u usporedbi Knjige Ezekielia 18 s Ezekielom 36:27-37. Je li Savez temeljen na Božjim milosrdnim djelima ili naredenome ljudskom odazivu? Ovo je goruće pitanje Staroga saveza i Novoga. Ciljevi oba su isti: (1) obnova zajedništva izgubljenog u Knjizi Postanka 3 i (2) ustroj pravednoga naroda koji odražava Božju narav.

Novi savez Knjige proroka Jeremije 31:31-34 rješava napetost odstranjivanjem ljudskoga vršenja kao sredstva dobivanja prihvaćanja. Božji Zakon postaje unutarnja žudnja umjesto vanjske izvedbe. Cilj pobožnoga, pravednog naroda ostaje isti, ali mijenja se način. Palo čovječanstvo dokazalo je sebe neprikladnim biti Božjom odražavajućom slikom. Poteškoća nije bila Savez, nego ljudska grješnost i slabost (usp. Rim 7; Gal 3).

Ista napetost između SZ-nih neuvjetovanih i uvjetovanih Saveza ostaje u NZ-u. Spasenje je potpuno besplatno u dovršenome djelu Isusa Krista, ali ono zahtijeva pokajanje i vjeru (oboje i početno i neprekidno). To je oboje i pravno proglašenje i poziv na Kristo-sličnost, izrična izjava prihvaćenosti te imperativ na svetost! Vjernici nisu spašeni zbog svoje izvedbe, nego pod poslušnošću (usp. Ef 2:8-10). Pobožno življenje postaje dokaz spasenja, ne sredstvo spasenja.

8:7 “ako” Ovo je još jedan DRUGI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE, što je nazvano suprotno činjenici (usp. stih 4). To je glavna točka dokaza. Očigledno kriva izjava napravljena je kako bi stvorila teološki naglasak. Prvi Savez nije proizveo željeni ishod obnove i pravednosti.

8:8 “Za prigovaranje njima” Ne Zakon, nego ljudska slabost bila je poteškoća (usp. Rim 7:12.16; Gal 3).

▣ **“On kaže”** Stihovi 8-12 su neprekidni navodi iz Knjige proroka Jeremije 31:31-34. Zabilježite “On” upućuje na YHWH-u; međutim, u 10:15 ovaj je isti izričaj pripisan Svetome Duhu. Nadahnutost SZ-a ponekad je pripisana Duhu a ponekad Ocu.

▣ **“NOVI SAVEZ”** Ovaj odlomak u Knjizi proroka Jeremije (usp. 31:31-34) jedino je spominjanje u SZ-u “Novoga saveza”, ali on je opisan u Knjizi proroka Ezekielia 36:22-38. To je moralo biti vrlo potresno Židovima.

▣ **“KUĆOM IZRAELA”** Ovo podrazumijeva ponovno ujedinjenje naroda Božjeg. Nakon Ujedinjene monarhije (Šaul, David, Salomon) podijeljene godine 922. prije Krista, sjeverna plemena pod Jeroboamom I. bila su nazvana Izrael a južna plemena pod Roboamom bila su nazvana Juda.

8:9 “NE KAO SAVEZ” Razlika nije u srži ili cilju nego u metodologiji.

▣ **“U DAN KAD IH JA UZEH RUKOM”** Ovo upućuje na YHWH-u kao Oca (usp. Hoš 11:1-4).

▣ **“I JA NISAM MARIO ZA NJIH”** Ovo slijedi Septuagintin (LXX) prijevod. Masoretski tekst (MT) ima: “iako Ja bijah muž njima”.

8:10 “UMOVE” Ovo slijedi Septuagintu (LXX) ali Masoretski tekst (MT) ima “unutar njih”. Ovo je kako se Stari savez razlikuje od Novoga. Stari je obilježen u Knjizi proroka Ezekielia 18:31, Novi u Ezekielu 11:19; 36:26-27.

▣ **“SRCA”** Ovo upućuje na čitavu osobu (usp. Pnz 6:6; 11:18; 30:6.14). Vidjeti Posebnu temu u 3:8.

▣ **“I JA ĆU BITI NJIHOV BOG, I ONI ĆE BITI MOJ NAROD”** Ovo je pravilo Saveza SZ-a.

8:11 Postoji različnost grčkoga rukopisa u pojmu “građanina” nasuprot “susjeda”. U svjetlu hebrejskoga razumijevanja brata po Savezu različnost ne čini razliku u tumačenju. Ukoliko su uključeni stariji i vjerodostojniji grčki tekstovi, “građanina” je najbolji odabir (usp. P⁴⁶, א, A, B, D, K, L, i većina kasnijih minuskulnih rukopisa).

8:12 Ovo je ravnopravno Novome savezu (usp. Jer 31:31-34). Spomenuto je u NZ-u u Evanđelju po Luki 22:20; I. Poslanici Korinćanima 11:25; II. Korinćanima 3:6; i Hebrejima 8:8; 9:15. Neće postojati potreba za vođama, svi će poznati Gospodina te Njegovu volju i putove. Grijesi koje Bog oprostio, Bog je oprostio (jaka DVOSTRUKA NEGACIJA). SZ-na obećanja o potpunome oprostumu uistinu su čudesna (usp. Ps 103:3.8-14; Iz 1:18; 38:17; 43:25; 44:22; Mih 7:19).

8:13
NASB

“A što god je postalo zastarjelim i ostarjelim spremno je iščeznuti”

NKJV
NRSV
TEV
NJB

“Sad što postaje zastarjelim i ostarjelim spremno je nestati”

“A što je zastarjelo i ostarjelo ubrzo će iščeznuti”

“Išta što postaje starim i istrošenim ubrzo će iščeznuti”

“A išta staro i zastarjelo spremno je iščeznuti”

Ovaj izričaj zahtijeva nekoliko osvrtā. Prvo, zapamtite povijesnu okolnost. Postoji skupina ljudi koji su predani Mojsijevskome Zakonu i druga skupina koji se razmišljajući vraćaju Mojsijevskome Zakonu.

Drugo, ovo se jedino bavi sa Zakonom kao sredstvom spasenja. SZ je zasigurno bio, i jeste, Božje otkrivenje (usp. Mt 5:17-19). Mojsijevski Zakon još uvijek ima svrhu u Božjem naumu (usp. Gal 3). On dovodi ljude Kristu pokazivanjem palome ljudstvu njihove grješnosti i potrebe za spasenjem. On nam pomaže razumjeti Boga i Njegove načine. On je povezan s Novim savezom kao obećanje ispunjenja. On je bio nesposoban donijeti spasenje zbog slabosti i grješnosti paloga čovječanstva.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto autor Poslanice Hebrejima tako snažno naglašava nadmoćnost Isusova velikoga svećeništva?
2. Je li Knjiga Hebrejima bila pod utjecajem grčke filozofije (platonizam)?
3. Zašto je Knjiga proroka Jeremije 31:31-34 navođena?
4. Zašto je stih 12 tako dragocjeno obećanje?
5. Kako je Mojsijevski Savez povezan s kršćanima Novoga saveza?

HEBREJIMA 9

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
zemaljska i nebeska svetišta	zemaljsko Svetište	služba levitskih svećenika	zemaljsko i nebesko štovanje	Krist ulazi u Nebesko svetište
9:1-5	9:1-5	9:1-5	9:1-5	9:1-5
	ograničenja zemaljskoga Svetišta			
9:6-10	9:6-10	9:6-10	9:6-10	9:6-10
	Nebesko svetište	osobine Kristove žrtve (9:11-10:18)		
9:11-14	9:11-15	9:11-14	9:11-14	9:11-14
				Krist pečati Novi savez sa Svojom krvlju
9:15-22	nužnost smrti Posrednika	9:15-22	9:15	9:15-28
	9:16-22		9:16-22	
griješ uklonjen Kristovom žrtvom (9:23-10:18)	veličina Kristove žrtve		Kristova žrtva uzima grijeh (9:23-10:18)	
9:23-28	9:23-28	9:23-28	9:23-28	

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. vi. u uvodnome dijelu)

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 9:1-5

¹Sad štoviše prvi savez imaše propise božanskoga štovanja i zemaljskoga svetišta. ²Jer tamo bijaše šator pripremljen, vanjski, u kojem bijaše svijećnjak i stol i posvećen kruh; ovo se naziva svetim mjestom [Svetinjom – op.prev.]. ³Iza drugoga zastora tamo bijaše šator koji je nazvan Svetinja nad Svetinjama, ⁴imajući zlatni oltar kâda i kovčeg saveza prekriven sa svih strana sa zlatom, u kojem bijaše zlatna posuda što sadrži manu, te Aronov štap što propupaše, i ploče saveza; ⁵a gore bijaše kerubin slave zasjenjujući mjesto milosrđa; ali o ovim stvarima mi ne možemo sada govoriti potanko.

9:1 “prvi” Pravila za žrtvovanje i štovanje povezana sa Šatorom nalaze se u Levitskome zakoniku.

▣ “*savez*” Ovo nije u grčkome tekstu. Većina engleskih prijevoda to pretpostavlja. Međutim, H. E. Dana, u svome *Jewish Christianity*, str. 255, vjeruje kako bi to moralo biti prevedeno “prva služba” jer poglavlje 9 predstavlja još jedan dokaz Kristove nadmoćne službe (usp. 8:6). Daje i karte usporedbe na str. 255:

Prva služba	Druga služba
Zemaljska služba— “ovoga svijeta”.	Nebeska služba— “ne od ovoga stvorenja”.
Ljudska oprema— “tamo je postojao izgrađen šator”.	Božanska oprema— “ne napravljena rukama”.
Vanjski učinci— “ne mogu kao dotaknuta savjest učiniti štovano savršenim”.	Unutarnji učinci— “čisti vašu savjest od mrtvih djela da služi živome Bogu”.
Prolaznost u naravi— “postavljanje tjelesnih pravila u tijeku vremena gradnje”.	Trajnost u naravi— “obećanje vječne baštine”.

9:2 “šator” Ovo upućuje na prijenosni Šator u pustinji, koji je opisan u pojedinosti u Knjizi Izlaska 25 - 27 i gradnja u 36 - 38; 40. Autor Poslanice Hebrejima upućuje na unutarnje mjesto Šatora kao prvi (vanjski) Šator (sveto mjesto [Svetinja – op.prev.] i drugo (unutarnje) mjesto (Svetinja nad Svetinjama).

▣ “svijećnjak” Ovo upućuje na jednu svjetiljku sa sedam spremnika gorećega maslinova ulja, smještenog u Svetinji. Na njega je upućeno u Knjizi Izlaska 25:31-40 i Levitskome zakoniku 24:1-4. On je bio nazvan *menora*, što je hebrejski pojam za “svijećnjak”. Salomon je proširio svjetiljku na deset krakova (usp. I. Kr 7:49; II. Ljet 4:7). On simbolizira svjetlo istine i otkrivenja.

▣ “stol i posvećen kruh” Ovo je bio stol smješten u Svetinji koji je držao dvanaest velikih (15 libri) hljebova kruha. Oni su bili zamjenjivani tjedno i postali su hrana za svećenike (usp. Izl 25:23-30; 37:10-16; Lev 24:5-9). Predstavljali su Božju obećanu fizičku opskrbu za dvanaest Jakovljevih plemena.

▣ “svetim mjestom” [Svetinja] Ovo je vanjska soba Šatora u kojoj su svećenici služili dnevno. Mjerila je 20 lakata puta 10 lakata (usp. Izl 25 - 27). Autor Poslanice Hebrejima uobičajeno koristi ovaj pojam (*hagia*) sa ČLANOM (usp. 9:8.25; 13:11) i koristi ga za unutarnji ili drugi dio svetoga Šatora nazvanog Svetinja nad Svetinjama (usp. stih 3) gdje je bio smješten Kovčeg saveza, ali u ovome stihu ČLAN izostaje a pojam upućuje na vanjske dvije trećine svetoga Šatora, nazvane Sveto mjesto [Svetinja].

9:3 “drugoga zastora” Ovo je podijelilo Šator na dva odjeljenja (usp. Izl 26:31-35). Poslanica Hebrejima ima dva posebna imena, jedno za prednju zavjesu, koja je obično bila dijelom otvorena, i jedno za unutarnju zavjesu, koja nikad nije bila otvorena. Jedino je ulazio (dva puta) veliki svećenik na Dan pomirenja (usp. Lev 16).

▣ “Svetinja nad Svetinjama” To je bila savršena kocka od 10 lakata. Sadržavala je Kovčeg gdje je YHWH simbolički prebivao između krila kerubina. Ovaj Kovčeg bio je fizički simbol nevidljivoga Boga (nakon što su oni ušli u Obećanu zemlju).

9:4 “zlatni oltar kâda” Ovo je bio oltar prilagođenoga komada namještaja gdje je kâd bio smješten u velikim količinama na Dan pomirenja kako bi proizveo gusti dim koji je skrivao YHWH-inu prisutnost nad Kovčegom. Naš ga autor izgleda smješta unutar Svetinje nad Svetinjama. To je prouzročilo komentatorima uzimanje ovoga izričaja kao upućivanje na “kâdionik” jer ovo je kako Septuaginta prevodi taj pojam (usp. Lev 16:12; II. Ljet 26:19; Ez 8:11; IV. Mak 7:11). Međutim, Philo i Josip [Flavije – op.prev.] koriste istu grčku riječ za kâdioni oltar. U SZ-u oltar je blisko poistovjećen sa Svetinjom nad Svetinjama (usp. Izl 30:1-10, 37; ali posebice I. Kr 6:22).

Ugljeklje je bilo uzeto iz velikoga žrtvenog oltara na vratima Šatora i stavljeno na ovo malo postolje. Tamjan je potom bio stavljen na ugljeklje kako bi proizveo veliku količinu dima. Taj predivan mirisni dim zamračio je oči velikoga svećenika od viđenja YHWH, koji obitava nad Kovčegom saveza između krila kerubina, u Svetinji nad Svetinjama.

▣ **“kovčeg saveza”** Kovčeg je opisan u Knjizi Izlaska 25:10-22 i 37:1-9.

POSEBNA TEMA: KOVČEG SAVEZA

- I. Njegova svrha:
 - A. mjesto gdje YHWH obitava (tj. Njegovo podnožje, usp. I. Ljet 28:2; Ps 132:7; Iz 66:1) sa Svojim ljudima, između krila kerubina
 - B. mjesto oprostjenja grijeha, za sve ljude (usp. Izrael, Lev 16 i I. Kr 8:27-30; tuđinci, 8:41.43.60).
- II. Njegov sadržaj:
 - A. rabinska predaja:
 1. dvije kamene ploče na koje je YHWH napisao Deset zapovijedi (usp. Izl 31:18; 32:15-16)
 2. dva srebrna stupca koji drže ploče (bez biblijskih referenci)
 3. dijelovi izvornih dviju ploča koje su bile razbijene od Mojsija zbog Izraelove (Aronove) izradbe i štovanja zlatnoga teleta (usp. Izl 32:19; Pnz 9:17; 10:2)
 4. prijepis čitave Tore (usp. Izl 25:16)
 5. Božja Imena (usp. I. Kr 8:29) razvijena u *Kabali*, židovskome misticizmu
 - B. biblijske reference kao na sadržaje (neizvjesno je upućuju li oni na stvari unutar Kovčega ili pored njega):
 1. posuda s manom (usp. Izl 16:31-36)
 2. Aronov štap koji je procvjetao (usp. Br 17:4.10; Heb 9:4)
 3. prinosi Filistejaca zbog krivnje (5 zlatnih miševa i zlatnih čireva, usp. I. Sam 6:3-4.8)
 4. prijepis Deset zapovijedi (usp. Pnz 10:4-5; 31:26)
 - C. kod posvete Salomonova Hrama u I. Knjizi o Kraljevima 8 bilo je rečeno kako Kovčeg sadržava samo dvije kamene ploče (tj. Deset Riječi [Dekalog], usp. I. Kr 8:9).
- III. Njegov moguć položaj
 - A. Povijesne mogućnosti:
 1. odnesen u Egipat od Šišaka (935.-914. g.pr.Kr.) kad je upao u Judu u petoj godini (926. g.pr.Kr.) Roboamove (sin Salomona) kraljevine (usp. I. Kr 14:25-26; II. Ljet 12:9)
 2. odnesen u Egipat (Soan, Tanis, Avaris – različita imena za glavni grad Setija I. u delti) od faraona Neka II., koji je prognao u izgnanstvo Davidovskoga potomka Joahaza (sin Jošije) godine 597. pr.Kr. (usp. II. Kr 23:31-35; II. Ljet 36:1-4)
 3. odnesen u Babilon u Mardukov hram od Nebukadnezara II. kad je Sidkija bio izgnan (586. g.pr.Kr.) a Hram [jeruzalemski – op.prev.] spaljen (usp. II. Kr 25:9.13-17; II. Ljet 36:18).
 - B. Židovske predaje:
 1. skriven na gori Nebo/Pisgi od Jeremije prije pada Jeruzalema
 2. apokrifna II. Knjiga Baruhova kaže kako ga je skrio neki anđeo
 3. skriven nepoznatim sredstvima, ali bit će vraćen od Ilije neposredno prije negoli Mesija dođe (usp. Mal 4:5)
 4. skriven na gori Gerizimo (Šekem) gdje Samaritanci grade svoj hram YHWH-i.

▣ **“zlatna posuda što sadrži manū”** Septuaginta i Philo imaju pridjev “zlatna”, ali Masoretski hebrejski tekst ga nema (usp. Izl 16:31-36). Josip [Flavije – op.prev.] kaže da je sadržavala 4 pinte [1 pinta = 0,47 litara – op.prev.]. Bilo je čudesno što mana nije istrulila (usp. Izl 16:18-21.22-25).

▣ **“Aronov štap što propupaše”** Ovaj štap bio je YHWH-in znak potvrde Mojsijeva i Aronova vodstva za vrijeme Korahove pobune (usp. Br 17:1-11; 20:8-11).

▣ **“ploče saveza”** Ovo upućuje na dvije kamene ploče s dekalogom (deset riječi [Deset zapovijedi – op.prev.] napisanima na njima prstom Božjim (usp. Izl 25:16; Pnz 9:9.11.15;10:3-5; 31:18; 32:15). Knjiga Ponovljenog zakona i Knjiga o Jošui 24 slijedi uzorak ugovora Hetita (drugoga tisućljeća prije Krista). Njihovi savezi uvijek su imali dvije prepiske, jednu za vazalnog kralja koja se morala čitati godišnje i jednu za svetište božanstva. Prema tome, dvije kamene ploče mogle su biti dvostruke prepiske.

9:5 “kerubin slave” Ovo upućuje na dva anđeoska bića na svakoj strani mjesta milosrđa (poklopac), čija su krila zasjenjivala Kovčeg (usp. Post 3:24; Izl 25:18-22; Ez 10:14, ali zabilježite da u Ez 41:18 oni imaju dva lica, ne četiri). Nova mogućnost iz *History Channel video*, “Odgonetavanje Izlaska” tvrdi da su oni bili feniksi [mitološka bića – op.prev.]. Biblija ne otkriva mnogo o anđeoskome svijetu. Naša znatiželja često trči daleko ispred otkrivene istine. Za pojam “slave” vidjeti bilješku u 1:3.

▣ **“mjesto milosrđa”** Ovo upućuje na zlatni poklopac drvene kutije nazvane “Kovčeg saveza”. To je bilo posebno mjesto za “pokrivanje” grijeha. Izgleda kako bi simbolizam morao biti:

1. YHWH obitava između krila dvaju anđeoskih bića (rabini kažu kako je to bilo Njegovo podnožje)
2. kutiju koja je sadržavala “deset riječi” (Dekalog)
3. veliki svećenik, na Dan pomirenja (usp. Lev 16), koji je ulazio u Svetinju nad Svetinjama dva puta kako bi stavio krv na mjesto milosrđa, jednom za svoj vlastiti grijeh i jednom za ne-hotimične grijeh naroda kao cjeline (usp. stih 7).

Zahtjevi Zakona bili su prekriveni, zamračeni od YHWH-inih očiju žrtvenom krvlju životinje bez mane (život je u krvi; grijeh zahtijeva život).

▣ **“ali o ovim stvarima mi ne možemo sada govoriti potanko”** Ovo je opovrgavanje. Naš autor koristi pojedinosti iz drevnoga Šatora koje su sad nepoznate.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 9:6-10

⁶Sad kad su ove stvari bile tako pripremljene, svećenici su neprekidno ulazili u vanjski šator izvodeći božansko štovanje, ⁷ali u drugi, jedino veliki svećenik *ulazi* jednom godišnje, ne bez *uzimanja* krvi, koju on prinosi za sebe sâmog i za grijeh ljude počinjenih u neznanju. ⁸Sveti Duh je nagovijestio ovo, da put u sveto mjesto [Svetinju – op.prev.] ipak nije otkriven dok vanjski šator još uvijek stoji, ⁹što *jeste* znak za sadašnje vrijeme. Na taj način oboje i darovi i žrtve što su prineseni ne mogu učiniti štovatelja savršenim u savjesti, ¹⁰budući se oni *odnose* jedino na hranu i piće i različita pranja, propise za tijelo nametnute sve do vremena preustroja.

9:6 “neprekidno ulazili u vanjski šator” Svećenici su morali puniti posude na *menori* s uljem (usp. Izl 27:20-21), zamijeniti kruh tjedno (usp. Lev 24:8-9), i staviti malu količinu tamjana na kâdioni oltar (usp. Izl 30:7-8).

9:7 “veliki svećenik... jednom godišnje” On je ulazi samo na dan Yom Kippur, Dan pomirenja (usp. Lev 16). “*Kipper*” znači “prekriti”; *akadska srodna riječ* znači “obrisati/otrti”. Poslanica Hebrejima 9 usredotočuje se na obrede na Dan pomirenja više negoli ijedno drugo poglavlje u NZ-u.

▣ **“u neznanju”** Žrtveni sustav može se baviti jedino ne-hotimičnim grijesima. Hotimični grijesi, ili “grijesi desne ruke” (KJV) nisu mogli biti okajani (usp. Lev 4:2; Br 15:24.27.30.31; Ps 51:17). Dan pomirenja prvenstveno se bavi s obrednom nečistoćom naroda.

9:8-10 Ovi stihovi pokazuju: (1) prethodnu narav Mojsijevskoga Saveza i (2) nadmoćnost Novoga saveza. Kako je Novi savez u Kristu bolji?:

1. u Starome savezu jedino je veliki svećenik ulazio u unutarnju odaju jednom godišnje za svoje grijeh i za nehotimične grijeh Izraela (ograničen pristup i ograničen oprost)
2. u Novome savezu svi su vjernici privedeni Bogu zbog Isusove bezgrješnosti i uklanjanja razlike između hotimičnih i nehotimičnih grijeha (puni pristup i puni oprost).

Novi savez (usp. Jer 31:31-34), temeljen na vjeri u dovršeno djelo Krista, ne na zasluži zbog ljudskoga vršenja vanjskih pravila zakonika, dao je štovateljima sigurnost (novo srce, novi duh, usp. Ez 36:20-27) da pristupe svetome Bogu, ne kroz ritualne obrede ili liturgiju (usp. 6:1-2), nego kroz Evanđelje.

9:8

NASB	“vanjski šator”
NKJV	“prvi šator”
NRSV	“prvi dio šatora”
TEV	“vanjski dio šatora”
NJB	“staroga šatora”

Autor Poslanice Hebrejima naziva vanjski dio Šatora “prvi šator”, upućujući na “sveto mjesto [Svetinju – op.prev.]”. Ovo je moralo predstavljati štovanje sukladno Mojsijevskome Savezu, koje nije dozvoljavalo puni pristup Bogu. Zastor Herodova hrama koji se poderao od vrha do dna kad je Isus umro (usp. Mt 27:51) simbolizirao je ovaj novi pristup kroz Krista.

9:9 “ne mogu učiniti štovatelja savršenim u savjesti” Stari savez nije bio kadar očistiti krivnju grijeha iz savjesti čovječanstva (usp. stih 14). Savjest u NZ-u (ne SZ-u) jeste moralni vodič (usp. I. Pt 3:21). Opasnost je da ona može biti kulturološki uvjetovana ili zlorabljena u tišinu (usp. Mt 23:25-26). To je kontrapunkt “zvuku poganskoga puhanja” ili “tihi šapat” iz I. Knjige o Kraljevima 19:12.

Vrlo zanimljiva rasprava o uporabi ovoga pojma u Poslanici Hebrejima nađena je u *Synonyms of The Old Testament* od Roberta B. Girdlestonea:

“Odlomci u poslanici Hebrejima u kojima se riječ pojavljuje vrlo su zanimljivi i važni. Iz Heb. 9.9, zaključujemo da prinosi pod S.Z.-om nisu mogli učiniti čovjeka ‘savršenim kao odnošenje prema savjesti’ tj., nisu mogli ukloniti smisao grijeha koji sprječava čovjeka od jedinstvenosti s Bogom. Oni nisu oduzeli grijeh,ustvari, i oni nisu mogli, iz naravi stvari; jer ako je učinak levitskoga oprostaja bio učiniti ljude savršenim, tj., jedno s Bogom, prinosi nisu trebali biti ponavljani. Ako su štovatelji bili očišćeni jednom za uvijek, oni nisu morali više imati svijesti o grijesima (Heb. 10.2). Ali ‘krv Krista’ čisti ljudsku savjest od mrtvih djela, i osposobljava ga da služi živome Bogu (Heb. 9.14); i srce je njome ‘poškropljeno od zle savjesti’ (10.22). Drugim riječima, vjerno prihvaćanje Kristove žrtve odnosi taj smisao grijeha koji je bio prepreka između čovjeka i Boga, i osposobljava čovjeka da ne živi više kao sluga, nego kao sin” (str. 73).

▣ “savršenim” Vidjeti Posebnu temu u 7:11.

9:10

NASB	“vremena preustroja”
NKJV	“[toga – op.prev.] vremena preustroja”
NRSV	“vrijeme dolazi da se stvari postave pravilno”
TEV	“vrijeme kad će Bog postaviti novi red”
NJB	“vrijeme dode da se stvari postave pravilno”

Ovo upućuje na Novi savez ustoličen u Isusu. Ovaj je izričaj bio korišten od rabina zadnje “Jubilarne godine” kad je Mesija morao doći. Korišten je u moralnome smislu u Knjizi proroka Jeremije 7:3.5.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 9:11-14

¹¹Ali kad se Krist pojavio kao veliki svećenik dobrih stvari koje moraju doći, *On uđe* kroz veći i savršeniji šator, ne učinjen s rukama, što će reći, ne od ovoga stvorenja; ¹²i ne kroz krv koza i teladi, nego kroz Svoju vlastitu krv, *On uđe* u sveto mjesto [Svetinju – op.prev.] jednom za uvijek, postignuvši vječno iskupljenje. ¹³Jer ako krv koza i bikova i pepeo junice što škropi one koji su bili okaljani posvećuje za očišćenje tijela, ¹⁴kako će mnogo više krv Krista, koji kroz vječnoga Duha prinese Sâmog Sebe bez ljage Bogu, čisti vašu savjest od mrtvih djela da služite živome Bogu?

9:11 “Ali kad se Krist pojavio kao veliki svećenik” Kad se ovo dogodilo:

1. prije stvaranja (usp. Otk 13:8)
2. na Kalvariji (usp. stih 12)
3. nakon uznesenja Ocu zdesna (ušao u Svetište u Nebu, usp. 9:24-25)?

Je li Isus prinio Sámog Sebe dva puta? Ako je tako, zašto je naglasak na “jednom za uvijek”? Moguće je On prinio Sámog Sebe kao žrtvu na Kalvariji, ali djelovao je kao Veliki svećenik nakon Njegova uznesenja ili to jednostavno može biti: (1) teološka slika ili (2) nadahnuti rabinski misticizam.

▣ **“dobrih stvari koje moraju doći”** Drevni grčki rukopisi mijenjaju: (1) “stvari koje moraju doći” u α , A (NASB, NKJV, NJB) i (2) “stvari koje su već ovdje” u P⁴⁶, B, D* (RSV, NEB, TEV, NIV).

▣ **“ne učinjen s rukama”** Neki vide ovo kao upućivanje na uskrsla fizička tijela vjernika (usp. II. Kor 5:1) i Isusovo tijelo (usp. Mk 14:58). Međutim, okvir izgleda upućuje na Nebeski hram (usp. Heb 8:2; 9:24).

9:12 “ne kroz krv koza i teladi” Koze su bile za grijeh naroda (usp. Lev 16:11) a telad je bila za grijeh velikoga svećenika (usp. Lev 16:11). Žrtveni sustav SZ-a (usp. Lev. 1 - 7) bio je Božja milosrdna priprema dopuštenja (kao nagovještaj Kristove smrti) životinje bez mane da plati smrtnu kaznu za grijeh ljudi (usp. Lev 17:11).

▣ **“nego kroz Svoju vlastitu krv”** Grčki prijedlog “*dia*” može značiti: (1) “kroz” (NASB, NIV) ili (2) “s(a)” (NKJV, NRSV, NJB).

▣ **“sveto mjesto [Svetinju – op.prev.]”** Ovdje ovo podrazumijeva “Svetinju nad Svetinjama” Nebeskoga šatora.

▣ **“jednom za uvijek”** Ovo je često ponavljani naglasak (usp. 7:27; 9:28; 10:10). Naglašava Kristovu potpunu i dovršenu žrtvu. Vidjeti punu bilješku u 7:27.

▣
NASB, NKJV, NRSV **“postignuvši vječno iskupljenje”**
TEV **“postigavši vječno spasenje”**
NJB **“zadobio vječno iskupljenje”**

Ovo je AORIST SREDNJEGA PARTICIPA, što obilježava dovršeno djelo naglašavajući sudjelovanje i interes subjekta. Riječ “vječno” može se odnositi na: (1) njegovu kakvoću, “život Novoga doba” ili (2) njegovu količinu, “život bez kraja”. S upozorenjima u Poslanici Hebrejima tako oštrima, moguće #1 odgovara najbolje. Vidjeti Posebnu temu: Vječno u 6:2.

▣ **“iskupljenje”** Ova riječ upućuje na dug plaćen od bliskoga rođaka za nečije oslobođenje. To je SZ-ni “*go'el*” (usp. Ruta 4; Iz 43:1; 44:22.23; 48:20; 12:9; 63:9; Hoš 13:14).

9:13 “ako” Ovo je PRVI RAZED KONDICIONALNE REČENICE koja pretpostavlja da je istinito. Bog je prihvatio Mojsijevski žrtveni sustav kao sredstvo pokrivanja grijeha do Krista!

▣ **“pepeo junice”** Crveni pepeo junice bio je korišten za obredno čišćenje (usp. Br 19).

▣ **“škropi”** Ovo je bio dio Mojsijevskoga obreda što je uključivao tekućine (krv ili pepeo crvene junice pomiješano s vodom). To je bio način prenošenja svetosti ili sile što čisti. Robert B. Girdlestone u svome *Synonyms of The Old Testament* ima zanimljiv osvrt:

“Škropljenja (*shantismoi*) na koje se posebice upućuje u Poslanici Hebrejima od dvije su vrste – ono koje je bilo pripremljeno s pepelom crvene junice na osobe koje su utanačile izvjesno oskvrnuće (Heb. 9.13), i ono koje je bilo pripremljeno s krvlju na narodu i Knjizi u stvaranju Staroga saveza; također na Šatoru i različitim posudama povezanim sa svetom službom (Heb. 9.19.21). Tvar od koje su ove sjene jeste škropljenje Isusove krvi, koja govori bolje stvari nego ona od Abela (Heb. 12.24)” (str. 152).

9:14 “kako... mnogo više” Uspoređivanje Saveza tema je Knjige (usp. 2:1-3; 3:3; 8:6; 10:28-29).

▣ **“koji kroz vječnoga Duha”** Ovo je ili Kristov pred-postojeći duh ili Sveti Duh.

The United Bible Societies u *A Handbook on The Letter to the Hebrews* od Ellingwortha i Nida, popisuje nekoliko razloga zašto je to vjerojatno moralo biti malo slovo “d” dok većina suvremenih prijevoda (NASB, NKJV, NRSV, TEV, NJB, NIV) ima veliko slovo:

1. ne postoji ODREĐENI ČLAN
2. autor često govori o “Svetome Duhu” i naslovljava Ga ovim punim naslovom

3. ovaj izričaj može biti uspoređan sa “snazi neuništiva života” u 7:16 (str. 196).

U svome komentaru o Poslanici Hebrejima u *New International Commentary Series*, F. F. Bruce čini zanimljiv osvrt da je zamisao Duha smjerenje na dijelove Knjige proroka Izaije koji sadrže “Pjesme o Sluzi” (poglavlja 40 - 54). U ovome dijelu, 42:1 kaže: “Ja sam stavio svoga Duha nad njim” (str. 205). U Knjizi kao Poslanica Hebrejima, koja koristi SZ tako slobodno, ovo čini dobar smisao.

▣ **“prinese Sâmog Sebe”** Ovo je Kristovo dragovoljno djelo (usp. Iv 10:17-18; II. Kor 5:21; Fil 2:8, Iz 52:13 - 53:12). Vidjeti Posebnu temu: Isus kao Veliki svećenik u 2:17.

▣ **“bez ljage”** Vidjeti Posebnu temu u 7:26.

▣ **“od mrtvih djela”** Ovaj isti izričaj pojavljuje se u 6:1 kao upućivanje na SZ-ne rituale i obrede kao sredstvo zasluženoga spasenja. Istinsko sredstvo jeste dovršeno nadomjesno izmirenje Božjega Janjeta (usp. Iv 1:29; I. Iv 3:5). Ja uistinu cijenim osvrt od M. R. Vincenta u njegovu *Word Studies in the New Testament*, koji dovodi u odnos mrtva djela sa samo-pravednim legalizmom:

“To mijenja narav djela čišćenjem njih od elementa smrti. Ovaj element ne pripada jedino djelima koja su spoznata kao grješna i počinjena su od grješnih ljudi, nego djelima koja idu pod imenom religioznosti, a ipak su počinjena tek u legalnome duhu. Ništa manje, jer je to nadmoćnije religiji vjere, kršćanstvo primjenjuje najoštrije i najradikalnije testove na djela. Profesor Bruce istinito kaže da ‘najoštriji test Kristove snage da iskupi jeste njegova sposobnost da odriješ lance izviranjem legalne religije, kojom su mnogi vezani što su pobjegli vlasti glupih, grješnih navika’” (str. 1139-1140).

▣ **“služite živome Bogu”** Zabilježite da su vjernici spašeni kako bi služili (usp. Rim 6). Spasenje je sloboda od nasilja grijeha, do Božjega gospodstva! Spasenje nije proizvod (prije probušena karta za Nebo ili polica osiguranja protiv vatre), nego odnos vjere, poslušnost i služenje. Svi su vjernici obdareni za službu (usp. Ef 4:11-12) i služenje Tijelu Kristovu (usp. I. Kor 12:7.12).

PRIDJEV “živome” igra je na SZ-no ime prema Savezu za Božanstvo, YHWH, koje je iz korijena GLAGOLA “biti”. YHWH je uvijek-živi, jedino živi Bog!

Vidjeti Posebnu temu: Imena za Božanstvo u 2:7.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 9:15-22

¹⁵Iz ovoga razloga On je posrednik novoga saveza, tako što, budući se smrt dogodila za iskupljenje prijestupa što bijahu počinjeni pod prvim savezom, oni koji bijahu pozvani mogu primiti obećanje vječne baštine. ¹⁶Jer gdje je savez, mora postojati nužnost smrti onoga koji ga napravi. ¹⁷Jer savez je valjan *jedino* kad su ljudi mrtvi, jer on nikad nije na snazi dok onaj koji ga napravi živi. ¹⁸Stoga čak ni prvi *savez* ne bijaše uveden bez krvi. ¹⁹Jer kad je svaka zapovijed bila izgovorena od Mojsija svemu narodu sukladno Zakonu, on uze krv teladi i koza, s vodom i crvenom vunom i izopom, te poškropi oboje i sâmu knjigu i narod, ²⁰govoreći: “OVO JE KRV SAVEZA KOJU VAM BOG ZAPOVIJEDL.” ²¹I na isti način on poškropi oboje i šator i sve posude za službu s krvlju. ²²I prema Zakonu, *neko može gotovo reći*, sve su stvari očišćene s krvlju, i bez prolijevanja krvi nema oprostjenja.

9:15 “posrednik” Vidjeti bilješku u 8:6 (usp. 12:24; I. Tim 2:5).

▣ **“novoga saveza”** Ovo je prvo upotrijebljeno u 8:8.13, ali na to se smjeralo u 7:22. Ovaj potresni pojam nađen je u samo jednome SZ-nome tekstu (usp. Jer 31:31-34) i opisan u Knjizi proroka Ezekielu 36:22-38. Stihovi 15-18 igra su o riječi “savez”, s njegova dva značenja zakonskoga ugovora ili nagodbe (hebrejski) i posljednje volje i oporuke (grčki i latinski).

▣ **“za iskupljenje prijestupa što bijahu počinjeni pod prvim savezom, oni koji bijahu pozvani mogu primiti obećanje vječne baštine”** Zapamtite da je Poslanica Hebrejima usporedba Staroga i Novoga zavjeta. Mojsijevski Savez postao je mrtvo slovo na papiru (usp. Ef 2:14-16; Kol 2:14) Božjemu najvišem Stvorenju (čovječanstvo) jer nakon Knjige Postanka 3 oni su bili nesposobni poslušati i izvršiti Božje zapovijedi. Prvi Savez rekao je “čini i živi”, ali nitko nije mogao u potpunosti udovoljiti njegovim zahtjevima. Stari Savez izjavio je: “duša koja griješi umrijet će” (usp. II. Kr 14:6; Ez 18:4.20). Božji odgovor bio je bezgrješan, savršeni Izraelac koji će platiti cijenu za sve, za sva vremena (usp. Iz 52:13 - 53:12).

Izričaj “oni koji bijahu pozvani” upućuje na Božji prvotni poziv da Ga se spozna (usp. 3:1; Iv 6:44.65; Rim 8:28.30; 9:24). Vidjeti punu bilješku u 3:1.

Zamisao "baštine" povezana je s levitskim jedinstvenim odnosom prema YHWH-i. Oni su bili Njegova baština a On je bio njihova (ne zemlja kao za ostala plemena). Vjernici Novoga saveza su kao SZ-ni svećenici (usp. II. Pt 3:5.9; Otk 1:6). Vjernici imaju vječnu baštinu, koja je priskrbljena od Krista, čuvana od Boga (usp. I. Pt 1:3-5).

POSEBNA TEMA: OTKUPNINA/ISKUPLJENJE

I. STARI ZAVJET

- A. Postoje prvenstveno dva hebrejska zakonska pojma koja izražavaju ovu zamisao:
1. *Ga'al* (BDB 145, I), koji u osnovi znači "biti slobodan od plaćanja cijene". Oblik pojma *go'el* dodaje zamisli osobnoga posrednika, uobičajeno člana obitelji (tj. srodnika iskupitelja). Ovaj kulturološki vid prava da se natrag otkupe predmeti, životinje, zemlja (usp. Lev 25; 27), ili rodaci (usp. Ruta 4:15; Iz 29:22) teološki je prenijeto na YHWH-ino oslobođenje Izraela iz Egipta (usp. Izl 6:6; 15:13; Ps 74:2; 77:15; Jer 31:11). On postaje "Iskupitelj" (usp. Job 19:25; Ps 19:14; 78:35; Izr 23:11; Iz 41:14; 43:14; 44:6.24; 47:4; 48:17; 49:7.26; 54:5.8; 59:20; 60:16; 63:16; Jer 50:34).
 2. *Padah* (BDB 804), što u osnovi znači "osloboditi" ili "spasiti":
 - a. iskupljenje prvorodca (Izl 13:13.14 i Br 18:15-17)
 - b. fizičko iskupljenje suprotstavljeno je duhovnome iskupljenju (Ps 49:7.8.15)
 - c. YHWH će iskupiti Izraela od njegova grijeha i pobune (Ps 130:7-8).
- B. Teološka zamisao uključuje nekoliko povezanih stavaka:
1. postoji potreba, ropstvo, gubitak, kazna zatvora:
 - a. fizičko
 - b. društveno
 - c. duhovno (usp. Ps 130:8)
 2. cijena mora biti plaćena za slobodu, odrješenje, i obnovu:
 - a. naroda Izraela (usp. Pnz 7:8)
 - b. pojedinca (usp. Job 19:25-27; 33:28)
 3. netko mora djelovati kao posrednik i dobrotvor. U *gaal* taj jedan je uobičajeno član obitelji ili bliski rođak (tj. *go'el*, BDB 145)
 4. YHWH često Sâm Sebe opisuje u obiteljskim pojmovima:
 - a. Otac
 - b. Suprug/Muž
 - c. Bliski rođak Iskupitelj/Osvetnik.Iskupljenje je bilo osigurano osobnim posredovanjem YHWH; cijena je bila plaćena, i iskupljenje ostvareno!

II. NOVI ZAVJET

- A. Postoji nekoliko pojmova korištenih za prijenos teološke zamisli:
1. *Agorazō* (usp. I. Kor 6:20; 7:23; II. Pt 2:1; Otk 5:9; 14:3-4). Ovo je trgovački pojam koji odražava plaćenu cijenu za nešto. Mi smo krvlju-kupljeni ljudi koji ne nadziru svoje vlastite živote. Mi pripadamo Kristu.
 2. *Exagorazō* (usp. Gal 3:13; 4:5; Ef 5:16; Kol 4:5). Ovo je također trgovački pojam. On odražava Isusovu nadomjesnu smrt za našu korist. Isus je podnio "prokletstvo" temeljeno na izvedbi zakona (tj. Mojsijevski Zakon, usp. Ef 2:14-16; Kol 2:14), što grješno čovječanstvo ne može ispuniti. On je podnio prokletstvo (usp. Pnz 21:23) za sve nas (usp. Mk 10:45; II. Kor 5:21)! U Isusu, Božja pravda i ljubav spojeni su u potpuni oprost, prihvaćanje, i pristup!
 3. *Luō*, "osloboditi":
 - a. *Lutron*, "cijena plaćena" (usp. Mt 20:28; Mk 10:45). Ovo su snažne riječi iz vlastitih Isusovih usta vezano na svrhu Njegova dolaska, da bude Spasitelj svijeta plaćanjem duga za grijeh kojeg On nije dugovao (usp. Iv 1:29)
 - b. *Lutroō*, "odriješiti":
 - (1) iskupiti Izraela (Lk 24:21)
 - (2) dati Sâmog Sebe za iskupljenje i očišćenje naroda (Tit 2:14)
 - (3) biti bezgrješni nadomjestak (I. Pt 1:18-19)

- c. *Lutrōsis*, “iskupljenje”, “oslobođenje”, ili “odrešenje”:
 (1) Zaharijino proročanstvo o Isusu, Evanđelje po Luki 1:68
 (2) Anina molitva Bogu za Isusa, Evanđelje po Luki 2:38
 (3) Isusovo bolje, jednom ponuđeno žrtvovanje, Poslanica Hebrejima 9:12.
- 4. *Apolytrōsis*:
 a. iskupljenje kod Drugoga dolaska (usp. Djela 3:19-21):
 (1) Evanđelje po Luki 21:28
 (2) Poslanica Rimljanima 8:23
 (3) Poslanica Efežanima 1:14; 4:30
 (4) Poslanica Hebrejima 9:15
 b. iskupljenje u Kristovoj smrti:
 (1) Poslanica Rimljanima 3:24
 (2) I. Poslanica Korinćanima 1:30
 (3) Poslanica Efežanima 1:7
 (4) Poslanica Kološanima 1:14.
- 5. *Antilytron* (usp. I. Tim 2:6). Ovo je ključni tekst (kao što je Tit 2:14) koji povezuje Isusovu nadomjesnu smrt na križu. On je jedna i jedina prihvatljiva žrtva, jedan koji je umro za “sve” (usp. Iv 1:29; 3:16-17; 4:42; I. Tim 2:4; 4:10; Tit 2:11; II. Pt 3:9; I. Iv 2:2; 4:14).
- B. Teološka zamisao u NZ-u
 1. Čovječanstvo je zarobljeno u grijeh (usp. Iv 8:34; Rim 3:10-18; 6:23).
 2. Robovanje čovječanstva grijehu bilo je otkriveno SZ-nim Mojsijevskim Zakonom (usp. Gal 3) i Isusovom Propovijedi na gori (usp. Mt 5 - 7). Ljudska činidba postala je smrtna osuda (usp. Kol 2:14).
 3. Isus, bezgrješno janje Božje, došao je i umro umjesto nas (usp. Iv 1:29; II. Kor 5:21). Mi smo očišćeni od grijeha kako bismo mogli služiti Bogu (usp. Rim 6).
 4. Suzvučjem su obojica i YHWH i Isus “bliski srodnik” koji djeluju na našu korist. Ovo nastavlja obiteljske metafore (tj. otac, suprug/muž, sin, brat, bliski srodnik).
 5. Iskupljenje nije bila cijena plaćena Sotoni (tj. srednjovjekovna teologija), nego pomirenje Božje riječi i Božje pravde s Božjom ljubavlju i potpuno pribavljenje u Kristu. Na križu mir je bio obnovljen, pobuna ljudi oprostena, slika Božja u čovječanstvu sad je opet u potpunosti djelotvorna u prisnome zajedništvu!
 6. Ipak postoji još uvijek budući vid iskupljenja (usp. Rim 8:23; Ef 1:14; 4:30), koji uključuje uskrsnuće naših tijela i osobnu prisnost s Trojedinim Bogom. Naša uskrsnuta tijela bit će kao Njegovo (usp. I. Iv 3:2). On je imao fizičko tijelo, ali s van dimenzijskim vidom. Teško je odrediti paradoks I. Poslanice Korinćanima 15:12-19 s I. Poslanicom Korinćanima 15:35-58. Očito postoji fizičko, zemaljsko tijelo, i postojat će nebesko, duhovno tijelo. Isus je imao oba!

9:16-18 Postoje dva načina razumijevanja ovoga dijela: (1) autor koristi rabinsku igru na riječ “savez” u njezinu grčkome smislu “zadnja volja ili oporuka” (usp. Gal 3:15). Svrha ovoga je naglasiti kako je Krist morao umrijeti jer je Novi savez trebao biti učinjen nedjelatnim; ili (2) pojam bi trebao biti dosljedno preveden “savez”. Najbolji kratki dokaz za ovaj stav nađen je u *Word Studies in the New Testament* od M. R. Vincenta:

“Protiv izvođenja *oporuka* za *diathēkē* i u prilog zadržavanja *savez*, sljedeća su razmišljanja: (a) *Nenadanost promjene, kao njen prekid crte izlaganja*. Ona je uvedena u sredinu trajnoga dokaza, u kojem je novi savez uspoređen i protivan s Mojsijevskim savezom (od 8:6 - 10:18). (b) *Prekretnica, i od analogije i od suprotivosti, jeste ta da su oba saveza bila uvedena i ovjerena smrću: ne uobičajenom, prirodnom smrću, nego žrtvenom, nasilnom smrću, popraćenom s prolijevanjem krvi kao sržne značajke*. Takva je smrt jasno naznačena u stihu 15. Ako *diathēkē* označava oporuku, *thanaton* smrt u stihu 16 morala je značiti prirodnu smrt bez prolijevanja krvi. (c) *Oblik oporuke ne bi smio apelirati na Poslanicu Hebrejima u vezi s baštinom*. Naprotiv, zamisao *klēronomia* – uvijek je u hebrejskome umu podsjećala na zamisao saveza. Vidjeti Ponovljeni zakon 4:20-23; I. Knjigu Ljetopisa 16:15-18; Psalm 8 - 11. (d) U LXX, iz koje naš pisac obično navodi, *diathēkē* ima sveopće značenje saveza. Pojavljuje se oko 350 puta, uglavnom predstavljajući savez. (e) *Potvrda saveza žrtvovanjem žrtve ovjerena je Knjigom Postanka 15:10; Psalmom 1.5; Knjigom proroka Jeremije 34:18*. (f) *Ako je oporuka točan prijevod u stihovima 16,17, pisac je pravedno optužen zbog retoričke pogriješke; jer stih 18 i dalje jasno je namjeravan kao*

povijesni slikoviti prikaz tvrdnji u stihovima 16,17, i slikoviti prikazi okreću se na točku u potpunosti drukčiju od slikovito prikazane građe. Pisac je gradio kako bi rekao, ‘*Volja je van snage nakon smrti oporučitelja; prema tome prvi savez bio je ovjeren s krvlju žrtava*’” (str. 1144).

▣ “**uveden**” Vidjeti bilješku u 10:20.

9:19 “koza, s vodom i crvenom vunom i izopom” Autor je izgleda morao napraviti složenicu od čišćenja škropljenjem krvi na gubavcu u Levitskome zakoniku 14:6-7 s posvećivanjem Deset zapovijedi na Sinaju u Knjizi Izlaska 24:1-9. Šator nije postojao u poglavlju 24 (usp. Izl 40). Josip [Flavije] kaže nam kako je škropljenje s krvlju bio dio obreda iz Knjige Izlaska 40.

Ova riječ “koza” nedostaje u nekoliko drevnih grčkih rukopisa (P⁴⁶, א^c, K, L) kao i u Sirijskome prijevodu te grčkome tekstu korištenom od Origena. Koze su uobičajeno bile korištene za prinose za grijeh, ne zavjetne potvrde (iako ne isključivo, usp. Post 15:9). Koze su izostavljene u ovjeri “deset riječi” (Tora) u Knjizi Izlaska 24:1-8. Moguće je “koza” još jedno smjerenje na Dan pomirenja, Levitski zakonik 16, gdje su koze sastavni dio obreda.

Teško je s naše suvremene točke gledišta tvrditi kako su Djela apostolska 7 (Stjepanov govor) i autor Poslanice Hebrejima (opis drevnoga Šatora poglavlja 9) neispravni. Postoji toliko mnogo toga što je nepoznato o samim drevnim obredima i uvijek-mijenjajućim rabinskim predajama povezanima s njima.

9:20 Ovo je navod iz Knjige Izlaska 24:8.

9:22 “gotovo reći, sve su stvari” Neke su stvari bile očišćene bez krvi u SZ-nome sustavu: (1) Levitski zakonik 5:11; (2) Knjiga Brojeva 16:46; (3) Knjiga Brojeva 31:22-23; (4) Knjiga Izlaska 19:10; 32:30-32; Levitski zakonik 15:5; 16:26.28; 22:6; (5) Psalam 51. Vidjeti bilješku dolje.

▣ “**bez prolijevanja krvi nema oprostjenja**” U SZ-u čišćenje je zahtijevalo: (1) vatru, (2) vodu, ili (3) krv. Ovaj autor uzima grijeh ozbiljno. Oproštenje uključuje izgubljeni život (usp. Lev 17:11.14). SZ-ni žrtveni sustav (usp. Lev 1 - 7) postavlja pozornicu za naše razumijevanje Kristove zamjenske smrti (usp. Mt 26:28; Mk 10:45; I. Kor 11:25; II. Kor 5:21).

U SZ-u postojalo je nekoliko načina kojima su stvari/ljudi bili očišćeni bez krvi:

1. vatrom (usp. Lev 13:52.55; 16:27; Br 31:23)
2. vodom (usp. Izl 19:30; Lev 15:5; 16:26.28; 22:6; Br 31:24)
3. žrtvovanjem brašna (usp. Lev 5:11-13)
4. tamjanom/kâdom (usp. Br 16:46-48)
5. posredovanjem (usp. Izl 32:30-32)
6. molitvom o vjeroispovijedanju i kajanju (usp. Ps 32 i 51).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 9:23-28

²³Zato postojate neophodnost za preslike stvari u nebesima da budu očišćene s ovim, ali same nebeske stvari s boljim žrtvama negoli ove. ²⁴Jer Krist nije ušao u sveto mjesto [Svetinju – op.prev.] napravljeno s rukama, *puku* presliku onoga istinskoga, nebo u nebesa sama, sad kako bi se pojavio u prisutnosti Boga za nas; ²⁵niti ne bijaše tako da bi On prinosiso Sâm Sebe često, kao što veliki svećenik ulazi u sveto mjesto [Svetinju – op.prev.] godinu za godinom s krvlju što nije njegova vlastita. ²⁶Inače, On bi trebao trpjeti često od temelja svijeta; ali sad pri dokončanju doba On je bio očitovan da otkloni grijeh žrtvom Sâmogâ Sebe. ²⁷I jer je određeno za ljude umrijeti jednom i nakon toga *dolazi* sud, ²⁸tako će se Krist također, bivajući prinesen jednom da uzme grijeh mnogih, pojaviti drugi puta za spasenje bez *pozivanja na grijeh, za one koji Ga željno iščekuju.*

9:23 “za preslike stvari u nebesima da budu očišćene” Zamisao stvari u Nebu koje su bile okaljane grijehom čovječanstva na Zemlji neuobičajena je, ali ne jedinstvena ovome autoru (usp. Rim 8:18-22). Dan pomirenja, na kojeg se tako često smjera u ovome poglavlju, uključuje godišnje čišćenje Šatora od obrednoga oskvrnuća (usp. Izl 30:10; Lev 16:11-20). Nebo je moglo biti okaljano:

1. padom čovječanstva (usp. Rim 8:18-22; Kol 1:20)
2. prisutnošću Sotone (usp. Job 1 - 2; Zah 3)
3. jednostavno zamisao u rabinskoj predaji.

9:24 “sad kako bi se pojavio u prisutnosti Boga za nas” Isusovo svećeničko djelo bilo je učinjeno na dva stupnja: (1) kao žrtva na Zemlji i (2) kao svećenik u Nebu. Ovaj izričaj može biti razumjet na dva načina: okvirno on upućuje na Njegovu žrtvenu smrt u korist paloga čovječanstva, ali to može biti razumjeto kao upućivanje na Njegovu neprekidnu službu posredovanja (usp. 7:25; Rim 8:34; I. Iv 2:1).

Pojam “pojavió” je *emphanizō*, što znači “očitoovati” (usp. Mt 27:53). U stihu 26 upotrijebljena je riječ “očitovan”, *phaneroō*, (usp. II. Kor 5:10; Kol 3:4; I. Pt 5:4; I. Iv 2:28; 3:2) a u stihu 28 riječ “pojavió”, *optomai* (usp. Mt 17:3; Lk 1:11; 9:31; 22:43; 24:34; Djela 2:3; 7:2.30.35; 9:17; 16:9; 26:16). Iznenađujuće je da autor koristi tri istoznačna pojma.

9:25 Ovo nastavlja teološki naglasak Knjige Hebrejima da je Isus dao Sâmoga Sebe “jednom” (usp. 7:27; 9:11.25-28; 10:10) odatle su, Njegovo svećeništvo, žrtva, i Svetište nadmoćniji nad njihovim SZ-nim dopunskim dijelovima.

9:26

NASB

“Inače, On bi trebao trpjeti često”

NKJV

“On bi onda morao trpjeti često”

NRSV

“jer onda on bi morao trpjeti ponovno”

TEV

“jer onda on bi morao trpjeti mnogo puta”

NJB

“ili drukčije on bi morao trpjeti opet i opet ponovno”

U svome *Word Pictures in the New Testament*, A. T. Robertson tvrdi da je ovo pretpostavljeni DRUGI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE (tom V., str. 404), što bi moglo podrazumijevati krivu izjavu koja ishodi u krivome zaključku. Isus je trpio samo jednom, ne kao propisane žrtve.

NASB

“pri dokončanju doba”

NKJV

“na kraju vremena”

NRSV

“na kraju doba”

TEV

“sad kad su sva vremenska doba blizu kraja”

NJB

“na kraju zadnjega doba”

Postoji nekoliko grčkih pojmova što se odnose na “vrijeme”, “vječnost”, i “doba”. U poglavlju 9 upotrijebljene su tri vremenske reference:

1. 9:9: “sadašnje vrijeme”, tj. Stari zavjet
2. 9:10: “vremena preustroja”, tj. Novi zavjet (početak Novoga doba)
3. 9:26: “dokončanju doba”, tj. Novo doba pravednosti (dokončanje Novoga doba, usp. Mt 13:39.40.49; 24:3; 28:20).

Rabini i NZ-ni autori predvidjeli su dva doba (horizontalni dualizam): (1) trenutačno doba zla označeno ljudskom pobunom i Božjim prokletstvom i (2) Doba koje mora doći ustoličeno od Mesije, Dan pravednosti.

SZ usredotočuje se na veličanstveni, snažni dolazak Mesije kao Suca i Vladara, ali kao što NZ otkriva, On će doći dva puta, jednom kao Pateći Sluga, Janje Božje; i poslije, upravo na način koji je SZ navijestio. Ova dva različita dolaska prouzročila su preklapanje dvaju židovskih doba. Kraljevstvo Božje došlo je s Isusovim rođenjem ali neće biti dovršeno sve do Njegova slavnoga povratka. Tako su vjernici građani dviju kraljevina: Vječnoga kraljevstva i privremenoga kraljevstva.

9:27 Ovaj stih jamačno odbacuje ikakvu predodžbu o seljenju duša, kotač *karme* [sudbine – op.prev.], ili prethodne živote, što je strašna doktrina za palo, grješno ljudstvo! Kršćanski pogled na svijet je “jedan život, potom Sud” što raspiruje žurnost evangelizacije; to uništava teološku zamisao univerzalizma (svi će ljudi biti spašeni na kraju); to zahtijeva veliko poslanje (usp. Mt 28:19-20) ne biti okrenut dobrome prijedlogu ili velikoj mogućnosti!

9:28 “uzme grijeh mnogih” Ovo može biti smjerenje na Knjigu proroka Izaije 53:12 (usp. I. Pt 2:24). Pojam “mnogih” nije isključiv (neki), nego usporedan sa “svih” iz 53:6 (usp. Rim 5:18: “sve”; 5:19: “mnogi”).

Pojam “uzme” može također biti smjerenje na Knjigu proroka Izaije 53:4.11.12. Hebrejski GLAGOL znači “uzeti” ili “odnijeti” (usp. I. Pt 2:24). “Isus je platio dug kojeg On nije dugovao; mi smo dugovali dug kojeg ne možemo platiti”.

▣ **“pojavití (će se) drugi puta”** Ovo vjerojatno upućuje na Drugi Kristov dolazak, ponavljanu NZ-nu temu (usp. Mt 24:3.27.30.37.39.42.44; 26:64; Mk 13:20; 14:62; Lk 21:27; Iv 14:3; Djela 1:11; I. Kor 1:7; 15:23; Fil 3:20-21; I. Sol 2:19; 3:13; 4:15-16; 5:23; II. Sol 1:7.10; 2:1.8; I. Tim 6:14; II. Tim 4:1.8; Tit 2:13; Heb 9:28; Jak 5:7-8; I. Pt 1:7.13; II. Pt 1:16; 3:4.12; I. Iv 2:28). Vidjeti Posebnu temu: Grčka glagolska vremena upotrijebljena za spasenje u 1:14.

Međutim, moguće je, okvirno, kako to upućuje na Kristovo ostavljanje Nebeskoga šatora nakon Njegove velike i uspješne žrtve (usp. *New Testament Transline* od Michaela Magilla, str. 846, #32 i 35). Nešto slično izlaženju SZ-noga velikog svećenika iz Svetinje nad Svetinjama na Dan pomirenja.

NASB	“za spasenje bez pozivanja na grijeh”
NKJV	“odvojeno od grijeha, za spasenje”
NRSV, TEV	“ne da se bavi s grijehom, nego da spasi”
NJB	“grijeh ne postoji više... da donese spasenje”

Ovaj izričaj izgleda podrazumijeva kako je Krist došao prvi puta da se bavi s poteškoćom grijeha čovječanstva, ali On će doći drugi puta ponovno kako bi Sebi skupio (usp. I. Sol 4:13-18) one koji su se pouzdali u Njega i željno čekali Njegov povratak (usp. Rim 8:19.23; I. Kor 1:7; Fil 3:20; Tit 2:13).

▣ “za one koji Ga željno iščekuju” Ovo može biti još jedno smjerenje na obred na Dan pomirenja, kad su Izraelci žudno očekivali velikoga svećenika da izađe iz Svetinje nad Svetinjama živ, što je simboliziralo YHWH-ino prihvaćanje njegove službe posredovanja.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto autor Poslanice Hebrejima raspravlja o drevnome Šatoru pustinje?
2. Zašto je 9:9 teološki znakovito?
3. Postoji li stvarni fizički Šator u Nebu u kojeg Krist zaista ulazi i prinosi žrtvu?
4. Koja dva suzvuca “saveza” koristi autor u stihovima 15-18?

HEBREJIMA 10

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
griješ uklonjen Kristovom žrtvom (9:23-10:18)	životinjske žrtve nedostatne	osobine Kristove žrtve (9:11-10:18)	Kristova žrtva oduzima grijehe (9:23-10:18)	stara žrtva neučinkovita
10:1-4	10:1-4 Kristova smrt ispunjava Božju volju	10:1-10	10:1-4	10:1-10
10:5-10	10:5-10 Kristova smrt usavršava posvećenog		10:5-10	učinkovitost Kristove žrtve
10:11-14	10:11-18	10:11-18	10:11-14	10:11-18
10:15-18			10:15-18	
opomena i upozorenje	držite čvrsto svoju vjeroispovijed	opomena i upozorenja	dodimo bliže Bogu	kršćaninova povoljna prilika
10:19-25	10:19-25 pravedni žive od vjere	10:19-25	10:19-25	10:19-25 opasnost apostazije [otpada]
10:26-31	10:26-39	10:26-31	10:26-31	10:26-31 poticaji za ustrajnošću
10:32-39		10:32-39	10:32-39	10:32-39

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. vi. u uvodnome dijelu)

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

OKVIRNI UVIDI

- A. Književna jedinica započinje u poglavlju 8:1 i nastavlja se kroz 10:18.
- B. Ovo smjera na tri načina u kojima je Isusova služba nadmoćnija od službe levitskih svećenika:
1. Isusova nadmoćnija žrtva (Njegova vlastita krv, usp. 9:12-14)
 2. Isusovo jednom-za-sve prinošenje (vidjeti punu bilješku u 7:27)
 3. Isusovo nebesko, ne zemaljsko, Svetište (usp. 9:11).
- C. GLAGOL *teleioō* korišten je opetovano u Poslanici Hebrejima:
1. 2:10: Isus učinjen savršenim kroz trpljenje
 2. 5:9: Isus učinjen savršenim i postao je izvorom vječnoga spasenja
 3. 7:19: Mojsijevski Zakon nije učinio išta savršenim
 4. 7:28: Isus učinjen savršenim
 5. 9:9: Mojsijevski obred nije kadar učiniti savjesti štovatelja savršenima
 6. 10:1: Mojsijevski obred nesposoban učiniti štovatelje savršenima
 7. 10:1: Isusovo prinošenje čini vjernike savršenima zauvijek
 8. 11:40: SZ-ni i NZ-ni sveti usavršeni zajedno
 9. 12:23: duhovi pravednosti ljude čine savršenima.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 10:1-10

¹Jer Zakon, budući on ima *samo* sjenu dobrih stvari što moraju doći *a* ne pravi oblik stvari, ne može ikad, istim žrtvama koje oni prinose neprekidno godinu za godinom, učiniti savršenim one koji su primaknuti. ²Ili pak, ne bi li one prestale biti prinošene, jer štovatelji, bivajući jednom očišćeni, ne bi više imali svijest o grijesima? ³Ali u ovim žrtvama postoji podsjetnik grijeha godinu za godinom. ⁴Jer nemoguće je za krv bikova i koza da odstrane grijeh. ⁵Zato, kad On dolazi u svijet, On kaže:

“ŽRTVU I PRINOS TI NISI ŽUDIO,

NEGO TIJELO TI SI PRIPRAVIO ZA MENE;

⁶U SVIMA SPALJENIM PRINOSIMA I ŽRTVAMA ZA GRIJEH TI NISI IMAO UGODU.

⁷TADA JA REKOH: ‘GLE, JA SAM DOŠAO
(U SVITKU KNJIGE TO JE PISANO O MENI)

ČINITI TVOJU VOLJU, O BOŽE.’”

⁸Nakon izricanja gornjega: “ŽRTVE I PRINOSE I SVE PRINOSE PALJENICE I žrtve ZA GRIJEH TI NISI ŽUDIO, NITI SI TI IMAO UGODU *u njima*” (koje su prinesene prema Zakonu), ⁹potom On reče: “GLE, JA SAM DOŠAO ČINITI TVOJU VOLJU.” On uklanja prvo zato da učvrsti drugo. ¹⁰Ovom voljom mi smo bili posvećeni kroz prinos tijela Isusa Krista jednom za uvijek.

10:1 “sjenu” Mojsijevsko zakonodavstvo (“Zakon”) i obredi bili su vrsta i nagovještaj Isusove veliko-svećeničke službe u Nebeskome šatoru, ne napravljenome ljudskim rukama (usp. 8:5; 9:23-28).

The Jerome Biblical Commentary ima zanimljiv osvrt:

“Ovdje autor ne koristi ‘sjenu’ kao što čini u 8:5, gdje je namjeravana platonistička nebesko-zemaljska suprotivost, nego u Pavlovome smislu nagoviještanja onoga što mora doći kroz Krista (usp. Kol 2:17)... Godišnje ponavljane žrtve na Dan pomirenja nisu bile kadre ukloniti grijeh; one su samo nagovijestile žrtvu Isusa” (str. 399).

▣ “dobrih stvari što moraju doći” U 9:11 ovo je upućivalo na Kristovu veliko-svećeničku službu.

☐	
NASB	“ne pravi oblik stvari”
NKJV	“ne prava slika stvari”
NRSV	“ne istinski oblik ovih stvarnosti”
TEV	“ne puni i vjeran oblik stvarnih stvari”
NJB	“ne istinska slika njih”

Ovo je grčki pojam *icon*, što znači iscrpno ponovno prikazivanje što odgovara stvarnosti (usp. II. Kor 4:4; Kol 1:15). Ovdje je to poricano i gramatički povezano sa “sjenu”.

☐ **“istim žrtvama koje oni prinose neprekidno godinu za godinom”** Isus prinosi jednu učinkovitu žrtvu. Svećenici prinose opet i ponovno.

☐ **“učiniti savršenim”** Ovaj pojam znači “dovesti do potpunosti”, “u potpunosti dovršiti”. Ta riječ (*teleioō* i njeni drugi oblici) bili su neprekidna tema kroz Knjigu. Vidjeti Posebnu temu u 7:11.

Pojam *telos*:

1. znači “dovršenje”, “doseći cilj”, ili “kraj” (usp. 3:6.14; 6:11)
2. u Poslanici Hebrejima 5:14 *teleios* je upotrijebljen o zreloj osobi
3. u 6:1 *teleiotes* jeste poziv na zrelost
4. pojmovi su korišteni u vezi sa službom Melkisedeka i Nebeskoga šatora u 7:11 i 9:11.

☐ **“one koji su primaknuti”** U SZ-u ovo je upućivalo na pristup svećenika YHWH-i za štovanje ili službu. Ali ovdje, pod Novim savezom (usp. Jer 31:31-34), to upućuje na sve vjernike (usp. Jak 4:8) koji sada imaju dostup Bogu kroz Krista (usp. 4:16; 7:19.25; 10:1.22).

10:2

NASB, NRSV, NJB	“Ili pak”
NKJV	“jer onda”
TEV	“ako”

Ovo je DRUGI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE, često nazvane “suprotno činjenici”. Kriva tvrdnja napravljena je da se dođe do snažne teološke točke (usp. 4:8; 7:11; 8:4.7; 10:2; 11:15).

Stih 2 može biti preveden kao:

1. pitanje koje očekuje “da” odgovor, kao u NASB, NRSV, NAB
2. djelomično pitanje, kao u NKJV, NIV
3. izjava, kao u TEV, NJB, REB.

☐ **“ne bi li one prestale biti prinošene”** Ovo može podrazumijevati (usp. stih 11; 7:28) da je Hram bio još uvijek djelatan; prema tome, Poslanica Hebrejima mogla je biti pisana prije godine 70., kad su Hram (i Jeruzalem) bili potpuno uništeni od rimskoga vojskovođe (kasnije cara) Tita.

☐ **“jer štovatelji, bivajući jednom očišćeni, ne bi više imali svijest o grijesima”** Ovo je bila poteškoća s Mojsijevskim obredom: on nije mogao očistiti srce i um od krivnje (usp. 9:9.14). Novi savez u Kristu daje dostup Bogu sa smionošću (čista savjest)!

10:3 “podsjetnik grijeha godinu za godinom” Ovo izgleda upućuje na Dan pomirenja (usp. Lev 16), budući je to bilo žarište poglavlja 9, ali to može upućivati na čitav žrtveni sustav. Činjenice da su godišnje žrtve bile potrebne kako bi očistile šator i narod, nastavljalno je podsjećati Izraelce o ozbiljnosti i ponavljanosti ljudskoga grijeha i krivnje (usp. Gal 3).

10:4 “Jer nemoguće je” Riječ “nemoguće” upotrijebljena je nekoliko puta u Poslanici Hebrejima (vidjeti punu bilješku u 6:6):

1. 6:4: (u grčkome, ali 6:6 u NASB-ovoj rekonstrukciji). Nemoguće ih je obnoviti za pokajanje
2. 6:18: nemoguće je za Boga da laže
3. 10:4: nemoguće je da krv životinja ukloni grijeh
4. 11:6: bez vjere nemoguće je ugoditi Bogu.

Za autora Poslanice Hebrejima grčki pojam “nemoguće” ne može značiti “teško”!

10:5

NASB

“kad On dolazi u svijet, On kaže”

NKJV

“kad On dođe u svijet, On reče”

NRSV

“kad Krist dođe u svijet, On reče”

TEV

“kad je Krist morao doći u svijet, on reče Bogu”

NJB

“i to je zašto on reče, pri ulasku u svijet”

Ovo uvodi navod (usp. stihove 5-7) iz Psalma 40:6-8, što pokazuje YHWH-ino nezadovoljstvo sa SZ-nim žrtvama jer one nisu bile praćene načinom života vjere. Naš autor koristi Psalam 40:7 kao smjernje na dolazak Mesije koji će savršeno ugoditi Bogu.

Ovaj navod također podrazumijeva Kristovo pred-postojanje (usp. Iv 1:1-2; 8:57-58; II. Kor 8:9; Fil 2:6-7; I. Iv 1:1). Nije postojalo vrijeme kad Krist nije postojao! Njegova jedna bit s Ocem može biti dokazana iz Evanđelja po Ivanu 5:18; 10:30; 14:9; 10:28.

▣ “**TIJELO TI SI PRIPRAVIO ZA MENE**” Ovaj navod slijedi Septuagintu iz Psalma 40:6. Masoretski tekst ima “uho ti si napravio za mene”. Posebno spominjanje fizičkoga tijela pripravljenoga za Mesiju također je moglo djelovati u kasnome prvome stoljeću za pobijanje početnoga gnosticizma. Isus je bio istinski čovjek.

10:6 Postoji nekoliko odlomaka kao ovaj u SZ-u (usp. I. Sam 15:22; Iz 1:11-17; Hoš 6:6; Am 5:21-27; Mih 6:6-8). Oni ne smiju biti tumačeni kao Božje odbacivanje žrtvenoga sustava, što je bio čin Njegove milosti bavljenja s grijehom čovječanstva i poteškoćom zajedništva za ograničeno vrijeme. Ali palo ljudstvo uzelo je korist od procedura i okrenulo ih u mehanički obred i liturgiju umjesto u iskreno pokajanje i vjeru. Bog odbacuje površno izvođenje religijskoga obreda i liturgije koje ne odražava srce i život vjere (usp. Iz 1).

10:7 “(U SVITKU KNJIGE TO JE PISANO...)” Ovo je PERFEKT PASIV, što odražava Stari zavjet. Izvorno SZ bio je pisan u dijelovima na kožnim svicima. Svici s Mrtvoga mora nađeni godine 1947. imaju prijepis Knjige proroka Izaije pisane na kožnome svitku od dvadeset i devet stopa [1 stopa = 30,48 cm – op.prev.].

▣ “**ČINITI TVOJU VOLJU, O BOŽE**” Božja volja bila je Novi savez sa svim ljudstvom uspostavljenim Isusovom smrću i uskrsnućem (usp. Mk 10:45; II. Kor 5:21; Heb 10:9). Kad su životinje umrle u žrtvenim prinosima one nisu imale izbor. Isus je dragovoljno položio Svoj vlastiti život (usp. Iv 10:17-18).

10:8 “**ŽRTVE**” Popis četiri pojma u stihu 8 izgleda pokriva sve vrste žrtvenih prinosa (usp. Lev 1 - 7). Pojam “žrtve” doslovno znači dragovoljni prinos mira.

▣ “**PRINOSE**” Ovo upućuje na dragovoljni “prinos hrane”.

▣ “**PRINOSE PALJENICE**” Ovo su bile posve dragovoljne, u potpunosti dokončane žrtve.

▣ “**žrtve ZA GRIJEH**” Ovo je još jedan razred naređenih žrtava spomenutih u Levitskome zakoniku u poglavljima 4 – 5.

▣ “(koje su prinesene prema Zakonu)” Autorova svrha jeste pokazati nadmoćnost Isusove žrtve nad levitskim žrtvama. Čak i kad su SZ-na žrtvovanja bila izvedena s primjerenim stavom i obredima, ona su bila samo nagovještaj Kristova djela.

10:9 “**On**” Ovaj ZAMJENIČKI antecedent je višeznačan. On može upućivati na Oca kao Onoga koji je ustoličio Savez. Isto tako izričaj “tijela Isusa Krista” u stihu 10 podrazumijeva kako On nije subjekt. Međutim, svi GLAGOLI u navodu iz Psalma 40:6-8 (stihovi 5-7) imaju Krista kao svoj subjekt.

▣ “**prvo**” Ovo upućuje na Mojsijevski Savez (usp. Kol 2:14).

▣

NASB, NKJV

“uklanja”

NRSV

“ukida”

TEV

“iskorjenjuje”

NJB

“ukida”

Ovo je jak grčki pojam za “uništiti” (*anaireō*). Pitanje je kako razumjeti ovaj pojam u odnosu na SZ? Kao otkrivenje Božje on je vječan (usp. Mt 5:17-19). Pavao često navodi SZ kao opomenu vjernicima. Međutim, kao sredstvo spasenja ili oprostjenja grijeha on je bio jedino priprema pozornica (usp. Gal 3). On je bio ispunjen i nadmašen u NZ-u u Kristu. Okvir mora odrediti treba li taj pojam biti preveden “uklanja” (ispunjen) ili “ukida” (uništen).

▣ **“drugo”** Ovo upućuje na Novi savez (usp. Jer 31:31-34; Ez 36:22-36) u Isusu.

10:10

NASB, NKJV
NRSV

“Ovom voljom mi smo bili posvećeni kroz prinos tijela Isusa Krista jednom za uvijek”

“A to je Božjom voljom da smo mi bili posvećeni kroz prinos tijela Isusa Krista jednom za uvijek”

TEV

“Jer Isus Krist učini što je Bog želio njemu da učini, mi smo svi očišćeni od grijeha prinosom što on učini svojim vlastitim tijelom jednom i za uvijek”

NJB

“A volja bijaše za nas da budemo učinjeni svetima prinosom tijela Isusa Krista učinjenog jednom za uvijek”

Upućuje li “voljom” na Kristovu volju (usp. stihove 7.9 i NASB, NJB) ili Očevu volju (NRSV, TEV)? Buduće da je Isus onaj koji govori u stihu 5 (usp. stih 9), onda okvir predlaže Njegovu volju.

▣ **“mi smo bili posvećeni”** Ovo je PERIFRASTIČKI PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA. Cilj kršćanstva su pravedni ljudi. To je isto tako bio cilj SZ-a. Svetost ili posvećenje u osnovi je uklanjanje od prokletstva i posljedica Pada (usp. Post 3), spajanje slike Božje u čovječanstvu. Novi savez naslovljava ovu potrebu na dva načina: (1) zakonskim proglasom, datim položajem (INDIKATIV) i (2) pozivom na svetost (IMPERATIV). Vjernici su opravdani i posvećeni odazivom pokajanja u vjeri Božjoj iskupiteljskoj žrtvi Isusa. Jednom spašeni, ispunjeni od Duha Svetoga, mi smo potaknuti vječnim zakonom, vječnom čežnjom (novo srce i novi duh) da budemo Kristo-slični (usp. Rim 8:29; Gal 4:19; Ef 1:4). Posvećenje djeluje i na naš položaj pred Bogom i na naše nove obiteljske osobine življene u dnevnome životu. Vidjeti Posebnu temu u 2:11.

▣ **“kroz prinos tijela Isusa Krista”** Palo čovječanstvo nije tražilo Boga (usp. Iz 53:6; Rim 3:10-18); Bog je tražio njih! On je osigurao način za sve ljude da ponovno vrati zajedništvo s Njim (usp. Mk 10:45; II. Kor 5:21; Iz 53).

▣ **“jednom za uvijek”** Ovo je ponavljana tema (usp. 7:27; 9:12.28; 10:10, vidjeti punu bilješku u 7:27). To pokazuje nadmoćnost Isusove žrtve nad ponavljajućim žrtvama Mojsijevskoga Saveza (usp. stihove 11-12). Sve što mora biti napravljeno za spasenje čovječanstva osigurano je. Sve što mi moramo jeste odazvati se Božjoj ponudi kroz vjeru u dovršeno Kristovo djelo. “Tko god želi doći” (usp. Rim 10).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 10:11-18

¹¹A svaki svećenik stoji dnevno služeći i prinoseći ponovno iste žrtve, koje nikad ne mogu ukloniti grijeh; ¹²ali On, prinijevši jednu žrtvu za grijeha za sva vremena, SJEDE ZDESNA BOGU, ¹³čekajući od toga vremena dalje SVE DOK NJEGOVI NEPRIJATELJI NE BUDU UČINJENI PODNOŽJEM ZA NJEGOVE NOGE. ¹⁴Jer jednim prinosom On je usavršio za sva vremena one koji su posvećeni. ¹⁵I Sveti Duh također svjedoči nama; jer nakon kazivanja:

¹⁶“OVO JE SAVEZ ŠTO ĆU JA UČINITI S NJIMA

NAKON ONIH DANA, KAŽE GOSPODIN:

JA ĆU STAVITI SVOJE ZAKONE NA NJIHOVO SRCE,

I U NJIHOV UM JA ĆU IH NAPISATI”,

On potom kaže:

¹⁷“I NJIHOVIH GRIJEHA I NJIHOVIH BEZAKONITIH DJELA

JA SE VIŠE NEĆU SJEĆATI.”

¹⁸Sad tamo gdje je oprost od ovih stvari, tamo nema više *ikakva* prinosa za grijeh.

10:11 **“svaki svećenik”** Drevni grčki rukopis A ima “veliki svećenik”. Autor često koristi oba pojma za Isusa.

▣ **“stoji”** Svećenik stoji svake godine da prinese žrtve, ali Isus “sjede” (stih 12), Njegovo je djelo učinjeno!

10:12 **“jednu žrtvu za grijeha za sva vremena”** Isus se bavio s poteškoćom grijeha ljudi. Nitko nije izgubljen zbog “grijeha”. Jedina prepreka svemu svijetu da bude spašen jeste nevjera. Bog je osigurao put za sve, za sva vremena.

Grčki pojam *diēnekēs*, preveden “zauvijek”, ili “za sva vremena”, pojavljuje se u Poslanici Hebrejima tri puta (usp. 7:3; 10:12.14). Uobičajeno je povezan s pojmom ili izričajem koji mu prethodi, što ga dovodi u odnos s “jednu žrtvu za grijeh”. To nije dio navođenja Psalma 110:1 što slijedi.

▣ **“SJEDE ZDESNA BOGU”** Ovo je ponavljanje smjerenja na Psalam 110:1a (usp. 1:3; 8:1; 12:2). “Zdesna” je antropomorfiistička metafora za mjesto kraljevske snage, autoriteta, i nadmoćnosti. To je također mjesto posredovanja (usp. Rim 8:34; Heb 7:25; I. Iv 2:1).

Isus je Svećenik (usp. Ps 110:4) i Kralj (usp. Ps 110:1-3), kao Melkisedek (poglavlje 7), koji je otišao prije nas i osigurao sve što mi trebamo.

10:13 “SVE DOK NJEGOVI NEPRIJATELJI NE BUDU UČINJENI PODNOŽJEM ZA NJEGOVE NOGE” Ovo je još jedan navod iz Psalma 110:1b. Duhovna bitka je pobijedila (usp. Kol 2:15), ali još nije dovršena.

10:14 Ovaj stih pokazuje napetost čitave Knjige u području sigurnosti. Isusova jednom-za-sve žrtva trajno je usavršila (PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA) vjernike (vidjeti Posebnu temu u 7:11). Žrtva je dostatna i potpuna ispuniti svoj iskupiteljski zadatak (različito Mojsijevskome Savezu, usp. 7:11.19; 9:9).

Vjernici moraju nastaviti u svome odazivu vjere, koji ih posvećuje (PREZENT PASIVNOGA PARTICIPA). Nastavljajuća vjera jeste ključ sigurnosti spasenja za pojedinca. Novo srce i novi um (usp. Ez 36:22-38) potiče vjernike živjeti pobožne živote u zahvalnosti za besplatno, potpuno, i sveobuhvatno spasenje. U ovoj Knjizi ne postoji nigdje pitanje o dostatnosti Isusove žrtve, nego postoji pitanje o odazivu pojedinca – jedna skupina je početno priznavanje a neprestano priznavanje jeste druga skupina.

10:15 “Sveti Duh” Ovo pokazuje autorovo stajalište o nadahnutosti SZ-a (usp. Mt 5:17-19; II. Tim 3:16).

10:16-17 Ovo je navod iz Knjige proroka Jeremije 31:33-34, ali raspored izričaja je okrenut. Autor je izgleda navodio iz sjećanja jer se ovaj navod razlikuje od Masoretskoga hebrejskoga teksta i Septuaginte, kao što se razlikuje isti navod u 8:10-12 (osim ako je to bio namjeravan obrat).

10:18 Ovo je vrhunac dokaza vjernika i naše velike nade (prvi način je prošao, usp. 8:13).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 10:19-25

¹⁹Stoga, braćo, budući *mi imamo* pouzdanje da ćemo ući u sveto mjesto [Svetište – op.prev.] krvlju Isusa, ²⁰novim i živim putem kojeg On uvede za nas kroz zastor, to jest, Svojim tijelom, ²¹i budući *mi imamo* velikoga svećenika nad kućom Božjom, ²²približimo se s iskrenim srcem u punoj sigurnosti vjere, imajući naša srca poštropljena čista od zle savjesti i naša tijela oprana s čistom vodom. ²³Držimo čvrsto vjeroispovijed naše nade bez kolebanja, jer On koji obeća jeste vjeran; ²⁴i razmotrimo kako potaknuti jedan drugoga na ljubav i dobra djela, ²⁵ne ostavljajući naše vlastito okupljanje zajedno, kao što je običaj nekih, nego ohrabrimo *jedan drugog*; i tim više kao što vidite da se dan približava.

10:19

NASB, NRSV

“budući *mi imamo* pouzdanje”

NKJV

“imajući smionost”

NJB

“mi imamo... potpuno pouzdanje”

Pojam *parrhēsia* znači “smionost/odvažnost” ili “slobodu da se govori” (usp. 3:6; 4:16; 10:19.35). Ovaj pojam izražava vjernikov novi osjećaj prihvaćanja i prisnosti s Bogom. To je ono što Zakon od Mojsija nije mogao osigurati (usp. 9:9)! Ovo pouzdanje mora biti čvrsto držano vjerom (usp. 3:6.14; 4:14). Pouzdanje je temeljeno na dovršenome žrtvenom djelu Krista (usp. Ef 2:8-9), ne ljudskoj izvedbi! Pouzdanje je održavano pobožnim življenjem (usp. Ef 2:10).

POSEBNA TEMA: ODVAŽNOST (*PARRĒSIA*)

Ovaj grčki pojam sastavljen je od “svi” (*pan*) i “govor” (*rhēsis*). Ta sloboda ili odvažnost u govoru često je imala prizvuk odvažnosti usred protivljenja ili odbijanja (usp. Iv 7:13; I. Sol 2:2).

U Ivanovim pisanjima (korišteno 13 puta) pojam često označava javni proglas (usp. Iv 7:4, također u Pavlovim

pisanjima, Kol 2:15). Doduše, ponekad to jednostavno znači “jasno” (usp. Iv 10:24; 11:14; 16:25.29).

U Djelima apostolskim, apostoli govore poruku o Isusu na isti način (s odvažnošću) kao što je Isus govorio o Ocu te Njegovim naumima i obećanjima (usp. Djela 2:29; 4:13.29.31; 9:27-28; 13:46; 14:3; 18:26; 19:8; 26:26; 28:31). Pavao je također tražio za molitvu kako bi mogao odvažno propovijedati Evanđelje (usp. Ef 6:19; I. Sol 2:2) i živjeti Evanđelje (usp. Fil 1:20).

Pavlova eshatološka nada u Kristu dala mu je odvažnost i pouzdanje za propovijedanje Evanđelja u tome suvremenome zlom dobu (usp. II. Kor 3:11-12). On je također imao pouzdanja da će Isusovi sljedbenici djelovati primjereno (usp. II. Kor 7:4).

Postoji još jedan vid ovoga pojma. Hebreji ga koriste u jedinstvenome smislu odvažnosti u Kristu kako bi pristupili Bogu i govorili Mu (usp. Heb 3:6; 4:16; 10:19.35). Vjernici su potpuno prihvaćeni i dobrodošli u prisnost s Ocem kroz Sina!

Pojam je u NZ-tu bio upotrijebljen na nekoliko načina:

1. povjerenje, odvažnost, ili sigurnost povezana s:
 - a. čovjekom (usp. Djela 2:29; 4:13.31; II. Kor 3:12; Ef 6:19)
 - b. Bogom (usp. I Iv 2:28; 3:21; 4:12; 5:14; Heb 3:6; 4:16; 10:19)
2. govoriti otvoreno, jasno, ili nedvojbeno (usp. Mk 8:32; Iv 7:13; 10:24; 11:14; 16:25; Djela 28:31)
3. govoriti javno (usp. Iv 7:26; 11:54; 18:20)
4. srodni oblik (*parrhēsiázomai*) bio je korišten za odvažno propovijedanje usred teških okolnosti (usp. Djela 18:26; 19:8; Ef 6:20; I. Sol 2:2).

U ovome okviru upućuje na eshatološko pouzdanje. Vjernici se ne boje Drugoga Kristovog dolaska; oni ga prihvaćaju s oduševljavajućim pouzdanjem jer prebivaju u Kristu i žive Kristo-slične živote.

▣ **“ući u sveto mjesto [Svetinju – op.prev.]”** Zapamtite, jedna od ključnih tema Knjige je pristup Bogu posredstvom našega oproštenja kroz Kristov život i smrt u našu korist. Veliki svećenik SZ-a ulazio je u Svetinju nad Svetinjama Šatora dva puta u jednome danu godine (usp. 9:25), Danu pomirenja (usp. Lev 16). Ali sad kroz Kristovu žrtvu svi vjernici mogu imati neprekidan prisnan pristup Bogu (druga metafora za pristup/dostup jeste poderani zastor od vrha do dna, usp. Mt 27:51, Mk 15:38).

▣ **“krvlju Isusa”** Ovo nije magična krv, nego ljudska smrt. To predstavlja Isusovu žrtvenu smrt u korist grješnoga čovječanstva (usp. Djela 20:28; Rim 3:25; 5:9; Ef 1:7; 2:13; Kol 1:20; Heb 9:12.14; 12:24; 13:12; I. Pt 1:2.19; Otk 1:5; 5:9).

10:20 “novim” Pojam *prosphatos* znači “nedavno pogubljen” i upotrijebljen je jedino ovdje u NZ-u.

▣ **“živim putem”** Ovo je potvrda uskrsnuća. On je bio ubijen, ali sad On je živ (usp. Otk 5:6) za sve vijeke vjekova!

▣	
NASB	“uvede”
NKJV	“posveti za nas”
NRSV, TEV	“on otvori za nas”
NJB	“otvorio je za nas”

Ovo je AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA. Ovaj “novim i živim putem” je završena, povijesna, duhovna stvarnost.

The Greek-English Lexicon od Waltera Bauera, ažuriran od Arndta, Gingricha, i Dankera, popisuje dva različita prijevoda za taj pojam u ovome okviru:

1. otvoriti put (10:20)
2. uvesti ili posvetiti sa svečanim obredima (9:18) (str. 215).

Okvir mi predlaže bližu vezu između ova dva pojavka toga rijetkoga NZ-noga pojma. Ponovno, usporedba Saveza je na ispitivanju; Njegovom krvlju Isus je otvorio daleko bolji put pristupa Bogu i očuvanja zajedništva.

▣ **“kroz zastor”** Ovo se odnosi na unutarnji zastor u Šatoru između Svetoga mjesta [Svetinje – op.prev.] i Svetinje nad Svetinjama (usp. Mt 27:51). Ovdje je zastor bio Isusovo “meso”. Onda bi to moglo upućivati na Isusovo tijelo koje je bilo slomljeno za naše grijeha, odatle, osiguran je pristup Bogu (usp. Iz 52:13 - 53:12). Autor Poslanice Hebrejima vidi vanjski dio Svetišta (Sveto mjesto) kao predstavljanje fizičke kraljevine a unutarnje Svetište (Svetinja nad Svetinjama) kao duhovnu kraljevinu. U tome svjetlu Nebeski šator suprotstavljen je zemaljskome uzorku (usp. 6:19).

10:21 “velikoga svećenika” Vidjeti Posebnu temu: Isus kao Veliki svećenik u 2:17.

▣ **“kućom Božjom”** Ovo upućuje na SZ-ne (usp. 3:5) i NZ-ne (usp. 3:6; I. Tim 3:15; I. Pt 4:17) vjernike (usp. Ef 2:11 - 3:13). Kao što je Mojsije bio sluga u Božjoj kući, Isus je Veliki svećenik i Sin!

10:22 “približimo se” Ovo je PREZENT SREDNJEGA (deponent) KONJUNKTIVA. Pouzdanje vjernika temeljeno je na Isusovu dovršenome djelu, ali ovaj dobitak i povlastica moraju biti prihvaćeni! Ovdje “približimo se” upotrijebljeno je o pristupu Bogu od strane štovatelja. Zabilježite napredak:

1. približimo se s iskrenim srcem (stih 22)
2. držimo čvrsto vjeroispovijed naše nade (stih 23)
3. promotrimo kako potaknuti jedan drugoga (stih 24).

Novi savez (usp. Jer 31:31-34) jeste novo srce i novi duh; unutarnja ljubav i vanjski zakon; besplatni dar u dovršenome Kristovu djelu, ali to također ima zahtjeve, očekivani plod, vidljive posljedice! Pouzdanje o pitanjima spasenja u pobožnome življenju! To nije prvotni kredo da se potvrdi, niti teologija da se prihvati, nego Kristo-sličnost (ne bezgrješnost) što je dokaz svima!

Zabilježite popis zahtjeva za “približimo se”:

1. s iskrenim srcem
2. u punoj sigurnosti vjere
3. imajući naša srca pošćropljena *čista* od zle savjesti
4. naša tijela oprana s čistom vodom.

▣ **“iskrenim srcem”** Primjeren stav jeste ključ novome Savezu vjere (pozitivno, usp. Ez 36:22-36; negativno, Iz 29:13). Vidjeti Posebnu temu u 3:8.

▣ **“u punoj sigurnosti vjere”** Puna sigurnost povezana je s vjerom! Sigurnost je temeljena na:

1. životu vjere kao dokazu obraćenja (usp. Jak 2:14-26)
2. dovršenome Kristovu djelu (usp. II. Kor 5:21)
3. svjedočanstvu Duha (usp. Rim 8:16).

Ljudski napor ne može donijeti spasenje ili sigurnost. Međutim, promijenjeni i mijenjajući život vjere jeste dokaz da je netko stvarno iskupljen. Uobičajen ishod susreta Svetoga Boga jeste sveti život služenja.

Biblijska sigurnost nikad nije značila biti okrenut u doktrinu da se bude potvrđen, nego u život koji se mora živjeti! Za one koji tvrde da poznaju Krista ali žive bezvoljne, ravnodušne, svjetovne, sebične, besplodne, neproduktivne, bezbožne živote – ne postoji sigurnost! Vidjeti Posebnu temu u 3:14.

▣ **“imajući naša srca pošćropljena čista”** Ovo je PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA što je smjranje na obredno uvođenje prvoga Saveza (usp. Izl 24:8; I. Pt 1:2). Šćropljenje krvlju Novoga saveza daleko je više učinkovito u čišćenju krivnje paloga ćovjećanstva (usp. 9:9.14).

▣ **“od zle savjesti”** Ovo je to što SZ nije mogao otkloniti (usp. 9:9; 10:2). Međutim, I. Petrova poslanica 3:21 povlaći sličnu vezu između krštenja i čiste savjesti.

▣ **“naša tijela oprana s čistom vodom”** Ovo je PREZENT PASIVNOGA PARTICIPA. Moguće je to još jedno smjranje na djelovanja velikoga svećenika na Dan pomirenja, povijesna analogija SZ-noga pranja škropljenjem (usp. Lev 8:6; 16:4; Izl 29:4; 30:17-21; Br 19:7-8). Ovo ne upućuje na kršćansko krštenje.

To je još jedno SZ-no smjranje na obredna pranja. Ovo jasno pokazuje kako obredna uporaba vode može uputiti na: (1) smrt, pogreb, i uskrsnuće (usp. Rim 6:1-11 i Kol 2:12) i (2) ispiranje od grijeha (usp. Djela 22:16; I. Kor 6:11; Ef 5:26; Tit 3:5; i I. Pt 3:21). Voda nije mehanizam, nego metafora. Budući Rana crkva nije imala zgrade, ljudi nisu dolazili naprijed da javno izraze pouzdanje u Krista kao što to danas ćine u mnogim crkvama. Njihovo javno vjeroispovijedanje i služba bilo je njihovo krštenje. To je bila prigoda za i slikovit prikaz oproštenja grijeha i primanja Duha (usp. Djela 2:38) ne sredstvo.

10:23 “Držimo ćvrsto vjeroispovijed naše nade bez kolebanja” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA KONJUNKTIVA upotrijebljen kao IMPERATIV. To je drugi od tri PREZENTA KONJUNKTIVA koji pokazuju očekivani odaziv (ali uvjetovan) vjere.

▣ **“nade” [nada]** KJV ima “vjere”, ali to nema podršku grćkoga rukopisa. Pojam “nada” ćesto upućuje na naše proslavljenje pri Drugome dolasku (usp. 3:6; 6:11.18; 7:19; I. Iv 3:2).

NASB	“jer On koji obeća jeste vjeran”
NKJV	“jer On koji obeća <i>jeste</i> vjeran”
NRSV	“jer onaj koji je obećao jeste vjeran”
TEV	“jer mi se možemo pouzdati u Boga da drži svoja obećanja”
NJB	“jer onaj koji je dao obećanje jeste dostojan pouzdanja”

Jedini GLAGOL je AORIST SREDNJEGA (deponent) PARTICIPA, “obeća”. Ovo je teološka ravnoteža za tri “hajdemo...[približimo se; držimo; razmotrimo]” izjave stihova 22-24. Taj paradoks besplatnoga spasenja, osiguranog, proizvedenog, i zaštićenog od Boga, mora proizvesti primjeren zavjetni ljudski odaziv! Božja suverenost i slobodna volja čovječanstva oboje su biblijske istine i moraju biti držane u napetosti.

Pouzdanost Božja najjače je vjernikovo povjerenje (usp. 11:11). Božja obećanja su sigurna; Riječ Božja je istinita!

10:24 “razmotrimo” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA KONJUNKTIVA. Autor koristi nekoliko različitih riječi povezanih s našim razmišljanjem o teološkim pitanjima:

1. razmotrimo, *katanoeō*, 1:1; 10:24 (usp. Lk 12:24.27)
2. promotrimo, *theōreō*, 7:4
3. promotrimo, *analogizomai*, 12:3
4. glede, *anatheōreō*, 13:7.

Vjernici moraju razmišljati kroz svoju vjeru:

1. zašto je to istinito
2. kako to primijeniti
3. kako pomoći drugima
4. što je glavna svrha.

▣ **“kako potaknuti jedan drugoga”** Ovo je jak grčki pojam uobičajeno s negativnim suzvukom. Upotrijebljen je samo dva puta u NZ-u. Drugo mjesto je Pavlov i Barnabin dokaz u Djelima apostolskim 15:39. To može odražavati napetost između štovanja vjerujućih i nevjerujućih Židova u sinagogi, što najbolje objašnjava skupine (“nas”, “vas”, i “onih/ih”) Poslanice Hebrejima 6.

▣ **“na ljubav i dobra djela”** Ovo su pravi plodovi kršćanstva!

10:25 Stihovi 24-25 popisuju tri stvari što vjernici moraju učiniti:

1. poticati jedan drugoga na ljubav i dobra djela
2. okupljati se zajedno (značenje korijena od “sinagoga”, upotrijebljenog jedino ovdje u NZ-u)
3. ohrabriti jedan drugoga jer se Drugi dolazak približava.

Ovo je jedini tekst u NZ-u koji ohrabruje vjernike da se okupljaju zbog štovanja. To može odražavati povijesnu okolnost proganjanja od strane Rima usmjerenog prema kršćanstvu (ne-priznata religija) nasuprot relativnome prihvatanju judaizma (priznata religija). To također može odražavati različite dane štovanja. Vrlo rano nakon što se Crkva počela širiti unutar judaizma, rabini (tj. ponovni procvat farizejskoga judaizma u Jamniji oko godine 90.) razvili su prisegu “prokletstva” zahtijevanu od svakoga člana sinagoge, koja je uključivala odbacivanje Isusa iz Nazareta kao obećanoga Mesiju. U tome trenutku većina vjernika ostavili su sinagogu s njenim subotnjim rasporedom [šabat] ali nastavili su sa svojim nedjeljnim štovanjem s Crkvom. Jakovljeva poslanica 2:2 koristi pojam “sinagoga” kako bi uputila na kršćansko mjesto štovanja, kao što čini Poslanica Hebrejima 10:25.

▣ **“dan”** Ovo upućuje na Drugi dolazak. U svjetlu narednih stihova, to se također odnosi na Sudnji dan.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 10:26-31

²⁶Jer ako mi nastavljamo grijehiti voljno nakon primanja spoznaje istine, tamo više ne ostaje žrtva za grijeh, ²⁷nego stravično očekivanje osude i JAROST VATRE KOJA ĆE PROŽDRIJETI PROTIVNIKE. ²⁸Svatko tko je stavio postrance Zakon Mojsija umire bez milosrđa prema svjedočanstvu dva ili tri svjedoka. ²⁹Koliko će žešću kaznu što mislite zaslužiti on koji je zgazio pod noge Sina Božjega, što je smatrao kao nečistom krv saveza kojom on bijaše posvećen, i uvrijedio Duha milosti? ³⁰Jer mi znamo Njega koji reče: “OSVETA JE MOJA, JA ĆU JE VRATITI.” I ponovno: “GOSPODIN ĆE SUDITI SVOJ NAROD.” ³¹Prestrašna je stvar upasti u ruke živoga Boga.

10:26 “ako mi” Ovo nije tipična kondicionalna rečenica. Moguće GENITIV APSOLUT (*hamartanontōn hēmōn*) djeluje kao PROTAZA [zavisna rečenica što stoji ispred glavne – op.prev.] (ako je zavisna rečenica).

Začudojuće autor sebe gramatički poistovjećuje sa skupinom koja voljno griješi, ali to može biti književna tehnika (urednička množina) slično 2:3. Prvo lice ne poistovjećuje ga automatski sa skupinom o kojoj se govori u stihovima 26-29. Ova ista vrsta književne tehnike što koristi prvo lice može biti nađena u I. Poslanici Korinćanima 13:1-3.

▣ **“griješiti voljno”** “Voljno” je smješteno na prvo mjesto u grčkome zbog naglaska. Riječ je možda slična grijehu “bahatosti” u SZ-u (usp. bilješku o 5:2). Gramatički oblik GLAGOLA (PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA GENITIVNE MNOŽINE PRVOGA LICA MUŠKOGA RODA) bio je korišten od nekih što su predlagali da ovo upućuje na vjernike koji nastavljaju u grijehu. Ako bi prestali griješiti oni bi izbjegli osudu. Međutim, to ne odgovara kobnome okviru poglavlja 6 i 10:26-29. Ovo je upozorenje o životu ili smrti, jednom izvan, uvijek izvan upozorenje! Odbacivanje Isusa u prisutnosti jasnoga svjetla otkrivenja proizvodi najtamnije moguću duhovnu noć.

▣ **“nakon primanja spoznaje istine”** GLAGOL u engleskome, “primanja”, jeste AORIST AKTIVNOGA INFINITIVA. Ovo je srž značenja poteškoće tumačenja. Ako su oni jednom primili punu iskustvenu spoznaju (*epignōskō*) o (ODREĐENI ČLAN) istini; ovo zvuči kao da se radi o vjernicima! To je isto teološko pitanje kao u 6:4-6.

Mora biti priznato kako nema lakoga, jasnoga, razumljivoga tumačenja. Moj osobni strah je da moje vlastite predrasude mogu prevladati vrlo jasan tekst. Moram zadržati sustavni, denominacijski program rada koji utištava ovaj snažan, nadahnuti tekst. Pitanje nije griješenje vjernika. Pitanje su vjernici koji su prestali vjerovati! Ja ne mogu prihvatiti teologiju da: (1) spasenje čini ovisnim o ljudskoj izvedbi ili (2) okreće sigurnost u dogmatski proglas posve nepovezan s kršćanskim životom. Odbacujem teologiju izgubljen, spašen, izgubljen, spašen, izgubljen, spašen! Ja isto tako odbacujem teologiju o “jednom spašen, zauvijek spašen” koja je nepovezana s nastavljajućim povjerenjem i načinom života vjere. Dakle, što moram činiti? Ja tumačim tekst: u njegovoj povijesnoj okolnosti, u njegovu književnome okviru, u njegovu gramatičkome izričaju, u njegovu odabiru pojmova, u njegovu žanru, i njegovim usporednim odlomcima. Moram priznati da ako je sve s čime sam se morao baviti bilo 6:4-6 i 10:26-29, postojat će mala mogućnost ali ovi vjernici otpali su od milosti. Međutim:

1. povijesna okolnost, židovstvo Knjige, i prisutnost progona glavna su pitanja
2. književni okvir (usp. 5:11 - 6:12) i tri skupine (usp. “nas”, “vas”, i “onih koji”) izgleda otkriva židovsku pozadinu štovanja “vjerujućih Židova” i “nevjerujućih Židova” te zajedništva u okolnosti sinagoge
3. uporaba tako mnogo SZ-nih navoda povezanih sa Šatorom, uporaba pojma sinagoga (usp. 10:25), te prozivanje vjere, sve ukazuje prema čitatelju koji je upoznat sa SZ-om.

Prema tome, nakon tumačenja teksta mislim da je najbolje ukupno objašnjenje (ne bez njegovih vlastitih poteškoća i pretpostavki) pretpostavljena povijesna rekonstrukcija od R. E. Glazea, Jr. u *No Easy Salvation*, izdana od Insight Press, 1966.

Poslanica Hebrejima izgleda da je stručna Knjiga, za izdvojenu skupinu. Znači li to kako ona nema poruku za danas? Upozorenja nadahnutoga autora (zajedno s Jakovom, Petrom, te piscem I. i II. Ivanove poslanice) trebala bi potaći vjernike na nastave trčati trku (vidjeti F. F. Bruce, *Answers to Questions*, str. 124-125)! Odgovor ne leži u lakome vjerovanju, niti u strahu-stvorenome legalizmu, nego u pobožnome životu vjere, težnji prema svetosti, nastaloj stavom zahvalnosti u potpunome, dovršenome, i konačnome spasenju (usp. 10:14) kroz Krista vjerom.

10:27 “osude” Autor je ponovno i ponovno naglašavao prekrasnu nadu koju vjernici imaju u Kristu, ali negativna strana je kao primoravanje; osuda dolazi, i svi će stajati pred svetim Bogom (usp. 9:27; Gal 6:7).

▣ **“JAROST VATRE KOJA ĆE PROŽDRJETI PROTIVNIKE”** Ovo je smjerenje na Knjigu proroka Izaije 26:11. Vatra je često bila povezana sa svetošću ili čišćenjem. Bog je moralno Biće; Njegovo je Stvorenje moralna stvarnost. Ljudi ne lome Njegove zakone, oni lome sami sebe na Njegovim zakonima.

POSEBNA TEMA: VATRA

U Pismu vatra ima i pozitivna i negativna suzvučja.

A. Pozitivna

1. grije (usp. Iz 44:15; Iv 18:18)
2. svijetli (usp. Iz 50:11; Mt 25:1-13)
3. kuha (usp. Izl 12:8; Iz 44:15-16; Iv 21:9)
4. čisti (usp. Br 31:22-23; Izr 17:3; Iz 1:25; 6:6-8; Jer 6:29; Mal 3:2-3)
5. svetost (usp. Post 15:17; Izl 3:2; 19:18; Ez 1:27; Heb 12:29)
6. Božje vodstvo (usp. Izl 13:21; Br 14:14; I. Kr 18:24)

7. Božja ovlast (usp. Djela 2:3)
 8. zaštita (usp. Zah 2:5).
- B. Negativna
1. spali (usp. Jš 6:24; 8:8; 11:11; Mt 22:7)
 2. uništava (usp. Post 19:24; Lev 10:1-2)
 3. bijes/gnjevljenje (usp. Br 21:28; Iz 10:16; Zah 12:6)
 4. kazna (usp. Post 38:24; Lev 20:14; 21:9; Jš 7:15)
 5. lažan eshatološki znak (usp. Otk 13:13).
- C. Božji bijes/gnjevljenje protiv grijeha izražen je u metaforama vatre
1. Njegov gnjev spaljuje (usp. Hoš 8:5; Sef 3:8)
 2. On izlijeva vatru (usp. Nah 1:6)
 3. vječna vatra (usp. Jer 15:14; 17:4)
 4. eshatološki Sud (usp. Mt 3:10; 13:40; Iv 15:6; II. Sol 1:7; II. Pt 3:7-10; Otk 8:7; 16:8).
- D. Kao toliko mnogo metafora u Bibliji (tj. kvasac, lav) i vatra može biti blagoslov ili prokletstvo ovisno o okviru.

10:28

NASB

“Svatko tko je stavio postrance Zakon Mojsija”

NKJV

“svatko tko je odbacio Mojsijev zakon”

NRSV

“svatko tko je prekršio zakon Mojsija”

TEV

“svatko tko ne sluša Zakon Mojsija”

NJB

“svatko tko zanemaruje Zakon Mojsija”

Ovo je jaka riječ voljnoga odbacivanja. U *A Handbook on the Letter to the Hebrews*, Ellingworth i Nida kažu:

“Riječ za **ne sluša** jaka je riječ, upotrijebljena ne o slučajnim grijesima, nego o kršenju čitavoga saveza (Ez 22:26), na primjer, idolatrijom (Pnz 17:2-7), krivim proročanstvom (Pnz 18:20), ili bogohuljem (Lev. 24.13-16)” (str. 236).

▣ **“umire bez milosrđa... dva ili tri svjedoka”** U SZ-u glavno je suđenje uvijek zahtijevalo dva svjedoka (usp. Pnz 17:6; 19:15). Postoje posljedice za neposlušnost!

10:29 “Koliko će žešću” Ovo je dokaz od manjega (Mojsijev Savez) ka većemu (Isusov Savez). Ta usporedba tema je Poslanice Hebrejima.

▣ **“zgazio pod noge”** Ova slika znači postupati prezirno (usp. 6:6). To je AORIST AKTIVNOGA PARTICIPA, što podrazumijeva završeno djelo, kao što čini naredni PARTICIP.

▣ **“Sina Božjega”** Vidjeti Posebnu temu dolje.

POSEBNA TEMA: SIN BOŽJI

Ovo je jedan od glavnih NZ-nih naslova za Isusa. Zasiurno ima Božanska suzvučja. Uključen je Isus kao “Sin” ili “Moj Sin” a Bog oslovljen kao “Otac”. U NZ-u pojavljuje se više od 124 puta. Čak Isusova samo-oznaka kao “Sina Čovječjega” ima Božanski suzvuk iz Knjige proroka Daniela 7:13-14.

U SZ-u oznaka “sin” može upućivati na četiri posebne skupine:

1. anđele (uobičajeno u MNOŽINI, usp. Post 6:2; Job 1:6; 2:1)
2. Kralja Izraela (usp. II. Sam 7:14; Ps 2:7; 89:26-27)
3. naciju Izrael kao cjelinu (usp. Izl 4:22-23; Pnz 14:1; Hoš 11:1; Mal 2:10)
4. izraelske suce (usp. Ps 82:6).

To je druga uporaba povezana s Isusom. Na taj su način “Davidov sin” i “Božji sin” oboje u odnosu s II. Knjigom o Samuelu 7; Psalmom 2 i 89. U SZ-u “Božji sin” nikad nije posebno upotrijebljen za Mesiju, osim za eshatološkoga kralja kao jednoga od “pomazanih službenika” Izraela. Međutim, u Svicima s Mrtvoga mora naslov s pretpostavkama mesijanskoga je

uobičajen (vidjeti posebne upute u *Dictionary of Jesus and the Gospels*, str. 770). Isto tako “Božji Sin” je mesijanski naslov u dva među-biblijska židovska apokaliptička djela (usp. II. Ezdra 7:28; 13:32.37.52; 14:9 i I. Henokova 105:2).

Njegova NZ-na pozadina kad upućuje na Isusa najbolje je sažeta u nekoliko skupina:

1. Njegova pred-egzistencija (usp. Iv 1:1-18)
2. Njegovo jedinstveno (djevičansko) rođenje (usp. Mt 1:23; Lk 1:31-35)
3. Njegovo krštenje (usp. Mt 3:17; Mk 1:11; Lk 3:22. Božji glas s Neba ujedinjuje kraljevskoga kralja iz Psalma 2 s Patećim Slugom iz Izaije 53)
4. Njegova sotonska kušnja (usp. Mt 4:1-11; Mk 1:12.13; Lk 4:1-13. On je bio kušan da posumnja u Svoje sinovstvo ili u najmanju ruku da ispuni svrhu toga različitim sredstvima osim križem)
5. Njegova potvrda neprihvatljivim ispovjednicima:
 - a. demonima (usp. Mk 1:23-25; Lk 4:31-37; Mk 3:11-12)
 - b. nevjernicima (usp. Mt 27:43; Mk 14:61; Iv 19:7)
6. Njegova potvrda Njegovim učenicima:
 - a. Evanđelje po Mateju 14:33; 16:16
 - b. Evanđelje po Ivanu 1:34.49; 6:69; 11:27
7. Njegova samo-potvrda:
 - a. Evanđelje po Mateju 11:25-27
 - b. Evanđelje po Ivanu 10:36
8. Njegova uporaba prisne metafore Boga kao Oca:
 - a. Njegova uporaba *Abba* za Boga:
 - 1) Evanđelje po Marku 14:36
 - 2) Poslanica Rimljanima 8:15
 - 3) Poslanica Galaćanima 4:6
 - b. Njegova ponavljana uporaba riječi Otac (*patēr*) za opis Njegova odnosa s Božanstvom.

U sažetku, naslov “Božji Sin” ima veliko teološko značenje za one koji su poznavali SZ te njegova obećanja i skupine, ali NZ-ni pisci bili su plašljivi kod njegove uporabe s ne-Židovima zbog njihove poganske pozadine uzimanja žena od strane “bogova” s ishodom nastajanja potomaka “titana” ili “giganta”.

▣ **“smatrao”** Ovo znači promišljanje o činjenicama što ishode u odabiru.

▣ **“nečistom”** Ovo upućuje na nešto što je obredno nečisto, ne odgovara za njegovu označenu svrhu.

▣ **“krv saveza kojom on bijaše posvećen”** Pitanje ovdje odnosi se na GLAGOL (AORIST PASIVNOGA INDIKATIVA). Odnosi li se ovo na početno odbacivanje Novoga saveza ili je to okretanje od Novoga saveza? AORIST PARTICIPI u prethodnome izričaju i AORIST PASIVNOGA PARTICIPA u sljedećem izričaju podrazumijevaju početno odbacivanje.

Poteškoća s ovim tumačenjem je da svako mjesto u Poslanici Hebrejima što koristi “posvećen” upućuje na vjernike (usp. 2:11; 9:13; 10:10.14; 13:12). Za mene pitanje je nečije držanje Saveza. Suvereni Bog je napravio Savez koji se odnosi na spasenje. Ono je besplatno; ono je za sve, ali mora biti primljeno (ljudska slobodna volja), ne samo u emocionalnome odazivu (usp. Mt 13:20-22), niti u ujedinjavanju s crkvom (usp. I. Iv 2:19). Vjerovanje je ključ. Oni koji imaju povjerenja/vjeru/pouzdanje (svi mogući prijevodi od *pisteuō*) spašeni su i imaju sigurnost. Dvostruko upozorenje Poslanice Hebrejima je: (1) primiti ponudu Evanđelja i (2) hodati u njemu. Ako netko promaši primiti – osuda; ako netko propusti vjerovati – osuda!

▣ **“i uvrijedio Duha milosti”** On dokazuje o grijehu, dovodi nas Kristu, krsti nas u Krista i oblikuje Krista u nama kao vjernicima (usp. Iv 16:8-11). Duh je uvrijeđen ili grubo vrijeđan kad nevjernici odbace Njegovo vabljenje i uvjeravanje o krivnji. Neki od primatelja ove Knjige odbacivali su Krista u prisutnosti jasnoga otkrivenja od ostalih članova sinagoge (vidjeti Uvod, Primatelji).

10:30 “OSVETA” Ovo je navod iz Septuaginte iz Ponovljenoga zakona 32:35a i 36a. To nije bijes, nego puna pravda udijeljena svima uključenima.

▣ **“GOSPODIN ĆE SUDITI SVOJ NAROD”** Ovo je daljnji navod iz Septuaginte iz Ponovljenoga zakona 32:36a. Hebrejski tekst ima “obraniti” umjesto “suditi”. Podrazumijeva li ovaj izričaj kako su jednom voljno griješeći bili jednom Božji narod?

Uobičajeno je namjeravan samo jedan vid SZ-noga navoda. Vjerojatno je “suditi” ono što je sržna točka navoda, ne da je u njegovu izvornu okviru to upućivalo na idolatrijski Izrael. Autor je koristio Božje odbacivanje Njegova vlastita naroda u osudi kao upozorenje kroz Knjigu.

10:31 “Prestrašna je stvar upasti u ruke živoga Boga” Ovaj izričaj (usp. 3:12) odražava Božje Ime prema Savezu, “YHWH” (usp. Izl 3:14), iz hebrejskoga GLAGOLA “biti” (usp. Mt 16:16). Vidjeti Posebnu temu u 2:7. Nevjera žanje vječnu posljedicu!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 10:32-39

³²Ali zapamtite prethodne dane, kad, nakon bivanja prosvijetljenima, vi podnijeste veliku borbu patnji, ³³djelomice bivanjem javnim prizorom kroz poniženja i nevolje, a djelomice postajanjem sudionicima s onima s kojima bijaše tako postupamo. ³⁴Jer vi pokazaste suosjećanje prema utamničenicima i prihvatiste radosno zapljenu vašeg imanja, znajući da vi imate za sebe bolji posjed i postojan. ³⁵Prema tome, nemojte odbaciti vaše pouzdanje, koje ima veliku nagradu. ³⁶Jer vi imate potrebu izdržljivosti, tako da kad ste izvršili volju Božju, možete primiti što bijaše obećano.

³⁷JER VEĆ NASKORO,

ON KOJI DOLAZI DOĆI ĆE, I NEĆE ZAKASNITI.

³⁸ALI MOJ PRAVEDNIK ŽIVJET ĆE OD VJERE;

I AKO ON OTPADNE, MOJA DUŠA NEMA UGODU U NJEMU.

³⁹Ali mi nismo od onih koji otpadaju da propadnu, nego od onih koji imaju vjere kako bi očuvali dušu.

10:32 “zapamtite prethodne dane” Ovo je PREZENT SREDNJEGA IMPERATIVA, moguće upućivanje na 5:12.

▣ **“nakon bivanja prosvijetljenima”** Ovo je bilo korišteno o nevjerujućoj skupini u 6:4. Ja vjerujem kako su bile naslovljene dvije skupine:

1. oni Židovi koji su vidjeli Božju silu u životima i svjedočanstva svojih vjerujućih prijatelja
2. vjerujući Židovi koji još uvijek štiju u okolnosti sinagoge.

Ovaj “vi” stihova 32-36 suprotstavljen je sa stihovima 26-31 (kao što je 6:9-12 s 6:4-8).

▣ **“podnijeste”** Ovo je metafora iz atletskega natjecanja (usp. 12:1.2.3.7).

▣ **“veliku borbu patnji”** Ovo vjerojatno upućuje na progonstvo koje je snašlo Crkvu, ali ne sinagogu, jer je judaizam bio zakonska religija pod Rimom, ali kršćanstvo nije bilo. Taj odlomak izgleda podrazumijeva kako su oni pomogli drugima koji su prolazili kroz proganjanje i time dijelili neku od sramota (usp. stihove 33-34; 6:10).

10:34 “prema utamničenicima” Neki su kršćani bili utamničeni, ali ne primatelji pisma. Oni su bili vjernici, ali ne u potpunosti poistovječeni s Crkvom. To može potkrijepiti stajalište kako su oni bili židovski vjernici koji su još uvijek posjećivali sinagogu (vidjeti Uvod, Primatelji).

KJV ima “u mojim okovima”, što su mnogi komentatori upotrijebili kao dokaz da utvrde Pavlovo autorstvo. Međutim, postoji nekoliko mogućih rukopisnih različnosti: (1) “u okovima” (P¹³, A, D*, te Vulgata i Pešita prijevodi); (2) “u sponi” (P⁴⁶, ψ, i grčki tekst upotrijebljen od Origena); i (3) “pod mojim okovima” (κ, D², K, L, P i grčki tekst upotrijebljen od Klementa Aleksandrijskoga).

▣ **“prihvatiste radosno zapljenu vašeg imanja”** Ovo je siguran dokaz naše nade u Kristu u naše baštine u Njemu (usp. 9:15; 11:16; 13:14; Mt 5:12; Lk 6:22-23; Rim 5:3; 8:17).

▣ **“bolji”** Vidjeti punu bilješku u 7:7.

10:35-36 Ovi stihovi potkrepljuju dokazima potrebu vjerujuće skupine: (1) ne odbaciti svoje pouzdanje (usp. 3:6; 4:16; 10:19) i (2) izdržati (usp. 12:1-3). Na mnogo načina ovo zvuči kao poruka sedmerim crkvama Knjige Otkrivenja 2 - 3 (usp. 2:3.5.7.10.11.13.16.17.19.25.26; 3:2.3.5.10.11.12.20). Istinska je vjera ustrajna vjera (usp. I. Iv 2:19). Božja zavjetna obećanja moraju biti primljena i držana. Vidjeti Posebnu temu u 4:14.

Stvarno pitanje u sigurnost nisu vjernici koji se muče, nego umnažanje članova zapadnjačke crkve koji nemaju dokaz vjere u svojim životima. Olako vjerovanje, spojeno s prevelikom naglaskom na sigurnosti, ispunilo je naše crkve s bebama kršćanima u najboljem slučaju i izgubljenim ljudima u kršćanskoj odjeći u najgorem slučaju! Učeništvo i poziv za temeljitom svetošću nedostaju u materijalističkoj, kapitalističkoj, dekadentnoj, suvremenoj zapadnjačkoj kulturi. Spasenje se okrenulo u proizvod (karta za Nebo na kraju prema-sebi-usmjerena života ili polica osiguranja protiv vatre protiv stalnoga grijeha) umjesto dnevnoga, rastućeg, osobnoga odnosa s Bogom. Cilj kršćanstva nije samo Nebo kad umremo (proizvod), nego Kristo-sličnost sada!! Bog želi obnoviti Svoju sliku u čovječanstvu kako bi On mogao doseći palo ljudstvo sa Svojom besplatnom ponudom spasenja u Kristu. Mi smo spašeni kako bismo služili! Sigurnost je nusproizvod života služenja i učeništva.

POSEBNA TEMA: USTRAJNOST

Teško je objasniti odnos biblijske doktrine prema životu kršćanina zato jer su iznesene u tipičnim istočnjačkim dijalektalnim parovima. Ovi parovi izgledaju oprečni, iako su oba pola biblijski. Zapadni kršćani imaju stremljenje odabiru jedne istine i zanemarivanju ili podcjenjivanju oprečne istine. Neki primjeri:

1. Je li spasenje početna odluka o pouzdanju u Isusa ili doživotna obaveza za učeništvo?
2. Je li spasenje izbor pomoću milosti suverenoga Boga ili vjerujućeg čovječanstva i opetovani odgovor na Božansku ponudu?
3. Je li spasenje, jednom primljeno, nemoguće izgubiti, ili postoji potreba za neprekidnom pozornošću?

Pitanje o ustrajnosti bilo je prijeporno kroz crkvenu povijest. Poteškoća započinje s prividno sukobljavajućim odlomcima u NZ-u.

1. Tekst o jamstvu
 - a. Isusove izjave u Evanđelju po Ivanu (Iv 6:37; 10:28-29)
 - b. Pavlove izjave (Rim 8:35-39; Ef 1:13; 2:5.8-9; Fil 1:6; 2:13; II. Sol 3:3; II. Tim 1:12; 4:18)
 - c. Petrove izjave (I. Pt 1:4-5)
2. Tekstovi o potrebi ustrajnosti
 - a. Isusove izjave u sinoptičkim Evanđeljima (Mt 10:22; 13:1-9.24-30; 24:13; Mk 13:13)
 - b. Isusove izjave u Evanđelju po Ivanu (Iv 8:31; 15:4-10)
 - c. Pavlove izjave (Rim 11:22; I. Kor 15:2; II. Kor 13:5; Gal 1:6; 3:4; 5:4; 6:9; Fil 2:12; 3:18-20; Kol 1:23; II. Tim 3:2)
 - d. izjave autora Poslanice Hebrejima (2:1; 3:6.14; 4:14; 6:11)
 - e. Ivanove izjave (I. Iv 2:6; II. Iv 9; Otk 2:7.17.20; 3:5.12.21; 21:7).

Biblijsko spasenje proizlazi iz ljubavi, milosrđa, i milosti suverenoga Trojedinog Boga. Nijedan čovjek ne može biti spašen bez početnoga podstreka Duha. Božanstvo dolazi prvo i postavlja raspored, ali zahtijeva ljudski odaziv u vjeri i pokajanju, oboje i početno i neprekidno. Bog radi s čovječanstvom u zavjetnom odnosu. Postoje povlastice i odgovornosti!

Spasenje je ponuđeno svim ljudima. Isusova smrt bavi se s poteškoćom grijeha paloga Stvorenja! Bog je osigurao način i želi sve ovo učiniti prema Svojoj slici kako bi se odgovorilo na Njegovu ljubav i opskrbu u Isusu.

Želite li više čitati o tome predmetu vidjeti:

1. Dale Moody, *The Word of Truth*, Eerdmans, 1981. (str. 348-365)
2. Howard Marshall, *Kept by the Power of God*, Bethany Fellowship, 1969.
3. Robert Shank, *Life in the Son*, Westcott, 1961.

U ovome području Biblija naslovljava dvije različite poteškoće: (1) uzimanje jamstva kao dozvolu da se živi besplodan, sebičan život i (2) ohrabivanje onih koji se bore sa službom i osobnim grijehom. Poteškoća je ta što krive skupine uzimaju krivu poruku i grade teološke sustave na ograničenim biblijskim odlomcima. Neki kršćani očajnički trebaju poruku o jamstvu, dok drugi trebaju stroga upozorenja o ustrajnosti! U kojoj ste vi skupini?

Postoji povijesna teološka borba mišljenja što uključuje Augustina nasuprot Pelagija te Calvina nasuprot Arminija (semi-pelagijanizam). Predmet uključuje pitanje spasenja: ako je netko uistinu spašen, mora li on ustrajati u vjeri i plodnosti?

Kalvinisti se postavljaju iza onih biblijskih tekstova koji potvrđuju Božju suverenost i držanje-moći (Iv 10:27-30; Rim 8:31-39; I. Iv 5:13.18; I. Pt 1:3-5) i GLAGOLSKIH VREMENA poput PERFEKTA PASIVNIH PARTICIPA Poslanice Efežanima 2:5.8.

Arminijanisti se postavljaju iza biblijskih tekstova koji upozoravaju vjernike na “izdržati”, “odoljeti”, ili “nastaviti” (Mt 10:22; 24:9-13; Mk 13:13; Iv 15:4-6; I. Kor 15:2; Gal 6:9; Otk 2:7.11.17.26; 3:5.12.21; 21:7). Ja osobno ne vjerujem kako je Poslanica Hebrejima 6 i 10 primjenjiva, ali mnogi je arminijanisti koriste kao upozorenje protiv otpada [apostazija –

op.prev.] Parabola o sijaču u Evanđelju po Mateju 13 i Marku 4 naslovljava pitanje prividnoga uvjerenja, kao što čini Evanđelje po Ivanu 8:31-59. Kao što kalvinisti navode GLAGOLE u PERFEKT GLAGOLSKOME VREMENU koristeći ih za opis spasenja, arminijanisti navode odlomke u PREZENT GLAGOLSKOME VREMENU kao I. Poslanica Korinćanima 1:18; 15:2; II. Korinćanima 2:15.

Ovo je savršen primjer kako teološki sustavi zlorabe proof-texting metodu tumačenja. Uobičajeno je vodeće načelo ili glavni tekst korišten za gradnju teološke mreže kroz koju su viđeni svi ostali tekstovi. Budite pozorni od mreža iz ikojeg izvora. One dolaze iz zapadnjačke logike, ne otkrivenja. Biblija je istočnjačka Knjiga. Ona predstavlja istinu u napetošću-ispunjenim, naizgled paradoksalnim parovima. Kršćani su namijenjeni da potvrde oboje i žive unutar napetosti. NZ predstavlja oboje i sigurnost vjernika i zahtjev za nastavljajućom vjerom i pobožnošću. Kršćanstvo je početni odaziv pokajanja i vjere slijeđen neprekidnim odazivom u pokajanju i vjeri. Spasenje nije proizvod (ulaznica za Nebo ili polica osiguranja protiv požara), nego odnos. Ono je odluka i učenje. U NZ-u to je opisano u svim GLAGOLSKIM VREMENIMA:

AORISTU (dovršeno djelovanje), Djela apostolska 15:11; Poslanica Rimljanima 8:24; II. Timoteju 1:9; Titu 3:5

PERFEKTU (dovršeno djelovanje s nastavljajućim ishodom), Poslanica Efežanima 2:5.8

PREZENTU (neprekinuto djelovanje), I. Poslanica Korinćanima 1:18; 15:2; II. Korinćanima 2:15

FUTURU (budući događaji ili izvjesni događaji), Poslanica Rimljanima 5:8.10; 10:9; I. Poslanica Korinćanima 3:15; Poslanica Filipljanima 1:28; I. Solunjanima 5:8-9; Hebrejima 1:14; 9:28.

10:36 Ovaj je stih izjavljen s mozebitnošću!

▣ “**volju Božju**” Vidjeti Posebnu temu u 13:21.

▣ “**možete primiti što bijaše obećano**” Ovo upućuje na obećanja Novoga saveza u Kristu (tj. 9:15)!

10:37-38 Ovo je navod iz Septuaginte iz Knjige proroka Habakuka 2:3-4, ali s okrenute zadnje dvije kratke rečenice zbog naglaska.

▣ “**ON KOJI DOLAZI**” Hebrejski masoretski tekst ima “to”, ali grčka Septuaginta čini ga osobnim, što podrazumijeva Mesiju.

10:38 “**ŽIVJET ĆE OD VJERE**” Vidjeti Posebnu temu dolje.

POSEBNA TEMA: POVJERENJE, POUZDANJE, VJERA, I VJERNOST U STAROME ZAVJETU (אמנה)

I. Uvodna izjava

Treba biti izjavljeno da uporaba ove teološke zamisli, tako ključne za NZ, nije jasno određena u SZ-u. Ona je zasigurno tamo, ali prikazana u ključnim izabranim odlomcima i osobama.

SZ spaja:

1. pojedinca i zajednicu
2. osobni susret i zavjetnu poslušnost.

Vjera je oboje i osobni susret i svakodnevni način života! Lakše ju je opisati u osobi nego u leksičkome obliku (tj. proučavanje riječi). Ovaj osobni vid najbolje je slikovito opisan u:

1. Abrahamu i njegovu potomstvu
2. Davidu i Izraelu.

Ovi ljudi susreli su Boga i njihovi životi bili su trajno promijenjeni (ne savršeni životi, već neprekidna vjera). Kušnja je otkrila slabost i snagu njihove vjere u susretu s Bogom, ali prislan, odnos pouzdanja nastavio se kroz vrijeme! Bila je iskušana i pročišćena, ali je nastavljena kao dokazujuća njihove pobožnosti i načina života.

II. Uporaba glavnog korijena

A. אמן (BDB 52)

1. GLAGOL

- a. *Qal* osnova – poduprijeti, ojačati (tj. II. Kr 10:1.5; Est 2:7, ne teološka uporaba)

- b. *Niphal* osnova – učiniti sigurnim ili čvrstim, ustanoviti, potvrditi, biti vjeran ili pouzdan:
- (1) čovjekovo, Knjiga proroka Izaije 8:2; 53:1; Jeremija 40:14
 - (2) od stvari, Knjiga proroka Izaije 22:23
 - (3) Božje, Ponovljeni zakon 7:9.12; Knjiga proroka Izaije 49:7; Jeremija 42:5
- c. *Hiphil* osnova – stajati čvrsto, vjerovati, pouzdati se:
- (1) vjerova Abraham Bogu, Knjiga Postanka 15:6
 - (2) Izraelci u Egiptu su vjerovali, Knjiga Izlaska 4:31; 14:31 (nijekano u Pnz 1:32)
 - (3) Izraelci su vjerovali YHWH-i koji je govorio kroz Mojsija, Knjiga Izlaska 19:9; Psalam 106:12.24
 - (4) Ahaz nije vjerovao u Boga, Knjiga proroka Izaije 7:9
 - (5) tkogod vjeruje u to/njega, Knjiga proroka Izaije 28:16
 - (6) vjerovati istine o Bogu, Knjiga proroka Izaije 43:10-12.
2. IMENICA (MUŠKI ROD) – vjernost (tj. Pnz 32:20; Iz 25:1; 26:2).
 3. PRIDJEV – zaista, uistinu, slažem se, moglo bi biti tako (usp. Pnz 27:15-26; I. Kr 1:36; I. Ljet 16:36; Iz 65:16; Jer 11:5; 28:6). Ovo je obredno korištenje “amen” u SZ-u i NZ-u.
- B. אָמֵן (BDB 54) IMENICA ŽENSKOG RODA, nepokolebljivost, odanost, istina:
1. ljudska, Knjiga proroka Izaije 10:20; 42:3; 48:1
 2. Božja, Knjiga Izlaska 34:6; Psalam 117:2; Knjiga proroka Izaije 38:18.19; 61:8
 3. od istine, Ponovljeni zakon 32:4; I. Knjiga o Kraljevima 22:16; Psalam 33:4; 98:3; 100:5; 119:30; Knjiga proroka Jeremije 9:4; Zaharija 8:16.
- C. אָמֵן (BDB 53), nepokolebljivost, postojanost, čestitost:
1. ruku, Knjiga Izlaska 17:12
 2. vremena, Knjiga proroka Izaije 33:6
 3. ljudi, Knjiga proroka Jeremije 5:3; 7:28; 9:2
 4. Božja, Psalam 40:11; 88:12; 89:2.3.6.9; 119:138.
- III. Pavlova uporaba ove SZ-ne zamisli
- A. Pavao temelji svoje novo razumijevanje YHWH i SZ-a na svome osobnom susretu s Isusom na putu za Damask (usp. Djela 9; 22; 26).
- B. Pronašao je SZ-nu potporu za svoje novo razumijevanje u dva ključna SZ-na odlomka koji koriste korijen אָמֵן:
1. Knjiga Postanka 15:6 –Abramov osobni susret potaknut od Boga (Post 12) ishodio je u poslušnome životu vjere (Post 12 - 22). Pavao na ovo cilja u Poslanici Rimljanima 4 i Galaćanima 3.
 2. Knjiga proroka Izaije 28:16 – onima koji vjeruju u to (tj. Božji prokušani i čvrsto postavljeni ugaoni kamen) nikad neće biti:
 - a. Poslanica Rimljanima 9:33, “posramljeni” ili “razočarani”
 - b. Poslanica Rimljanima 10:11, isto kao gore.
 3. Knjiga proroka Habakuka 2:4 – oni koji poznaju vjernog Boga trebali bi živjeti vjerne živote (usp. Jer 7:28). Pavao je koristio ovaj tekst u Poslanici Rimljanima 1:17 i Galaćanima 3:11 (također zabilježite Heb 10:38).
- IV. Petrova uporaba SZ-ne zamisli
- A. Petar usklađuje:
1. Knjiga proroka Izaije 8:14 – I. Petrova poslanica 2:8 (kamen spoticanja)
 2. Knjiga proroka Izaije 28:16 – I. Petrova poslanica 2:6 (ugaoni kamen)
 3. Psalam 118:22 – I. Petrova poslanica 2:7 (odbačeni kamen).
- B. On okreće jedinstven jezik koji opisuje Izraela, “izabrani rod, kraljevstvo svećeništva, sveti narod, narod za Božju vlastitu svojinu” iz:
- a. Ponovljenog zakona 10:15; Knjige proroka Izaije 43:21
 - b. Knjige proroka Izaije 61:6; 66:21
 - c. Knjige Izlaska 19:6; Ponovljenog zakona 7:6
- i sada to upotrebljava za vjeru Crkve u Krista.

- V. Ivanova uporaba zamisli
- A. Njena NZ-na uporaba
 Pojam “povjerova” dolazi od grčkog pojma (*pisteuō*) koji se može prevesti i “povjerovati”, “vjera”, ili “pouzdanje”. Na primjer, IMENICA se ne pojavljuje u Evanđelju po Ivanu, ali je česta uporaba GLAGOLA. U Ivanu 2:23-25 postoji neizvjesnost o iskrenoj predanosti mnoštva Isusu iz Nazareta kao Mesiji. Ostali primjeri površne uporabe ovog pojma “povjerovati” nalaze se u Ivanu 8:31-59 i Djelima apostolskim 8:13.18-24. Prava biblijska vjera više je od početnoga odaziva. Ona mora biti slijeđena postupkom učenitstva (usp. Mt 13:20-22.31-32).
- B. Njena uporaba s PRIJEDLOZIMA
1. *eis* znači “u”. Ova jedinstvena građa naglašava vjernikova stavljanja njihova pouzdanja/vjere u Isusa:
 - a. u Njegovo Ime (Iv 1:12; 2:23; 3:18; I. Iv 5:13)
 - b. u Njega (Iv 2:11; 3:15.18; 4:39; 6:40; 7:5.31.39.48; 8:30; 9:36; 10:42; 11:45.48; 12:37.42; Mt 18:6; Djela 10:43; Fil 1:29; I. Pt 1:8)
 - c. u Mene (Iv 6:35; 7:38; 11:25.26; 12:44.46; 14:1.12; 16:9; 17:20)
 - d. u Sina (Iv 3:36; 9:35; I. Iv 5:10)
 - e. u Isusa (Iv 12:11; Djela 19:4; Gal 2:16)
 - f. u Svjetlo (Iv 12:36)
 - g. u Boga (Iv 14:1)
 2. *en* znači “u” kao u Evanđelju po Ivanu 3:15; Marku 1:15; Djelima apostolskim 5:14
 3. *epi* znači “u” ili “na temelju čega” [iznad, nad], kao u Evanđelju po Mateju 27:42; Djelima apostolskim 9:42; 11:17; 16:31; 22:19; Poslanici Rimljanima 4:5.24; 9:33; 10:11; I. Timoteju poslanici 1:16; I. Petrovoj poslanici 2:6
 4. DATIV bez PRIJEDLOGA kao u Poslanici Galaćanima 3:6; Djelima apostolskim 18:8; 27:25; I. Ivanovoj poslanici 3:23; 5:10
 5. *hoti*, što znači “vjerovati da”, daje sadržaj kako što vjerovati:
 - a. Isus je Svetac Božji (Iv 6:69)
 - b. Isus je Ja Jesam (Iv 8:24)
 - c. Isus je u Ocu i Otac je u Njemu (Iv 10:38)
 - d. Isus je Mesija (Iv 11:27; 20:31)
 - e. Isus je Sin Božji (Iv 11:27; 20:31)
 - f. Isus je bio poslan od Oca (Iv 11:42; 17:8.21)
 - g. Isus je jedno s Ocem (Iv 14:10-11)
 - h. Isus dolazi od Oca (Iv 16:27.30)
 - i. Isus poistovjećuje Sebe u zavjetnom imenu Oca, “Ja Jesam” (Iv 8:24; 13:19)
 - j. mi ćemo živjeti s Njim (Rim 6:8)
 - k. Isus je umro i ponovo ustao (I. Sol 4:14).

VI. Zaključak

Biblijska vjera je čovjekov odaziv na Božansku riječ/obećanje. Bog uvijek započinje (tj. Iv 6:44.65), ali dio ovoga Božanskog naviještanja je potreba čovjekova odaziva:

1. pouzdanje
2. zavjetna poslušnost.

Biblijska vjera je:

1. osobni odnos (početna vjera)
2. potvrda biblijske istine (vjera u Božje otkrivenje)
3. prikladan odgovor u poslušnosti (svakodnevna vjera).

Biblijska vjera nije karta za Nebo ili polica osiguranja. To je osobni odnos. To je svrha stvaranja i ljudi stvorenih na sliku i sličnost Boga (usp. Post 1:26-27). Ishod je “prisnost”. Bog zahtijeva zajedništvo, a ne određeno teološko stajalište! Ali zajedništvo sa svetim Bogom zahtijeva da djeca pokazuju “obiteljske” osobine (tj. svetost, usp. Lev 19:2; Mt 5:48; I. Pt 1:15-16). Pad (usp. Post 3) povrijedio je našu sposobnost ispravnoga odaziva. Stoga, Bog je djelovao za naše dobro (usp. Ez 36:27-38), dajući nam “novo srce” i “novog duha”, koji nam kroz vjeru i pokajanje omogućava zajedništvo s Njim i poslušnost Njemu!

Svo troje je ključno. Svo troje mora se držati. Cilj je upoznati Boga (hebrejski i grčki smisao) i odražavati Njegovu narav u našim životima. Cilj vjere nije Nebo jednoga dana, nego Kristo-sličnost svakoga dana!

Čovjekova vjernost je ishod (NZ), ne temelj (SZ) odnosa s Bogom: čovjekova vjera u Njegovu vjernost; čovjekovo pouzdanje u Njegovu pouzdanost. Srce NZ-nog gledišta na spasenje jeste da se ljudi moraju početno i neprekidno odazivati na početnu Božju milost i milosrđe pokazanu u Kristu. On je ljubio, On je poslao, On je osigurao; mi moramo odgovoriti u vjeri i vjernosti (usp. Ef 2:8-9 i 10)!

Vjeran Bog želi vjerne ljude da otkrije Sâm Sebe nevjernome svijetu i dovede ga u osobnu vjeru u Njega.

▣ **“MOJA”** Postoji zabuna grčkoga rukopisa za antecedent ove osobne ZAMJENICE. Povezana je ili s “pravednošću” ili “vjerom”. Naš autor koristi višeznačnost prijevoda MT-a i LXX kako bi naglasio: (1) Mesijin dolazak i (2) potrebu za odanošću vjernika.

U drevnima grčkim uncijalnim rukopisima A i C, “moja” povezano je s pravednošću. U LXX, Pešiti, i MT D*, “moja” se odnosi na vjeru. U P¹³, D^C, H^C, K, P i Textus Receptus “moja” je izostavljeno (slijedeći Pavlovo ispuštanje u njegovu navodu iz Hab 2:4 u Rim 1:17; Gal 3:11).

Ovaj “ako” u drugome dijelu stiha jeste TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE, što znači moguće djelovanje.

10:39 Autor sažima svoje uvjerenje u ustrajnost njegovih čitatelja (usp. 6:9-12)!

▣ **“od onih koji otpadaju”** Ovo je smjerenje na Knjigu proroka Habakuka 2:4 u LXX: “ako bi on otpao, moja duša nema ugodu u njemu”. Pitanje u Poslanici Hebrejima za vjernike jeste vjernost do kraja. Velika opasnost je “otpadanje”.

Pitanje za tumačenje u ovome stihu jeste na koga izričaj “onih koji otpadaju” upućuje:

1. na Izraelce u vremenu proroka Habakuka
2. na dvije skupine Poslanice Hebrejima 6:1-12, jednu židovsku i drugu vjerujućih Židova; nevjerujuća skupina otpala je od svjedoka čistoga Evanđelja do uništenja
3. na vjernike općenito koji nisu izdržali do kraja u vjernosti.

Okvir Knjige kao cjeline i 6:9-12 podupire #2.

▣ **“propadnu”** Ovaj pojam često je korišten o onima koji nemaju vječni život (usp. Mt 7:13; Fil 1:28; 3:19; II. Sol 2:3; I. Tim 6:9; II. Pt 2:1.3; 3:7). To se ne mora razumjeti kao konačno poništenje nevjernika, nego gubitak fizičkoga života. Ista metaforička uporaba vrlo je česta u SZ-u. Jedna od tajnovitosti i bola Pakla jeste njegov vječni vid (usp. Dn 12:2; Mt 25:46).

▣

NASB	“nego od onih koji imaju vjere kako bi očuvali dušu”
NKJV	“nego od onih koji vjeruju u spašavanje duše”
NRSV	“nego među onima koji imaju vjeru i tako su spašeni”
TEV	“Umjesto toga, mi imamo vjeru i spašeni smo”
NJB	“mi smo vrsta koja drži vjeru dok su naše duše spašene”

Oprečje “otpadaju” jeste vjernost. Ovaj navod iz Knjige proroka Habakuka upotrijebljen je na drukčiji način nego što ga Pavao koristi u naglašavanju potrebe za početnom vjerom odvojenom od djela (usp. Rim 1:17; Gal 3:11), dok ga Poslanica Hebrejima koristi za neprekidnu vjeru. Ova izjava postavlja pozornicu za ulogu poziva vjernosti u poglavlju 11. Ta uloga poziva pokazuje kako vjera često uzrokuje proganjanje, čak smrt. To naglašava kako su ovi SZ-ni vjernici, čak usred velikih poteškoća (usp. stihove 32-33) nastavili u vjeri! Autor Poslanice Hebrejima potvrđuje svoje uvjerenje da će njegovi vjerujući čitatelji također nastaviti u vjeri do kraja.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto je tako važno da je Krist ponudio Sâm Sebe “jednom za uvijek”?
2. Kada i što je konačno, dovršeno spasenje?
3. Odredite NZ-u riječ “usavršiti” (*telos*).
4. Što je bila svrha Dana pomirenja? Kako su SZ-ne žrtve povezane s 10:8?
5. Zašto naš autor pripisuje SZ-ne odlomke Isusu i Duhu?
6. Je li posvećenje jednom i za uvijek djelo (stih 10) ili postupak (stih 14)?
7. Zašto je 10:18 tako znakovito?
8. Popišite primjenjive stvari za koje smo ohrabreni da ih provodimo u svojim životima zbog našega pristupa Bogu kroz Krista.
9. Uče li stihovi 26-29 o otpadu?
10. Zašto je “okupljanje zajedno” bila takva poteškoća za primatelje ovoga pisma?
11. Je li patnja Božja volja? (usp. stihove 32-36).

HEBREJIMA 11

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
vjera	vjerom mi razumijemo	prozivanje junaka i junakinja	vjera	uzorna vjera naših predaka
11:1-2	11:1-3	11:1-3	11:1-2	11:1-2
11:3	vjera u osvitu povijesti		11:3	11:3
11:4-7	11:4-7	11:4-7	11:4	11:4
	vjerni Abraham		11:5-6	11:5-6
11:8-12	11:8-12	11:8-12	11:7	11:7
	nebeska nada		11:8-10	11:8-10
11:13-16	11:13-16	11:13-16	11:11-12	11:11-12
	vjera patrijarha		11:13-16	11:13-16
11:17-22	11:17-22	11:17-22	11:17-19	11:17-19
			11:20	11:20-22
			11:21	
	vjera Mojsija		11:22	
11:23-31	11:23-29	11:23-28	11:23	11:23-29
			11:24-26	
			11:27-28	
	vjerom oni nadvladaše	11:29-31	11:29	
	11:30-40		11:30-31	11:30-31
11:32-38		11:32-38	11:32-35a	11:32-40
			11:35b-38	
11:39-40		11:39-40	11:39-40	

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. vi. u uvodnome dijelu)

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

OKVIRNI UVIDI

- A. Poglavlje 11 niz je SZ-nih primjera onih koji su bili vjerni u teškim prilikama (oprečno II. Pt 2 i Jd). Ovo je bilo namijenjeno ohrabrenju izvornih čitatelja i vjernika svakoga doba da ostanu vjerni bez obzira kakve im se fizičke okolnosti mogu prepriječiti (usp. 10:32-39).
- B. Zabilježite također kako ovo nisu početna ispovijedanja vjere, nego životi vjere pod Starim zavjetom. Vjeran kraj jeste dokaz pravoga početka. Vjernici započinju u vjeri, nastavljaju u vjeri, i umiru u vjeri. Autor Poslanice Hebrejima vrednuje život vjernika iz njegova vjernog završetka kao i iz njegova vjernog početka.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 11:1-7

¹Sad vjera je jamstvo *stvari* za koje se nadamo, osvjedočenje o stvarima kojih ne vidimo. ²Jer njome stari ljudi dobiše odobrenje. ³Vjerom mi razumijemo da svjetovi bijahu pripravljeni riječju Božjom, tako da ono što je vidljivo ne bijaše načinjeno iz stvari što su vidljive. ⁴Vjerom Abel prinese Bogu bolju žrtvu nego Kain, kroz koju on pribavi svjedočanstvo da bijaše pravedan, Bog svjedoči o njegovim darovima, i kroz vjeru, iako je mrtav, on ipak govori. ⁵Vjerom Henok bijaše podignut tako da on neće vidjeti smrti; I ON NE BIJAŠE NADEN JER BOG GA PODIŽE; jer on dobi svjedočanstvo da prije njegova podignuća on bijaše ugadao Bogu. ⁶A bez vjere nemoguće je ugoditi *Njemu*, jer on tko dolazi k Bogu mora vjerovati da On jeste i *da* On nagrađuje one koji traže Njega. ⁷Vjerom Noa, bivajući upozoren *od Boga* o stvarima koje još ne bijahu videne, u poštovanju pripravi lađu za spasenje svoga kućanstva, kojom on osudi svijet, i postade baštinikom pravednosti koja je sukladna vjeri.

11:1 “vjera” Ovo nije teološka odredba vjere, nego vanjska slika njene primjene. Pojam je upotrijebljen dvadeset i četiri puta u ovome poglavlju. Iz SZ-a prvotna zamisao je “vjernost” ili “vjerodostojnost”. To je oprečje apostaziji [otpadu – op.prev.]. Grčki pojam za “vjera” (*pistis*) preveden je trima engleskim pojmovima: “vjera”, “uvjerenje”, i “pouzdanje”. Vjera je ljudski odaziv na Božju vjernost i Njegovo obećanje. Mi se pouzdajemo u Njegovu vjerodostojnost, ne u našu vlastitu. Njegova je narav ključ.

☐	
NASB, NRSV	“jamstvo <i>stvari</i> za koje se nadamo”
NKJV	“srž stvari za koje se nadamo”
TEV	“biti siguran o stvarima za koje se nadamo”
NJB	“jamstvo blagoslova za koje se nadamo”

Ovaj grčki pojam za “jamstvo/sigurnost” (*hupostasis*) u osnovi znači “smjestiti pod” ili “stajati pod” na taj način dajući temeljnu osnovu ili temelj nečega. On je, stoga, imao široki izbor značenja u drevnome svijetu. Bio je posebice uobičajen u grčkim filozofijskim pisanjima za označavanje jasnoga očitovanja nečega. To je bilo ono što je bilo stvarno i istinito nasuprot nespoznatljivome:

1. u Poslanici Hebrejima 1:3 upućuje na bit
2. u Poslanici Hebrejima 3:14 upućuje na stvarnost vjernikove vjeroispovijedi/službe
3. u Poslanici Hebrejima 11:1 upućuje na obećanja Evanđelja proživljavanog u sadašnjosti, ali ne dovršenoga sve do budućnosti.

Ovaj je pojam bio nađen u Egipatskome papirusu u značenju “glavna isprava [kao dokaz prava vlasništva – op.prev.]” (usp. NJB). U ovome smislu to odražava Pavlovu uporabu Duha kao “zaloga” (usp. II. Kor 1:22; 5:5; Ef 1:4).

Grčki pojmovi korišteni u LXX predlažu njegovo pravilno prevođenje *tōhelet* (*The Cambridge History of the Bible*, str. 9), što obilježava “stav sućuti i pouzdanoga čekanja za nešto, izjavu pouzdanoga iščekivanja” (tj. nada). Zapamtite NZ-ni autori bili su hebrejski mislioci u koine grčkom i koristili su prijevode prema predajama Septuaginte.

Neki su vidjeli najjasnija značenja u ovome okviru odražena u SZ-nome navodu u 10:38 (Hab 2:2-4). Poglavlje 11 jeste popis primjera onih koji nisu “otpali”. Ovaj je tekst suprotivost onome od čega su prvi čitatelji bili u opasnosti činiti.

▣ **“osvjedočenje”** Ova riječ pojavljuje se jedino ovdje u NZ-u. Upućuje na “dokaz ispitom”. Dva izričaja u stihu 1 usporedna su (oba PREZENT PASIVNIH PARTICIPA); prema tome, “jamstvo/sigurnost” i “osvjedočenje” usko su povezana zajedno i izvan njih vjerno življenje njihovih života.

▣ **“stvarima kojih ne vidimo”** Naredni primjeri su o ljudima koji su živjeli u: (1) nadi u sadašnja i buduća Božja djela i (2) pouzdanju u duhovna Božja obećanja (usp. 10:23). Njihov pogled na svijet upravljao je njihovim dnevnim odlukama, ne okolnosti, materijalizam ili usmjerenost-na-samoga-sebe.

Fizička stvarnost podložna je nevidljivoj duhovnoj stvarnosti (usp. stih 3). Fizička stvarnost spoznata je s pet osjetila, i nije vječna, nego kratkotrajna. Istinska, vječna stvarnost je nevidljiva (usp. stih 27) i, stoga, mora biti držana vjerom, ne vidom. Međutim, ona je tako stvarna i istinita za vjernike da nadzire i zahtijeva njihove prioritete.

11:2

NASB	“dobiše odobrenje”
NKJV	“postignuše dobro svjedočanstvo”
NRSV	“primiše odobrenje”
TEV	“zadobiše Božje odobrenje”
NJB	“jesu priznati”

Ovo je slično Pavlovoj uporabi pojma “vjera” u Poslanici Rimljanima 1:17; Galaćanima 3:11. Njihovi životi vjere nisu ih spasili, nego osvjedočujući Božji Duh u njima (usp. Jak 2:14-26).

11:3

NASB, NKJV, NRSV	“svjetovi”
TEV, NIV	“svemir”
NJB	“doba”

Ovo je jedan od dva grčka pojma (*kosmos*, usp. 1:6 i *aiōn*, ovdje) upotrijebljen za označavanje ove sadašnje fizičke kraljevine. Ovaj “*aiōn*” upućuje na duhovna vremena i izmjene doba uključujući obje i fizičku i duhovnu stvarnost (usp. 1:2; 6:5; Rim 12:2; I. Kor 1:20; 2:6.8; 3:18; II. Kor 4:4; Ef 1:21; 6:12). Vidjeti Posebnu temu u 1:2.

▣ **“riječju Božjom”** Ovo nije grčki pojam *logos* nego *rhēma* koji je upotrijebljen o izgovorenoj riječi. To onda upućuje na stvaranje *naredbom* (*fiat*), na izgovorenu riječ (usp. Post 1:3.6.9.14.20.24; Ps 33:6.9). Iz Poslanice Hebrejima 1:2 znamo da je Božji *logos* bio Očev posrednik stvaranja (usp. Iv 1:1.10; I. Kor 8:6; Kol 1:16).

Ova potvrda vjere postala je pogled na svijet kroz koji vjernici žive svoje zemaljske živote. To ne odbacuje znanstveno istraživanje, nego ga stavlja unutar vidika vjere. Vjernici dopuštaju znanosti da otkrije mehanizme stvorenoga reda (prirodno otkrivenje), ali potvrđuju konačnost sāmome Bogu (vidjeti John L. Walton, *The Lost World of Genesis*), koji je otkriven u Bibliji i krajnje u Isusu Kristu.

▣ **“tako da ono što je vidljivo ne bijaše načinjeno iz stvari što su vidljive”** Ovo prvenstveno nije potvrda stvaranja *ex nihilo* (stvaranje *iz ničega*), nego primjer stvarnosti nasuprot nestvarnosti stiha 1. Vjernici potvrđuju ono što oni nisu osobno vidjeli ili iskusili temeljem otkrivenja Božjeg. Ovo nije toliko teologija vjerovanja kao život vjere i nade.

11:4 “Abel” Ovo je bilo Adamovo i Evino drugo dijete, koje je bilo ubijeno od svoga brata, Kaina (usp. Post 4:3 i dalje).

▣ **“bolju žrtvu”** To nije bila vrsta žrtve koju je Kain i Abel ponudio što je uzrokovalo razliku, nego stav (vjera) u kojoj je bila data. Ovo ne može biti dokazni tekst (proof-text – vidjeti Kazalo u Knjizi Otkrivenja – op.prev.] za nadmoćnost krvne žrtve.

▣ **“iako je mrtav, on ipak govori”** Ovo je zabilježeno u Knjizi Postanka 4:10; Poslanici Hebrejima 12:24. U okviru ovo je potvrda vjere što se suočava sa smrću i raduje se nad njom. Čitatelji su ustuknuli pred progonstvom. Oni moraju, kao Abel, imati vjeru.

11:5 “Henok” On je bio prvi čovjek nakon Pada koji nije bio dotaknut smrću (usp. Post 5:24). SZ ne razrađuje u potankosti okolnosti nego tvrdi da on “hodaše” s Bogom.

▣ **“bijaše podignut”** Ovo znači “pomaknut na drugu točku”. To nije “uskrsnuće” nego “premještanje” kao Ilija (usp. II. Kr 2:11). Postoji jasna razlika u Bibliji između:

1. ljudi vraćenih u život (ponovno oživljavanje)
2. ljudi uzetih u Nebo bez fizičke smrti (premještanje)
3. Isusovo imanje novoga duhovnog tijela (uskrsnuće).

▣ **“on bijaše ugadao Bogu”** Ovo slijedi Septuagintu, ali MT ima “hodaše s Bogom”.

11:6 “bez vjere nemoguće je ugoditi Njemu” Ovo je ključna tvrdnja ove književne jedinice. To nije samo početna vjera, nego ustrajna vjera što ugada Bogu. Svi od ovih primjera ostali su vjerni do kraja života, bez obzira kako je došao taj kraj. Vjera je način da ljudi povjeruju, prime, prihvate Božja obećanja. Spasenje i učeništvo oboje su nemogući bez vjere. Vjere u Božja djelovanja u prošlosti (stvaranje, otkrivenje); vjere u Božju prisutnost u sadašnjosti (progonstvo, patnja, čak smrt); vjere u Božja obećana djelovanja u budućnosti (spasenje, Nebo).

Za “nemoguće” vidjeti punu bilješku u 6:6.

▣ **“mora vjerovati”** Grčka riječ *pistis* prevedena je trima engleskim pojmovima: “vjera”, “uvjerenje”, i “pouzdanje”. Žarište nije na samim spoznajnim činjenicama, nego osobnome pouzdanju u Božju vjerodostojnost; vjerovanje u Njegovu vjernost! To nije samo neka potvrda, nego način života.

Pojam “mora” je PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA, što znači “to je obvezatno”, “to je neophodno”. Vjera je neophodna!

▣ **“On nagraduje one koji traže Njega”** Ovo upućuje na oboje i na početni odaziv u vjeri i na nastavlajući odaziv u vjeri.

11:7 “bivajući upozoren od Boga o stvarima koje još ne bijahu videne” Ovdje je uzorak vjere. Ovi SZ-ni sveti djelovali su na način kakav su oni primili od Boga. Njihova su djela dokazala njihovu vjeru koja nije bila puke riječi! Možete li zamisliti ismijavanje i poniženje Noe što je iskusio u gradnji tako velike lađe, daleko od vode, za održavanje životinja!

▣ **“lađu”** Ovo nije bio manevarski brod, nego brodica koja je bila namijenjena da plovi kao deblo. Pojam je bio korišten o “škrinji” sličnoj Kovčegu saveza.

▣ **“kojom on osudi svijet”** Kako je Noa osudio svijet? Postoje dvije mogućnosti: (1) njegovim djelovanjima u vjeri i (2) njegovim propovijedanjem (usp. II. Pt 2:5).

▣ **“postade baštinikom pravednosti”** U Knjizi Postanka 6 - 8 Noa je prvi čovjek u Bibliji nazvan “pravednikom” (usp. II. Pt 2:5). To ne znači bezgrješan nego to da je Noa hodao u svjetlu kojeg je imao u vjeri i pouzdanju u Boga. Kao što je Abrahamova vjera poslije bila njemu uračunata kao pravednost (usp. Post 15:6), tako je isto, bila Noina. Za proučavanje riječi “Pravednost” vidjeti Posebnu temu u 1:9.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 11:8-12

⁸Vjerom Abraham, kad bijaše pozvan, poslušao izlaženjem u mjesto kojeg moraše primiti za baštinu; i on iziđe, ne znajući kuda bijaše išao. ⁹Vjerom on življaše kao tuđinac u zemlji obećanja, kao u stranoj zemlji, prebivajući u šatorima s Izakom i Jakovom, subaštinicima istoga obećanja; ¹⁰jer on bijaše tražio grad koji ima temelje, čiji je tvorac i graditelj Bog. ¹¹Vjerom čak Sara osobno primi sposobnost da zatrudni, čak van prikladnoga životna vremena, budući ona smatraše vjernim Njega koji je obećao. ¹²Zato bijahu rođeni štoviše od jednoga čovjeka, a njega držahu mrtvim tada, *mnogi potomci KAO ZVIJEZDA NEBESKIH U BROJU, I BEZBROJNIH KAO PIJESAK ŠTO JE NA MORSKOJ OBALI.*

11:8 “Abraham... poslušao” Na neke načine ovi su cameos idealizirani predstavnici ovih ljudskih života. SZ jedinstven je u drevnoj književnosti u tome što navodi oboje i pozitivnost i negativnost o svojim osobinama. Abraham je bio čudna mješavina straha i vjere:

1. strah
 - a. Bog je rekao ostavi svoju obitelj; on je uzeo svoga oca i Lota
 - b. Bog mu je obećao dijete; on je pokušao imati dijete sa Sarinom sluškinjom i kasnije je pokušao dati Saru i egipatskome i filistejskome kralju zato da spasi svoj vlastiti život
2. vjera
 - a. on je napustio Ur
 - b. on je vjerovao Bogu da će mu Bog dati potomke
 - c. on je bio voljan prinijeti Izaka (usp. Post 22).

Bog ne traži “super-svete”, nego ljude s nedostacima koji će se odazvati u vjeri i živjeti za Njega neovisno o okolnostima.

11:9 “on življaše kao tuđinac u zemlji obećanja” Ovo je pojam “privremeno prebivajući”, što znači kako on nije imao prava kao građanin (usp. stih 13).

11:10 “on bijaše tražio” Ovo je IMPERFEKT SREDNJEGA (deponent) INDIKATIVA. On je nastavio tražiti!

▣ **“grad”** Ovo je uobičajena biblijska metafora (usp. 11:16; 12:22; 13:14; Iv 14:2; Gal 4:26; Otk 3:12; 21:2), što upućuje na mjesto ponovnoga Božjega obitavanja s ljudima, kao u Edenu.

Abraham je živio svoj život vjerom tražeći ne sadašnju stvarnost, nego obećanu stvarnost. Vjera kaže: “ovaj svijet nije moj dom”; vjera kaže: “Božja su obećanja sigurna”; vjera kaže: “stvarnost nije ono što vidim, nego što Bog kaže!”

POSEBNA TEMA: DVA GRADA

- A. Evanđelje po Mateju 24 – 27 književna je jedinica smještena u zaključku nizova osuda proročanstava protiv okolnih naroda pronađenih u Knjizi proroka Izaije 13 – 23. Osuda nije zadnja riječ! Bog milosti i milosrđa ima vječni, uključujući, iskupiteljski naum.
- B. Ovaj čitav dio jeste igra o dva grada:
 1. gradovi osnovani od pale ljudske djece Kaina, koji pokušavaju udovoljiti svoje potrebe u potpunosti svojim vlastitim sredstvima (tj. Post 10 - 11)
 2. grad Sion, gdje Bog obitava (tj. iznad krila dva kerubina nad Kovčegom saveza u najsvetijem unutarnjem Svetištu Hrama u Jeruzalemu) i gdje Njegov narod (Židov i poganin) dolazi k Njemu i štuje Ga (usp. 2:2-4; 19:18-25; Heb 11:10; 12:22; 13:14; Otk 21:1-2).
- C. Gradovi predstavljaju skupine ljudi/narode.

Ljudski gradovi

1:7.8, spaljeni judejski gradovi
1:21, vjeran grad postao je Bludnica
6:11, judejski gradovi opustošeni
14:17.21, svi gradovi opustošeni
14:31 gradovi Filisteje
17:1-3.9, gradovi Sirije razoreni
19:2, gradovi Egipta uništavaju jedan drugog

Božji Grad

1:26, grad pravednosti, vjeran grad
19:18-22, egipatski gradovi štuju Boga
19:23-25, čitav Egipat i Asirija uključeni u Božji narod

22:2.9, veseli grad, Jeruzalem pada	
23, Tir uništen	
24:1 - 25:5, sveopće uništenje gradova	
25:10-12, Moab i njegove palače, utvrđeni gradovi zgaženi	25:6-9, gozba na Božjoj gori (tj. Jeruzalem)
26:5, neosvojiv grad, vjerojatno Moab	26:1, jaki grad, Jeruzalem, obnovljen
27:10, utvrđeni gradovi padaju	
29:1, "Ariel" (Jeruzalem)	
33:2.19, slavljenički grad (Jeruzalem)	
48:2, sveti grad, ali jedino imenom	45:13, Moj grad (usp. 44:23)
	52:1-6, sveti grad
	60:14, grad GOSPODINOV
	62:12, grad nije opustio
	66:6, glas graje iz grada, glas iz hrama.

11:11 "Sara" Neki drevni grčki rukopisi (P⁴⁶, D) dodaju "neplodna". Znakovito je kako ni jedna od žena patrijarha (osim Lee) nije mogla zatrudnjeti bez Božje pomoći. Isto tako, niti jedan od prvo rođene djece nije bio baštinik obećanja. Bog je djelovao tako da pokaže kako On upravlja!

Sara je, kao Abraham, bila mješavina straha i vjere. Ona je dala Abrahamu svoju sluškinju; ona se isto tako nasmijala na Božje obećanje (usp. Post 18:12).

▣ **"budući ona smatraše vjernim Njega koji je obećao"** Ona je djelovala temeljeno na Božjem obećanju, ne sadašnjoj stvarnosti. Ovaj izričaj sličan je onome u 10:23 (usp. 6:17-18). Čitatelji također moraju djelovati na taj način.

11:12 "KAO ZVIJEZDA NEBESKIH U BROJU, I BEZBROJNIH KAO PIJESAK ŠTO JE NA MORSKOJ OBALI" Ovo je bio dio Božjega obećanja Abrahamu, Izaku, i Jakovu (usp. Post 15:5; 22:17; 32:12). Zapamtite sve od njihovih žena (osim Lee) bile su neplodne.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 11:13-16

¹³Svi ovi umriješe u vjeri, bez primanja obećanja, ali vidjeli su ih i pozdravili ih izdaleka, i priznali su kako oni bijahu stranci i prognanici na zemlji. ¹⁴Jer oni koji govore takve stvari čini se jasnim da oni traže zemlju svoju vlastitu. ¹⁵I uistinu ako su mislili o toj zemlji iz koje iziđoše, oni bi imali mogućnost vratiti se. ¹⁶Ali kao što jeste, oni žude bolju zemlju, to jest, nebesku. Zato Bog ne bijaše posramljen da bude nazvan njihovim Bogom; jer On je pripremio grad za njih.

11:13 "Svi ovi umriješe u vjeri, bez primanja obećanja" Ovo je srce usporedivosti SZ-noga naroda vjere u poglavlju 11 za vjerujuće židovske primatelje koji su bili na rubu "otpadanja" (usp. 10:38; također II. Pt 2:20-22).

▣ **"ali (vidjeli) su... i (pozdravili [su])... i (priznali) su"** Zabilježite tri opisna, usporedna izričaja!

▣ **"oni bijahu stranci i prognanici na zemlji"** Doslovno, strani stanovnici koji nisu imali prava kao građani (usp. LXX Post 23:4; Ps 39:12; Fil 3:20; I. Pt 2:11). Fizička stvarnost nije istinska, vječna stvarnost. Ovaj svijet nije bio njihov dom.

11:15 "ako" Ovo je DRUGI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE nazvan "suprotno činjenici". Oni su izašli i nisu se vratili!

11:16 Istinska stvarnost je duhovna, kao što je vidljivo u metafori Nebeskoga grada čiji je graditelj i stvaratelj Bog (usp. 11:10). Bog se odaziva na pouzdanje i vjeru (usp. 2:11; 11:2.39; 13:14). "Zemlju" i "grad" (stih 10) teološka je usporednica kao mjesta pripremljena od Boga za Njegovu vjernu djecu!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 11:17-22

¹⁷Vjerom Abraham, kad on bijaše kušan, prinese Izaka, i on koji je primio obećanja bijaše prinio svoga jedinoga rođenog sina; ¹⁸to bijaše njemu kome bi rečeno: “PO IZAKU TVOJE POTOMSTVO BIT ĆE NAZVANO.” ¹⁹On smatraše da je Bog kadar podići ljude čak od mrtvih, od kojeg on također primi njega natrag kao znak. ²⁰Vjerom Izak blagoslovi Jakova i Ezava, štoviše obzirom na stvari koje će se dogoditi. ²¹Vjerom Jakov, kad bijaše umirao, blagoslovi svakoga od sinova Josipovih, i štovaše, naslonjen na vrh svoga štapa. ²²Vjerom Josip, kad bijaše umirao, spomenu izlazak sinova Izraelovih, i dade naloge glede svojih kostiju.

11:17 “kad on bijaše kušan” Kad se uspoređi Knjiga Postanka 22:1 s Evanđeljem po Mateju 6:13 i Jakovljevom poslanicom 1:13-14, postoji prividna suprotivost. Međutim, postoje dvije riječi u grčkome za “ispit/kušnja” s različitim suzvučima. Jedna je ispitivati/kušati prema uništenju (*peirazō*) a druga je ispitivati/kušati ss stajalištem odobrenja i jačanja (*dokimazō*). Vidjeti Posebnu temu u 2:18.

Bog osigurava mogućnosti za Svoju djecu zbog pokazivanja i rasta njihove vjere (usp. Post 22:1; Izl 15:25; 16:4; 20:20; Pnz 8:2.16; 13:3; Suci 2:22; II. Ljet 32:31). Kušnje postaju ili kamen spoticanja ili sredstvo za postizanje cilja.

▣ **“bijaše prinio svoga jedinoga rođenog sina”** Stupanj Abrahamove vjere vidljiv je u njegovoj voljnosti vraćanja Bogu djeteta obećanja kojeg je čekao trinaest godina (usp. Jak 2:21).

Uporaba *monogenēs* (“jedinoga rođenog”) u vezi s Izakom ne može značiti “jedinoga rođenog” budući je Abraham imao drugu djecu. To zasigurno znači “dijete obećanja”, “jedinствено dijete”. To je također značenje Evanđelja po Ivanu 3:16.

11:18 Ovo je navod iz Knjige Postanka 21:12, koji dolazi prije kušnje!

11:19 “podići ljude čak od mrtvih” Abraham je očekivao da će se Izak vratiti s njim (usp. Post 22:5). Tekst ne govori kako bi se ovo trebalo dogoditi. Poslanica Hebrejima tvrdi da je on moguće očekivao ponovno oživiljavanje.

▣ **“kao znak”** Autor je koristio SZ kao vrstu naviještanja sadašnje stvarnosti (usp. 9:9; 10:1; 11:19). Ovdje izgleda znak mora biti taj da kao što je Abraham prinio sina obećanja, tako je također, Bog prinio Svoga Sina kao pokaz Svoje ljubavi, milosrđa, i milosti!

11:20 Izakov blagoslov njegovih sinova nađen je u Knjizi Postanka 27:27 i dalje, dok je Jakovov prvi blagoslov u Knjizi Postanka 48:14 za Josipove sinove i kasnije njegov drugi blagoslov u Knjizi Postanka 49 za njegove ostale sinove. Jednom dat blagoslov nije bio opoziv. Ovo je primjer kako se autor odnosi prema SZ-noj povijesti na odabrane načine (kao Knjige Ljetopisa). On spominje samo pozitivne vidove.

11:21 “naslonjen na vrh svoga štapa” Ovo je navod iz Septuaginte iz Knjige Postanka 47:31. Masoretski hebrejski tekst ima “prignut na čelo kreveta”. Hebrejske riječi za “krevet” i “štap” imaju iste hebrejske suglasnike, (mth), samo su kasnije samoglasničke točke drukčije. Iz SZ-noga okvira Jakov je nekako shvatio ispunjenje Josipova sna (usp. Post 37:5-11), pomoću toga potvrdio je Josipovu građansku vlast kroz proročanstvo ili spoznao Josipa kao “osloboditelja” Njegova naroda, kao Mojsiju ili Jošuu i dolazećeg Mesiju.

11:22 “dade naloge glede svojih kostiju” One su morale biti iznesene iz Egipta i pokopane u Obećanoj zemlji nakon izlaska (usp. Post 50:24-25; Izl 13:19; Jš 24:32).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 11:23-29

²³Vjerom Mojsije, kad bijaše rođen, bijaše skriven tri mjeseca po svojim roditeljima, jer oni vidješe kako on bijaše prekrasno dijete; i oni se ne bojaše kraljeva proglašenja. ²⁴Vjerom Mojsije, kad je odrastao, odbi zvati se sinom faraonove kćeri, ²⁵odabравši radije podnijeti zlostavljanje s narodom Božjim negoli uživati prolazna zadovoljstva grijeha, ²⁶smatrajući poniženje Krista većim bogatstvima negoli blaga Egipta; jer on bijaše tražio nagradu. ²⁷Vjerom on napusti Egipat, ne bojeći se gnjeva kralja; jer on ustraja, kao da vidi Njega koji je nevidljiv. ²⁸Vjerom on održi Pashu i škropljenje krvlju, tako da on koji uništi prvorođenca ne bi taknuo njih. ²⁹Vjerom oni prodoše kroz Crveno more kao da oni bijahu prošli kroz suhu zemlju; a Egipćani, kad pokušaše to, bijahu potopljeni.

11:23 “svojim roditeljima” Septuaginta ima “roditelja”, dok Hebrejski masoretski tekst ima samo “majke”.

▣ **“jer oni vidješe kako on bijaše prekrasno dijete”** Židovska predaja kaže da je Mojsije bio fizički prekrasno dijete. Koji roditelji ne misle kako je njihovo dijete prekrasno? Ali to nije teološka točka. Ovo je bilo posebno, Bogom-poslano dijete.

▣ **“oni se ne bojaše kraljeva proglaša”** Autor spominje ovaj izričaj s pogledom prema svojim sadašnjim čitateljima (usp. stih 27).

11:24 “sinom faraonove kćeri” Ovo je bila službena egipatska oznaka i naslov vlasti.

11:25-26 Ponovno autor čini vezu s kušnjom s kojom se suočavaju njegovi čitatelji. Oni moraju držati svoje oči na budućnosti, sigurnim Božjim obećanjima, ne na sadašnjim okolnostima. Odanost Kristu je krajnja!

11:27 “napusti Egipat” Ovo izgleda upućuje na Mojsijev bijeg u Midjan, ne na Izlazak (usp. Izl 2:14-15). Ponovno autor povlači donekle idealiziranu sliku o Mojsijevoj svrsi.

▣ **“kao da vidi Njega koji je nevidljiv”** Izraelci su vjerovali kako vidjeti YHWH-u uzrokuje smrt, zbog Njegove svetosti (usp. Post 16:13; 32:30; Izl 3:6; 33:17-23; Suci 6:22-23; 13:22; I. Kr 19:11-13; Djela 7:32).

11:28 Ovo je smjeranje na Knjigu Izlaska 12. Ta zadnja pošast pogodila je sav Egipat uključujući područje Gošena. Čak su Hebreji morali slušati Božje upute i djelovati u vjeri zato da budu pošteđeni pohoda Anđela smrti.

▣ **“prvorodenca”** Vidjeti Posebnu temu u 1:6.

▣ **“on koji uništi”** Ovo upućuje na Anđela smrti (usp. LXX, Izl 12:23; II. Sam 24:16-17).

11:29 Ovo je sažetak izvješća nadenog u Knjizi Izlaska 14:21 i dalje.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 11:30-31

³⁰Vjerom zidine Jerihona padoše nakon što su bile okruživane sedam dana. ³¹Vjerom Rahaba bludnica nije poginula zajedno s onima koji bijahu neposlušni, nakon što je srdačno primila uhode u miru.

11:30 “Jerihona padoše” (usp. Jš 6:20; II. Ljet 10:4).

11:31 “Rahaba bludnica” Ova Kanaanka postala je vjericom (Jak 2:25). Čak je moguće kako je ona na popisu loze Mesije u Evanđelju po Mateju 1:5.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 11:32-38

³²I što ću više reći? Jer vrijeme će mi nedostajati ako ću govoriti o Gideonu, Baraku, Samsonu, Jiftahu, o Davidu i Samuelu i prorocima, ³³koji vjerom osvojiše kraljevstva, izvršiše *djela* pravednosti, pridobiše obećanja, zatvoriše usta lavovima, ³⁴suzbiše snagu vatre, izbjegoše oštrici mača, od slabih bijahu učinjeni jakim, postadoše silni u ratu, natjeraše tuđinske vojske u bijeg. ³⁵Žene primiše *natrag* svoje mrtve uskrsnućem; a drugi bijahu mučeni, ne prihvaćajući svoje oslobođenje, tako da oni mogu postići bolje uskrsnuće; ³⁶i drugi iskusiše ismijavanja i bičevanja, da, također lance i utamničenje. ³⁷Oni bijahu kamenovani, oni bijahu razrezani na dvoje, oni bijahu kušani, oni bijahu usmrćeni mačem; oni hodaše okolo u ovčjim kožama, u kozjim kožama, bivajući siromašni, nemoćni, zlostavljani ³⁸(*ljudi* kojih svijet ne bijaše dostojan), lutajući u pustinjama i planinama i pećinama i rupama u tlu.

11:32 “Gideonu” [Gideon] (usp. Suci 6 - 8).

▣ **“Baraku” [Barak]** (usp. Suci 4 - 5).

▣ **“Jiftahu” [Jiftah]** (usp. Suci 11 - 12).

▣ “Davidu” [David] (usp. I. Sam 16:1).

▣ “Samuelu” [Samuel] (usp. I. Sam 1:20).

11:33 “pravednosti” Vidjeti Posebnu temu u 1:9.

▣ “zatvoriše usta lavovima” Ovo može upućivati na Samsona, Davida, Daniela, ili nepoznati događaj.

11:34 “suzbiše snagu vatre” Ova referenca na spas od vatre može posebice uputiti na Knjigu proroka Daniela 3 ili na neki nepoznati povijesni događaj. Čak postoji mogućnost da je taj spas spomenut u I. Poslanici Korinćanima 13:3. Međutim, postoji poteškoća grčkoga rukopisa povezana s I. Poslanicom Korinćanima 13:3. Drevni grčki rukopisi P⁴⁶, \aleph , A, i B imaju “što bih trebao hvaliti” (*kauchēsōmai*) ili C, D, F, G, K, i L imaju “što bih trebao spaliti” (*kauthēsomai*). Prvi ima: (1) bolje rukopise i (2) pojam je korišten često od Pavla.

▣ “od slabih bijahu učinjeni jakima” (usp. II. Kor 12:9).

11:35 “Žene primiše *natrag* svoje mrtve uskrsnućem” Teološki govoreći ovo nije uskrsnuće, nego ponovno oživljavanje (usp. I. Kr 17:17-23; II. Kr 4:31-37). Postojalo je samo jedno uskrsnuće koje je ishodilo u vječnome tijelu, Isus.

▣

NASB, NKJV, NRSV “bolje uskrsnuće”

TEV, NJB “bolji život”

Referenca je čast i pobjeda mučeničke smrti. U tajnovitosti Božjega nauma i volje za ovu palu planetu neki su fizički obnovljeni (tj. “Žene primiše *natrag* svoje mrtve uskrsnućem”) a neki nisu. Prvo je veliko i predivno, ali drugo je čak snažnije svjedočanstvo vjere, vjere do kraja.

Ovo se može odnositi na duhovne nagrade, a ako to jeste ključ je srce vjere, ne okolnosti nečije smrti. Vjernici su pozvani da žive smiono za svoju vjeru (u YHWH-i i Isusu). Pobjeda jeste njihova vjernost! YHWH je vjeran Svojim obećanjima; Isus je vjeran u Svojim djelovanjima; vjernici moraju biti vjerni u svome hodanju u vjeri. Za “bolje” vidjeti punu bilješku u 7:7.

11:36 “ismijavanja i bičevanja” Ovo je moguće uputa na razdoblje Makabejaca (usp. I. Mak 1:62-64; 7:34; II. Mak 6:18-20; 7:1-42).

11:37 “Oni bijahu kamenovani” Predaja kaže kako je Jeremija bio kamenovan u Egiptu od Židova. Svećenik (ne SZ-ni pisac) imenom Zaharija naveden je kao onaj koji je bio kamenovan u II. Knjizi Ljetopisa 24:20-21; Evanđelju po Luki 11:51.

▣ “razrezani na dvoje” Predaja (*Ascension of Isaiah* 5:1-14) kaže kako je Izaija bio stavljen u šuplji trupac i prepiljen na dva dijela Manašeovom naredbom.

▣ “oni bijahu kušani” Ovo izgleda prilično opća izjava usred nekoliko vrlo osobitih izjava proganjanja i mučenja. Drevni papirusni rukopis P⁴⁶ izostavlja izričaj. Tekstualni kritičari pretpostavili su budući je povezani izričaj “oni bijahu razrezani na dvoje” (*epristhēsan*) vrlo sličan ovome izričaju “oni bijahu kušani” (*epeirasthēan*) kako se moguće pisarski dodatak pojavio ranije u tekstualnim predajama. Postoje mnoge različnosti u grčkim rukopisima (redosljed pojmova, glagolskih vremena pojmova). Četvrto izdanje grčkoga teksta od *The United Bible Society* izostavlja izričaj.

▣ “usmrćeni mačem” (tj. I. Kr 19:10.14; Jer 2:30; 26:23).

11:38 Ovo opisuje strašnu povijest proganjanja Božjih sljedbenika. Zašto bi sadašnji čitatelji trebali biti iznenađeni pri svojim progonstvima?

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 11:39-40

³⁹I svi ovi, imajući dobivenu pohvalu kroz svoju vjeru, nisu primili što bijaše obećano, ⁴⁰jer Bog je osigurao nešto bolje za nas, tako da odijeljeni od nas oni ne budu učinjeni savršenima.

11:39 “imajući dobivenu pohvalu” Ovo povezuje unatrag do stiha 2 (usp. 2:11). Životi proživljeni u vjeri čak usred strašnih okolnosti, ugađaju Bogu.

11:40 Božja obećanja ujedinjuju sve vjernike svih doba, svih rasa, svih socijalno-ekonomskih slojeva, svih obrazovnih stupnjeva (usp. Gal 3:28; Kol 3:11). Sve ove SZ-ne osobe radovale su se Božjemu novome danu. On je došao u Kristu u Betlehemu i bit će dovršen u Kristu s Neba kad će se uz prasak otvoriti istočno nebo! Njegovo uskrsnuće jeste nada prema kojoj svi vjernici, SZ-ni i NZ-ni, gledaju u vjeri (usp. I. Iv 3:2).

▣ **“bolje”** Vidjeti punu bilješku u 7:7.

▣ **“savršenima”** Vidjeti punu bilješku u 10:1.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Odredite hebrejske i grčke riječi za vjeru.
2. Što znače riječi *fiat* i *ex nihilo*?
3. Iskušava li Bog vjernike (usp. 11:17 nasuprot Jak 1:13-14)?
4. Postoji li posebna čast za progonstvo? Jesu li svi kršćani progonjeni?
5. Zašto je autor Poslanice Hebrejima napisao ovu prozivku vjere?

HEBREJIMA 12

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
stega od Gospodina	trka vjere	opomene i upozorenja	Bog naš Otac	primjeri Isusa Krista
12:1-3	12:1-2	12:1-2	12:1-2	12:1-4
	stega od Boga			
	12:3-11	12:3-11	12:3-11	
12:4-11				Božja Očinska uputa
				12:5-13
12:12-13	12:12-17	12:12-13	12:12-13	
upozorenje protiv odbacivanja Božje milosti				nevjernost je osuđena
12:14-17		12:14-17	12:14-17	12:14-17
	slavna družina			dva Saveza
12:18-24	12:18-24	12:18-24	12:18-21	12:18-29
	slušati Nebeski glas		12:22-24	
12:25-29	12:25-29	12:25-29	12:25-27	
			12:28-29	

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. vi. u uvodnome dijelu)

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 12:1-2

¹Stoga, budući mi imamo tako velik oblak svjedoka oko nas, hajdemo odložiti svaku prepreku i grijeh što nas tako lako zapliće, i trčimo s izdržljivošću utrku koja je postavljena pred nas, ²uprijevši svoje oči na Isusa, začetnika i usavršitelja vjere, koji umjesto radosti određene otprije Njemu podnese križ, prezrevši sramotu, i sjeo je zdesna prijestolja Božjeg.

12:1 “Stoga” Stih 1 je neuobičajena trostruka složenica (*toigaroun*) nađena jedino ovdje i u I. Poslanici Solunjanima 4:8. Temeljeno na prethodnim primjerima vjernosti, čitatelji moraju živjeti pobožne živote što pomažu i ohrabruju ostale.

▣ **“oblak”** “Oblak” je često korišten metaforički u grčkoj književnosti o skupini ljudi (usp. Herodot VIII.109).

▣ **“svjedoka”** Ovaj pojam može značiti:

1. zakonski svjedok na sudu
2. netko tko dijeli ono što su oni vidjeli, spoznali, ili iskusili
3. netko tko je bio ubijen (mučenički) za njihovu vjeru u Krista
4. metaforički izričaj primjera vjere u poglavlju 11.

Zbog okvira poglavlja 11 izgleda kako je najbolje promotriti ovaj stih ne kao učenje da “oni” gledaju nas, nego da mi moramo gledati njihove živote vjernosti kao primjere za slijeđenje (NASB Study Bible, str. 1798). Ovaj je stih često bio korišten, mislim, neispravno, za podupiranje stajališta da naši ljubljani vjerujući-mrtvi u Nebu promatraju naše živote na Zemlji. Vjernici će jamačno poznati jedni druge i biti ponovno združeni u zajedništvu na Dan uskrsnuća, ali Biblija šuti o ponovnome združivanju pri smrti ili bivanju kadrim promatrati život ljubljenih na Zemlji.

The Handbook on The Letters to the Hebrews od Ellingwortha i Nida, od *United Bible Society*, čini oprečno tumačenje: “Misao je ta da starozavjetni junaci gledaju kako pisac Poslanice Hebrejima i njegovi čitatelji trče svoju trku u kršćanskome životu, budući je njihovo vlastito spasenje povezano s tim kršćanima (11.40)” (str. 287).

▣ **“hajdemo”** Ovo je prevedeno kao KONJUNKTIV, ali prvi GLAGOLSKI je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA. KONJUNKTIV se ne pojavljuje sve do “trčimo [hajdemo trčati]”.

Zabilježite što vjernici trebaju činiti u svjetlu vjernih SZ-nih svjedoka:

1. odložiti svaku prepreku, stih 1
2. odložiti svaki grijeh koji nas tako lako zapliće, stih 1
3. trčati trku s izdržljivošću, stih 1
4. uprijeti svoje oči na Isusa, stih 2.

▣ **“odložiti”** Ovo je AORIST SREDNJEGA PARTICIPA u značenju “odložiti kao odjeću” (usp. Djela 7:58). Ovaj gramatički oblik podrazumijeva osobnu (tj. SREDNJE stanje), presudnu (tj. AORIST GLAGOLSKO VRIJEME) odluku. Međutim, Pavao je koristio pojam slikovito u moralnome smislu (usp. Rim 13:12; Ef 4:22.25; Kol 3:8-9 i “obucite/stavite na” u Ef 4:24; Kol 3:10.12.14). Kršćani moraju biti djelatno uključeni u svoje besplatno spasenje (usp. Fil 2:12-13). Postoji trka koju treba trčati, svjedočanstvo koje se mora činiti, bitka koju treba vojevati (tj. Fil 3:12-14)!

▣

NASB	“svaku prepreku”
NKJV, NRSV	“svaki teret”
TEV	“sve što dolazi na put”
NJB	“sve što nas pritišće”

Ovaj pojam doslovno je “salo” ili “teret”. Oni koji su sudjelovali u grčkim atletskim natjecanjima trčali su gotovo goli. To je upotrijebljeno:

1. doslovno za tjelesno salo
2. za utege kod atletske obuke
3. metaforički u grčkoj književnosti kao ponos
4. filozofijski kao biti pozoran o “dobrome” kao o neprijatelju “najboljega”.

▣ **“grijež”** Ovo upućuje ili na: (1) grješnu narav; (2) ukorijenjeni grijeh; (3) nevjeru; ili (4) ovaj jedinstveni okvir može dati dodano značenje “otpadanja” (usp. 10:38). Ovo pismo/Knjiga/govor naslovljeno je na židovske vjernike i židovske nevjernike.

NASB	“nas tako lako zapliće”
NKJV	“nas tako lako zavodi”
NRSV, NJB	“da prijanja preblizu”
TEV	“koji nas se drži tako čvrsto”

Drevni papirusni rukopis P⁴⁶ ima “lako odvraća”. Ovo je upućivanje na išta što spotiče vjernika u utrci života. To može biti opetovani grijeh, neuravnotežena žudnja ili čak prisutnost mnogih dobrih stvari – išta što im uzrokuje zanemarivanje stvari za koje su od Boga obdareni i pozvani.

▣ **“trčimo”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA KONJUNKTIVA, što govori o neprekidnome djelovanju ali s napomenom naredbe. To zasigurno pothranjuje sveopći naglasak četiriju upozorenja usmjerenih na židovske vjernike koji su “otpali” od Krista i Evandjelja.

▣ **“izdržljivošću”** Ovo poglavlje može biti rabinska igra o riječi “izdržljivost” (IMENICA, usp. 10:32.36), što znači “dragovoljna, nasilna (AKTIV), suosjećajna (PASIV) izdržljivost”. GLAGOL je u stihovima 2.3, i 7 te IMENICA u stihu 1. Ovo je tema Knjige i posebice ovih nekoliko zadnjih poglavlja – ovdje postavljena!

▣ **“utrku”** Ova grčka riječ *agōna* atletski je pojam iz kojeg dobivamo engleski pojam “agonija”. Često je korišten kao postaviti smjer za utrku.

▣ **“koja je postavljena pred nas”** Ovo je PREZENT PASIVNOGA (deponent) PARTICIPA. Kršćanski život često je obilježen kao atletsko natjecanje (usp. I. Kor 9:25; Fil 1:30; II. Tim 2:5; trčati trku, I. Kor 9:24.26; Gal 2:2; 5:7; Fil 2:16; zadavati udarce, I. Kor 9:26; I Tim 1:18; 6:12; II. Tim 4:7; hrvati se, Ef 6:12).

12:2 “uprijevi svoje oči na Isusa” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA u značenju “gledati pažljivo”. Zabilježite da mi promatramo Njega – ne mnoštvo, ne okolnosti, ne sebe same. To može biti slikovito za neprekidno usredotočenje na Novi savez (Evandjelje).

NASB	“začetnika i usavršitelja vjere”
NKJV	“začetnika i dovršitelja naše vjere”
NRSV	“početnika i usavršitelja naše vjere”
TEV	“o kome ovisi naša vjera od početka do kraja”
NJB	“koji nas vodi u našoj vjeri i dovodi je do savršenstva”

Ovaj prvi pojam (*archēgos*) upotrijebljen je u 2:10 o Isusu kao začetniku spasenja; u Djelima apostolskim 3:15 o Isusu kao o Vladaru (začetnik) života; u Djelima apostolskim 5:31 o Isusu kao o Vladaru (vođa) i Spasitelju. Vidjeti Posebnu temu u 2:10.

Druga riječ (*teleiōtēs*) znači “onaj koji dovršava i usavršava”. To upućuje na Isusovo potpuno dovršenje od Boga određenoga iskupiteljskog zadatka. U smislu to je kao naslov Alfa i Omega (usp. Otk 1:8), Prvi i Posljednji (usp. Otk 1:17; 2:8). Ovaj autor koristi zamisao “usavršavanja” mnogo puta u Knjizi (usp. 2:10; 5:9; 6:1; 7:11.19.28; 9:9; 10:1.14; 11:40; i ovdje). Vidjeti Posebnu temu u 7:11.

▣ **“vjere”** *Pistis* može uputiti na:

1. osobni odnos vjere s Kristom
2. život vjerne Kristo-sličnosti
3. kršćansku doktrinu (usp. Juda stihovi 3.20).

Kršćanstvo je osoba koja mora biti dobrodošla, istina o toj osobi koja mora biti vjerovana (Evandjelje), i život kao život te osobe koji mora biti življen (tj. Kristo-sličnost).

▣ **“umjesto radosti”** PRIJEDLOG *anti* obično znači “radi/za volju” ili “zbog”, ali može također značiti “umjesto”. Prvo bi upućivalo na Kristovo ostavljanje Neba (usp. Fil 2:5-11), drugo na Njegovu radost pri završenome iskupljenju i uznesenju (usp. Iz 53:10-12).

▣ **“određene otprije Njemu”** Ova riječ pojavljuje se u stihu 1 upućujući na borbu (utrka) kršćanskoga života. Sad pojam je upotrijebljen ponovno o borbi Isusova polaganja Njegova života za nas. To je autorov način poticanja židovskih vjernika na ustrajnost. Isus je izvršio Svoj dio; oni moraju izvršiti svoj. Kad je On završio bila je velika radost, tako isto, ako oni završe put.

▣ **“križ”** Rabini Isusova vremena vidjeli su ovo kao prokletstvo od Boga zbog njihova tumačenja Ponovljenoga zakona 21:23. Pavao kaže kako je Isus ponio to prokletstvo Zakona za nas (usp. Gal 3:13).

▣ **“prezreši sramotu”** Križ je stvarni dokaz ljubavi Oca i Sina (usp. Iv 3:16 i Rim 5:8). Ovo je jaka grčka riječ. On je gledao na slavni ishod Njegova poniženja (usp. Iz 53:10-12). Križ nije bio lak, cijena iskupljenja nije bila jeftina!

▣ **“sjeo je”** Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA što naglašava dovršeno djelo s trajnim ishodima. To je nastavljanje smjermanja na Psalam 110:1 (usp. 1:3.13; 8:1; 10:12).

▣ **“zdesna”** Ovo nije doslovna, nego biblijska metafora za “mjesto moći”, “vlasti”, ili “nadmoći” (usp. Djela 2:33-36).

▣ **“prijestolja Božjeg”** Pali ljudi mogu samo zamisliti slavu i veličanstvenost duhovne kraljevine. To mora biti stavljeno u fizičku sliku (ulice od zlata, vrata od biserja, more od stakla). Bog je duhovno, vječno, sveprisutno Biće, daleko prevelik za ikakvo prijestolje (usp. I. Kr 8:27). Vidjeti Posebnu temu: Bog opisan kao čovjek (jezik antropomorfizama) u 3:11.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 12:3-11

³Jer promotrimo Njega koji je podnio takvo neprijateljstvo od grješnika protiv Sebe, tako da vi nećete rasti tegobno i izgubiti srce. ⁴Vi se još niste oduprli do potpunoga prolijevanja krvi u svome opiranju protiv grijeha; ⁵i vi ste zaboravili poticanje što je naslovljeno na vas kao sinove:

“MOJ SINE, NEMOJ SE ODNOSITI OLAKO NA STEGU GOSPODINOVU,

NITI MALAKSATI KAD SI KOREN OD NJEGA;

⁶JER ONE KOJE GOSPODIN LJUBI ON KORI,

I ON ŠIBA SVAKOGA SINA KOJEG ON PRIMA.”

⁷To je za stegu što vi podnosite; Bog se bavi s vama kao sa sinovima; jer koji sin je tamo kojeg *njegov* otac ne kori?

⁸Ali ako ste bez stege, koje su svi postali sudionici, onda ste nezakonita djeca a ne sinovi. ⁹Povrh toga, mi imasmo zemaljske očeve da nas kore, i mi poštovasmo njih; nećemo li mi mnogo radije biti podložnikom Ocu duhova, i živi?

¹⁰Jer oni nas koriše za kratko vrijeme kao što je izgledalo najbolje za njih, ali On *kori* nas za *naše* dobro, tako da mi možemo dijeliti Njegovu svetost. ¹¹Sva stega na trenutak izgleda kako nije radosna, nego tužna; ipak za one koji su bili obučavani njome, poslije toga ona donosi miran plod pravednosti.

12:3 “Jer promotrimo” Ovo je AORIST SREDNJEGA (deponent) IMPERATIVA. To doslovno znači “dodati” i upotrijebljeno je za naglasak pozorne raščlambe nečega. Drevni ljudi dodavali su brojeve prema gore i povlačili crtu na vrhu za zbrajanje.

▣ **“Njega koji je podnio”** Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA PARTICIPA. Kao što je Isus podnio takvo sramotno postupanje za spasenje vjernika, oni trebaju živjeti za Njega i druge vjernike (usp. I. Iv 3:16).

▣ **“protiv Sebe”** ZAMJENICA u JEDNINI nađena je u svima suvremenim prijevodima. Međutim, većina drevnih grčkih rukopisa, verzija, i patrističkih navoda podupire MNOŽINU ([1] *eis eautous*, N*, D*; [2] *eis autous*, P^{13,46}, N²; [3] *eis eauton*, A, P, D^C, K, L). Iako je opće prihvaćeno pravilo tekstualnoga kriticizma (tj. vidjeti Dodatak dva) kako je najneobičajeniji, najteži tekst vjerojatno izvoran, ova MNOŽINA ne odgovara uopće tome okviru. Subjekt je očito Isus. Ovo mora biti greška drevnoga pisaca od stotinu do dvije stotine godina prije negoli je bila napisana većina papirusnih tekstova.

▣ **“tako da vi nećete rasti tegobno i izgubiti srce”** Ovo su atletske pojmovi za zadihanost i kolabiranje trkača nakon teške utrke trčanja. Naš autor ohrabruje ove židovske vjernike neka nastave čak iako bi moglo biti teško. Upozorenje je nastavljeno u stihovima 15.25-29.

12:4 “Vi se još niste oduprli do potpunoga prolijevanja krvi” Izvorni čitatelji pretrpjeli su progonstvo, ali ne još smrt (usp. 10:32 i dalje). Isus je pretrpio smrt za njih, oni moraju biti voljni živjeti ili umrijeti za Njega.

▣ **“u svome opiranju protiv grijeha”** Ovo je još jedan atletski pojam kao što je bio upotrijebljen u stihu 1. To je transkribirano u engleskome kao “agonija”. Grijeh [“protiv grijeha”] u okviru čitave Knjige upućuje na:

1. grijeh nevjere povezan sa skupinom nevjerujućih Židova
2. grijeh apostazije (“otpadaju” u 10:38) povezan sa skupinom vjerujućih Židova.

12:5 “vi ste zaboravili” Ovo je PERFEKT SREDNJEGA (deponent) INDIKATIVA. Ovaj je pojam upotrijebljen jedino ovdje u NZ-u. On obilježava:

1. potpuno oprostjenje (tj. naglasak na GLAGOLSKOME VREMENU)
2. promišljeno oprostjenje (tj. naglasak na STANJU).

▣ **“NEMOJ SE ODNOSITI OLAKO...**

NITI MALAKSATI KAD SI KOREN OD NJEGA” Ovo je navod iz Septuaginte iz Izreka 3:11-12. To su oba PREZENTI IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM, što uobičajeno znači zaustaviti djelo koje je već u tijeku.

▣ **“STEGU GOSPODINOVU”** Ovaj pojam upućuje na “obučavanje djeteta”. Postoji igra o ovome pojmu u stihovima 5-11. To je još jedna obiteljska metafora. Kao što zemaljski roditelji odgajaju svoju djecu, tako također, Bog odgaja Svoju (usp. I. Kor 11:32; Otk 3:19).

12:6 “JER ONE KOJE GOSPODIN LJUBI ON KORI” Ovo je jedan razlog zašto su vjernici uključeni u trpljenje za vjeru (usp. Mt 5:10-12; Djela 8:1b.4; 14:22; II. Sol 1:4-10).

▣ **“I ON ŠIBA SVAKOGA SINA KOJEG ON PRIMA”** Ovo je nastavljanje navoda iz Septuaginte iz Izreka 3:11-12. To je tako važno! Isus je bio nazvan “sinom” nekoliko puta, dok su SZ-ne osobe bile nazvane “slugama”. Sad NZ-ni vjernici nazvani su “sinovi” (usp. stihove 7-8). Otac odgaja sinove:

1. za svrhu oca
2. za dobrobit sina
3. za dobrobit čitave obitelji.

12:7 “što vi podnosite” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA ili PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA (ista grčka morfologija). Budući stih 5 ima dva PREZENTA IMPERATIVA, ovo je vjerojatno također IMPERATIV. Riječ znači “dragovoljna, nepokolebljiva izdržljivost” (usp. stihove 1.2.3; 10:32.36). Ovo će ispitivanje ishoditi u jačoj vjeri!

▣ **“Bog se bavi s vama kao sa sinovima”** Ova tema Boga kao roditelja koji odgaja može biti smjeranje na Ponovljeni zakon 8:5 kao što je u Knjizi proroka Hošee 11:1-4.

GLAGOL je PREZENT PASIVNOGA INDIKATIVA pojma što znači “prinijeti nešto Isusu ili Bogu, često putem žrtve”; ali ovdje PASIVNO STANJE obilježava Božju voljnost da bude pristupačan grješnim ljudima, posredno kroz Kristovu žrtvu.

12:8 “ako” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE, što pretpostavlja da je istinito za autorove svrhe. Svako Božje dijete iskusilo je stegu (PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA).

12:9 “Ocu duhova” Ovo nema ništa s teorijama o podrijetlu “duše”. To je upotrijebljeno u smislu istinskoga izvora svega života. Bog je bio uspoređen sa zemaljskim očevima (usp. stihove 9-10).

▣ **“i živi”** Očeva stega donosi istinski život, ne smrt.

12:10 “ali On kori nas za naše dobro, tako da mi možemo dijeliti Njegovu svetost” Svaki je vjernik posvećen kod spasenja (položajno) i pozvan na svetost (vidjeti Posebnu temu u 2:11). To je Božja svrha za svakoga vjernika (usp. Mt 5:48; Rim 8:28-30; II. Kor 3:18; 7:1; Gal 4:19; Ef 4:13; I. Sol 3:13; 4:3.7; I. Pt 1:15). Vjernici su predodređeni za svetost (usp. Ef 1:4). Ovo se često pojavljuje jedino u okolnosti odgajanja (usp. Heb 5:8 i Rim 8:17).

12:11 “ona donosi miran plod pravednosti” Kršćanski život jeste od vjere k vjeri, od potvrde (priznanje vjere) do naravi (život vjere, usp. Rim 5:3-5; Jak 1:2-4). Za proučavanje riječi “Pravednost” vidjeti Posebnu temu u 1:9.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 12:12-13

¹²Prema tome, ojačajte ruke koje su slabe i koljena koja su malaksava, ¹³i učinite ravnima staze za vaše stope, tako da ud koji je hrom ne bude iščašen iz zgloba, nego radije bude ozdravljen.

12:12 Ovo je smjerenje na Knjigu proroka Izaije 35:3, što može biti pozadina čitave raspre u poglavlju 12. Zreli moraju ojačati slabe (one blizu otpadanja). “Ojačati” je doslovno “učiniti ravnim”, što je igra riječi narednih stihova.

12:13 “učinite ravnima staze za vaše stope” Ovo može biti smjerenje na Izreke 4:26 u Septuaginti (LXX) ili na dobro poznatu izreku korištenjem “poravnati staze” kao SZ-a metafora za pravednost.

▣ **“iščašen iz zgloba”** Ovaj izričaj može biti razumjet:

1. u njegovu SZ-nome smislu (usp. I. Kr 18:21) metafore za naizmjeničnost između dva razmišljanja, kao narod Izraela koji se naizmjenično kretao između YHWH i Baala
2. u grčkoj književnosti o popravljaju ceste tako da hrom ne padne i ne ozlijedi se (usp. od M. R. Vincenta *Word Studies in the New Testament*, str. 1168).

▣ **“nego radije bude ozdravljen”** Ohrabivanje jedan drugog vodi do obnove (usp. Gal 6:1; Jak 5:16).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 12:14-17

¹⁴Razvijajte mir sa svim ljudima, i posvećenje bez kojeg nitko neće vidjeti Gospodina. ¹⁵Gledajte na to da nitko ne bude uskraćen milosti Božje; da nijedan korijen gorčine ne iskrasne prouzročivši tegobu, i njime budu mnogi oskvrnuti; ¹⁶da ne postoji nečudoredna ili bezbožna osoba kao Ezav, koji proda svoje vlastito pravo prvorodstva za jedno jelo. ¹⁷Jer vi znate da čak nakon toga, kad on žudješe baštiniti blagoslov, on bijaše odbačen, jer on ne nađe mjesta za pokajanje, iako ga je tražio sa suzama.

12:14-17 Ovo je posljednje upozorenje (usp. 2:1-4; 3:7 - 4:11; 5:11 - 6:12; 10:19-39; 12:14-17).

12:14 “Razvijajte mir” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA. U okviru:

1. progonstva izvana
2. nevjera između prijatelja (židovski nevjernici s kojima su vjerujući Židovi još uvijek stivali)
3. sumnja unutar (opasnost od “otpadanja”, usp. 10:38); ova raspra o miru vrlo je važna.

Postoji nekoliko povezanih odlomaka o “mir(u)”:

1. Psalam 34:15: “tražite mir, slijedite ga”
2. Evanđelje po Marku 9:50: “budite u miru jedan s drugim”
3. Poslanica Rimljanima 12:18: “Ako je moguće, toliko koliko ovisi o vama, budite u miru sa svim ljudima”
4. I. Poslanica Korinćanima 7:15: “Ipak ako nevjerni ode, pustite ga otići... ali Bog nas je pozvao na mir”
5. II. Poslanica Timoteju 2:22: “razvijajte pravednost, vjeru, ljubav, i mir s onima koji se pozivaju na Gospodina iz čistoga srca”.

▣ **“i posvećenje”** Ovaj pojam “posvećenje” mora se odnositi na stih 10 i povezan je sa “stegom”. Bog odgaja vjernike za svetost. Cilj spasenja jeste Kristo-sličnost.

Ovo nije položajno (trenutačno) posvećenje, nego iskustveno (napredujuće) posvećenje. Evanđelje predstavlja spasenje i kršćanski život na dva napetošću-ispunjena načina. U jednome smislu ono je dovršen, besplatan, jednom-za-uvijek dar od Boga (INDIKATIV), ali ono je isto tako život vjere, poslušnosti, služenja, i štovanja (IMPERATIV). Mnogi vjernici naglašavaju jedan vid do isključivanja ostalog (Augustin nasuprot Pelagija; Calvin nasuprot Arminija). Odnos vjernika s Bogom započinje na točki u vremenu, točki obraćenja, doseže vrhunac u pokajanju i vjeri, ali to se također mora kretati kroz vrijeme prema vrhuncu pri smrti ili Drugome dolasku; vjernost, pravednost, ustrajnost važni su, ključni dokaz istinskoga spasenja.

Usporedite sljedeće tekstove o posvećenju:

položajno (INDIKATIV)

Djela apostolska 20:32; 26:18
Poslanica Rimljanima 15:16
I. Poslanica Korinćanima 1:2-3; 6:11
II. Poslanica Solunjanima 2:13
Poslanica Hebrejima 2:11; 10:10.14; 13:12
I. Petrova poslanica 1:2

napredujuće (IMPERATIV)

Poslanica Rimljanima 6:19
II. Poslanica Korinćanima 7:1
Poslanica Efežanima 1:4; 2:10
I. Poslanica Solunjanima 3:13; 4:3-4.7; 5:23
I. Poslanica Timoteju 2:15
II. Poslanica Timoteju 2:21
Poslanica Hebrejima 12:14
I. Petrova poslanica 1:15-16

▣ **“bez kojeg nitko neće vidjeti Gospodina”** Ovo je paradoksalno: (1) vjernici će vidjeti Gospodina jednoga dana (usp. Job 19:25-27; Ps 17:15; Mt 5:8; I. Iv 3:2; Otk 22:4) i (2) vjernici ne mogu vidjeti Gospodina sada (usp. Izl 33:20; Iv 1:18; I. Tim 6:16; I. Iv 4:12).

Ovo može upućivati na nečije duhovne oči, u smislu odazivanja na Evanđelje. U ovome okviru to može biti metaforički o “razumijevanju”.

12:15 “Gledajte na to” Doslovno “promatrajte” (*episkopountes*) je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA upotrijebljenog u IMPERATIVNOME smislu. Ovaj pojam građen je na obliku jednoga od pojmova za pastora (doslovno biskup, *episkopos*, usp. Fil 1:1; I. Tim 3:2; Tit 1:7 i o Isusu u I. Pt 2:25). Ovdje to može uputiti na crkvene vođe ili zrele vjernike koji trebaju brinuti za ostale. Apostaziji se mora suprotstaviti zrelošću. Ova skupina vjernika krajnje ozbiljno treba djelovati na zreli način (usp. 5:11-14).

Nijedan kršćanin nije otok (usp. I. Kor 12:7). Kršćanstvo je timski sport! Pojam “svet” uvijek je MNOŽINA (osim jednom u Fil 4:21, gdje je upotrijebljen u skupnome smislu). Mi smo čuvari naše braće. Ne smijemo štedjeti niti jedan napor za ohrabrivanje jedan drugog. Mi smo dani i darovani za zdravlje cjeline.

▣ **“da nitko ne bude uskraćen milosti Božje”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA upotrijebljenog u IMPERATIVNOME smislu u značenju “biti uskraćen od milosti Božje”. Ova je riječ upotrijebljena u 4:1 u smislu “propustiti postići”, ali u ovome stihu PRIJEDLOG “od” (*apo*) oblikuje prijedložni izričaj što podrazumijeva “biti uskraćen od nečega prethodno posjedovanog” (usp. 6:4-6; 10:23.38-39; 12:25). Apostazija je bila stvarna mogućnost u ovoj kulturalnoj okolnosti. Vidjeti Posebnu temu: Apostazija [otpadništvo] (*aphistēmi*) u 3:12.

Ili, kao što sam spomenuo, postoje dvije naslovljene skupine: (1) vjerujući Židovi u opasnosti od “otpadanja” (stih 15) i (2) nevjerujući Židovi koji su jasno razumjeli Evanđelje u životima i svjedočanstvima svojih vjerujućih sinagoških drugova, odbacuju Isusa (stih 25). Bilo koja teorija da je točna, ostaje istina da spasenje nije proizvod, nego odnos. Ono je više negoli početni odaziv. Upozorenja su ozbiljna, izazovna, i stvarna. U ovome okviru to je poziv za pomoć vjernicima u opasnosti od “otpadanja” (usp. 10:38).

▣ **“nijedan korijen gorčine”** Ovo može biti smjerenje na Ponovljeni zakon 29:18 u Septuaginti, što je upozorilo narod Božji na opasnosti idolatrije, i pojedinačne i skupne. Nitko od Izraela nije bio u pravilnome odnosu s Bogom, nego samo vjerujući odani Ostatak. Izričaj “korijen gorčine” u Ponovljenome zakonu uspoređan je s “čije se srce okreće danas od GOSPODINA našega Boga”.

▣ **“i njime budu mnogi oskrvnuti”** Prisutnost jedne zlovoljne osobe djeluje na čitavu skupinu. Naša uvjerenja, djelovanja, i stavovi utječu na ostale. Kakva strašna odgovornost!

12:16 “Ezav” On postaje vrlo zla osoba u predajama rabinskoga judaizma (usp. *Jubilees* 25:1.8 i *Genesis Rabba* 70d.72a). Ovaj ga okvir, međutim, koristi zato jer je on znao Božja obećanja ali nije djelovao sukladno njima.

12:17 “blagoslov” Patrijarhalni blagoslov ne može biti opozvan. Ovo uključuje hebrejsku zamisao snage izgovorene riječi (usp. Post 1 i Iz 55:10-12).

▣ **“jer on ne nade mjesta za pokajanje”** U svome SZ-nome okviru ovo upućuje na njegovu žalost nakon što je Izak, njegov otac, blagoslovio njegova mlađeg brata, Jakova, i blagoslov nije mogao biti opozvan. Autor koristi ovo kao upozorenje

primateljima pisma. On im želi da naprave odluku za Krista sad dok postoji vrijeme i onda da ustraju u tome novome odnosu s Kristom jer ne postoji druga prilika (usp. 6:6; 10:26).

POSEBNA TEMA: POKAJANJE

Pokajanje (zajedno s vjerom) zavjetni je zahtjev oba i Staroga zavjeta (*Nacham*, BDB 636, npr. Joel 2:13-14; *Shuv*, BDB 996, npr. I. Kr 8:47.48; Ez 14:6; 18:30; Joel 2:12-14; Zah 1:3-4) i Novoga zavjeta:

1. Ivan Krstitelj (Mt 3:2; Mk 1:4; Lk 3:3.8)
2. Isus (Mt 4:17; Mk 1:15; Lk 5:32; 13:3.5; 15:7; 17:3)
3. Petar (Djela 2:38; 3:19; 8:22; 11:18; II. Pt 3:9)
4. Pavao (Djela 13:24; 17:30; 20:21; 26:20; Rim 2:4).

Ali što je pokajanje? Je li to tuga? Je li to prestanak grijeha? Najbolje poglavlje u NZ-u za razumijevanje različitih suzvučja ove zamisli jeste II. Poslanica Korinćanima 7:8-11, gdje su upotrijebljena tri povezana, ali različita, grčka pojma:

1. “tuga” (*lupē*, usp. stihove 8[dva puta].9[tri puta].10[dva puta].11). To znači žalovanje ili jad i ima teološki neutralni suzvuk
2. “pokajanje” (*metanoē*, usp. stihove 9.10). To je složenica od “nakon/poslije” i “um”, što podrazumijeva novi um, novi način razmišljanja, novi stav prema životu i Bogu. To je istinsko pokajanje
3. “žaljenje” (*metamelomai*, usp. stihove 8[dva puta].10). To je složenica od “nakon/poslije” i “briga/skrb”. Upotrijebljena je za Judu u Evanđelju po Mateju 27:3 i Ezava u Poslanici Hebrejima 12:16-17. Podrazumijeva žaljenje nad posljedicama, ne nad djelovanjima.

Pokajanje i vjera zahtijevana su zavjetna djelovanja (usp. Mk 1:15; Djela 2:38.41; 3:16.19; 20:21). Postoje neki tekstovi koji podrazumijevaju kako Bog daje pokajanje (usp. Djela 5:31; 11:18; II. Tim 2:25). Ali većina tekstova vidi ovo kao neophodnost ljudskoga zavjetnoga odaziva Božjoj ponudi besplatnoga spasenja.

Odredbe oba i hebrejskoga i grčkoga pojma zahtijevaju shvaćanje punoga značenja pokajanja. Hebrejski zahtijeva “promjenu djelovanja”, dok grčki zahtijeva “promjenu uma”. Spašena osoba prima novi um i srce. Ona misli drukčije i živi drukčije. Umjesto: “Što je u tome za mene?” pitanje je sad: “Što je Božja volja?” Pokajanje nije emocija koja se gubi ili potpuna bezgriješnost, nego novi odnos sa Svetim Bogom koji mijenja vjernika napredujuće u svetoga.

▣ “sa suzama” Ovo je iz Knjige Postanka 27:34 i 38.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 12:18-24

¹⁸Jer vi niste došli k *planini* koja može biti dodirnuti i k plamtećoj vatri, i k mraku i tmuni i vihoru, ¹⁹i k trubljenju trube i zvuku riječi čiji *zvuk bijaše takav da* oni koji su slušali moljahu da nijedna daljnja riječ ne bude govorena njima. ²⁰Jer oni nisu mogli podnijeti zapovijed: “AKO ČAK ŽIVOTINJA DOTAKNE PLANINU, MORA BITI KAMENOVANA.” ²¹I tako strašan bijaše prizor, *da* Mojsije reče: “JA SAM PUN STRAHA I DRŠĆEM.” ²²Nego vi ste došli k planini Sion i k gradu živoga Boga, nebeskome Jeruzalemu, i k bezbrojnome mnoštvu anđela, ²³k sveopćemu skupu i crkvi prvorodenca koji su upisani u nebu, i Bogu, Sucu svih, i k duhovima *ove* pravednosti učinjene savršenom, ²⁴i k Isusu, posredniku novoga saveza, i k poštropljenoj krvi, koja govori bolje negoli *krv* Abela.

12:18-21 Ovaj je dio opis davanja Mojsijevskoga Zakona na planini Sinaj (usp. Izl 19:16-25; Pnz 4:11-14).

▣ “k mraku i tmuni” Ovo je moguće smjerenje na Ponovljeni zakon 5:22.

12:19 “trubljenju trube” Božji glas zvučao je kao truba (usp. Izl 19:16.19; 20:18)

▣ “koji su slušali moljahu da nijedna daljnja riječ ne bude govorena njima” YHWH-ina strašna sila na planini Sinaj prestrašila je ljude (usp. Izl 20:19; Pnz 5:22-27; 18:16).

12:20 “AKO ČAK ŽIVOTINJA DOTAKNE PLANINU, MORA BITI KAMENOVANA” Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE. To je još jedno smjerenje na strahovitu svetost Božju koja se spustila na planinu Sinaj (usp. Izl 19:12-13).

12:21 “JA SAM PUN STRAHA I DRŠĆEM” Ovo je navod iz Ponovljenoga zakona 9:19 što upućuje na Aronovo zlatno tele. Rabinska hermeneutika koristila je ovaj izričaj za Mojsijev strah od Boga na planini Sinaj.

12:22 “Nego vi ste došli” Ovo je jaka suprotivost. Ovi vjerujući čitatelji nemaju pouzdanje u Sinajski savez, nego u Novi savez, Nebeski Jeruzalem, novu planinu Sion, Novi grad. U Poslanici Galaćanima 4:21-31 Pavao koristi istu vrstu analogije upotrebljavajući dvije SZ-ne planine (planina Sinaj nasuprot planini Sion).

▣ **“planini Sion”** Autor uspoređuje prvi Savez na planini Sinaj s Novim savezom s novim Nebeskim gradom (usp. 11:10.16; 13:14; Otk 3:12; 21:2.10).

▣ **“živoga Boga”** Ovo je igra o zavjetnome imenu za Boga, YHWH, što je oblik hebrejskoga GLAGOLA “biti”. YHWH je uvijek-živi, jedino-živi Sveti Bog. U SZ-u On se zaklinje Sâmim Sobom: “živi Bog”. Vidjeti Posebnu temu: Imena za Božanstvo u 2:7.

12:23 “crkvi prvorodenca” Zbog Knjige Izlaska 4:22 neki komentatori razumiju reference na SZ-ne Izraelce, ali okvir zahtijeva kako to mora biti razumljivo kao svi ljudi vjere (usp. 11:40). Ovaj “prvo rođeni” uputa je na Krista, “prvo rođenog”:

1. od mnoge braće (slika Božja, Rim 8:29)
2. svega Stvorenja (slika Božja, Kol 1:15)
3. umrlih (Kol 1:18 i I. Kor 15:20.23 [prvi plodovi]).

Promotrite kako su svi načini Novoga saveza označeni u ovome odlomku:

1. planina Sion
2. grad živoga Boga
3. Nebeski Jeruzalem
4. bezbrojno mnoštvo anđela.

Za “crkvi” vidjeti Posebnu temu u 2:12. Za “prvorodenca” vidjeti Posebnu temu u 1:6.

▣ **“upisani”** Biblija govori u dvije knjige Božje (usp. Dn 7:10 i Otk 20:12). Jedna je Knjiga života (usp. Izl 32:32; Ps 69:28; Dn 12:1; Lk 10:20; Fil 4:3; Otk 3:5; 17:8; 20:12.15; 21:27). Druga je knjiga sjećanja (usp. Ps 56:8; 139:16; Iz 65:6; Mal 3:16). Prva je za vjernike, druga za oboje (usp. Otk 14:13). Ovo su metafore za sjećanje Božje.

▣ **“Bogu, Sucu svih”** SZ redovito prikazuje Boga kao Suca (usp. Post 18:25; Ps 50:6; 96:13; 98:9; Iz 2:4; 51:5; Jer 11:20; Tuž 3:59; Ez 7:3.27). Dolazeći Mesija također je prikazan kao Sudac (usp. Iz 11:3-4; 16:5). Otac je stavio sav Sud u Sinove ruke (usp. Iv 5:22-23.27; 9:39; Djela 10:42; 17:31; II. Tim 4:1; I. Pt 4:5).

▣ **“k duhovima ove pravednosti učinjene savršenom”** Ovo je PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA, što podrazumijeva “učinjeno savršenom od Boga i ishodi se nastavlja”. Zbog 11:40 ovo može upućivati na SZ-ne svete iz poglavlja 11 i sve vjernike prije Kristova dolaska.

Za “savršenom” vidjeti bilješku u 10:1.

12:24 “Isusu, posredniku” Isus, Veliki svećenik i žrtva: (1) stoji pred Ocem za nas i (2) donosi bolji Savez (usp. 7:22; 8:6.9-10; 9:15; Jer 31:31-34; Ez 36:22-36).

▣ **“k pošćropljenoj krvi”** Ovo je način kako su SZ-ni Savezi bili uvedeni (usp. 9:19; 10:22; I. Pt 1:2).

▣ **“bolje”** Vidjeti punu bilješku u 7:7.

▣ **“krv Abela”** Abelova krv vapila je za osvetom; Isusova krv vapi za milosrđem, oprostjenjem, i ljubavlju.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 12:25-29

²⁵Gledajte na to da ne odbijete Njega koji govori. Jer ako oni nisu izbjegli kad oni odbiše njega koji upozoravaše njih na zemlji, mnogo manje ćemo mi izbjeci koji se okrećemo od Njega koji upozorava s neba. ²⁶I Njegov glas uzdrma zemlju onda, ali sad On je obećao, govoreći: “IPAK JOŠ JEDNOM JA ĆU POTRESTI NE SAMO ZEMLJU, NEGO ISTO TAKO NEBO.” ²⁷Ovaj izričaj: “Ipak još jednom”, oznaćava uklanjanje onih stvari koje mogu biti uzdrmane, kao

od stvorenih stvari, tako da one stvari koje ne mogu biti uzdrmane mogu ostati. ²⁸Stoga, budući smo mi primili kraljevstvo koje ne može biti uzdrmano, pokažimo zahvalnost, kojom možemo ponuditi Bogu prihvatljivu službu s naklonošću i strahopoštovanjem; ²⁹jer naš Bog je proždiruća vatra.

12:25 “Gledajte na to” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA. To je različita grčka riječ od one upotrijebljene u stihu 15. Ovo isto upozorenje nađeno je u 3:12. Nakon bivanja prosvjetljenim nadmoćnošću Novoga saveza u Kristu, presudno je da se odazove primjereno. Postoji opasnost (i za nevjernika i vjernika) u spoznaji istine a ne djelovanja sukladno njoj.

▣ **“da ne odbijete Njega”** Ovo je jedno od dva glavna upozorenja. Drugo je “ne otpadnite”. To je AORIST SREDNJEGA (deponent) KONJUNKTIVA. Mi moramo učiniti voljnu odluku. Što ćete učiti s Isusom, Začetnikom i Dovršiteljem vjere?

▣ **“ako”** Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE što pretpostavlja da je istinito s autorove točke gledišta ili za njegove književne svrhe. Ponovno, strahovita odgovornost odbacivanja nadmoćnoga Saveza i Osobe žarište je osvrta.

12:26 “Njegov glas uzdrma zemlju” Ovo je upućivanje na davanje Zakona na planini Sinaj spomenuto ranije u ovome poglavlju (usp. Izl 19:18-19), ali ovo je parafraza iz Septuaginte iz Knjige proroka Hagaja 2:6. To proročanstvo govori o novome potresanju Nebesa i zemlje povezano s novim Hramom nakon izgnanstva (usp. Hag 2:6-9). Novi Hram primit će slavu. Novi Hram bit će bolji negoli prvi. Novi Hram donijet će mir. Ovi opisi naviještaju Novi savez u Kristu.

12:27 “Ipak još jednom” Ovaj svijet prolazi. Mislim da će ga Bog ponovno stvoriti (usp. II. Pt 3:10) vrlo sličnim ovome, ali bez prokletstva Knjige Postanka 3:14.17; Knjige proroka Zaharije 14:11; Otkrivenja 22:3. Biblija započinje s Bogom, čovjekom, i životinjama (usp. Iz 11:6-9) u okolnosti vrta (usp. Post 1 - 2) i isto tako završava na isti način (usp. Otk 21 - 22).

12:28 “kraljevstvo koje ne može biti uzdrmano” Ovo upućuje na duhovnu narav Novoga saveza. To je zadnji i trajni Savez između Boga i Njegova naroda.

▣ **“pokažimo zahvalnost, kojom možemo ponuditi Bogu prihvatljivu službu s naklonošću i strahopoštovanjem”** Ovo opisuje primjeren odaziv vjernika Novome savezu: život služenja zbog zahvalnosti za nenadmašivu milost Trojedinoga (usp. 13:15.21; Rim 12:1-2). Mi smo bili spašeni kako bismo služili, služili obitelji vjere (usp. I. Kor 12:7; Ef 4:12).

POSEBNA TEMA: KRALJEVSTVO BOŽJE

U SZ-u mislilo se o YHWH-i kao o Kralju Izraela (usp. I. Sam 8:7; Ps 10:16; 24:7-9; 29:10; 44:4; 89:18; 95:3; Iz 43:15; 44:6) i o Mesiji kao o savršenom kralju (usp. Ps 2:6; Iz 9:6-7; 11:1-5). Rođenjem Isusa u Betlehemu (6.-4. g.pr.Kr.) Kraljevstvo je Božje podrlo u ljudsku povijest s novom snagom i otkupljenjem (Novi savez, usp. Jer 31:31-34; Ez 36:27-36). Ivan Krstitelj naviještao je blizinu Kraljevstva (usp. Mt 3:2; Mk 1:15). Isus je jasno učio da je Kraljevstvo prisutno u Njemu Sâmome i Njegovim učenjima (usp. Mt 4:17.23; 9:35; 10:7; 11:11-12; 12:28; 16:19; Mk 12:34; Lk 10:9.11; 11:20; 12:31-32; 16:16; 17:21). Ipak Kraljevstvo je također budućnost (usp. Mt 16:28; 24:14; 26:29; Mk 9:1; Lk 21:31; 22:16.18).

U sinoptičkim usporednicama u Evanđeljima po Marku i Luki nalazimo izričaj, “Kraljevstvo Božje”. Ta uobičajena tema Isusovih učenja uključuje prisutnost Božje vladavine u ljudskim srcima, koja će jednoga dana biti dovršena nad čitavom Zemljom. To je odraženo u Isusovoj molitvi u Evanđelju po Mateju 6:10. Matej, pišući Židovima, prvenstveno se izražavao izričajem ne koristeći ime Božje (Kraljevstvo nebesko), dok su Marko i Luka, pišući ne-Židovima, upotrebljavali uobičajenu oznaku, koristeći Božansko Ime.

To je kao ključni izričaj sinoptičkih Evanđelja. Prva i zadnja Isusova propovijed, a najviše Njegove parabole, bave se ovom temom. Izričaj se odnosi na vladavinu Božju u ljudskim srcima sada! Začudujuće je da Ivan taj izričaj koristi samo dva puta (i nikad u Isusovim parabolama). U Evanđelju po Ivanu ključna metafora je “vječni život”.

Napetosti s ovim izričajem bile su uzrokovane s dva Kristova dolaska. SZ usredotočen je na jedan dolazak Božjega Mesije – vojni, pravosudni, veličanstveni dolazak – ali NZ pokazuje da je On prvi puta došao kao Pateći Sluga iz Knjige proroka Izaije 53 i kao ponizan kralj iz Knjige proroka Zaharije 9:9. Dva se židovska doba, doba grješnosti i Novo doba pravедnosti, preklapaju. Isus trenutačno vlada u srcima vjernika, ali jednoga će dana vladati nad čitavim Stvorenjem. On će doći kao što je predvidio SZ! Vjernici žive u “već” nasuprot “ali ne još” Kraljevstvu Božjem (usp. Gordon D. Fee i Douglas Stuart u *How to Read The Bible For All Its Worth*, str. 131-134).

12:29 “proždiruća vatra” Ovo može biti upućivanje na planinu Sinaj (usp. Pnz 4:24). Ne smijemo se usuditi zaboraviti kome smo odgovorni (usp. 10:31). Vatra može očistiti i pročistiti ili posve uništiti. On će biti naš nebeski Otac ili On će biti naš Sudac s Neba. Što mi činimo i nastavljamo činiti s Isusom jeste odrednica. Vjerovati! Ostati u tome!

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Popišite svojstva čovjeka iz poglavlja 11 i 12:18-29 u koja se moramo ugledati.
2. Uči li stih 1 da umrli gledaju živote živućih?
3. Zašto autor koristi tako mnogo atletske metafore u ovome poglavlju?
4. Što je bila svrha ovoga poglavlja u odnosu na čitavu Knjigu?
5. Što je Božja konačna svrha za naše živote? (stihovi 10.28)

HEBREJIMA 13

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
dobro služenje ugada Bogu	zaključna moralna usmjerenja	zaključne opomene	kako ugoditi Bogu	završne preporuke
13:1-6	13:1-6	13:1-6	13:1-3 13:4	13:1-6
13:7-16	zaključna religijska usmjerenja	13:7-16	13:5-6 13:7-9 13:10-16	13:7-16 poslušnost religijskim vođama
13:17		13:17	13:17	13:17-19
13:18-19	zatražena molitva 13:18-19	osobne poruke 13:18-19	13:18-19	
blagoslivljanje i završni pozdravi	blagoslivljanje, završni poticaji, rastanak/zbogom	blagoslivljanje	završna molitva	novosti, dobre želje i pozdravi
13:20-21	13:20-25	13:20-21 dopisak	13:20-21 završne riječi	13:20-21
13:22-25		13:22-25	13:22-23 13:24 13:25	13:22 13:23-25

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. vi. u uvodnome dijelu)

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

OKVIRNI UVIDI

- A. Nekoliko stvari ne pothranjuje “pretpostavljenu” povijesnu okolnost:
1. kršćanske vođe
 2. opomena očito poganima, ne Židovima.
- B. Ovo zadnje poglavlje ima nekoliko Pavlovih osobina.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 13:1-6

¹Neka se ljubav braće nastavi. ²Nemojte zanemariti pokazati gostoljubivost strancima, jer ovom su neki ugostili anđele bez da su to znali. ³Sjetite se zatvorenika, kao da ste u zatvoru s njima, i onih koji su zlostavljani, budući ste vi sami također u tijelu. ⁴Brak neka bude držan u časti među svima, i bračna postelja neka bude neoskvrnjena; jer razvratnike i preljubnike Bog će suditi. ⁵Budite sigurni da je vaša narav slobodna od ljubavi za novcem, bivajući zadovoljni s onim što imate; jer On Sâm je rekao: “JA NIKAD NEĆU NAPUSTITI TEBE, NITI ĆU JA IKAD OSTAVITI TEBE”, ⁶tako da pouzdano kažemo:

“GOSPODIN JE MOJ POMOĆNIK, JA SE NEĆU BOJATI.
ŠTO ĆE ČOVJEK UČINITI MENI?”

13:1

NASB

“Neka se ljubav braće nastavlja”

NKJV

“Neka se nastavi bratska ljubav”

NRSV

“Neka se međusobna ljubav nastavi”

TEV

“Nastavite u voljenju jedan drugoga kao kršćani”

NJB

“Nastavite voljeti jedan drugog kao braća”

Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA (ne KONJUNKTIVA, kao NASB prijevodi), u značenju “prebiva” ili “nastavlja”. Stvar koju čitatelji moraju nastavljati jeste “bratska ljubav” (*philadelphia*, usp. Rim 12:10; I. Sol 4:9; I. Pt 3:8). Oni su činili to u prošlosti (usp. 6:10; 10:32-35) i ohrabreni su nastavljati. To je siguran znak kako netko poznaje Boga (usp. Iv 13:34-45; 15:12.17; I. Iv 2:10; 3:11.14.17-24; 4:7-21; II. Iv 5).

Postoji nekoliko *philoō* složenica:

1. bratska ljuba, stih 1
2. ljubav prema strancima, stih 2
3. ljubav prema novcu, stih 5.

13:2 “Nemojte zanemariti pokazati gostoljubivost strancima” Ovo je PREZENT SREDNJEGA (deponent) IMPERATIVA. To je složenica od “*phileō*” i “stranac”, tj. “ljubav stranaca”. U onim danima nisu postojali moteli osim nemoralnih konačišta i ona su bila vrlo skupa. Kršćani su pozvani otvoriti svoje domove putujućim poslanicima/svećenicima (usp. Mt 25:35; Rim 12:13; I. Tim 3:2; Tit 1:8; I. Pt 4:9; II. Iv; Didahe 11:4-6).

▣ “ugostili anđele bez da su to znali” Ovo je smjerenje na Knjigu Postanka 18, gdje Abraham sreće tri anđela koji su izgledali kao ljudi (usp. također *Tobit* poglavlja 4 - 7). Anđeli su se također pojaviti pred Gideonom (Suci 6); Manoahom (Suci 13); Lotom (Post 19); Hagarom (Post 21). Ovo ne znači kako kršćani mogu imati posjetu anđela; kao što su ljudi starine pomogli strancima i primili blagoslov, tako također, moraju činiti vjernici.

13:3 “Sjetite se zatvorenika” Ovo je PREZENT SREDNJEGA (deponent) IMPERATIVA. Ovi su čitatelji slijedili Kristove riječi u Evanđelju po Mateju 25:44-45, jer u Poslanici Hebrejima 10:32-36 oni su pomogli ostalim vjernicima. Njihovo zatvorenništvo nije bilo za zla djela, nego za njihovu vjeru u Krista (usp. I. Pt 4:14-15). Zatvorenništvo je bila stvarna mogućnost za sve rane vjernike, kao što je za mnoge vjernike u današnjem svijetu isto tako.

▣ **“budući ste vi sami također u tijelu”** Ovo može upućivati na: (1) fizičko tijelo (usp. II. Kor 12:2, ista grčka građa), podložno progonstvu i zatvoreništvu ili (2) Tijelo Kristovo (iako tekst nema očekivani grčki ČLAN), Crkvu, koja je bila predmetom proganjanja.

13:4 “Brak neka bude držan u časti među svima” Ne postoji GLAGOL. Ako netko nadopuni INDIKATIV, “je”, onda je izjava protiv lažnoga učenja (usp. I. Kor 7:38, što čini brak moralno podčinjenim celibatu ili I. Tim 4:3). Ako netko nadopuni IMPERATIV, “Neka... bude...,” kao u NASB stiha 1, onda je to ohrabrenje protiv nemoralnih stremljenja poganske kulture (stih 4 podupire ovu mogućnost).

▣ **“bračna postelja neka bude neoskvrnjena”** Brak je dar od Boga i mjerilo za sve (usp. Post 1:28; 9:1.7). On nije grješan ili sramotan. Grčka filozofijska zamisao asketizma, stajalište da je tijelo zlo i da treba nijekati njegove želje i potrebe pokazujući nadmoćnost duhovnosti, pogodilo je Ranu crkvu! I još uvijek to čini! Pojam “neoskvrnjena” upotrijebljen je u 7:26 za opis seksualne čistoće Isusa, našega Velikog svećenika. To je bilo upotrijebljeno u Septuaginti kako bi uputilo na preljub. Ovo upozorenje protiv seksualnoga promiskuiteta začuđujuće je ako je ova Knjiga pisana židovskome narodu. Poganska kultura prvoga stoljeća bila je obilježena seksualnim iskorištavanjem, ali ne i židovska zajednica. Postoji toliko toga o povijesnoj okolnosti i primateljima Poslanice Hebrejima što je neizvjesno.

▣ **“razvratnike”** Pojam u SZ-u znači seksualni odnos između dvoje neoženjenih ljudi, ali u NZ-u to ima širi suzvuk seksualne nemoralnosti bilo koje vrste. Mi smo dobili englesku riječ “pornografija” iz ovoga grčkog pojma.

▣ **“preljubnike”** Ovo upućuje na seksualne odnose između ljudi, od kojih je jedan ili oboje oženjeno s drugom osobom. Seksualni grijesi bili su glavna briga Rane crkve zbog vrlo raširenoga nemoralna i provođenja štovanja poganske kulture (usp. Gal 5:19-21).

▣ **“Bog će suditi”** Božja osuda neprimjerene ljudske seksualnosti može biti vidljiva u Poslanici Rimljanima 1:24-32; Galaćanima 5:19-21; Efežanima 4:19; Kološanima 3:5; Knjizi Otkrivenja 21:8; 22:15. Međutim, postoje drugi odlomci kao I. Poslanica Korinćanima 5:5 i I. Poslanica Timoteju 1:9-11, što se odnose na vjernike koji čine ova nemoralna djela. Rana crkva morala se suočiti s nemoralnošću života vjernika i pokušati povući neke smjernice:

1. oni se trebaju pokajati
2. ostali vjernici moraju im pomoći (usp. Gal 6:1; Jak 5:16.19-20)
3. vjernici ne smiju biti “najbolji” prijatelji s nemoralnim vjernicima (usp. I. Kor 5:9-13).

Kršćansko svjedočanstvo moralnosti, postojani brakovi, gostoprimstvo, i bratska ljubav isto su ključni danas kao što su bili u prvome stoljeću.

13:5

NASB

“Budite sigurni da je vaša narav slobodna od ljubavi za novcem”

NKJV

“Neka vaše upravljanje bude bez pohlepe”

NRSV, TEV

“držite svoje živote slobodnima od ljubavi o novcu”

NJB

“Ugasite škrtost vaših života”

Ne postoji GLAGOL, ponovno je IMPERATIV podrazumijevan. IMENICA jeste složenica:

1. ALFA PRIVATIVNOGA
2. *phileō* (treća složenica s *phileō* poslije stiha 1), ljubiti
3. srebrni kovani novčić.

To znači “ne ljubitelj novca”. Poteškoća nije novac, nego ljubav za novac (usp. Lk 12:15; 16:14; I. Tim 3:3; 6:10.17-19; II. Tim 3:2).

▣ **“bivajući zadovoljni s onim što imate”** Ovo je PREZENT PASIVNOGA PARTICIPA upotrijebljen u IMPERATIVNOME smislu. To je ključno pitanje za sreću. To je svjetonazor da se ne usredotočuje na fizičko i trenutačno. Zadovoljstvo je predivan dar od Boga koji mora biti prihvaćen vjerom i življen dnevno (usp. II. Kor 9:8; Fil 4:11-12; I. Tim 6:6-10).

▣ **“JA NIKAD NEĆU NAPUSTITI TEBE, NITI ĆU JA IKAD OSTAVITI TEBE”** Ovo je slobodan navod s dvije posebno naglašene DVOSTRUKE NIJEČNOSTI, uzet iz Božjih obećanja Njegovim vođama i narodu. Bog je s nama i za nas (usp. Pnz 31:6-7; Jš 1:5; I. Ljet 28:20; Iz 41:10.13.14.17). Vjernici se ne moraju bojati za dnevne opskrbe (usp. Mt 6:19-34).

13:6 “GOSPODIN” Ovo je navod iz Septuaginte iz Psalma 118:6, ali ova ista istina također je nađena u Psalmu 56:4.11.

▣ **“GOSPODIN JE MOJ POMOĆNIK”** Psalam 118 snažna je riječ pouzdanja u Božju ljubav, oprost, prisutnost, i pomoć. IMENICA “pomoćnik” upotrijebljena je jedino ovdje u NZ-u (ali GLAGOL je u Heb 2:18), ali često je korištena u LXX. To znači “dati pomoć”, “doći nekoga spasiti”.

▣ **“ŠTO ĆE ČOVJEK UČINITI MENI”** Ova velika istina (usp. Ps 56:4.11; 118:6) također je izjavljena u neznatno drukčijim pojmovima u Poslanici Rimljanima 8:31b i onda slikovito prikazana u 8:32-39.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 13:7-16

⁷Sjetite se onih koji vas vodiše, koji govoraše riječ Božju vama; i glede ishoda njihova vođenja, oponašajte njihovu vjeru. ⁸Isus Krist *jeste* isti jučer i danas i zauvijek. ⁹Nemojte biti zavedeni raznovrsnim i stranim učenjima; jer dobro je za srce da bude ojačano milošću, ne hranama, preko kojih oni koji bijahu tako zauzeti ne bijahu dohodovali. ¹⁰Mi imamo oltar od kojega oni koji služe šatoru nemaju pravo jesti. ¹¹Jer tijela onih životinja čija krv je prinesena u sveto [Svetinju – op.prev.] od velikoga svećenika *kao prinosa* za grijeh, spaljena su izvan tabora. ¹²Zato je Isus također, da može posvetiti ljude kroz Svoju vlastitu krv, trpio izvan vrata. ¹³Dakle, hajdemo k Njemu izvan tabora, noseći Njegovu sramotu. ¹⁴Jer ovdje mi nemamo trajni grad, nego tražimo *grad* koji mora doći. ¹⁵Kroz Njega onda, neprekidno prinosimo prinos žrtve hvale Bogu, to jest, plod usana koje daju zahvale Njegovu imenu. ¹⁶I ne zanemarite činiti dobro i dijeliti, jer s takvim žrtvama Bog je zadovoljan.

13:7 “Sjetite se” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA. Suzvuk je moliti za vođe i častiti ih! To je različita, ali slična, riječ iz stiha 3. Vjernici trebaju biti svjesni potrebe moljenja za i čašćenje svojih vođa koji u ljubavi služe Tijelu Kristovu (usp. stih 3) i njegovim vođama (usp. stihove 7.17.24; I. Sol 5:12-13).

▣ **“onih koji vas vodiše”** Stihovi 17 i 24 bave se sadašnjim vođama, tako stih 7 mora upućivati na one vođe koji su prvi propovijedali Evanđelje, ali sad su mrtvi.

▣ **“koji govoraše riječ Božju vama”** Ovo je prvi zadatak kršćanskih vođa. Oni ne uče ili propovijedaju svoja otkrića ili osobne/kulturalne postavke, nego Evanđelje Isusa Krista. Za ovo ih častimo, poštujemo ih, i molimo za njih.

▣ **“glede ishoda njihova vođenja”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA upotrijebljenog kao IMPERATIV. Ovi vođe, kao oni prozvani vjernima u poglavlju 11, ostali su vjernima tijekom života i sve do smrti. Njihovi životi svjedočili su pravovaljanost njihovih poruka.

▣ **“oponašajte njihovu vjeru”** Ovo je PREZENT SREDNJEGA (deponent) IMPERATIVA. Naš autor pozvan je da svojim čitateljima oponaša vjeru njihovih vođa. Pavao često ohrabruje vjernike neka oponašaju njegovu vjeru (usp. I. Kor 4:16; 11:1-2; Fil 3:17; 4:9; I. Sol 1:6; II. Sol 3:7.9).

13:8 “Isus... isti” SZ-ne osobe poglavlja 11 bile su dobri primjeri; prijašnji i sadašnji vođe bili su dobri primjeri; Krist je naš vrhovni primjer. Njegova se narav i vjernost nikad ne mijenjaju (usp. Ps 102:26-27, navedeno u Heb 1:12). Ova je ista teološka izjava napravljena glede YHWH u Knjizi proroka Malahije 3:6. Božja narav i milosrđe stalni su, tako su također, od Isusa Krista.

13:9 “Nemojte biti zavedeni” Ovo je PREZENT PASIVNOGA IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM što uobičajeno znači zaustaviti djelo koje je već u tijeku. Neki od slušatelja razmišljali su o “otpadanju” (usp. 2:1; 10:38). PASIVNO STANJE podrazumijeva djelovanje Sotone ili demona.

▣ **“raznovrsnim i stranim učenjima”** Što točno ovo uključuje neizvjesno je, ali slična složenica židovskih i poganskih provedbi osuđena je u Poslanici Kološanima 2:16-23.

To mi gotovo izgleda kako su dijelovi poglavlja 13 Pavlov završni dodatak pismu sinagogi. Dijelovi ovoga poglavlja (tj. stihovi 4-5) odgovaraju okolnosti miješane Crkve, ne sinagoge.

NASB
NKJV
NRSV
TEV
NJB

“**jer dobro je za srce da bude ojačano milošću**”
 “**Jer to je dobro da srce bude učvršćeno milošću**”
 “**jer dobro je za srce da bude ojačano milošću**”
 “**Dobro je primiti unutarnju snagu od Božje milosti**”
 “**bolje je osloniti se na milost za unutarnju snagu**”

Ovo je PREZENT PASIVNOGA INFINITIVA. Ti slušatelji moraju biti stalno učvršćivani, ne na obredu, životinjskom žrtvom ili zakonima o hrani, nego na nezasluženoj, nezarađenoj Božjoj milosti u Isusu Kristu (tj. Evanđelju, usp. stih 7). Oni su bili kolebljivi između Mojsija i Isusa. Isus, nepromjenjiva Riječ Očeva, daleko je nadmoćniji od obreda i riječi prvoga Saveza.

Razumijevanje Božje nepromjenjive naravi i ljubavi, tako jasno izražene u životu, učenju, i smrti Isusa (Evanđelje), jeste ono što daje vjernicima ohrabrenje. Srca i umovi vjernika ojačani su kroz spoznaju Evanđelja i osobni odnos s Velikim pastirrom, ne kroz vanjske obrede i postupke (stari Mojsijevski Savez).

Ovaj autor često naslovljava duhovno pitanje “srca” (vidjeti Posebnu temu u 3:8). On navodi nekoliko SZ-nih tekstova:

1. 3:8.15; 4:7: “nemojte otvrdnuti svoja srca” (Ps 95:8)
2. 3:10: “lutaju u svojim srcima” (Ps 95:10)
3. 8:10: “upisati ih u njihova srca” (Jer 31:33).

On potom sažimlje ove istine u 3:12; 4:12, i 10:22. Srce predstavlja mentalne, emocionalne, i voljne vidove čovječanstva. Kršćanstvo se bavi s unutrašnjim potrebama paloga ljudstva, budući se judaizam nije mogao.

▣ “**srce**” Vidjeti Posebnu temu u 3:8.

▣ “**ne hranama, preko kojih oni koji bijahu tako zauzeti ne bijahu dohodovali**” Ovo je očita uputa na Levitski zakonik 11. Zakoni o hrani prestali su u Kristu (usp. Mt 15:11; Mk 7:18-23; Djela 10; Kol 2:16-23). Oni nisu bili više obvezatni vjernicima za spasenje (usp. Gal 3; Djela 15), ali u okolnosti Crkve, vjernici su morali ipak biti svjesni o “slabijoj braći” (usp. Djela 15:19-20; Rim 14:1 - 15:6; I. Kor 8; 10:23-33) i morali su pokušati ne uvrijediti njihove slabe savjesti.

13:10 “Mi imamo oltar” Analogija je izgleda duhovni (nebeski) Šator, ne fizički oltar, prema tome, to upućuje na Isusovo žrtveno djelo u korist vjernika. To je snažna metafora našega pristupa Bogu kroz Krista.

▣ “**nemaju pravo jesti**” Ovo je još jedno smjerenje na Levitski zakonik 16.

13:11 “kao prinos za grijeh, spaljena su izvan tabora” Ovo je još jedno smjerenje na obrede iz Levitskoga zakonika 16:27 - Dan pomirenja.

13:12 “Isus... trpio izvan vrata” Ovo je rabinska igra riječi da kao što su SZ-ne žrtve bile izvedene izvan tabora, Isus je bio izveden izvan grada Jeruzalema da bude razapet.

13:13 “Dakle, hajdemo k Njemu” Ovo je ključni stih Knjige. To je PREZENT SREDNJEGA (deponent) KONJUNKTIVA, što govori o neprekidnome djelovanju i dodaje element moćbitnosti (ovo je završna opomena i upozorenje protiv “otpadanja”). Vjernici se moraju javno poistovjetiti s Njim i snositi Njegovu sramotu neovisno o posljedicama. Ovo je jasan poziv za one “zaštićene” sinagoške vjernike da se pokrenu u punome svjetlu Velikoga poslanja kršćanstva (usp. Mt 28:19-20; Djela 1:8).

13:14 “grad” Ovo je metafora za Nebo što koristi izraelski glavni grad Obećane zemlje (usp. 11:10.16; 12:22; Iv 14:2). Ta ista vrsta metafore vidljiva je u 11:14, “zemlji”.

13:15 “Kroz Njega” Ovo upućuje na Isusa, spomenutog imenom u stihu 12, koji posvećuje Svoj narod žrtvovanjem Svoje vlastite krvi izvan vrata Jeruzalema. Sve duhovne dobrobiti dolaze kroz Njega!

▣ “**neprekidno prinosimo prinos žrtve hvale**” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA KONJUNKTIVA. Žrtveni sustav, dat Izraelu da promiče zajedništvo s Bogom bavljenjem s poteškoćom grijeha, uključuje pet vrsta žrtava.

- A. Dvije su bile obvezatne:
 1. “prinos za grijeh”
 2. prinošenje za “prijestup ili krivnju”.

- B. Tri su bile dragovoljne:
1. u cijelosti spaljeni prinos
 2. prinošenje žita/hrane
 3. prinošenje za zajedništvo, ili mir.

Zamisao žrtve zahvalnice i hvale u vezi je s ove zadnje tri što su spomenute (usp. Lev 7:12). Ovo je žrtvovanje opisano potanko u Levitskome zakoniku 1 - 7. Psalmi spominju taj vid obožavanja često (usp. Ps 27:6; 50:14; 69:30; 107:22; 116:17). Izričaj “žrtve hvale” dolazi iz Septuaginte (usp. Lev 7:2.3.5; II. Ljet 29:31; 33:16; Ps 49: 14.23; 106:22).

▣ **“plod usana”** Ovaj izričaj odražava Knjigu proroka Izaije 57:19 i Hošee 14:3 iz Septuaginte. Odlomci kao ovi bili su korišteni od Izraelaca u izgnanstvu da nadomjeste govorno slavljenje na mjestu životinjskih žrtava jer je Hram [jeruzalemski – op.prev.] bio u potpunosti uništen godine 586. prije Krista od Nebukadnezara II., Neo-babilonskoga kralja. Ponovno je bio uništen od Rima godine 70. Nadnevak pisanja ove Knjige neizvjestan je.

▣	
NASB	“koje daju zahvale Njegovu imenu”
NKJV	“davanje hvale Njegovu imenu”
NRSV	“što priznaju Njegovo ime”
TEV	“što priznaju njega kao Gospodina”
NJB	“oni koji poznaju njegovo ime”

Za vjernike naša hvala Bogu jeste naše priznanje/vjeroispovijed (*homologēo*) Isusa (korištenjem Njegova Imena kao u Mt 28:19-20 ili Rim 10:9-13) kao Gospodina (usp. TEV, što odražava Fil 2:6-11).

13:16 “I ne zanemarite činiti dobro” Ovo je PREZENT SREDNJEGA IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM, što uobičajeno znači zaustaviti djelo što je u tijeku. Bog je zadovoljan kad Njegova djeca ljube i pomažu jedan drugoga (usp. Fil 4:18).

U židovskome okviru ovo “činiti dobro” (*koinōnia*) vjerojatno upućuje na davanje milodara (usp. Mt 6:1), tjedni dar novca dat od članova sinagoge za kupnju hrane za siromašne. Židovi su to smatrali činom pravednosti.

▣ **“dijeliti”** Vidjeti Posebnu temu što slijedi.

POSEBNA TEMA: KOINŌNIA

Pojam “zajedništvo” (*koinōnia*) znači:

1. bliska veza s osobom:
 - a. sa Sinom (usp. I. Iv 1:6; I. Kor 1:9)
 - b. s Duhom (usp. II. Kor 13:13; Fil 2:1)
 - c. s Ocem i Sinom (usp. I. Iv 1:3)
 - d. s drugom zavjetnom braćom/sestrama (usp. I. Iv 1:7; Djela 2:42; Gal 2:9; Flm 17)
2. bliska veza sa stvarima ili skupinama:
 - a. s Evanđeljem (usp. Fil 1:5; Flm 6)
 - b. s krvlju Krista (usp. I. Kor 10:16)
 - c. ne s tamom (usp. II. Kor 6:14)
 - d. s trpljenjem (usp. Fil 3:10; 4:14; I. Pt 4:13)
3. dar ili prinos učinjen na velikodušan način (usp. Rim 12:13; 15:26; II. Kor 8:4; 9:13; Fil 4:15; Heb 13:16)
4. Božji dar milosti kroz Krista, koji obnavlja zajedništvo čovječanstva s Njim te njegovom braćom i sestrama.

Ovo dokazuje horizontalni odnos (ljudsko biće prema ljudskome biću) što je donijeto vertikalnim odnosom (ljudsko biće prema Stvoritelju). To isto tako naglašava potrebu za kršćansku zajednicu i radost kršćanske zajednice. GLAGOLSKO VRIJEME ističe početak i neprekidnost ovoga iskustva zajednice (usp. 1:3[dva puta].6.7). Kršćanstvo je skupno!

▣ **“jer s takvim žrtvama Bog je zadovoljan”** Zabilježite u stihu 15 kako je prihvatljiva žrtva bila javno očitovana vjera u Krista; sad je to Kristo-slično življenje. Evanđelje je zasigurno oboje!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 13:17

¹⁷Slušajte svoje vođe i pokorite se *njima*, jer oni drže stražu nad vašim dušama kao oni koji će dati račun. Pustite im raditi to s radošću a ne sa žalošću, jer to bi bilo bezvrijedno za vas.

13:17 “Slušajte... pokorite se” Ovo je PREZENT PASIVNOGA (A. T. Robertson to popisuje kao SREDNJE STANJE) IMPERATIVA i PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA. Iako su pojedinci slobodni u Kristu mi se moramo predati duhovnome autoritetu za rast i služenje (usp. stih 7; I. Kor 16:16; I. Sol 5:12-13).

Ova riječ ohrabrenja da se pokorimo kršćanskim vođama mnogo je potrebna u današnje vrijeme nepoštovanja za autoritet ikoje vrste, i prenaplašavanja prava i snage pojedinca. Bog je postavio neke kao vođe među Svojim narodom (zabilježite Br 16:3-5). Mi ih častimo zbog njihova poziva, obuke, predanosti, i služenja. Međutim, postoji oprečan “jarak”. Božji poziv bio je zlorabljen od nekih autoritativnih ličnosti. Mora postojati ravnoteža, međusobno uvažavanje, duh suradnje između Božjih ljudi i Božjih vođa. Svi vjernici pozvani su biti podložnima jedan drugome iz poštovanja prema Kristu (usp. Ef 5:21).

▣ **“oni drže stražu”** Ovaj pojam znači “biti budan”, “biti pozoran” (usp. Mk 13:33; Lk 21:36; Ef 6:18), što je metafora za ustrajnu budnost i služenje (usp. Iz 62:6; Ez 3:17; 33:7-9).

▣ **“kao oni koji će dati račun”** Vođe su odgovorne za svoju službu i dat će račun Bogu (usp. I. Kor 3:10-15). Oni su upravitelji!

▣ **“Pustite im raditi to s radošću a ne sa žalošću”** Stav zajednice ne određuje službu, nego čini tijek prijatnim ili bolnim.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 13:18-19

¹⁸Molite za nas, jer mi smo sigurni da imamo dobru savjest, žudeći upravljati samima sobom časno u svim stvarima. ¹⁹I ja potičem vas sve da više činite to, tako da bih mogao biti vraćen vama što prije.

13:18 “Molite za nas” Molitva od vodstva i za vodstvo jeste presudna (usp. Ef 6:18-19; Fil 4:6; I. Sol 5:25; I. Tim 2:1-2.8). MNOŽINA može uputiti na služeću skupinu uključujući Timoteja (usp. stih 23).

▣ **“jer mi smo sigurni da imamo dobru savjest, žudeći upravljati samima sobom časno u svim stvarima”** Stav načina života postavlja temelj za vodstvo. Autor Poslanice Hebrejima spomenuo je “savjest” nekoliko puta (usp. 9:9.14; 10:2.22; 13:18). Snaga Isusova iskupljenja i prebivajućega Duha uklonila je strah od Boga i sramotu prošlih grijeha te ih zamijenila s radošću, mirom, pouzdanjem, ne u ljudskoj izvedbi, nego u Evanđelju! Ova spoznaja Evanđelja kaciga je spasenja (usp. Ef 6:17; I. Sol 5:8).

Neki komentatori vidjeli su ovaj stih kao povezan s nekom vrstom optužba koje su stupnjevane kod autora (slično Pavlovome položaju u I. Kor i Gal).

13:19 Ovo je rijetko zagonetan stih. Nekako je autorov dolazak bio povezan na njihove molitve. To zvuči tako jako kao Pavao (usp. Flm 22). Molitva oslobađa Božju učinkovitu silu za službu. Molitve vjernika utječu na Boga i druge.

Neki su komentatori (npr. od H. E. Dana *Jewish Christianity*, str. 268) pretpostavili kako ovaj stih upućuje na autorovu bolest, ili čak utamničenje (pojam “što prije” također je upotrijebljen o Timoteju u stihu 23).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 13:20-21

²⁰Sad Bog mira, koji izvede od mrtvih velikoga Pastira ovaca kroz krv vječnoga saveza, štoviše Isusa našega Gospodina, ²¹neka vas opremi u svakoj dobroj stvari da činite Njegovu volju, radeći u nama to što je ugodno u Njegovu pogledu, kroz Isusa Krista, komu neka bude slava zauvijek i uvijek. Amen.

13:20 “Sad Bog mira” Ovaj naslov za Boga Oca upotrijebljen je jedino ovdje i u Pavlovim pisanjima (usp. Rim 15:33; 16:20; I. Kor 14:33; II. Kor 13:11; Fil 4:9; I. Sol 5:23; “Gospodin mira”, II. Sol 3:16).

▣ **“koji izvede od mrtvih”** NZ obično opisuje Boga Oca kao Onoga koji je podigao Isusa od mrtvih (usp. Djela 2:24; 3:15; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30.33.34.37; 17:31; Rim 6:4.9; 10:9; I. Kor 6:14; II. Kor 4:14; Gal 1:1; Ef 1:20; Kol 2:12; I. Sol 1:10). Ovo pokazuje Očevo prihvaćanje Isusova života, učenja, i žrtve. Međutim, postoje drugi tekstovi koji tvrde kako je posrednik uskrsnuća bio Duh (usp. Rim 8:11) ili Sâm Sin (usp. Iv 2:19-22; 10:17-18). Teološki govoreći, sve tri Osobe Trojstva djelatne su u iskupiteljskim djelima.

▣ **“velikoga Pastira”** Pojam “pastir” jeste SZ-na metafora za:

1. YHWH-u (usp. Post 49:24; Ps 23:1; 78:52; 80:1; Prop 12:11; Iz 40:11; 63:11; Jer 31:10; Ez 34)
2. vodstvo Njegova naroda (usp. Jer 10:21; 50:6-7; Ez 34:2-3; Zah 11:3.5.15.17)
3. dolazećeg Mesiju, sina Davidova (usp. Ps 78:70-72; Ez 34:23-24; 37:24; Mih 5:4; 7:14; Zah 13:7; Iv 10:2.11.14; I. Pt 2:25; 5:4).

Nekoliko puta u SZ-u (usp. Br 27:17; I. Kr 22:17; II. Ljet 18:16; Ez 34:5; Zah 10:2) Božji su ljudi opisani kao raštrkani i bez pastira, ali sad je došao Veliki Pastir. On nas je oslobodio i s nama je!

▣ **“kroz krv”** Ovo upućuje na Njegovo davanje života što je uvelo Novi savez (usp. Zah 9:11; Mk 14:24; I. Kor 11:25).

▣ **“vječnoga saveza”** Teško je razvrstati “vječne” Saveze jer, kao što Poslanica Hebrejima pokazuje, Mojsijevski je Savez bio uvjetovan i zbog ljudske slabosti, ne vječan. SZ navodi uvjetovane i neuvjetovane Saveze (tj. Izlazak, Post 15:17-21). Savez s Abrahamom, po kome bi svi narodi trebali biti blagoslovljeni, neuvjetovan je (tj. vječni Savez), i odatle, vječan (usp. Post 17:7.13.19; Ps 105:9-10). Savez s Davidom, prvo otkriven u II. Knjizi o Samuelu 7, naviještanje je Mesije, sina Davidova, što je neuvjetovano, odatle, vječno (usp. Ps 89:3-4). Novi Savez spomenut je kao obećani Novi dan pravednosti (Novo doba Duha) za Božji narod (usp. Iz 55:3; 59:21; 61:8; Jer 31:33; 32:40; 50:5; Ez 16:60; 37:26). Može biti vidljivo kako su Židovi Isusova vremena bili potreseni Njegovom porukom. On je uvijek bio Božji naum iskupljenja, ali promašaj Izraela da održi Božji Zakon dat Mojsiju pokazao je potrebu drugoga načina spasenja negoli je ljudska izvedba (usp. Gal 3). Vidjeti Posebnu temu: Vječno u 6:2.

POSEBNA TEMA: ZAUVIJEK (‘OLAM)

Etimologija hebrejskoga pojma *’olam*, אָלָם (BDB 761) je neizvjesna (NIDOTTE, tom 3, str. 345). Korišten je u nekoliko značenja (uobičajeno određenih okvirom). Sljedeće su samo izdvojeni primjeri:

1. drevno
 - a. ljudi, Knjiga Postanka 6:4; I. Samuelova 27:8; Knjiga proroka Jeremije 5:15; 28:8
 - b. mjesta, Knjiga proroka Izaije 58:12; 61:4
 - c. Bog, Psalam 93:2; Izreke 8:23; Knjiga proroka Izaije 63:16
 - d. stvari, Knjiga Postanka 49:26; Job 22:15; Psalam 24:7.9; Knjiga proroka Izaije 46:9
 - e. vrijeme, Ponovljeni zakon 32:7; Knjiga proroka Izaije 51:9; 63:9.11
2. buduće vrijeme
 - a. nečiji život, Knjiga Izlaska 21:6; Ponovljeni zakon 15:17; I. Samuelova 1:22; 27:12
 - b. hiperbola [pretjerivanje – op.prev.] za kralja, I. Knjiga o Kraljevima 1:31; Psalam 61:7; Nehemija 2:3
 - c. neprekidno postojanje
 - (1) Zemlja, Psalam 78:69; 104:5; Propovjednik 1:4
 - (2) nebesa, Psalam 148:6
 - d. postojanje Boga:
 - (1) Knjiga Postanka 21:33
 - (2) Knjiga Izlaska 15:18
 - (3) Ponovljeni zakon 32:40
 - (4) Psalam 93:2
 - (5) Knjiga proroka Izaije 40:28
 - (6) Knjiga proroka Jeremije 10:10
 - (7) Knjiga proroka Daniela 12:7

- e. Savez
 - (1) Knjiga Postanka 9:12.16; 17:7.13.19
 - (2) Knjiga Izlaska 31:16
 - (3) Levitski zakonik 24:8
 - (4) Knjiga Brojeva 18:19
 - (5) II. Knjiga o Samuelu 23:5
 - (6) Psalam 105:10
 - (7) Knjiga proroka Izaije 24:5; 55:3; 61:8
 - (8) Knjiga proroka Jeremije 32:40; 50:5
- f. poseban Savez s Davidom
 - (1) II. Knjiga o Samuelu 7:13.16.25.29; 22:51; 23:5
 - (2) I. Knjiga o Kraljevima 2:33.45; 9:5
 - (3) II. Knjiga Ljetopisa 13:5
 - (4) Psalam 18:50; 89:4.28.36.37
 - (5) Knjiga proroka Izaije 9:7; 16:5; 37:35; 55:3
- g. Božji Mesija
 - (1) Psalam 45:2; 72:17; 89:35-36; 110:4
 - (2) Knjiga proroka Izaije 9:6
- h. Božji zakoni
 - (1) Knjiga Izlaska 29:28; 30:21
 - (2) Levitski zakonik 6:18.22; 7:34; 10:15; 24:9
 - (3) Knjiga Brojeva 18:8.11.19
 - (4) Psalam 119:89.160
 - (5) Knjiga proroka Izaije 59:21
- i. Božja obećanja
 - (1) II. Knjiga o Samuelu 7:13.16.25; 22:51
 - (2) I. Knjiga o Kraljevima 9:5
 - (3) Psalam 18:50
 - (4) Knjiga proroka Izaije 40:8
- j. Abrahamovo potomstvo i Obećana zemlja
 - (1) Knjiga Postanka 13:15; 17:18; 48:4
 - (2) Knjiga Izlaska 32:13
 - (3) I. Knjiga Ljetopisa 16:17
- k. Blagdani prema Savezu
 - (1) Knjiga Izlaska 12:14; 17:24
 - (2) Levitski zakonik 23:14; 21:41
 - (3) Knjiga Brojeva 10:8
- l. vječna vječnost
 - (1) I. Knjiga o Kraljevima 8:13
 - (2) Psalam 61:7-8; 77:8; 90:2; 103:17; 145:13
 - (3) Knjiga proroka Izaije 26:4; 45:17
 - (4) Knjiga proroka Daniela 9:24
- m. ono što Psalmi kažu vjernici će činiti zauvijek
 - (1) zahvaljivanje, Psalam 30:12; 79:13
 - (2) prebivanje u Njegovoj prisutnosti, Psalam 41:12; 61:4.7
 - (3) pouzdanje u Njegovo milosrđe, Psalam 52:8
 - (4) slavljenje GOSPODINA, Psalam 52:9
 - (5) pjevanje hvala, Psalam 61:7; 89:1
 - (6) izricanje Njegove pravde, Psalam 75:9
 - (7) slavljenje Njegovog Imena, Psalam 86:12; 145:2
 - (8) blagoslivljanje Njegovog Imena, Psalam 145:1

3. unatrag i unaprijed u vremenu (“od vječnosti do vječnosti”)
 - a. Psalam 41:13 (slavljenje Boga)
 - b. Psalam 90:2 (Sâm Bog)
 - c. Psalam 103:17 (dobrota GOSPODINOVA).

Upamtite, okvir određuje opseg značenja pojma. Vječni Savezi i obećanja su uvjetovani (tj. Jer 7). Kod svake uporabe SZ-a o ovoj veoma tečnoj riječi budite pozorni kod čitanja vaših suvremenih gledišta o vremenu ili vašoj NZ-noj sustavnoj teologiji. NZ su opće primjenjiva SZ-na obećanja.

13:21

NASB

“neka vas opremi u svakoj dobroj stvari”

NKJV

“učini vas potpunima u svakome dobrom djelu”

NRSV

“učini vas potpunima u svemu dobrome”

TEV

“opskrbi vas sa svakom dobrom stvari”

NJB

“pripremi vas... u svakoj vrsti dobrog djelovanja”

Ovaj GLAGOL (*katartizō*, rijedak AORIST AKTIVNOGA OPTATIVA, što je izražena želja ili žudnja) znači učiniti nekoga ili nešto posve prikladnim, dovoljnim, ili potpuno osposobljenim (usp. Lk 6:40; I. Kor 1:10; II. Kor 13:11; I. Sol 3:10; I. Pt 5:10). Teološki ovo je usporedno s Poslanicom Efežanima 2:10. Božja volja jeste da vjernici budu usklađeni sa slikom Isusa (usp. Rim 8:29), što će ishoditi u pobožnome življenju koje privlači izgubljene Kristu.

▣ **“da činite Njegovu volju”** Isus je učinio Očevu volju u dolasku kao Pateći Sluga (usp. 10:7). Sad su Njegovi sljedbenici pozvani da isto tako čine Njegovu volju (usp. 10:36).

POSEBNA TEMA: VOLJA (*thelēma*) BOŽJA

EVANĐELJE PO IVANU

- Isus je došao vršiti Očevu volju (usp. 4:34; 5:30; 6:38)
- uskrisiti posljednjega dana sve koje je Otac dao Sinu (usp. 6:39)
- kako bi svi vjerovali u Sina (usp. 6:29.40)
- odgovorena molitva vezana na činjenje Božje volje (usp. 9:31 i I. Iv 5:14)

SINOPTIČKA EVANĐELJA

- vršenje Božje volje je najvažnije (usp. Mt 7:21)
- vršenje Božje volje čini nekoga bratom i sestrom s Isusom (usp. Mt 12:50; Mk 3:35)
- Božja volja ni za koga nije da propadne (pogine) (usp. Mt 18:14; I. Tim 2:4; II. Pt 3:9)
- Kalvarija je bila Očeva volja za Isusa (usp. Mt 26:42; Lk 22:42)

PAVLOVA PISMA

- zrelost i služenje svih vjernika (usp. Rim 12:1-2)
- vjernici su izbavljeni od ovoga zlog doba (usp. Gal 1:4)
- Božja volja bila je Njegov iskupiteljski naum (usp. Ef 1:5.9.11)
- vjernici iskusišu i žive Duhom-ispunjeni život (usp. Ef 5:17-18)
- vjernici su ispunjeni spoznajom Boga (usp. Kol 1:9)
- vjernici su učinjeni savršenima i potpunima (usp. Kol 4:12)
- vjernici su posvećeni (usp. I. Sol 4:3)
- vjernici zahvaljuju u svemu (usp. I. Sol 5:18)

PETROVA PISMA

- vjernici rade ispravno (tj. pokoravaju se građanskim vlastima) i pri tom ušutkuju glupave ljude (usp. I. Pt 2:15)
- vjernici trpe (usp. I. Pt 3:17; 4:19)
- vjernici ne žive sebične živote (usp. I. Pt 4:2)

IVANOVA PISMA

- vjernici traju zauvijek (usp. I. Iv 2:17)
- ključ vjernicima za odgovorenu molitvu (usp. I. Iv 5:14).

▣ **“komu neka bude slava zauvijek i uvijek. Amen”** Ovaj izričaj, tako uobičajen u Pavlovim i Petrovim pisanjima, višeznačan je. Ponekad upućuje na Boga Oca (usp. Rim 11:36; Ef 3:21; I. Pt 4:11; 5:11; Juda stih 25; Otk 1:6; 7:12), ponekad na Isusa Sina (usp. II. Tim 4:18; II. Pt 3:18) a ponekad na obojicu (usp. Rim 16:27; I. Tim 1:17; Otk 5:13 i ovdje). Često NZ-ni autori koriste iste naslove, djelovanja, i izričaje za opis obojice i Oca i Sina kao način potvrđivanja jednakosti i Božanstva Isusa iz Nazareta.

▣ **“Amen”** Izvorni hebrejski pojam znači “neka bude potvrđeno”. Ovo se razvilo u metaforički smisao vjernosti, sigurnosti, i vjerodostojnosti (usp. Hab 2:4). Postalo je korišteno u smislu “potvrđujem” ili “slažem se s(a)” određenom izjavom.

POSEBNA TEMA: AMEN

I. STARI ZAVJET

- A. Pojam “Amen” dolazi iz hebrejske riječi za:
1. “istinu” (*emeth*, BDB 49)
 2. “istinitost” (*emun*, *emunah*, BDB 53)
 3. “vjeru” ili “vjernost”
 4. “pouzdanje” (*dmn*, BDB 52).
- B. Njegova etimologija dolazi iz čvrstoga fizičkog stava neke osobe. Oprečno tome bio bi netko tko je labav, klizav (usp. Pnz 28:64-67; 38:16; Ps 40:2; 73:18; Jer 23:12) ili tetura (usp. Ps 73:2). Iz ove doslovne uporabe razvilo se metaforičko proširenje vjernosti, dostojnosti povjerenja, odanosti i pouzdanosti (usp. Post 15:16; Hab 2:4).
- C. Posebne uporabe:
1. stup, II. Knjiga o Kraljevima 18:16 (I. Tim 3:15)
 2. sigurnost, Knjiga Izlaska 17:12
 3. postojanost, Knjiga Izlaska 17:12
 4. stabilnost, Knjiga proroka Izaije 33:6; 34:5-7
 5. istina, I. Knjiga o Kraljevima 10:6; 17:24; 22:16; Izreke 12:22
 6. čvrsto, II. Knjiga Ljetopisa 20:20; Knjiga proroka Izaija 7:9
 7. vjerodostojno (Tora), Psalam 119:43.142.151.160.
- D. U SZ-u upotrijebljena su dva druga hebrejska pojma za djelatnu vjeru:
1. *bathach* (BDB 105), pouzdanje
 2. *yra* (BDB 431), strah, poštovanje, štovanje (usp. Post 22:12).
- E. Od značenja povjerenja ili pouzdanja razvila se liturgijska uporaba koja se koristila za potvrdu istinite ili pouzdane izjave drugog (usp. Pnz 27:15-26; Neh 8:6; Ps 41:13; 72:19; 89:52; 106:48).
- F. Teološki ključ za ovaj pojam nije vjernost čovječanstva, već YHWH-ina (usp. Izl 34:6; Pnz 32:4; Ps 108:4; 115:1; 117:2; 138:2). Jedina nada palog čovječanstva jeste milosrdna vjerna zavjetna odanost YHWH i Njegovih obećanja. Oni koji poznaju YHWH-u moraju biti kao On (usp. Hab 2:4). Biblija je povijest i zapis o Božjoj obnovi Njegove slike (usp. Post 1:26-27) u čovječanstvu. Spasenje obnavlja sposobnost čovječanstva da ima prisno zajedništvo s Bogom. Ovo je zašto smo bili stvoreni.

II. NOVI ZAVJET

- A. Uporaba riječi “amen” kao završne liturgijske potvrde izjavljene pouzdanosti uobičajena je izjava u NZ-u (usp. I. Kor 14:16; II. Kor 1:20; Otk 1:7; 5:14; 7:12).
- B. Uporaba pojma kao završetak molitve uobičajena je u NZ-u (usp. Rim 1:25; 9:5; 11:36; 16:27; Gal 1:5; 6:18; Ef 3:21; Fil 4:20; II. Sol 3:18; I. Tim 1:17; 6:16; II. Tim 4:18).
- C. Isus je jedini koji je upotrebljavao ovaj pojam (u Ivanu često udvostručeno) kao uvod u važne izjave (usp. Lk 4:24; 12:37; 18:17.29; 21:32; 23:43).

- D. Korištena je kao naziv za Isusa u Knjizi Otkrivenja 3:14 (moguće naziv za YHWH-u iz Iz 65:16).
- E. Zamisao vjernosti ili vjere, pouzdanja, ili pouzdanosti izražena je u grčkom pojmu *pistos* ili *pistis*, što je u engleskome prevedeno kao “pouzdanje”, “vjera”, “vjerovati”.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 13:22-24

²²Ali potičem vas, braćo, podnosite ovu riječ poticaja, jer sam pisao vama kratko. ²³Imajte na umu da je naš brat Timotej bio oslobođen, s kojim ću, ako dođe uskoro, vidjeti vas. ²⁴Pozdravite sve vaše vode i sve svete. Oni iz Italije pozdravljaju vas.

13:22-24 Zaključni stihovi, 22-24, slični su načinu Pavlova zaključivanja njegovih pisama potpisanih perom od pisara, gdje je on uzimao pero i dodao malu osobnu bilješku i blagoslov.

13:22 “potičem vas” Autor naziva svoju Knjigu “riječ poticaja”. On potiče svoje čitatelje često (usp. 3:13; 10:25; 12:15; 13:15.22). Oni su braća (i sestre) u Kristu, ali oni moraju prionuti uz Njega, slijediti Njega, služiti Njemu!

▣ **“podnosite ovu riječ poticaja”** Ovo je PREZENT SREDNJEGA IMPERATIVA, što naglašava uključenost subjekta i zapovijedi neprekidnoga slušanja. Izričaj “riječ poticaja” upotrijebljena je u Djelima apostolskim 13:15 za sinagošku propovijed. Mnogi vjeruju ovo je to što je Poslanica Hebrejima izvorno bila, ali preuređena je kako bi postala pismo.

13:23 “brat Timotej” Kad Pavao koristi “brat”, ime osobe uvijek dolazi prvo (usp. Rim 16:23; I. Kor 1:1; 16:12; II. Kor 1:1; 2:13; Fil 2:25). Ovo je ključni dokaz protiv Pavlova autorstva. Spominjanje Timoteja otkriva vremenski okvir za sastavak Knjige, tijekom Pavlova životnoga doba ili ubrzo nakon njegove smrti (68. godine, prije Timotejeve smrti).

▣ **“bio oslobođen”** Ovo je PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA. Mi ne znamo ništa iz Pisma ili ičega drugog o Timotejevu bivanju u zatvoru. U svome *Word Pictures in the New Testament*, str. 451, A. T. Robertson tvrdi da je Timotej bio stavljen u zatvor kad je došao posjetiti Pavla, spomenuto u II. Poslanici Timoteju 4:11.21. Riječ “oslobođen” (PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA) upotrijebljen je u: (1) Evandjelju po Mateju 27:15; Ivanu 19:10; Djelima apostolskim 3:13; 4:21.23; 5:40 za oslobađanje iz zatvora i (2) Djelima apostolskim 13:3, metaforički za oslobađanje od dodijeljene službe, i to može značiti ovdje.

▣ **“ako dođe uskoro, vidjeti vas”** Ovo može podrazumijevati da je autor Poslanice Hebrejima radio i putovao s Timotejem.

13:24 “svete” Vidjeti Posebnu temu u 6:10.

▣ **“Oni iz Italije pozdravljaju vas”** Ovaj izričaj može značiti:

1. autor je u Italiji
2. autor je iz Italije
3. dio autorova misijskoga tima bio je iz Italije
4. autor piše Italiji.

U *Jewish Christianity*, H. A. Dana kaže da ovaj stih podrazumijeva kako je pismo bilo pisano židovskome strančarstvu crkve u Rimu. Prvo spominjanje Poslanice Hebrejima bilo je od Klementa Rimskog oko godine 97. (str. 270). Međutim, ja mislim da je ona bila poslana židovskoj sinagogi (moguće u Rim) koja je imala vjernike kao članove. Upozorenja su usmjerena dvjema skupinama, vjerujućoj židovskoj skupini (“vi” poglavlja 6), za njih da ne “otpadnu” (usp. 10:38) i nevjerujućoj skupini (“onima/ih” poglavlja 6) neka priznaju/ispovijedaju Isusa kao Mesiju i za obje skupine neka u potpunosti prihvate kršćanstvo.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 13:25

²⁵Milost neka bude sa svima vama.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Ako je Poslanica Hebrejima pismo, što se izvjesno čini iz poglavlja 13, zašto ne postoji uvodni pozdrav?
2. Odražava li poglavlje 13 židovske nevjernike ili krive učitelje?
3. Što govori ovo poglavlje o kršćanskim “vođama”?
4. Kako stih 23 datira Knjigu Hebrejima?

DODATAK JEDAN

KRATKE ODREDBE GRČKIH GRAMATIČKIH POJMOVA

Koine grčki, često nazvan helenistički grčki, bio je zajednički jezik mediteranskoga svijeta počevši od osvajanja Aleksandra Velikoga (336.-323. g.pr.Kr.) i trajao je oko osam stotina godina (300. g.pr.Kr. – 500. g.po.Kr.). To nije bio samo pojednostavljen, klasičan grčki, nego na mnogo načina noviji oblik grčkoga što je postao drugim jezikom drevnoga Bliskog Istoka i mediteranskoga svijeta.

Grčki Novoga zavjeta bio je jedinstven na neke načine zbog njegovih korisnika, osim Luke i autora Poslanice Hebrejima, koji su vjerojatno koristili aramejski kao svoj prvenstveni jezik. Prema tome, njihova su pisanja bila pod utjecajem idioma i gradbenih oblika aramejskoga. Isto tako, oni su čitali i navodili Septuagintu (grčki prijevod SZ-a) koji je također bio pisan u koine grčkom. Ali Septuaginta je isto tako bila pisana od židovskih znanstvenika čiji materinji jezik nije bio grčki.

Ovo služi kao podsjetnik da ne možemo gurati Novi zavjet u zbijenu gramatičku građu. On je jedinstven a ipak ima mnogo zajedničkoga s: (1) Septuagintom; (2) židovskim pisanjima kao onima od Josipa [Flavija – op.prev.]; i (3) papirusima nađenima u Egiptu. Kako onda pristupamo gramatičkoj raščlambi Novoga zavjeta?

Gramatičke osobine koine grčkog i koine grčkoga Novoga zavjeta isprepletene su. Na mnogo načina to je bilo vrijeme pojednostavljenja gramatike. Okvir će biti naš glavni vodič. Riječi jedino imaju značenje u širem okviru, prema tome, gramatička građa može biti jedino razumljiva u svjetlu: (1) određenoga autorova stila; i (2) određenoga okvira. Nisu moguće ikakve zaključne odredbe grčkih oblika i građa.

Koine grčki bio je prvenstveno govorni jezik. Često ključ za tumačenje jeste vrsta i oblik GLAGOLA. U većini glavnih kratkih rečenica GLAGOL će se pojaviti prvi, pokazujući svoju nadmoćnost. U raščlanjivanju grčkoga GLAGOLA moraju biti zabilježena tri dijela obavijesti: (1) temeljni naglasak GLAGOLSKOGA VREMENA, STANJA i NAČINA (akcidencija ili morfologija); (2) temeljno značenje određenoga GLAGOLA (leksikografija); i (3) tijek okvira (sintaksa).

I. GLAGOLSKO VRIJEME

A. Glagolsko vrijeme ili vid uključuje odnos GLAGOLA s dovršenim djelovanjem ili nedovršenim djelovanjem. To se često naziva “SVRŠENI GLAGOL” i “NESVRŠENI GLAGOL”.

1. SVRŠENO GLAGOLSKO VRIJEME usredotočuje se na okolnost nekog djelovanja. Nije dana daljnja obavijest osim da se nešto dogodilo! Njen početak, nastavljanje ili vrhunac nije naslovljen.
2. NESVRŠENO GLAGOLSKO VRIJEME usredotočuje se na nastavljanje tijekom djelovanja. Ono može biti opisano u pojmovima pravocrtnoga djelovanja, trajnoga djelovanja, napredujućega djelovanja, itd.

B. Glagolska vremena mogu se grupirati po tome kako autor vidi djelovanje kao napredovanje:

1. to se dogodi = AORIST
2. to se dogodilo i ishodi ostaju = PERFEKT
3. to se bijaše dogodilo u prošlosti i ishodi su ostali, ali ne sad = PLUSKVAMPERFEKT
4. to se događa = PREZENT
5. to se dogodiše = IMPERFEKT
6. to će se dogoditi = FUTUR.

Jasan primjer o tome kako ova GLAGOLSKA VREMENA pomažu u tumačenju mogao bi biti pojam “spasiti”. Bio je korišten u nekoliko različitih glagolskih vremena kako bi pokazao oboje i njegov tijek i vrhunac:

1. AORIST – “bijasmo spašeni” (usp. Rim 8:24)
2. PERFEKT – “bili smo spašeni i ishod se nastavlja” (usp. Ef 2:5.8)
3. PREZENT – “spašeni smo” (usp. I. Kor 1:18; 15:2)
4. FUTUR – “bit ćemo spašeni” (usp. Rim 5:9.10; 10:9).

- C. Usredotočujući se na GLAGOLSKA VREMENA, tumači traže razlog izvornoga autorovog izbora za izražavanjem sâmoga sebe u određenome VREMENU. Mjerilo “ne natrpanog” vremena bio je AORIST. On je bio redovito “neodređen”, “neoznačen”, ili “bez dodataka” oblik GLAGOLA. Mogao se koristiti na mnogostruke načine koje mora odrediti okvir. Jednostavno je bilo navedeno da se nešto dogodilo. Vid prošloga vremena bio je jedino namjeravan u INDIKATIVNOME NAČINU. Ako je bilo upotrijebljeno ikoje drugo GLAGOLSKO VRIJEME, bilo je naglašeno nešto više određeno. Ali što?
1. PERFEKT GLAGOLSKO VRIJEME. Ono govori o dovršenome djelovanju s trajnim ishodima. Na neki je način to bila složenica AORISTA i PREZENTA GLAGOLSKIH VREMENA. Uobičajeno je žarište na trajnim ishodima ili dovršetku nekog djelovanja (primjer: Ef 2:5 i 8: “vi ste bili i nastavljate biti spašeni”).
 2. PLUSKVAMPERFEKT GLAGOLSKO VRIJEME. Ovo je kao PERFEKT osim što su trajni ishodi završeni. Primjer: Evanđelje po Ivanu 18:16: “Petar bijaše stajao na vratima s vanjske strane”.
 3. PREZENT GLAGOLSKO VRIJEME. On govori o nekome nepotpunome ili nedovršenome djelovanju. Žarište je uobičajeno na nastavljanju događaja. Primjer: I. Ivanova poslanica 3:6 i 9: “Svatko tko prebiva u Njemu ne nastavlja grijehiti.” “Svatko tko je rođen od Boga ne nastavlja činiti grijeh.”
 4. IMPERFEKT GLAGOLSKO VRIJEME. U ovome glagolskom vremenu odnos s GLAGOLSKIM VREMENOM PREZENTA analogan je odnosu između PERFEKTA i PLUSKVAMPERFEKTA. IMPERFEKT govori o nedovršenome djelovanju koje se dogodilo ali sad je završeno ili o početku nekog djelovanja u prošlosti. Primjer: Evanđelje po Mateju 3:5: “tada sav Jeruzalem nastavljaše uzlaziti k njemu” ili “onda sav Jeruzalem počeo uzlaziti k njemu”.
 5. FUTUR GLAGOLSKO VRIJEME. Ono govori o nekom djelovanju koje je uobičajeno preneseno u okvir budućega vremena. Usredotočuje se na mogućnost za neki događaj prije negoli na sadašnji događaj. Često govori o izvjesnosti događaja. Primjer: Evanđelje po Mateju 5:4-9: “Blagoslovljeni su oni... oni će...”

II. STANJE

- A. STANJE opisuje međusobni odnos između djelovanja GLAGOLA i njegova SUBJEKTA.
- B. AKTIVNO STANJE bilo je uobičajeno, očekivano, nenaglašen način potvrde da je subjekt izvršio djelovanje GLAGOLA.
- C. PASIVNO STANJE znači da je subjekt primio djelovanje GLAGOLA proizvedenog od vanjskog posrednika. Vanjski posrednik koji proizvodi djelovanje bio je naznačen u grčkome NZ-u sljedećim PRIJEDLOZIMA i padežima:
1. osobni izravni posrednik s *hupo* s ABLATIVOM (usp. Mt 1:22; Djela 22:30)
 2. osobni prijelazni posrednik s *dia* s ABLATIVOM (usp. Mt 1:22)
 3. neosobni posrednik s *en* s INSTRUMENTALOM
 4. ponekad ili osobni ili neosobni posrednik s INSTRUMENTALOM sâmim.
- D. SREDNJE STANJE znači da subjekt proizvodi djelovanje GLAGOLA i također je izravno uključen u djelovanje GLAGOLA. To je često nazvano stanje povećanoga osobnog zanimanja. Ovakva građa naglašavala je subjekt kratke rečenice ili rečenicu na neki način. U engleskome takva građa nije nađena. U grčkome ima široke mogućnosti značenja i prevođenja. Neki primjeri oblika su:
1. POV RATNO – izravno djelovanje subjekta na sâmog sebe. Primjer: Evanđelje po Mateju 27:5: “objesio se”.
 2. KOJE POJAČAVA – subjekt proizvodi djelovanje za sâmoga sebe. Primjer: II. Poslanica Korinćanima 11:14: “Sâm se Sotona pretvara u anđela svjetla”.
 3. RECIPROČNO (UZAJAMNO) – uzajamno djelovanje dva glagola. Primjer: Evanđelje po Mateju 26:4: “oni se savjetovahu jedan s drugim”.

III. NAČIN (ili "OBLIK")

- A. U koine grčkom postoje četiri NAČINA. Oni označavaju odnos GLAGOLA sa stvarnošću, barem u okviru autorova vlastitog mišljenja. NAČINI su podijeljeni u dvije široke skupine: onu koja označava stvarnost (INDIKATIV) i onu koja označava mogućnost (KONJUNKTIV, IMPERATIV i OPTATIV [željni način– op.prev.]).
- B. INDIKATIVNI NAČIN bio je uobičajen način za izražavanje djelovanja koje se pojavilo ili se pojavljivalo, barem u autorovom razmišljanju. To je bio jedini grčki način koji je izražavao konačno vrijeme, ali čak i ovdje je njegov vid bio drugotan [sporedan].
- C. KONJUNKTIVNI NAČIN izražavao je moguće buduće djelovanje. Nešto se još nije dogodilo, ali prilike su bile pogodne da se bude dogodilo. On ima mnogo zajedničkoga s FUTUROM INDIKATIVA. Razlika je bila ta da KONJUNKTIV izražava neki stupanj sumnje. U engleskome to je često izraženo pojmovima "moći", "htjeti", "smjeti" ili "može biti".
- D. OPTATIVNI NAČIN izražavao je želju teorijski moguću. Smatrao se jednim korakom dalje od stvarnosti nego KONJUNKTIV. OPTATIV je izražavao mogućnost pod određenim uvjetima. OPTATIV je bio rijedak u Novome zavjetu. Najučestalija uporaba je Pavlov čuveni izričaj: "Daleko od toga" (KJV "Bože sačuvaj"), korišten petnaest puta (usp. Rim 3:4.6.31; 6:2.15; 7:7.13; 9:14; 11:1.11; I. Kor 6:15; Gal 2:17; 3:21; 6:14). Ostali primjeri nađeni su u Evandelju po Luki 1:38; 20:16, Djelima apostolskim 8:20, i I. Poslanici Solunjanima 3:11.
- E. IMPERATIVNI NAČIN naglašavao je moguću zapovijed, ali naglasak je bio na nakani govornika. On potvrđuje samo voljnu mogućnost i bio je uvjetovan izborom drugoga. Postojala je posebna uporaba IMPERATIVA u molitvama i zahtjevima treće osobe. Ove su zapovijedi u NZ-u nađene jedino u PREZENTU i AORIST GLAGOLSKOME VREMENU.
- F. Neke gramatičke skupine razvrstavaju PARTICIPE kao još jednu vrstu načina. U grčkome NZ-u vrlo su uobičajeni, obično određeni kao GLAGOLSKI PRIDJEVI. Oni su prevedeni zajedno s glavnim GLAGOLOM s kojim su u odnosu. Bila je moguća široka mogućnost prevođenja PARTICIPA. Najbolje se savjetovati s nekoliko engleskih prijevoda. *The Bible in Twenty Six Translations* izdan od Bakera ovdje je od velike pomoći.
- G. AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA bio je uobičajen ili "neoznačen" način za bilježenje događaja. Bilo koje drugo GLAGOLSKO VRIJEME, STANJE ili NAČIN imali su neko osobito značenje tumača koje je izvorni autor želio prenijeti.

IV. Za osobu koja nije dobro upućena u grčki sljedeća će pomagala za proučavanje osigurati potrebne obavijesti:

- A. Friberg, Barbara i Timothy: *Analytical Greek New Testament*; Grand Rapids: Baker, 1988.
- B. Marshall, Alfred: *Interlinear Greek-English New Testament*; Grand Rapids: Zondervan, 1976.
- C. Mounce, William D.: *The Analytical Lexicon to the Greek New Testament*; Grand Rapids: Zondervan, 1993.
- D. Summers, Ray: *Essentials of New Testament Greek*; Nashville: Broadman, 1950.
- E. Akademski ovlašten dopisni tečaj koine grčkog dostupan je preko *Moody Bible Institute* u Chicagu, IL.

V. IMENICE

- A. Prema sintaksi, IMENICE su razvrstane prema PADEŽU. PADEŽ je bio onaj sklanjajući oblik IMENICE koji je pokazivao njen odnos s GLAGOLOM i ostalim dijelovima rečenice. U koine grčkom mnoga od djelovanja PADEŽA bila su naznačena PRIJEDLOZIMA. Budući da je oblik PADEŽA bio sposoban odrediti nekoliko

različitih međusobnih odnosa, PRIJEDLOZI su se razvili kako bi dali jasnije razdvajanje ovih mogućih djelovanja.

B. Grčki PADEŽI razvrstani su na sljedećih osam načina:

1. NOMINATIV je bio korišten za imenovanje i to je uobičajeno bio SUBJEKT rečenice ili kratke rečenice. Bio je također korišten za PREDIKATNE IMENICE i PRIDJEVE s povezivanjem GLAGOLA "biti" ili "postati".
2. GENITIV je bio korišten za opis i uobičajeno pridružen dodatku ili vrsnoći riječi na koju se odnosio. Odgovarao je na pitanje: "Koje vrste?" Često se izražavao uporabom engleskog PRIJEDLOGA "of" (iz, kod, na, o, od, po, s(a), u, za, zbog).
3. ABLATIV je koristio iste oblike spreznja kao GENITIV, ali bio je korišten za opis odvajanja. Uobičajeno je obilježavao odvajanje od točke u vremenu, prostoru, izvoru, podrijetlu ili stupnju. Često je bio izražen uporabom engleskoga PRIJEDLOGA "from" (iz, kod, od, odakle, po, s(a), u).
4. DATIV je bio korišten za opis osobnoga zanimanja. Ovaj bi mogao obilježavati pozitivni ili negativni vid. Često je to bio INDIREKTAN OBJEKT. Često je bio izražen engleskim PRIJEDLOGOM "to" (do, k, kako, na, prema, u [mjesto], za).
5. LOKATIV je bio isti oblik spreznja kao DATIV, ali on je opisivao položaj ili mjesto u prostoru, vremenu ili logičkim granicama. Često je izražavan engleskim PRIJEDLOZIMA "in" (iz, kod, među, na, po, pri, u, za), "on" (iz, iznad, k, kod, na, o, po, pod, pri, u), "at" (do, k, kod, na, oko, pored, pri, u, uz, za), "among" (između, među, pored), "during" (dok, po, prilikom, tijekom, u toku, u vrijeme, za, za vrijeme), "by" (blizu, dalje, iz, kod, kraj, od, ovdje, po, pomoću, pored, prije, uz, za), "upon" (gore, na, nakon, o, po, odozgo, po, pri, prilikom, na temelju čega), i "beside" (blizu, do, kraj, mimo, okolo, osim, pokraj, pored, uz).
6. INSTRUMENTAL je bio isti oblik spreznja kao DATIV i LOKATIV. Izražava sredstvo ili pridruživanje. Često je bio izražavan engleskim PRIJEDLOZIMA "by" [vidi #5 – op.prev.] ili "with" (kod, kraj, od, pomoću, protiv, s(a), uz, za).
7. AKUZATIV je bio korišten za opis zaključka nekog djelovanja. Izražavao je ograničenja. Njegova glavna uporaba bila je DIREKTNI/IZRAVNI OBJEKT. Odgovara na pitanje: "Kako daleko?" ili "Do koje granice?"
8. VOKATIV je bio korišten za izravno oslovljavanje.

VI. VEZNICI I POVEZNICE

- A. Grčki je vrlo određen/jasan jezik zato jer ima tako mnogo veznika. Oni povezuju misli (KRATKE REČENICE, REČENICE, i ODLOMKE). Toliko su uobičajeni da je njihov nedostatak (asindeton [izostavljanje veznika – op.prev.]) često egzegetski [koji tumači – op.prev.] značajan. Činjenica jeste, ovi VEZNICI i POVEZNICE pokazuju smjer autorove misli. Oni su često presudni u određivanju što se točno pokušava prenijeti.
- B. Ovdje je popis nekih VEZNIKA i POVEZNICA te njihova značenja (ova je obavijest skupljena uglavnom iz *A Manual Grammar of the Greek New Testament* od H. E. Dana i Juliusa K. Manteyja).
1. Vremenske POVEZNICE
 - a. *epei, epeidē, hopote, hōs, hote, hotan* (OVISNO) – "kad"
 - b. *heōs* – "dok"
 - c. *hotan, epan* (OVISNO) – "bilo kad"
 - d. *heōs, achri, mechri* (OVISNO) – "dok (ne), sve dok"
 - e. *priv* (NEOGRANIČENO) – "prije"
 - f. *hōs* – "budući da, otad," "kad" "i, kad"
 2. Logičke POVEZNICE
 - a. Svrha
 - (1) *hina* (OVISNO), *hopōs* (OVISNO), *hōs* – "zato da", "da"
 - (2) *hōste* (ARTIKULARNI [zglobni] AKUZATIV INFINITIVA) – "da"

- (3) *pros* (ARTIKULARNI AKUZATIV INFINITIVA) ili *eis* (ARTIKULARNI AKUZATIV INFINITIVA) – “da”
- b. Ishod (postoji bliska veza između gramatičkih oblika svrhe i ishoda)
- (1) *hōste* (INFINITIV, najuobičajeniji, najčešći) – “zato da”, “dakle”
 - (2) *hiva* (OVISNO) – “tako da”
 - (3) *ara* – “tako”
- c. Uzročni ili povod
- (1) *gar* (uzrok/učinak ili povod/zaključak) – “budući da, jer” “stoga, jer, zbog”
 - (2) *dioi, hotiy* – “stoga, jer, zbog”
 - (3) *epei, epeidē, hōs* – “budući da, jer”
 - (4) *dia* (s AKUZATIVOM) i (s ARTIKULARNIM INFINITIVOM) – “budući da, jer”
- d. Izveden zaključivanjem
- (1) *ara, poinun, hōste* – “dakle, prema tome, stoga, zato”
 - (2) *dio* (najjače izveden zaključivanjem VEZNIKA) – “zbog čega”, “čemu, zašto”, “dakle, prema tome, stoga, zato”
 - (3) *oun* – “dakle, zato”, “tako”, “dakle, nego”, “otuda, prema tome, stoga”
 - (4) *toinoun* – “prema tome”
- e. Suprotno ili oprečno
- (1) *alla* (jako SUPROTNO) – “ali”, “osim, osim ako, ako ne”
 - (2) *de* – “ali”, “ionako, kakogod, doduše, međutim”, “ali, bez obzira na, iako, dapače”, “u drugu ruku”
 - (3) *kai* – “ali”
 - (4) *mentoi, oun* – “ionako, kakogod, doduše, međutim”
 - (5) *plēn* – “ništa-manje” (najčešće u Luki)
 - (6) *oun* – “ionako, kakogod, doduše, međutim”
- f. Usporedba
- (1) *hōs, kathōs* (uvodi USPOREDNE KRATKE REČENICE)
 - (2) *kata* (u složenicama, *katho, kathoti, kathōsper, kathaper*)
 - (3) *hosos* (u Poslanici Hebrejima)
 - (4) *ē* – “nego, od, onda”
- g. Neprekidno ili niz
- (1) *de* – “i”, “sad”
 - (2) *kai* – “i”
 - (3) *tei* – “i”
 - (4) *hina, oun* – “budući da”
 - (5) *oun* – “onda, potom” (u Ivanu)
3. Posebno naglašene uporabe
- a. *alla* – “jamačno, izvjesno”, “jest, tako”, “zapravo, uistinu”
 - b. *ara* – “zaista, naravno”, “jamačno, izvjesno”, “doista, stvarno, ustvari, zapravo”
 - c. *gar* – “ali stvarno”, “jamačno, izvjesno”, “zaista, naravno”
 - d. *de* – “zaista, naravno”
 - e. *ean* – “čak, dapače, pače čak”
 - f. *kai* – “čak, dapače, pače čak”, “zaista, naravno”, “doista, stvarno, ustvari”
 - g. *mentoi* – “doista, stvarno, ustvari”
 - h. *oun* – “doista, stvarno, ustvari”, “svakako, na svaki način”

VII. KONDICIONALNE REČENICE

- A. KONDICIONALNA REČENICA jeste ona koja sadrži jednu ili više kondicionalnih kratkih rečenica. Ova gramatička građa pomaže tumačenju jer osigurava uvjete, razloge ili uzroke zašto se pojavljuje ili se ne pojavljuje djelovanje glavnoga GLAGOLA. Postojale su četiri vrste KONDICIONALNIH REČENICA. One pomiču oblik od onoga koji je zamišljen da bude istinit s autorove točke gledišta ili za njegovu svrhu na onaj koji je bio samo želja.

- B. PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE izražavao je djelovanje ili postojanje koje je bilo istinito s piščeve točke gledišta ili za njegove svrhe čak iako je bio izražen s “ako”. U nekoliko okvira mogao bi biti preveden kao “budući da, otad, jer” (usp. Mt 4:3; Rim 8:31). Doduše, to ne znači podrazumijevanje da su svi PRVI RAZREDI istiniti do zbilje. Često su korišteni za isticanje u nekoj činjenici ili isticanje obmane (usp. Mt 12:27).
- C. DRUGI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE često je nazvan “oprečno činjenici”. On izjavljuje nešto što je bilo neistinito do istinitosti da se naglasi. Primjeri:
1. “Ako je On uistinu bio prorok, što On nije, On bi znao tko i kakve je naravi žena koja Ga se dotiče, ali On ne zna” (Lk 7:39)
 2. “Ako ste stvarno vjerovali Mojsiju, što ne vjerujete, vjerovali biste Meni, što ne vjerujete” (Iv 5:46)
 3. “Ako bih ipak pokušavao svjediti se čovjeku, što ne radim, ne bih bio rob Kristov uopće, što ja jesam” (Gal 1:10).
- D. TREĆI RAZRED govori o mogućem budućem djelovanju. Često pretpostavlja vjerojatnost toga djelovanja. Uobičajeno podrazumijeva možebitnost. Djelovanje glavnoga GLAGOLA ovisno je o djelovanju u kratkim “ako” rečenicama. Primjeri iz I. Ivanove poslanice: 1:6-10; 2:4.6.9.15.20.21.24.29; 3:21; 4:20; 5:14.16.
- E. ČETVRTI RAZRED najdalje od mogućnosti. Rijedak je u NZ-u. Činjenica jeste, ne postoji potpun ČETVRTI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE u kojem oba dijela uvjeta odgovaraju odredbi. Primjer djelomičnoga ČETVRTOG RAZREDA je početna rečenica u I. Petrovoj poslanici 3:14. Primjer djelomičnoga ČETVRTOG RAZREDA je zaključna kratka rečenica u Djelima apostolskim 8:31.

VIII. ZABRANE

- A. PREZENT IMPERATIVA s MĚ PARTIKULOM [ČESTICOM –op.prev.] često (ali ne isključivo) ima naglasak na zaustavljanju djela koje je već u tijeku. Neki primjeri: “prestanite skupljati vaša blaga na zemlji...” (Mt 6:19); “prestanite se brinuti o vašem životu...” (Mt 6:25); “prestanite davati za grijehenje dijelove vaših tijela kao oruđa prijestupa...” (Rim 6:13); “morate prestati vrijeđati Božjega Svetog Duga...” (Ef 4:30); i “prestanite se opijati vinom...” (Ef 5:18).
- B. AORIST KONJUNKTIVA s MĚ PARTIKULOM ima naglasak na “nemoj čak ni početi ili započeti neko djelo”. Neki primjeri: “Nemojte čak početi pretpostavljati da ...” (Mt 5:17); “nemojte nikad započeti brinuti se ...” (Mt 6:31); “ne smijete nikad biti posramljeni...” (II. Tim 1:8).
- C. DVOSTRUKA NEGACIJA s KONJUNKTIVNIM NAČINOM vrlo je naglašena negacija. “Nikad, ne nikad” ili “ni pod kojim okolnostima”. Neki primjeri: “on neće nikad, ne nikad iskusiti smrt” (Iv 8:51); “Ja neću nikad, ne, nikad...” (I. Kor 8:13).

IX. ČLAN

- A. U koine grčkom ODREĐENI ČLAN “the [taj]” ima sličnu uporabu u engleskom. Njegova osnovna djelatnost bila je “naglašavanje”, način privlačenja pozornosti na riječ, ime ili izričaj. Uporaba u Novome zavjetu razlikuje se od autora do autora. ODREĐENI ČLAN može također djelovati:
1. suprotno sredstvo kao pokazna ZAMJENICA;
 2. kao znak upućivanja na prethodno uvedeni SUBJEKT ili osobu;
 3. kao način poistovjećivanja SUBJEKTA u rečenici s veznim GLAGOLOM. Primjeri: “Bog je Duh” (Iv 4:24); “Bog je svjetlo” (I. Iv 1:5); “Bog je ljubav” (I. Iv 4:8.16).
- B. Koine grčki nije imao NEODREĐENI ČLAN kao engleski “a” [član koji se obično ne prevodi: jedan, neki – op.prev.] ili “an” [član koji se obično ne prevodi: jedan, neki – op.prev.]. Izostanak ODREĐENOG ČLANA može značiti:
1. žarište na osobinama ili kakvoći nečega
 2. žarište na stupnju nečega.

C. NZ-ni autori vrlo su se razlikovali u tome kako je ČLAN bio upotrijebljen.

X. NAČINI POKAZIVANJA NAGLASKA U GRČKOME NOVOM ZAVJETU

A. Tehnike pokazivanja naglaska u Novome zavjetu razlikuju se od autora do autora. Najdosljedniji i najpravilniji pisci bili su Luka i autor Poslanice Hebrejima.

B. Ranije smo ustanovili da je AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA mjerilo i nenaznačen za naglasak, ali bilo koje drugo GLAGOLSKO VRIJEME, STANJE, ili NAČIN imaju značajku tumačenja. To ne podrazumijeva da AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA nije često upotrebljavan u znakovitome gramatičkom smislu. (Primjer: Rim 6:10 [dva puta]).

C. Redosljed riječi u koine grčkom

1. Koine grčki bio je jezik sa spregom koji nije ovisio, kao engleski, o redosljedu riječi. Stoga, autor bi mogao promijeniti uobičajeno očekivani redosljed kako bi pokazao:

- a. što je autor želio naglasiti čitatelju
- b. što je autor mislio da bi bilo iznenađujuće za čitatelja
- c. što je autor duboko osjećao o tome.

2. Uobičajeni redosljed riječi u grčkome još je uvijek neriješeno pitanje. Doduše, pretpostavljeni uobičajeni redosljed je:

- a. za povezivanje GLAGOLA
 - (1) GLAGOL
 - (2) SUBJEKT
 - (3) DOPUNA
- b. za PRIJELAZNE GLAGOLE
 - (1) GLAGOL
 - (2) SUBJEKT
 - (3) OBJEKT
 - (4) POSREDNI OBJEKT
 - (5) PRIJEDLOŽNI IZRIČAJ
- c. za IMENIČNE IZRIČAJE
 - (1) IMENICA
 - (2) RIJEČ KOJA ODREĐUJE DRUGU
 - (3) PRIJEDLOŽNI IZRIČAJ.

3. Redosljed riječi može biti krajnje važan za egzegetsku svrhu. Primjeri:

- a. “đadnu desnicu meni i Barnabi u znak zajedništva”. Izričaj “desnica zajedništva” je podijeljen i smješten naprijed za pokaz njegovog značaja (Gal 2:9)
- b. “s Kristom” je bilo smješteno na prvo mjesto. Njegova je smrt bila središnjica (Gal 2:20)
- c. “Bilo je malo pomalo i na mnogo različitih načina” (Heb 1:1) bilo je na prvome mjestu. Onako kako je Bog otkrio Sámoga Sebe jeste istaknuto, ne činjenica otkrivenja.

D. Uobičajeno su neki stupnjevi naglaska bili pokazani:

1. ponavljanjem ZAMJENICE koja je bila već prisutna u GLAGOLSKOM obliku sprezanja. Primjer: “Ja, osobno, sigurno ću biti s vama. . .” (Mt 28:20)
2. izostankom očekivanog VEZNIKA, ili nekoga drugog poveznog sredstva između riječi, izričaja, kratkih rečenica ili rečenica. Ovo je nazvano asindeton [izostavljanje veznika – op.prev.] (“nepovezan”). Povezujuće sredstvo bilo je očekivano, tako bi njegov izostanak privukao pozornost. Primjeri:
 - a. blaženstva, Evanđelje po Mateju 5:3 i dalje (naglašen popis)
 - b. Evanđelje po Ivanu 14:1 (nova tema)
 - c. Poslanica Rimljanima 9:1 (novi dio)
 - d. II. Poslanica Korinćanima 12:20 (naglašava popis)

3. ponavljanje riječi ili izričaja prisutno u datom okviru. Primjeri: “na hvalu Njegove slave” (Ef 1:6.12 i 14). Ovaj je izričaj bio korišten za pokaz djela svake Osobe Trojstva
4. uporaba idioma ili riječi (zvuk) djeluje između pojmova kao:
 - a. eufemizmi [ublaženi izraz – op.prev.] – zamjenske riječi za tabu [zabrana– op.prev.] subjekte, kao “spavanje” za smrt (Iv 11:11-14) ili “stopala” za muške genitalije (Rut 3:7-8; I. Sam 24:3)
 - b. potanka opisivanja [ili okolišanja] – zamjenske riječi za Božje Ime, kao “Nebesko kraljevstvo” (Mt 3:21) ili “glas s neba” (Mt 3:17)
 - c. SLIKOVIT GOVOR
 - (1) nemoguće preuveličavanje (Mt 3:9; 5:29-30; 19:24)
 - (2) blago preuveličavanje (Mt 3:5; Djela 2:36)
 - (3) personifikacije (I. Kor 15:55)
 - (4) ironija (Gal 5:12)
 - (5) lirski odlomci (Fil 2:6-11)
 - (6) igra glasa između riječi:
 - (a) “crkva”:
 - (i) “crkva” (Ef 3:21)
 - (ii) “poziv” (Ef 4:1.4)
 - (iii) “pozvani” (Ef 4:1.4)
 - (b) “slobodno”:
 - (i) “slobodna žena” (Gal 4:31)
 - (ii) “sloboda” (Gal 5:1)
 - (iii) “slobodno” (Gal 5:1)
 - d. idiomski jezik – jezik koji je uobičajeno kulturološki i jezično osobit:
 - (1) slikovita uporaba “hrane” (Iv 4:31-34)
 - (2) slikovita uporaba “Hrama” (Iv 2:19; Mt 26:61)
 - (3) hebrejski idiom za suosjećaj, “mržnja” (Post 29:31; Pnz 21:15; Lk 14:36; Iv 12:25; Rim 9:13)
 - (4) “Sve” nasuprot “mnogo”. Usporedite Knjigu proroka Izaija 53:6 (“svi”) s 53:11 i 12 (“mnoge”). Pojmovi su istoznačni kao što pokazuju Poslanica Rimljanima 5:18 i 19.
5. Uporaba potpunoga jezičnog izričaja umjesto jedne riječi. Primjer: “Gospodin Isus Krist”.
6. Posebna uporaba *autos*:
 - a. kad je s ČLANOM (atributni položaj) preveden je kao “jednak, isti sličan”
 - b. kad je bez ČLANA (predikatni položaj) preveden je kao POJAČANA POVRATNA ZAMJENICA - “on sâm”, “ona sâma” ili “ono sâmo”.

E. Učenici Biblije koji ne čitaju grčki mogu odrediti naglasak na nekoliko načina:

1. uporabom analitičkog leksikona i grčko/engleskoga teksta koji je napisan između redaka
2. usporedbom engleskih prijevoda, posebice iz različitih teorija prevođenja. Primjer: uspoređivanje “riječ-za-riječ” prijevoda (KJV, NKJV, ASV, NASB, RSV, NRSV) s “dinamičkim ekvivalentom” (Williams, NIV, NEB, REB, JB, NJB, TEV). Ovdje dobra pomoć može biti *The Bible in Twenty-Six Translations*, izdao Baker
3. uporabom *The Emphasized Bible* od Josepha Bryanta Rotherhama (Kregel, 1994.)
4. uporabom potpuno doslovnog prijevoda:
 - a. *The American Standard Version* iz 1901.
 - b. *Young’s Literal Translation of the Bible* od Roberta Younga (Guardian Press, 1976.).

Učenje gramatike je zamorno ali neophodno za pravilno tumačenje. Ove kratke odredbe, osvrti i primjeri namijenjeni su ohrabrivanju i osposobljavanju ne-grčkih čitatelja za korištenje gramatičkih zabilješki omogućenih u ovoj knjizi. Svakako ove su odredbe pojednostavljene. One ne smiju biti upotrebljavane u dogmatskom, nepopustljivome načinu, nego kao stepenica naprijed ka većem razumijevanju sintakse Novoga zavjeta. Nadam se kako će ove odredbe također omogućiti čitateljima razumjeti osvrtne drugih pomagala za proučavanje kao što su tehnički komentari Novoga zavjeta.

Moramo biti sposobni provjeriti svoje tumačenje temeljeno na dijelovima izvješća nađenog u tekstu Biblije. Gramatika je jedna od najveće pomoći u ovim predmetima; drugi predmeti mogu uključiti povijesnu pozadinu, književni okvir, suvremenu uporabu riječi, i usporedne odlomke.

DODATAK DVA

TEKSTUALNI KRITICIZAM

Ovaj će se predmet baviti time kako objasniti tekstualne bilješke nađene u ovome osvrtu. Bit će korišteni sljedeći opći pregledi:

- I. Tekstualni izvori naše engleske Biblije
 - A. Stari zavjet
 - B. Novi zavjet
- II. Kratko objašnjenje poteškoća i teorija “nižeg kriticisma” nazvanog također “tekstualni kriticismam”.
- III. Predloženi izvori za daljnje čitanje.

I. Tekstualni izvori naše engleske Biblije

A. Stari zavjet

1. Masoretski tekst (MT) – Hebrejski suglasnički tekst bio je postavljen od strane Rabbi Aquiba godine 100.-te. Mjesta samoglasnika, naglasci, rubne zabilješke, umetanje samoglasnika i pomoćne točke počele su biti dodavane u šestome stoljeću i bile dovršene u devetome stoljeću. To je bilo učinjeno od strane obitelji židovskih znanstvenika znanih kao Masoreti. Oblik teksta što su koristili bio je isti kao onaj u Mišni, Talmudu, Targumima, Pešiti, i Vulgati.
2. Septuaginta (LXX) – Predaja kaže da je Septuagintu napravilo 70 židovskih znanstvenika u 70 dana za Aleksandrijsku knjižnicu pod pokroviteljstvom kralja Ptolomejevića II. (285.-246. g.pr.Kr). Prijevod je vjerojatno zatražen od židovskih vođa koji su živjeli u Aleksandriji. Ova predaja dolazi od “Aristejevog pisma”. LXX je često bila temeljena na različitoj tekstualnoj predaji iz teksta Rabbi Aquiba (MT).
3. Svici s Mrtvoga mora (DSS) – Svici s Mrtvoga mora bili su pisani u razdoblju Rimljana prije Krista (200. g.pr.Kr. do 70. g.po.Kr.) od izdvojene židovske sekte nazvane “eseni”. Hebrejski rukopisi, pronađeni u nekoliko gradova u okolici Mrtvoga mora, pokazuju neku razliku hebrejske tekstualne obitelji u pozadini oba i MT i LXX.
4. Neki posebni primjeri o tome kako je usporedba ovih tekstova pomogla tumačima razumjeti Stari zavjet:
 - a. LXX je pomogla prevoditeljima i znanstvenicima razumjeti MT
 - (1) LXX u Knjizi proroka Izaije 52:14: “Kao što će mnogi biti začuđeni nad njim”.
 - (2) MT u Knjizi proroka Izaije 52:14: “Kao što su mnogi bili zapanjeni nad tobom”.
 - (3) u Knjizi proroka Izaije 52:15 razlike zamjenice u LXX potvrđena je:
 - (a) LXX: “tako će se mnogi narodi diviti nad njim”
 - (b) MT: “tako on poškropi mnoge narode”
 - b. DSS pomogli su prevoditeljima i znanstvenicima razumjeti MT
 - (1) DSS u Knjizi proroka Izaije 21:8: “tada vidioc viknu, Gore na stražarskoj kuli ja stojim...”
 - (2) MT u Knjizi proroka Izaije 21:8: “a ja viknuh kao lav! Moj Gospodine, ja uvijek danju stojim na stražarskoj kuli...”
 - c. Oba i LXX i DSS pomogli su pojasniti Knjigu proroka Izaije 53:11:
 - (1) LXX i DSS: “nakon muka njegove duše on će vidjeti svjetlo, on će biti zadovoljan”
 - (2) MT: “on će vidjeti... u mucu svoje duše, On će biti zadovoljan”.

B. Novi zavjet

1. Postoji više od 5.300 rukopisa čitavoga ili dijelova grčkoga Novog zavjeta. Njih oko 85 pisano je na papirusima i 268 rukopisa koji su svi pisani velikim slovima (uncijali). Poslije, oko devetoga stoljeća, bilo je razvijeno pismo s malim slovima (minuskula). Ima oko 2.700 grčkih rukopisa u

pisanome obliku. Imamo također i oko 2.100 prepiska listova teksta Pisma korištenih za štovanje koje nazivamo Zbirke odlomaka iz Biblije.

2. Oko 85 grčkih rukopisa koji sadržavaju dijelove Novoga zavjeta pisanih na papirusima pohranjeno je u muzejima. Neki su datirani iz drugoga stoljeća, ali većina ih je iz trećega i četvrtoga stoljeća. Ni jedan od ovih MSS ne sadržava čitavi Novi zavjet. Samo zato jer su ovo najstarije prepiske Novoga zavjeta samo po sebi ne znači da sadržavaju manje inačica. Mnogi su se od njih brzo prepisivali za mjesnu uporabu. Tome se postupku nije predavala posebna pozornost. Stoga, oni sadržavaju mnogo inačica.
3. Codex Sinaiticus, poznat iz hebrejskoga pisma \aleph (*aleph*) ili (01), našao je Tischendorf u samostanu sv. Katarine na brdu Sinaj. Datiran je iz četvrtoga stoljeća i sadržava oboje i LXX SZ-a i grčki NZ. On je vrsta "Aleksandrijskoga teksta".
4. Codex Alexandrinus, poznat kao "A" ili (02), grčki je rukopis petoga stoljeća nađen u Aleksandriji u Egiptu.
5. Codex Vaticanus, poznat kao "B" ili (03), nađen je u Vatikanskoj knjižnici u Rimu i datiran je iz sredine četvrtoga stoljeća. Sadrži oboje i LXX Staroga zavjeta i grčki Novi zavjet. On je vrsta "Aleksandrijskoga teksta".
6. Codex Ephraemi, poznat kao "C" ili (04), grčki rukopis iz petoga stoljeća koji je bio djelomično uništen.
7. Codex Bezae, poznat kao "D" ili (05), grčki je rukopis petoga ili šestoga stoljeća. On je glavni predstavnik onoga što se naziva "Zapadni tekst". Sadržava mnogo dopuna i bio je glavno grčko svjedočanstvo za prijevod kralja Jamesa (*The King James* prijevod).
8. NZ MSS može biti grupiran u tri, moguće četiri, obitelji koje dijele određene osobine:
 - a. Aleksandrijski tekst iz Egipta
 - (1) P⁷⁵, P⁶⁶ (oko godine 200.), koji bilježi Evanđelja
 - (2) P⁴⁶ (oko godine 225.), koji bilježi Pavlova pisma
 - (3) P⁷² (oko godine 225.-250.), koji bilježi Petrova i Judina pisma
 - (4) Codex B, zvan Vaticanus [Vatikanski] (oko godine 325.), koji uključuje čitavi SZ i NZ
 - (5) Origenovi navodi iz ovih vrsta tekstova
 - (6) ostali MSS koji pokazuju ove vrste tekstova su \aleph , C, L, W, 33
 - b. Zapadni tekst iz sjeverne Afrike
 - (1) navodi iz crkvenih otaca sjeverne Afrike, Tertulijana, Ciprijana, staro-latinskoga prijevoda
 - (2) navodi iz Ireneja
 - (3) navodi iz Tacijana i staro-sirijskoga prijevoda
 - (4) Kôdeks D "Bezae" slijedi ove vrste tekstova
 - c. Istočni bizantski tekst iz Konstantinopola:
 - (1) ova vrsta teksta izražena je u više od 80% od 5.300 MSS
 - (2) navedeni su crkveni oci iz Antiohije sirijske, Kapadocena [iz Kapadocije – op.prev.], Krisostoma, i Terodoreta
 - (3) Kôdeks A, samo u Evanđeljima
 - (4) Kôdeks E (osmo stoljeće) za čitavi NZ
 - d. četvrta moguća vrsta je "Cezarejski" iz Palestine:
 - (1) prvenstveno je viđen samo u Evanđelju po Marku
 - (2) neka svjedočanstva za njega su P⁴⁵ i W.

II. Kratka objašnjenja poteškoća i teorija "nižega kriticizma" ili "tekstualnoga kriticizma"

A. Kako su se pojavile inačice

1. nenamjerno ili slučajno (velika većina pojavaka)
 - a. previd prepisivača koji čita drugu pojavu sličnih riječi i pritom ispušta sve riječi u sredini (homoioteleuton):
 - (1) previd u ispuštanju dvostruke riječi pisma ili izričaja (haplografija)
 - (2) previd uma u ponavljanju izričaja ili retka grčkoga teksta (ditografija)

- b. previd u uhu prepisivača kod usmenoga kazivanja u pero kad se događa pogrješno pisanje (itacizam). Pogrješno pisanje često miješa ili slovka grčke riječi koje zvuče slično
 - c. najraniji grčki tekstovi nemaju podjele na poglavlje ili stih, malo ili ništa interpunkcija i nema razmaka između riječi. Moguće je podijeliti slova na različitim mjestima oblikujući različite riječi
2. namjerno
- a. promjene su bile napravljene kako bi se poboljšao gramatički oblik prepisanog teksta
 - b. promjene su bile napravljene kako bi uskladile tekst s ostalima biblijskim tekstovima (usklađivanje usporednica)
 - c. promjene su bile napravljene spajanjem dva ili više različita štiva u jedan dugi usklađen tekst (konflacija)
 - d. promjene su bile napravljene kako bi ispravile uočenu poteškoću u tekstu (usp. I. Kor 11:27 i I. Iv 5:7-8)
 - e. neke dodatne obavijesti o povijesnoj okolnosti ili primjerenome tumačenju teksta jedan je prepisivač stavio na marginu a drugi u tekst (usp. Iv 5:4).
- B. Temeljna načela tekstualnoga kriticizma (logičan vodič za određivanje izvornoga štiva teksta kad postoje inačice):
1. najmučniji ili gramatički najneobičniji tekst vjerojatno je izvornik
 2. najkraći tekst je vjerojatno izvornik
 3. stariji tekst daje veću težinu zbog njegove povijesne bliskosti s izvornikom, sve drugo je podjednako
 4. MSS koji je zemljopisno različit obično ima izvorno štivo
 5. doktrinarno slabijim tekstovima, posebice onima koji se odnose na glavne teološke rasprave o razdoblju rukopisnih promjena, kao o Trojstvu u I. Ivanovoj poslanici 5:7-8, mora se dati prednost tekst koji najbolje može objasniti izvornik ostalih inačica
 7. dva navoda koji pomažu pokazati ravnotežu u ovim inačicama što stvaraju poteškoće:
 - a. knjiga J. Harolda Greenleeja, *Introduction to New Testament Textual Criticism*, str. 68:

“Ni jedna kršćanska doktrina nije iznad spornoga teksta; i proučavatelji NZ-a moraju se čuvati želje da njihov tekst bude ortodoksniji ili doktrinarno jači od nadahnutog izvornika.”
 - b. W. A. Criswell rekao je Gregu Garrisonu u *The Birmingham News* da on (Criswell) ne vjeruje kako je svaka riječ u Bibliji nadahnut: “u najmanju ruku ne svaka riječ koja je dana suvremenoj javnosti kroz stoljeća prevođenja.” Criswell je rekao:

“Ja sam veliki pobornik tekstualnoga kriticizma. Kao takav, mislim, posljednja je polovica 16.-toga poglavlja Marka hereza: nije nadahnut, jednostavno je izmišljena ... Kad usporedite ove rukopise vrativši se na ondašnje, ne postoje takve stvari kao što je zaključak Markove knjige. To je netko dodao ...”

Patrijarh SBC-a nepogrešivo je također tvrdio kako je “interpolacija” [umetnuta riječ, rečenica ili tekst – op.prev.] također vidljiva u Ivanu 5, Isusova izjava na ribnjaku Bethesda. I on se osvrće na dva različita izvješća o samoubojstvu Jude (usp. Mt 27 i Djela 1): “To je jednostavno različit prikaz samoubojstva”, rekao je Criswell. “Ako je u Bibliji, za to postoji objašnjenje. A dva izvješća o samoubojstvu Jude jesu u Bibliji.” Criswell je dodao: “Tekstualni kriticizam je predivna znanost sama po sebi. Nije kratkotrajna, nije nevezana na predmet. Ona je dinamička i središnja...”

III. Poteškoće s rukopisom (tekstualni kriticizam)

A. Za daljnje čitanje predlažem izvore:

1. *Biblical Criticism: Historical, Literary and Textual*, od R.H. Harrisona

2. *The Text of the New Testament: Its Transmission, Corruption and Restoration* od Bruce M. Metzgera
3. *Introduction to New Testament Textual Criticism*, od J. H Greenleeja

DODATAK TRI

Rabinska hermeneutika apostolskoga doba i njeni učinci na Ranu crkvu

- I. Pismo mora biti razumjeto u svome vlastitome povijesnom i književnom okviru i onda primijenjeno na svaku novu okolnost.
- A. Jedan primjer potrebe tumačenja poruke Pisama na novu okolnost nađena je u neznatnoj promjeni Deset zapovijedi:
1. Knjiga Izlaska 20 bila je pisana od Mojsija za nomadsku zajednicu
 2. Ponovljeni zakon 5 jeste Mojsijeva prilagodba istih otkrivenih istina, ali u sjedilačkoj zajednici.
- B. U II. Knjizi o Kraljevima 22 zapisano je izvješće o preuređivanju i popravljanju Hrama pod vodstvom Jošije. Hilkija je našao prijepis Zakona i Šafan ga je pročitao kralju Jošiji. Izgleda kako tumačenje nije bilo potrebno za Jošijino razumijevanje.
- C. Još jedan primjer nastojanja da se stavi u odnos ranije otkrivenje na novo vrijeme i okolnost nađen je u Knjizi proroka Jeremije. Krivi proroci njegova vremena navodili su Božja obećanja Izaiji (Iz 36) ne obazirući se na njihov trenutačni ili širi okvir [proof-texting; vidjeti: Poslanica Rimljanima, Dodatak tri: Kazalo – op.prev.] i primjenjivali ih doslovno njihovu vremenu bez bilježenja njihovih drukčijih prilika (usp. Jer 23 – 28).
- D. Najpoznatiji biblijski primjer potrebe za hermeneutikom vidljiv je u Ezrinom prevođenju Pisma iz hebrejskoga u aramejski te tumačenje njihova značenja kao što je on osjetio potrebu (usp. Neh 8:8).
- E. Iz istoga razdoblja nakon izgnanstva dolazi razvitak službe zapisivanja, što izgleda premješta središnji položaj svećenika u židovskome društvu. Učenje sinagoge, ne kultova, postalo je središte židovskoga života. Zapisivanje je bilo neophodno za tumačenje drevnih zakona novoj perzijskoj okolnosti. Predaja tvrdi kako je Ezra prvi osnovao službenu skupinu pisara, poznatu kao Velika sinagoga, za ovu posebnu svrhu (Osbornove neobjavljene bilješke, str. 4).
- II. Temeljna potreba za tumačenje načela
- A. Pisani ljudski jezik je, u najboljem slučaju, višeznačan. Ljudsko priopćavanje, čak ako je jasno čujno, često je teško razumjeti. Davanje nove povijesne okolnosti, zadatak tumačenja Pisama novome vremenu postaje presudno.
- B. Hermeneutika je pokušaj primjene ljudske logike i gramatičkih pravila na pisani tekst, zato da se razumije izvorno autorovo značenje i njegova kasnija provedba.
- C. Unutar judaizma razvilo se nekoliko različitih metodologija što su utjecale na apostolsko razdoblje:
1. *Peshat* – jasno razumljivo, očito značenje riječi teksta
 2. *Remez* – alegorijski smisao temeljen na nekome vidu teksta (znak/nagovještaj)
 3. *Derash* – metaforički smisao što koristi usporedbe ili slikovite prikaze (popovjednički)
 4. *Sod* – skrivena značenja temeljena na tajnome znanju (Kabala).

III. Razvitak rabinske hermeneutike

- A. Babilonsko i perzijsko židovstvo borilo se s vezujućim sustavom smjernica za tumačenje drevnih Pisama, posebice Tore, svome vremenu. Ovo je bilo učinjeno prvenstveno na dva načina.
1. Tora je bila tumačena na dva načina:
 - a. doslovna metoda nazvana *peshat*
 - b. nakana za širenjem provedbe drevnih tekstova raznolikim metodama tumačenja nazvanima *midrash* [midraš]
 2. oko Tore razvila se zamisao “zaštite” poznate kao Usmena predaja. Vjerovalo se kako je Mojsiju bila data usmeno na planini Sinaj (Mishua Abot 1.1). Ona je kasnije bila sastavljena u zbirku zakona u babilonskim i palestinskim (nikad dovršenim) Talmudima. Ta je književnost bila pokušaj primjene Tore na dnevni život. To je često bilo činjeno pozivom na autoritet, navođenjem autoritativnih rabina o različitim pitanjima tumačenja i primjene.
- B. Parovi
1. Tamo su se razvile skupine učitelja koji su preuzimali različite mogućnosti tumačenja (tj. Šamaj, konzervativna, i Hillel, liberalna škola). Ovi parovi bavili su se dijaloškom metodom rasprave kao sredstvom dolaženja do značenja Tore (Gilbert, str. 7). Ti su parovi pristupali tekstu s oprečnih smjerova. Uobičajeno je jedan vidio običan smisao a drugi moguća propovjedačka suzvučja (usporedbe i slikoviti prikazi).
 2. Ovi su parovi razvili načela tumačenja midraškoga pristupa Tori (halahistički tekstovi). Ovi su se ljudi pokušali baviti sa samim Pismom, ali obično su pribjegavali pronalaženju skrivenoga značenja u svakome tekstu (*Sod*). To im je dopuštalo primijeniti drevne tekstove na njihovo vrijeme i odgovoriti pitanja s kojima se sama Biblija nikad nije bavila.
 3. Postojala su tri temeljna vodeća razloga za rabinsku hermeneutiku:
 - a. vodiči za primjenu Tore na dnevni život
 - b. vodiči za zaštitu nekoga od gnjeva Božjega (Pnz 27 - 28)
 - c. vodiči za uvođenje u Novo doba.
- C. Neke ranije metodologije
1. Aramejski prijevodi s hebrejskoga, koji su bili nazvani Targumi (Gilbert, str. 16-17; Osborne, str. 5; Patte, str. 55-58):
 - a. jasne smjernice za prijevode bile su:
 - (1) razjasniti nejasnoće
 - (2) uskladiti suprotivosti
 - (3) odrediti predviđanja
 - (4) ukloniti antropomorfizam
 - b. jasna načela za prijevode (Patte, str. 65-81) bila su:
 - (1) sve u tekstu ima znakovitost za tumačenje (numerologija, različita slovkanja, itd.)
 - (2) jedno nepovezano Pismo upotrijebljeno je za objašnjenje drugoga Pisma
 - (3) povijest nije obrađivana u kronološkome smislu, nego je bila uklopljena u izvjesne važne događaje (poziv Abrahama, Izlazak, Šator/Hram, Izgnanstva, Novo doba). Ovo je uklonilo povijesni element iz teksta koji je morao biti tumačen
 - (4) naglasak nije bio na teološkoj istini, nego na praktičnoj, životnoj primjeni svake pojedinosti teksta.
 2. Saduceji koji su osnovali bogatu, svećeničku klasu u Isusovo vrijeme odbacili su Usmenu predaju koja je toliko mnogo značila farizejima. Oni su isto tako odbacili duhovnu kraljevinu i stajališta glede posmrtnoga života. Ova je skupina bila uništena u židovskoj pobuni koja je vrhunac doživjela u padu Jeruzalema godine 70. Njihova temeljna načela bila su (Patte, str. 125-128):
 - a. Pismo je moralo biti razumjeto u svjetlu zavjetnih obećanja i prokletstava (Pnz 27 - 28)
 - b. nadahnuto Pismo bilo je blisko s Torom (Knjiga Postanka – Ponovljeni zakon)

- c. tumačenje Pisma za njih je bilo vrlo pragmatično. Oni su željeli znati kako biti blagoslovljeni od Boga i izbjeći ikoje Božanske sankcije
 - d. oni su izgleda podijelili svoje živote u ono što je svjetovno i sveto. Njihova je hermeneutika dodirivala samo njihove religijske živote
 - e. zanimljivo je kako je ovaj naglasak na Savezu bio razvijen odvojeno u religijski separatistički pokret esena od njihova "Učitelja pravednosti".
3. Esenske ili kumranske metode heremeneutike:
- a. uključivala je osuvremenjivanje sve od proročanstva u njihovu vlastitu postojeću okolnost (Peshar). Oni su bili otpor mjerodavnima židovskim institucijama njihova vremena. Sebe su vidjeli kao izabranu zajednicu kraja-vremena koja se pripremala za Novo doba
 - b. njihova hermeneutička načela bila su (Brownlee, str. 60-62):
 - (1) sve što su drevni proroci pisali imalo je eshatološku referencu na njihovu zajednicu
 - (2) budući su drevni proroci pisali zagonetno, njihova su značenja morala biti potvrđena dolaskom posebnoga učitelja
 - (3) značenje drevnih proroka može biti nađeno u različitim prepiskama njegovih tekstova (tekstualne ili pravopisne nepravilnosti)
 - (4) tekstualne različnosti također su bile trag za tumačenje
 - (5) primjena može biti napravljena na temelju sličnih okolnosti u drugome stihu
 - (6) primjena može biti napravljena na temelju alegorije
 - (7) značenje drevnoga proroka može biti utvrđeno s više od jedne odredbe ili etimologije pojmova
 - (8) ponekad je istinsko značenje tako skriveno da je upotrebljivo jedino značenje izvučeno iz istoznačnice
 - (9) ponekad je istinsko značenje nađeno u preuredbi suglasnika hebrejske riječi
 - (10) ponekad je istinsko značenje nađeno zamjenjivanjem sličnih slova u hebrejsku riječ
 - (11) ponekad je istinsko značenje nađeno dijeljenjem riječi u dijelove i tumačenjem značenja
 - (12) ponekad je istinsko značenje skriveno prorokovom uporabom kratica i jedino druge kratice mogu otkriti značenje
 - (13) često su drugi odlomci Pisma bili upotrijebljeni za osvjetljavanje upitnoga odlomka.
4. Prvi sastavljač posebnih hermeneutičkih vodiča bio je Hillel, babilonski starješina (30. g.pr.Kr. – 9. g.po.Kr.). Hillel je bio više liberalan tumač od svoga rabinskoga para. Šamaj je bio drugi (Longenecker, str. 6). Hillelovo čuveno načelo bilo je (Strack, str. 94) u osnovi uporaba Pisma za tumačenje Pisma:
- a. oni su nađeni u Abothu, de Rab. Nathan XXXVII. i Tosefta Sanhedrin c 7 (Talmud):
 - (1) "Lako i teško" – ovo je bilo načelno korištenje niže istine kako bi se dalo opće načelo
 - (2) utjecaj analogije – ovo je bio poziv na slično izražavanje ili rječnik da se povežu dva odlomka zajedno
 - (3) građenje tumačenja mnogih tekstova na jednome ključnome tekstu
 - (4) građenje tumačenja mnogih tekstova na dva ključna teksta
 - (5) kretanje od općega načela prema posebnome primjeru ili obratno
 - (6) korištenje trećega odlomka za vođenje tumačenja dva naizgled proturječna ili višeznačna teksta
 - (7) korištenje općega okvira za tumačenje pojedinoga stiha
 - b. ovaj automatski tekstualni pristup bio je proširen od Ishmaela i Rashija (Farrar, str. 67).
5. Philo vodeći židovski alegorist (tj. neoplatonist, 20. g.pr.Kr. – 54. g.po.Kr.):
- a. Philo je bio židovski filozof iz Aleksandrije, Egipat. On je bio pod jakim utjecajem ranijega alegoriste imenom Aristobul. On je nastojao učiniti Mojsijevsko Pismo mjerodavnim za svoju filozofijsku okolnost uporabom alegorijskoga, ne-povijesnoga tumačenja temeljenog na neoplatonizmu i stoicizmu (Grant, str. 52; Farrar, str. 22)

- b. Philo je imao hermeneutički presedan unutar judaizma u tehnici nazvanoj *sod* ili tajno značenje teksta što je također viđeno u esenskoj zajednici. To je uključivalo:
- (1) igre riječi
 - (2) gematriju (numerologija)
 - (3) analogiju
- c. njegova načela bila su izvedena iz njegova “Quod Deus Immutabilis”, II. i “De Somniis”, 1:40: (Farrar, str. 22-23, 149-151; Mickelsen, str. 29):
- (1) alegorizirati kad je izjava nedostojna o Boga
 - (2) alegorizirati kad postoji mogućnost proturječja
 - (3) alegorizirati kad je alegorija očita
 - (4) alegorizirati kad je izražaj ili riječ podvostručeno
 - (5) alegorizirati kad postoji presnažan pojam u rečenici
 - (6) alegorizirati kad postoji ponavljanje poznatih činjenica
 - (7) alegorizirati kad je izražaj raznorodan
 - (8) alegorizirati kad je upotrijebljena istoznačnica
 - (9) alegorizirati kad postoji moguća igra riječi
 - (10) alegorizirati kad je slovanje riječi lagano izmijenjeno
 - (11) alegorizirati kad postoji bilo što nepravilno u gramatičkome rodu, broju ili gramatičkim značajkama glagolskoga vremena.
6. Trinaest čuvenih načela od rabina Ishmaela (godine 60.-121.) uzeta iz Sifre, Uvod:
- a. postoji proširenje Hillelovihi sedam načela. Ishmael je označio za svoj iskaz, “The Scriptures employ ordinary human language” [“Pisma koriste svakidašnji ljudski jezik”] Berakat, 31b
- b. njegova načela bila su:
- (1) zaključivanje može biti izvučeno iz manje važne pretpostavke k glavnoj pretpostavci i obratno
 - (2) zaključivanje može biti izvučeno iz sličnosti riječi ili izričaja nađenih u odvojenim odlomcima
 - (3) sveopća istina nađena u jednome tekstu primjenjiva je na sve povezane tekstove
 - (4) kad je uopćenje slijeđeno potanjim opisom, primjenjuje se jedino ono što je posebno
 - (5) kad je potanji opis slijeđen uopćenjem, primjenjuje se sve što je podrazumijevano u uopćenju
 - (6) ako je uopćenje prvo, potom potanji opis slijeđen od drugog uopćenja, jedno mora biti vođeno onime što potanji opis podrazumijeva
 - (7) kad je u korist jasnoće, uopćenje zahtijeva potanji opis ili obratno, onda se pravila 4 i 5 ne primjenjuju
 - (8) štogod prvo podrazumijevano u uopćenju i naknadno potanje opisano da nas nauči nešto novo, izričito je izjavljeno ne samo za svoju vlastitu korist, nego za učenje nečega dodatnoga glede svih slučajeva podrazumijevanih u uopćenju
 - (9) ono što je prvo podrazumijevano u općemu zakonu i naknadno potanje opisano da doda drugoj odredbi slično općemu zakonu, potanje je opisano zato da olakša, a ne pojača, težinu te odredbe
 - (10) štogod je prvo podrazumijevano u općemu zakonu i naknadno potanje opisano kako bi se dodalo drugoj odredbi koja nije slična općem zakonu, potanje je opisano zato da olakša u nekom pogledu, a u drugima da pojača težinu te određene odredbe
 - (11) štogod je prvo podrazumijevano u općemu zakonu i naknadno je potanje opisano da odredi novu građu, pojmovi općega zakona ne mogu se više primjenjivati na to, osim ako Pismo izričito izjavljuje da se oni primijene
 - (12) dvojbena riječ ili odlomak objašnjen je iz svoga okvira ili iz kasnijega izraza
 - (13) ako dva biblijska odlomka proturječe jedan drugome, oni mogu biti usklađeni jedino trećim odlomkom (Jacobs, str. 367-369).

7. Rabin Eliezer ben Yose Ha-gelili (godine 130.-160.):
- a. kao što su načela rabina Ishmaela bila korištena za Toru, ona od rabina Eliezera bila su primijenjena ostalim dijelovima Staroga zavjeta (hagadski tekstovi)
 - b. ova su načela više na smjeru s prodikama, pripovijetkama, i narodskom predajom. Ona su bila prvo spomenuta od Abulwalid ibn Gorraha. Kasnije je to bilo uvršteno u Sepher Kerithuth [brak i razvod - razvod prema Tori po Hakham Meir Yosef Rekhavi – op.prev.] od Samsona iz Chinona
 - c. trideset i dva načela su (Starck, str. 96-98):
 - (1) partikule [čestice] ‘af, gam, eth označavaju uvrštavanje
 - (2) partikule ‘ak, rak, min ukazuju na ograničenje, isključivanje ili umanjeno
 - (3) kad su dvije od gore spomenutih partikula spojene, postoji dopuna
 - (4) kad su dvije ograničavajuće ili isključujuće partikule spojene postoji pretjerivanje
 - (5) izričito zaključivanje od manjega prema većemu i obratno (Hillelova #11)
 - (6) kad je takvo zaključivanje prosto predloženo
 - (7) isto kao Hillelova #2
 - (8) isto kao Hillelova #3
 - (9) skraćena ili nepotpuna frazeologija zahtijeva dodatak o izostavljenim pojmovima
 - (10) ponavljanje je dobro upotrebljivo za izvođenje glavne misli
 - (11) okvir koji je rascijepljen, to jest od Soph pasuka [Soph-pasuk: naglasak na hebrejskome jeziku – op.prev.] ili rastavnoga naglaska može biti pripojen drugome odlomku
 - (12) nešto je navedeno zbog usporedbe, ali u ovome postupku bačeno je svježe svjetlo nad tim samim (isto kao Hillelova #7)
 - (13) kad je glavna izjava slijeđena djelovanjem, onda je to pojedinost prethodnoga (isto kao Hillelova #5)
 - (14) nešto važno uspoređeno je s nečim običnim tako da može biti olakšano jasnije razumijevanje (nije primjenjivo na Halakhu [Halakha: pravni dio talmudske književnosti, tumačenje zakona Pisma – op.prev.]
 - (15) isto kao Ishmaelova #13
 - (16) znakovita uporaba izričaja
 - (17) na ne jasno izrečenu okolnost u glavnome odlomku upućuje se u drugome odlomku, posebice sa stajališta razumijevanja odlomka Tore iz odlomka koji nije iz Tore (usp. Post 2:8 dopunjeno od Ez 28:13)
 - (18) kad je spomenut poseban slučaj uzorka događaja, premda je namijenjen čitavome uzorku
 - (19) izjava je napravljena s referencom na jedan subjekt, ali ona je istinita isto tako i za drugi
 - (20) izjava se ne slaže dobro s odlomkom u kojem se ona pojavljuje, ali ona se slaže s drugim odlomkom i potom može biti primijenjena na taj odlomak
 - (21) nešto je uspoređeno s dvije stvari i tako su samo dobre značajke od obojeg pripisive na to
 - (22) prijedlog koji zahtijeva da bude dopunjen iz usporednoga prijedloga
 - (23) prijedlog služi dopunjavanju usporednoga prijedloga
 - (24) ova raspra o prijedlozima primjenjuje se jedino na hagadsko tumačenje
 - (25) preinačeno iz Ishmaelove #8
 - (26) uporaba parabola
 - (27) odgovarajući znakovit broj
 - (28) paronomasija što je igra riječima u kojima je upotrijebljena ista riječ u drukčijim značenjima ili su riječi koje slično zvuče stavljene u oprečje tako da daju proturječnu silu
 - (29) gematrija:
 - (a) izračunavanje brojčane vrijednosti slova
 - (b) tajni alfabet ili zamjena slova s drugim slovima

- (30) notarikon što je rastavljanje riječi u dvije ili više manjih riječi, izlaganje pojedinačnih slova da stoje same kao mnoge riječi koje započinju s njima – slično akrostihu [akrostih: pjesma kod koje početna, katkad i zadnja slova ili slogovi, čitani odozgo prema dolje, daju neko ime ili rečenicu – op.prev.]
- (31) nešto što prethodi onome što je stavljeno drugotno
- (32) mnogo od biblijskoga dijela upućuje na kasnije razdoblje od onoga što prethodi i obratno.

IV. Procjena rabinskih metodologija

A. Jake strane:

- 1. one pokazuju nastojanje da se tumačenje standardizira
- 2. one nastoje biti tekstualno usredotočene
- 3. one nastoje dopustiti Pismu tumačiti Pismo
- 4. one pokazuju ograničavajuću uporabu okvira kao alatke u tumačenju.

B. Slabe strane:

- 1. one imaju neka logička i zvučna načela, ali one streme dovesti ih do krajnosti
- 2. one su tekstualno usredotočene, ali ne na jasno značenje izvornoga autora
- 3. one posve zanemaruju povijesnu okolnost odlomka (Gilbert, str. 14)
- 4. one često ispuštaju glavnu istinu odlomka i maksimaliziraju manje važne točke
- 5. one veličaju pisanje Mojsija, ali podcjenjuju ostatak Pisama stavljajući ga na drugotno mjesto i isto tako tumače ih na mnogo lakši način (Gilbert, str. 20)
- 6. oni stavljaju Usmenu predaju na jednakovrijedno mjesto kao Pismo
- 7. one koriste alegorijske i mistične pristupe (tj. Kabala) tekstu:
 - a. notarikon (razvijanje akronima [akronim: skraćenica od početnih slova ili slogova nekoga naziva što se sastoji od više dijelova – op.prev.] ili početak zadnjega slova u hebrejskoj riječi)
 - b. gematrija (svako hebrejsko slovo daje brojčanu vrijednost i potom riječi što se dodaju istome broju mogu biti izmijenjene u tekstovima)
 - c. paronomazija (korištenje igre zvukova da se nadomjeste različite riječi u tekstu)
 - d. temurah (preinačivanje riječi u tekstu da se razvije novo značenje).

V. Njihovo djelovanje na hermeneutiku Rane crkve

A. Aleksandrija, Egipat (Farraf, str. 11.12):

- 1. alegorijski kršćanski pristup Klementa i Origena bio je očito pod utjecajem Phila i klime aleksandrijskoga intelektualizma
- 2. ovo traženje skrivenoga značenja u Pismu ishodilo je u četverostrukoj metodi hermeneutike, što je gurala Crkvu kroz srednji vijek u Reformaciju.

B. Kao otpor na alegorizaciju Aleksandrije, više tekstualno usmjereni pristup razvio se u trećemu stoljeću u Antiohiji, Sirija. Je li njen tekstualni pristup bio pod utjecajem načela rabinskoga judaizma ili jednostavno otpor Aleksandriji teško je odrediti. Oni nikad nisu u potpunosti koristili načela Hillela, ali izvjesni vidovi njegovih uzakonjenih načela logičko je izvođenje zaključaka o razumijevanju drevnoga teksta. Primjeri bi mogli biti:

- 1. okvir vodi značenje
- 2. Pismo tumači Pismo
- 3. uporaba usporednih odlomaka
- 4. nakana nalaženja odlomaka koji točno određuju pojmove.

C. To je izvan dosega ovoga proučavanja, ali mora biti kratko izjavljeno kako su židovski egzegeti Europe srednjega vijeka, kao Kimchi i Rashi, imali pozitivan utjecaj na reformatore, kao što je imao Nikola od Lyra.

BIBLIOGRAFIJA

- Berkhof, L.: "*Principles of Biblical Interpretation*"; Grand Rapids: Baker, 1950.
- Brownlee, W. H.: "*Biblical Interpretation Among the Sectaries of the Dead Sea Scrolls*"; *Biblical Archaeology* 14 (1951): 60-62.
- Crim, Keith, ur.: "*The Interpreter's Dictionary of the Bible*"; Nashville: Abingdon. S. V. "*Hermeneutics*" od J. A. Sandersa
- Farrar, Frederic W.: "*History of Interpretation*"; Macmillan, 1886.
- Grant, Robert M., i David Tracy: "*A Short History of the Interpretation of the Bible*"; Philadelphia: Fortress Press, 1984.
- Gilbert, George Holley: "*Interpretation of the Bible a Short History*"; Macmillan, 1908.
- Kaiser, Walter C. Jr.: "*Toward An Exegetical Theology*"; Grand Rapids: Baker 1981.
- Knight, Douglas A., i Tucker, Gene M.: "*The Hebrew Bible and Its Modern Interpreters*"; Chico. 1985.
- Knight, Robert A., i Nikelsburg, George W. E.: "*Early Judaism and Its Modern Interpreters*"; Atlanta, 1986.
- Longenecker, Richard N.: "*Can We Reproduce the Exegesis of the New Testament?*"; Tyndale Bulletin 28 (1969.)
- Mickelsen, A. Berkeley: "*Interpreting the Bible*"; Grand Rapids, Eerdmans, 1963.
- Moore, George Foot: "*Judaism in the First Century of the Christian Era*"; New York: Schocken Press, 1971.
- Osborne, Grant: "*Hermeneutics*"; Deerfield, Illinois: *Trinity Evangelical Divinity School* - preslikano
- Patte, Daniel: "*Early Jewish Hermeneutics in Palestine*"; Society of Biblical Literature and Scholars Press, 1975.
- Price, James L.: "*Interpreting the New Testament*"; Holt, Rhinehart i Winston, Inc., 1961.
- Ramm, Bernard: "*Protestant Biblical Interpretation*"; Grand Rapids: Baker, 1970.
- Roth, Cecil, ur.: "*Encyclopaedia Judaica*"; Jeruzalem: Keter. S. V. "*Hermeneutics*" od Louisa Jacobsa
- Strack, Hermann L.: "*Introduction to the Talmud and Midrash*"; Philadelphia: Jewish Publication Society of America, 1931.
- Terry, Milton: "*Biblical Hermeneutics*"; Grand Rapids: Zondervan., 1974.
- Weingreen, J.: "*From the Bible to the Mishnah*"; Manchester University Press, 1976.

DODATAK ČETIRI

DOKTRINARNA IZJAVA

Ne brinem se posebno za izjave vjere ili vjeroispovijedi. Dajem prednost potvrdi same Biblije. Doduše, uviđam da će izjava vjere onima koji me ne poznaju osigurati način procjene moga doktrinarnog gledišta. U našim vremenima tako punima teološke pogreške i obmane, ponuđen je kratki sažetak moje teologije.

1. Biblija, oba i Stari i Novi zavjet, nadahnutu je, nepogrešiva, autoritativna, vječna Riječ Božja. Ona je Božje samootkrivenje zapisano od čovjeka pod nadnaravnim vodstvom. Ona je naš jedini izvor jasne istine o Bogu i Njegovim svrhama. Također je i jedini izvor vjere i primjene za Njegovu Crkvu.

2. Postoji samo jedan vječni, Stvoritelj, Iskupitelj Bog. On je Stvoritelj svega, vidljivoga i nevidljivoga. On je objavio Sâm Sebe kao ljubećeg i brižnog iako je On i pravičan i pravedan. On je Sâm Sebe objavio u tri zasebne Osobe: Otac, Sin i Duh, istinski odvojene ali ipak iste u biti.

3. Bog je djelatno u nadzoru Svojeg svijeta. Postoje oba i vječni naum za Njegovu Stvorenje koji je nepromjenljiv i pojedinačni koji je usredotočen na omogućavanje slobodne volje čovjeka. Ništa se ne događa bez Božjega znanja i dopuštenja, ali ipak On dozvoljava pojedincima izbore među obojima i među anđelima i među ljudima. Isus je Očev Izabrani Čovjek i svi su moguće izabrani u Njemu. Božje predznanje događaja ne vraća ljude u utvrđeni pred-pisani izvornik. Svaki je od nas odgovoran za svoje misli i djela.

4. Čovječanstvo, iako stvoreno prema Božjoj slici i oslobođeno od grijeha, izabralo je pobuniti se protiv Boga. Iako iskušavani od nadnaravnog posrednika, Adam i Eva bili su odgovorni za svoju voljnu okrenutost samima sebi. Njihova je pobuna pogodila čovječanstvo i Stvorenje. Mi smo svi potrebni Božjeg milosrđa i milosti za oboje i za naše zajedničko stanje u Adamu i za našu pojedinačnu voljnu pobunu.

5. Bog je osigurao sredstvo oprostjenja i obnove za palo čovječanstvo. Isus Krist, Božji jedinstveni Sin, postao je čovjekom, živio je bezgriješnim životom, i posredstvom Njegove zamjenske smrti, platio kaznu za grijeh čovječanstva. On je jedini način za obnovu i zajedništvo s Bogom. Ne postoji nijedno drugo sredstvo spasenja osim kroz vjeru u Njegovu dovršeno djelo.

6. Svaki od nas mora osobno primiti Božju ponudu oprostjenja i obnove u Isusu. To je postignuto posredstvom voljnoga pouzdanja u Božja obećanja kroz Isusa i voljnim okretanjem od poznatoga grijeha.

7. Svakome je od nas potpuno oprosteno i obnovljeni smo temeljem našeg pouzdanja u Krista i pokajanja zbog grijeha. Međutim, dokaz za taj novi odnos vidljiv je u promijenjenom, te mijenjajućem, životu. Božji cilj za čovječanstvo nije jedino Nebo jednoga dana nego Kristo-sličnost sada. Oni koji su stvarno iskupljeni, bez obzira na povremeno grijehenje, bit će stalno u vjeri i pokajanju kroz svoje živote.

8. Sveti Duh jeste “drugi Isus”. On je prisutan u svijetu kako bi vodio izgubljene Kristu i razvijao Kristo-sličnost u spašenima. Darovi Duha dati su prilikom spasenja. To su život i služba Isusa podijeljeni između Njegova Tijela, Crkve. Darovi koji su u osnovi stavovi i pobude Isusa moraju biti potaknuti plodom Duha. Duh je djelatno u našem vremenu kao što je On bio u biblijska vremena.

9. Otac je učinio uskrsloga Isusa Krista Sucem svega. On će se vratiti na Zemlju kako bi sudio čitavom čovječanstvu. Oni koji su se pouzdali u Isusa i oni čija su imena zapisana u Janjetovoj Knjizi života primit će kod Njegova povratka svoja vječna proslavljena tijela. Oni će biti s Njim zauvijek. Međutim, oni koji su odbili odazvati se Božjoj istini bit će vječno odvojeni od radosti zajedništva s Trojedinim Bogom. Oni će biti osuđeni zajedno sa Sotonom i njegovim anđelima.

Ovo zasigurno nije potpuno ili cjelokupno ali nadam se da će vam dati teološki okus moga srca. Želim izjaviti:

“U biti—jedinstvo, prema van—sloboda, u svemu—ljubav.”